

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SPOR YÖNETİCİLİĞİ ANABİLİM DALI

SPOR YÖNETİCİLERİNİN ZİHİNSEL DAYANIKLILIK VE
DUYGUSAL ZEKA DÜZEYLERİNİN KARAR VERME
STİLLERİNE ETKİSİ

DOKTORA TEZİ

HAZIRLAYAN
ESRA YILMAZ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Hasan Birol YALÇIN

BOLU, TEMMUZ – 2023

KABUL VE ONAY SAYFASI

Esra YILMAZ tarafından hazırlanan “**SPOR YÖNETİCİLERİNİN ZİHİNSEL DAYANIKLILIK VE DUYGUSAL ZEKA DÜZEYLERİNİN KARAR VERME STİLLERİNE ETKİSİ**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı’nda Doktora Tezi olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir. 20/07/2023

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Prof. Dr. Hasan Birol YALÇIN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye

Prof. Dr. Dilşad ÇOKNAZ

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye

Doç. Dr. Kerim SÖZBİR

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye

Doç. Dr. Ercan POLAT

Yozgat Bozok Üniversitesi

.....

Üye

Doç. Dr. Raif ZİLELİ

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin Turnitin adlı programında enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %30'u geçmemektedir.

Bu çalışma için Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan 2022/19 sayısı ile etik izin alınmıştır.

.....
ESRA YILMAZ

ÖZET

SPOR YÖNETİCİLERİNİN ZİHİNSEL DAYANIKLILIK VE DUYGUSAL ZEKA DÜZEYLERİNİN KARAR VERME STİLLERİNE ETKİSİ

DOKTORA TEZİ

ESRA YILMAZ

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SPOR YÖNETİCİLİĞİ ANABİLİM DALI

(TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. HASAN BİROL YALÇIN)

BOLU, TEMMUZ - 2023

XIII + 162 SAYFA

Bu çalışma spor yöneticilerinde zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerinin karar verme stillerine olan etkisinin belirlenmesi ve bazı demografik değişkenlerle olan ilişkilerinin ortaya koyulması amacı ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada likert tipi anket yönteminden yararlanarak veri toplanmıştır. Dört bölümden oluşan anket formunun ilk bölümünde demografik bilgi formu yer almaktadır. İkinci bölümde ise Sheard, Golby ve Van Wersch (2009) tarafından geliştirilen, Altıntaş ve Kuruç (2016) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik güvenilirlik çalışması yapılan Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği bulunuyorken, üçüncü bölümde 1998 yılında Schutte ve arkadaşları tarafından geliştirilen, 2017 yılında Tatar, Tok ve Saltukoğlu tarafından Türkçe uyarlaması, geçerliliği ve güvenilirliği yapılan Asıl Form Schutte Duygusal Zeka Testi yer almaktadır. Son bölümde ise orijinali Mann ve arkadaşları (1998) tarafından geliştirilen ve Deniz (2004) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan Melbourne Karar Verme Ölçeği yer almaktadır.

Araştırmanın verileri Gençlik ve Spor Bakanlığı İl ve İlçe teşkilatlarında idari görevlerde yer alan personellerden gönüllü olan 219 katılımcıdan elde edilmiştir. Öncelikle yüz yüze görüşme ile veri toplanmış olmakla beraber, uzak mesafede bulunan il ve ilçelerden Google Formlar ve e-posta yolu ile veriler elde edilmiştir.

Araştırma sonucunda cinsiyet değişkeni ile zihinsel dayanıklılık alt boyutları ve duygusal zeka düzeyi; karar verme stilleri ile yaş değişkeni ve çalışma süresi değişkeni arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Ayrıca zihinsel dayanıklılık duygusal zeka ve karar verme stilleri ilişkili bulunurken, duygusal zeka ile karar verme stilleri arasında da anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Zihinsel Dayanıklılık, Duygusal Zeka, Karar Verme Stilleri.

ABSTRACT

THE EFFECT OF SPORTS MANAGERS' MENTAL TOUGHNESS AND EMOTIONAL INTELLIGENCE LEVELS ON DECISION-MAKING STYLES

DOCTORATE THESIS

ESRA YILMAZ

BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF SPORTS MANAGEMENT

(SUPERVISOR: PROF. DR. HASAN BİROL YALÇIN)

BOLU, JULY- 2023

XIII + 162 PAGES

This study was carried out to determine the effects of mental toughness and emotional intelligence levels on decision-making styles in sports managers and to reveal their relations with some demographic variables.

In the study, data were collected by using the likert type questionnaire method. In the first part of the questionnaire, which consists of four parts, there is a demographic information form. In the second part, the Mental Toughness Scale in Sports was developed by Sheard, Golby and Van Wersch (2009) it was adapted to Turkish by Altıntaş and Koruç (2016) and studied for validity and reliability. In the third part, there is the Original Form Schutte Emotional Intelligence Test, which was adapted to Turkish and studied for validity and reliability by Tatar, Tok and Saltukoğlu. In the last part, there is the Melbourne Decision Making Scale, which was originally developed by Mann and colleagues (1998), which were adapted into Turkish by Deniz (2004) and studied for validity and reliability.

The data of the research were obtained from 219 volunteers from the personnel in the administrative positions in the Provincial and District Organizations of the Ministry of Youth and Sports. First of all, data were collected by face-to-face, and data were obtained from further cities and towns via Google Forms and e-mails.

As a result of the research, genders variables relation with mental toughness sub-dimensions and emotional intelligence level; decision making styles relations with age and working time variables has Significant effects were found. In addition, it is found that, there were interactions between mental toughness, emotional intelligence and decision-making styles. Significant relationship found between emotional intelligence and decision-making styles.

KEYWORDS: Mental Toughness, Emotional Intelligent, Decision-Making Styles

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
ETİK BEYAN	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİL VE GRAFİK LİSTESİ.....	ix
TABLO LİSTESİ	x
KISALTMA LİSTESİ	xii
TEŞEKKÜR	xiii
GİRİŞ	1
1. GENEL BİLGİLER.....	7
1.1 Zihinsel Dayanıklılık.....	7
1.1.1 Zihinsel Dayanıklılık Hakkında Yurtiçinde ve Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	7
1.2 Duygusal Zeka.....	17
1.2.1 Zeka	25
1.2.2 Duygu	25
1.2.3 Duygusal Zeka	26
1.2.3.1 Mayer ve Salovey'in Dört Bileşenli Modeli	27
1.2.3.2 Bar-On'un Duygusal Zeka Modeli.....	29
1.2.3.3 Goleman' ın Duygusal Zeka Modeli.....	34
1.2.3.4 Robert K. Cooper ve Ayman Sawaf Modeli	36
1.2.4 Duygusal Zeka Hakkında Yurtiçinde ve Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	39
1.3 Karar Verme Stilleri	47
1.3.1 Karar Verme	47
1.3.2 Karar Verme Sürecini Etkileyen Bazı Faktörler	48
1.3.3 Karar Verme Süreci.....	51
1.3.4 Karar Verme Stilleri	54
1.3.5 Karar Verme Stilleri Hakkında Yurtiçinde ve Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	64
İKİNCİ BÖLÜM	76
2. YÖNTEM	76
2.1 Araştırmanın Modeli	76
2.2 Çalışma Grubu	76
2.3 Veri Toplama Araçları	76
2.4 Verilerin Toplanması	79
2.5 Verilerin Çözümlemesi	79

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	81
3. BULGULAR.....	81
3.1 Betimsel Veriler	81
3.2 Değişkenlerle İlgili Bulgular	83
3.2.1 Zihinsel Dayanıklılık Düzeyi ve Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişki	83
3.2.2 Duygusal Zeka Düzeyleri ve Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişki.	84
3.2.3 Karar Verme Stilleri ve Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişki	84
3.2.4 Zihinsel Dayanıklılık Düzeyi ve Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki	85
3.2.5 Duygusal Zeka Düzeyi ve Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki	85
3.2.6 Karar Verme Stilleri ve Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki.....	86
3.2.7 Zihinsel Dayanıklılık Düzeyi ile Çalışma Süresi Değişkeni Arasındaki İlişki	86
3.2.8 Duygusal Zeka Düzeyi ile Çalışma Süresi Değişkeni Arasındaki İlişki	87
3.2.9 Karar Verme Stilleri ile Çalışma Süresi Değişkeni Arasındaki İlişki	87
3.2.10 Yaş Değişkeni ile Zihinsel Dayanıklılık Düzeyi Arasındaki İlişki	88
3.2.11 Yaş Değişkeni ile Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki	88
3.2.12 Yaş Değişkeni ile Duygusal Zeka Düzeyi Arasındaki İlişki	89
3.2.13 Duygusal Zeka ve Zihinsel Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki	89
3.2.14 Duygusal Zeka Düzeyi ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki.	89
3.2.15 Zihinsel Dayanıklılık Düzeyi ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki	90
3.2.16 Zihinsel Dayanıklılık, Duygusal Zeka ve Bu Değişkenlerin Karar Verme Stilleri Üzerindeki Birleşik Etkisi	91
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	93
4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER	93
4.1 Tartışma.....	93
4.2 Öneriler.....	132
4.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler	133
4.2.2 Teoriye Yönelik Öneriler	134
SONUÇ.....	135
KAYNAKLAR	138
EKLER.....	155

ŞEKİL VE GRAFİK LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1: Duygusal Zekanın Dört Bileşenli Modeli	30
Şekil 1.2: Daniel Goleman'ın Dört Boyutlu Duygusal Zeka Modeli	36
Şekil 1.3: Cooper ve Sawaf'ın Duygusal Zeka Modeli Alt Boyutları.....	37
Şekil 1.4: Rasyonel Karar Verme Süreci	52
Şekil 1.5: Gerekli Bilgilerin Toplanması Aşamasında Bilgi Çeşitleri.....	53
Şekil 1.6: Johnson'ın Dört Karar Verme Stili	59
Şekil 1.7: Arroba'nın Karar Verme Stilleri	63
Grafik 3.1: Tüm Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları	81

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1: Nitel Yöntem Kullanılarak Yapılan Zihinsel Dayanıklılık Araştırmalarında Tanımlanan Özellikler.....	13
Tablo 1.2: Zeka Tanımları	26
Tablo 1.3: Bar-On' un Duygusal Zeka Alt Boyutları ve Tanımları	32
Tablo 1.4: Daniel Goleman'ın Duygusal Zeka Boyutları ve Temel Bileşenleri .	35
Tablo 1.5: Cooper ve Sawaf' ın Duygusal Zeka Modeli Boyutları	38
Tablo 1.6: Cooper ve Sawaf' ın Duygusal Zeka Modeli Boyutları, Alt Boyutları ve Tanımları	38
Tablo 1.7: Karar Verme Sürecinde Klasik Yaklaşım.....	53
Tablo 2.1: Sporda Zihinsel Dayanıklılık Alt Boyutları	77
Tablo 2.2: Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanterinin Tüm Katılımcılar İçin Cronbach Alfa Değerleri	77
Tablo 2.3: Melbourne Karar Verme Ölçeği II. Kısım Alt Boyutlar ve Madde Numaraları.....	78
Tablo 2.4: Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II'nin İç Tutarlılık Katsayıları.....	79
Tablo 3.1: Tüm Katılımcıların Yaşlarının En Küçük, En Büyük ve Ortalama Değerleri.....	81
Tablo 3.2: Tüm Katılımcıların Görev Sürelerinin En Kısa, En Uzun ve Ortalama Değerleri.....	82
Tablo 3.3: Tüm Katılımcıların Çalışma Sürelerine Göre Dağılımları	82
Tablo 3.4: Tüm Katılımcıların Eğitim Durumu ve Cinsiyete Göre Dağılımı	82
Tablo 3.5: Tüm Katılımcıların Görev Yaptıkları Pozisyona Göre Dağılımları ...	83
Tablo 3.6: Tüm Katılımcıların Mezun Oldukları Lisans Bölümüne Göre Dağılımları	83
Tablo 3.7: Zihinsel Dayanıklılık Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Test ile Karşılaştırılması.....	83
Tablo 3.8: Duygusal Zeka Düzeyleri ve Cinsiyet Değişkeninin T-Test ile Karşılaştırılması	84
Tablo 3.9: Karar Verme Stilleri Alt Boyutları ve Cinsiyet Değişkeninin T-Test ile Karşılaştırılması	84
Tablo 3.10: Zihinsel Dayanıklılık Alt Boyutları ile Eğitim Düzeyi Değişkeninin ANOVA Analizi ile Karşılaştırılması	85
Tablo 3.11: Duygusal Zeka ve Eğitim Düzeyi Değişkeninin ANOVA Analizi ile Karşılaştırılması	85
Tablo 3.12: Karar Verme Stilleri Alt Boyutları ve Eğitim Düzeyi Değişkeninin ANOVA Analizi ile Karşılaştırılması	86
Tablo 3.13: Zihinsel Dayanıklılık Alt Boyutları ve Çalışma Süresi Değişkeninin ANOVA Testi ile Karşılaştırılması	86
Tablo 3.14: Duygusal Zeka ve Çalışma Süresi Değişkeninin ANOVA Testi ile Karşılaştırılması	87
Tablo 3.15: Karar Verme Stilleri Alt Boyutları ve Çalışma Süresi Değişkeninin ANOVA Testi ile Karşılaştırılması	87
Tablo 3.16: Yaş Değişkeni ve Zihinsel Dayanıklılık Alt Boyutları Korelasyon Analizi Sonuçları.....	88

Tablo 3.17: Yaş Değişkeni ve Karar Verme Stilleri Alt Boyutları Korelasyon Analizi Sonuçları.....	88
Tablo 3.18: Yaş Değişkeni ile Duygusal Zeka Korelasyon Analizi Sonuçları	89
Tablo 3.19: Duygusal Zeka ve Zihinsel Dayanıklılık Alt Boyutları Korelasyon Analizi Sonuçları.....	89
Tablo 3.20: Duygusal Zeka ve Karar Verme Stilleri Alt Boyutu Korelasyon Analizi Sonuçları.....	89
Tablo 3.21: Zihinsel Dayanıklılık ve Karar Verme Stilleri Alt Boyutlarının Korelasyon Analizi ile Karşılaştırılması	90
Tablo 3.22: Çoklu Regresyon Analizi: Zihinsel Dayanıklılık, Duygusal Zeka ve Bu Değişkenlerin Karar Verme Stilleri Üzerindeki Birleşik Etkisi ...	91

KISALTMALAR LİSTESİ

AÜSBF	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
BAİBÜ	: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
DKVS	: Dikkatli Karar Verme Stili
DZ	: Duygusal Zeka
EKVS	: Erteleyici Karar Verme Stili
KKVS	: Kaçınan Karar Verme Stili
PKVS	: Panik Karar Verme Stili
TDK	: Türk Dil Kurumu
vd.	: ve diğerleri
ZD	: Zihinsel Dayanıklılık

TEŞEKKÜR

Öncelikle yüksek lisans ve doktora eğitimim boyunca tüm bilgi ve tecrübesi ile yanımda olan ve beni her zaman destekleyen değerli danışmanım Prof. Dr. Hasan Birol YALÇIN'a tüm emekleri için içtenlikle teşekkür ederim. Ayrıca lisansüstü eğitim hayatım süresince gelişimime önemli katkıları olan kıymetli hocam Prof. Dr. Dilşad ÇOKNAZ'a, doktora tez sürecimde bilgi ve desteğini esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Kerim SÖZBİR'e ve tüm jüri üyesi hocalarıma katkılarından dolayı içtenlikle teşekkür ederim.

Oldukça uzun ve sancılı bir süreç olan doktora eğitim sürecinde beni en çok destekleyen kişi olan sevgili eşim Aytekin YILMAZ'a varlığı ve destekleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yine hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen ve tüm eğitim hayatım boyunca beni her zaman destekleyen sevgili anne ve babama, ayrıca ne zaman ihtiyacım olsa yanımda olan sevgili arkadaşım Eylem ÜSTÜNBAŞ'a çok teşekkür ederim.

Son olarak bu tezi tüm hamilelik sürecimde bana minik tekmeleri ile eşlik ederek destek olan ve dünyadaki ilk günlerinde tez çalışmamı tamamlamak için kendisinden ayrı kaldığım sevgili oğlum Mert Ali'ye tüm kalbimle ithaf ediyorum.

GİRİŞ

Geçmişten günümüze hayatın neredeyse her alanında mevcut bilgi ve teknoloji birikimi her geçen gün artmış ve artmaya devam etmektedir. Bu gerçeklik içerisinde eğitimden spora birçok alanda bilimsel gelişmeler kaydedilmiştir. Söz konusu sportif performans olduğunda ise yaşanan bu gelişmeler ve bilimsel ilerlemeler ayrıca bir önem arz etmektedir. Bu önem ise; neredeyse tüm dünyanın hemfikir olduğu üzere, sportif başarıların sadece bir müsabakayı kazanmaktan fazlası olmasından, aynı zamanda da ülkelerin prestij ve gelişmişlik seviyeleri gibi oldukça önemli başlıklarını temsil etmesinden kaynaklanmaktadır. Sportif performans etkileyen birçok değişken olduğu ise net bir gerçektir. Bu değişkenler arasında elbette spor yönetimi ve yöneticisi hayati bir role sahiptir. İnsanlar ortak nitelikler taşıyan ihtiyaçlarını karşılamak için birçok örgüt yapısı oluşturmuştur (Yetim, 1996). Bu örgüt yapılarından biri de spor örgütleridir. Yönetim, belirli birtakım amaçlara ulaşmak için başta iş gücü olmak üzere parasal kaynakları, donanımı, demirbaşları, hammadde, yardımcı malzemeleri ve zamanı birbiriyle uyumlu, verimli ve etkin kullanarak karar alma ve yürütme süreçlerinin toplamıdır (Eren, 2011: 3). Örgüt ve yönetim ayrılmaz kavramlardır (Yetim, 1996).

Spor yöneticisi; spor örgütlerinin belirledikleri amaçlara ulaşmalarını sağlamak için yönetimin fonksiyonlarını yerine getiren, spor ortamını oluşturan sporcu, eğitici, tesis, araç gereç ve müsabaka unsurlarının spor örgütünün amaçlarına uygun olarak bir araya getirilmesinden sorumlu olan kişidir (Sunay, 1998). Yapılan tanımdan da anlaşılacağı gibi bir spor örgütünün başarısı söz konusu olduğunda spor yöneticisinin sahip olduğu vasıflar oldukça önemlidir. Yönetim ve yönetici tanımlarından anlaşılacağı üzere söz konusu fonksiyonların yerine getirilebilmesi için atılacak her adım bir karar verilmesini gerektirmektedir. Yönetici bir karar verme mercidir.

Birçok seçenek ya da ihtimal içerisinde birini farkında olarak tercih etmek anlamını taşıyan karar verme, karmaşık bir süreç içerisinde gerçekleşmektedir. Kişinin karar vermeye yaklaşımı bu sürecin nasıl ilerleyeceğini belirlemektedir (Güvendi, Can ve Türksoy Işım, 2020). Bu anlamda bireyin bir karar verme durumu ile karşı karşıya kaldığında öğrenilmiş ve alışkanlık haline gelmiş tepki setine karar verme stili adı verilir (Scott ve Bruce 1995). Spor değişken bir ortamda, sınırlı

zaman aralığında yoğun çaba sarfederek hedeflere ulaşmayı zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle spor özneleri oldukça sık karar verme süreci içerisinde bulunurlar. Karar verme süreci ise tercihlerin başarıyı etkilediği etkileşimler bütünü olarak tanımlanabilir (Güvendi, Can ve Türksoy Işım, 2020). Güvendi, Güçlü ve Türksoy Işım (2018)'a göre son dönemlerde karar verme stilleri araştırmacıların dikkatini sıklıkla üzerinde toplayan bir konudur ve gündelik hayatımızda olduğu kadar sportif alanlarda da önemli bir yer kaplamaktadır. Yukarıda aktarılanlardan da anlaşılacağı üzere karar verme stilleri yönetim alanında en önemli faktörlerden biridir. Yönetimin gerçekleşebilmesi için temel yapı taşlarından birinin de karar verme süreci olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Tıpkı diğer örgütler gibi spor örgütleri için de yönetim fonksiyonlarının yerine getirilebilmesi için her adımda yöneticilerin vermesi gereken kararlar vardır ve bu karar verme süreçleri tüm örgütler için hayati önem taşımaktadır.

Güvendi, Can ve Türksoy Işım (2020); zihinsel dayanıklılık ve karar verme stilleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu aktarmışlardır. Crust, Swann ve Allen-Collinson (2016) zihinsel dayanıklılık ve karar verme süreci arasında kompleks bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Raabe, Lauer ve Bejar (2021) yaptıkları çalışmada antrenörlerin, zihinsel olarak güçlü olmanın baskı altında sakin kalmalarını ve buna karşılık müsabaka sırasında daha iyi kararlar vermelerini sağladığını aktardıklarını bildirmişlerdir.

Sportif başarı veya başarısızlık fiziksel, taktik, teknik ve psikolojik faktörlerin de içinde bulunduğu birçok faktörün birleşimine bağlıdır. Sporda kazananı ve kaybedeni belirleyen genellikle psikolojik faktörlerdir (Liew vd., 2019). Sporcuların performanslarını birkaç salise dahi artırmanın başarı için fark yarattığı yoğun rekabet ortamında sporcular, antrenörler ya da spor yöneticisi gibi spor özneleri için performansa yardımcı olacak ve mevcut ihtiyaçları karşılayacak her türlü gelişme oldukça önemlidir. Burada hatırlanması gereken önemli nokta ise sportif olayların doğası gereği başarıya giden yolda sürekli kendini geliştirme, mücadele, zorluk, yoğun beklenti, rekabet ve talep gibi birçok stres kaynağı olabilecek ve spor öznelerine negatif duygu durumları yaşatabilecek etkenlerin yer aldığıdır. Kulağa her ne kadar korkutucu gelse de söz konusu bu negatif durumlara uyum sağlanabilmekte ve hatta bu durumlar tersine çevrilebilmektedirler. Gucciardi ve Gordon (2011), bu uyumun sağlanmasında en temel faktörün, bireylerin harekete

geçmelerini tetikleyen ve çaba, zaman ve devamlılık gerektiren bir süreç olan zihinsel dayanıklılık olduğunu aktarmışlardır.

Yapılan çalışmalar zihinsel dayanıklılık ile duygusal zeka arasındaki bağlantıları ortaya koymuştur (Mayer ve Salovey, 1993; Middleton 2007; Cowden 2016; Zarei, Zandi ve Mohebi 2018; Strycharczyk, Clough ve Perry 2021: 127).

Duygusal zeka bireyin kendisinin ve diğerlerinin duygularını gözlemleyebilme, birbirinden ayırabilme ve elde ettiği bilgilerle düşünce ve davranışlarını uygun bir şekilde kullanabilmesini içeren sosyal bir zeka türü olduğu gibi; duygular da geliştirilebilir yeteneklerdir (Mayer ve Salovey, 1993). Titrek (2007: 64) duygusal zekayı, bireyin kendisinin ve diğerlerinin duygularını, düşüncelerini ve hislerini anlama, empati kurabilme ve olayları diğer tarafın bakış açısından değerlendirebilme, kaygı ve korkuların üstesinden gelerek duyguları yönetebilme ve böylece hedefe ulaşabilmek için duygulardan en üst verimi alma yeterliliği ve becerisi olarak tanımlamıştır. Bu bilgilerin ışığında Serter ve Biçer (2019) duygusal zekayı; duyguları tanıma, denetlenme, yönetme, akla uygun bir şekilde kullanma, amaca ulaşabilmek için duyguların istenilen yönde kullanabilme becerisi olarak tanımlamışlardır. Duygusal zekanın sosyal ve geliştirilmesi mümkün bir zeka türü olmasından dolayı; yöneticilerin ve çalışanların duygusal zeka düzeyleri yönetim açısından dikkate alınması gereken bir konudur.

Strycharczyk, Clough ve Perry (2021: 127) zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka arasında oldukça açık bağlantılar olduğunu bildirmişlerdir. Benzer şekilde Cowden (2016) yapmış olduğu çalışmada duygusal zekanın zihinsel dayanıklılığın önemli bir yordayıcısı olduğunu aktarmıştır. Zarei, Zandi ve Mohebi (2018) isimli araştırmacılar duygusal zeka eğitiminin, zihinsel dayanıklılığı geliştirme noktasında yararlı ve etkili olduğu sonucunu ortaya koymuşlardır. Middleton (2007), duygusal zekanın, zihinsel dayanıklılıkla ilgili olduğunu ve bu nedenle dikkate alınmasının önemini vurgulamıştır.

Zihinsel dayanıklılık, duygusal zeka ve karar verme stilleri bireyler için olduğu kadar örgütler ve doğal olarak yönetim süreçleri açısından da oldukça önemlidir. Bu nedenle spor yöneticilerinin zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerinin karar verme stillerine olan etkisinin belirlenmesi hedeflenmektedir. Bu çalışma ile son yıllarda sportif başarı konusunda oldukça önemli olduğu ortaya konulan zihinsel dayanıklılık ile hayatın her alanında olduğu gibi yöneticilik

özelinde de hayati öneme sahip olan duygusal zeka değişkenlerinin; spor yöneticilerinin karar verme stillerine olan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Problem Cümlesi

Spor yöneticilerinin zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerinin karar verme stillerine olan etkisi nedir?

Araştırmanın Amacı

Yapılan çalışmada yönetim süreçleri için oldukça önemli olan zihinsel dayanıklılık, duygusal zeka düzeyleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca yönetim süreçlerinin temel yapı taşlarından olan karar verme stilleri ele alınmıştır. Gerçekleştirilen araştırmada zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerinin karar verme stillerine olan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Böylece karar verme stillerini açıklamakta zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerinin etkilerinin belirlenebilmesi hedeflenmiştir.

Zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerinin karar verme stilleri üzerindeki etkisinin belirlenebilmesi amacı ile aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır.

Alt Problemler

1. Spor yöneticilerinin zihinsel dayanıklılık düzeyi ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Spor yöneticilerinin duygusal zeka düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Spor yöneticilerinin karar verme stilleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Spor yöneticilerinin zihinsel dayanıklılık düzeyi ile eğitim durumları değişkeni arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Spor yöneticilerinin duygusal zeka düzeyleri ile eğitim durumları değişkeni arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Spor yöneticilerinin karar verme stilleri ile eğitim durumları değişkeni arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Spor yöneticilerinin zihinsel dayanıklılık düzeyi ile çalışma süresi değişkeni arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. Spor yöneticilerinin duygusal zeka düzeyi ile çalışma süresi değişkeni arasında anlamlı bir fark var mıdır?

9. Spor yöneticilerinin karar verme stilleri ile görev yaptıkları süre değişkeni arasında anlamlı bir fark var mıdır?
10. Spor yöneticilerinin zihinsel dayanıklılık düzeyleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
11. Spor yöneticilerinin duygusal zeka düzeyleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
12. Spor yöneticilerinin karar verme stilleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
13. Spor yöneticilerinin duygusal zeka ve zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
14. Spor yöneticilerinin duygusal zeka düzeyleri ve karar verme stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
15. Spor yöneticilerinin zihinsel dayanıklılık düzeyleri ve karar verme stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Örgütlerin yaşamı henüz amaçlarını belirlerken karar verme eylemi ile başlamaktadır. Bu amaçlara ulaşabilmek için gerekli eylemleri gerçekleştirmek üzere sayısız karar verme ile devam etmektedir. Yönetimin temel yapı taşlarından olan karar verme ile; başarı açısından ayrı ayrı oldukça önemli ve belirleyici oldukları ortaya literatür tarafından ortaya koyulan zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka değişkenleri arasındaki ilişkinin keşfedilmesinin alana getireceği yenilik kadar, karar verme sürecinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmada 2022 Yılı Mayıs ve 2023 Şubat ayları arasında veri toplanmıştır.
2. Araştırmaya yalnızca gönüllü olarak çalışmaya katılan 219 kişi ile sınırlandırılmıştır.
3. Araştırma Gençlik ve Spor Bakanlığı idari görevlerde yer alan personel ile sınırlandırılmıştır.
4. Araştırma için veri toplanması Sporda Zihinsel Dayanıklılık, Melbourne Karar Verme ve Schutte Duygusal Zeka Ölçeği Asıl Form ölçekleri ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Sayıltıları

1. Araştırmada kullanılan anketler uygun bir ortamda, içtenlikle ve dürüst olarak doldurulmuştur.
2. Araştırmada değişkenleri ölçmek için kullanılan araçların yeterli düzeyde geçerli ve güvenilir olmaları ile birlikte bu araçlar değişkenleri ölçmüştür.

Tanımlar

Zihinsel Dayanıklılık: Kişinin tutarlı bir şekilde hedeflerine ulaşmak için zorlu olaylara yaklaşma, tepki verme ve değerlendirme şeklini etkileyen değerler, tutumlar, duygular ve bilişler toplamıdır (Gucciardi vd., 2009).

Duygusal Zeka: Duygusal zeka; bir insanın kendisinin ve başkalarının duygularını gözlemleyebilme, bu duyguları ayırt edebilme, topladığı bilgilerle düşünce ve davranışlarını doğru bir şekilde kullanabilme kabiliyetini içeren sosyal ve geliştirilebilir bir zeka türüdür (Mayer ve Salovey, 1993).

Karar Verme Stilleri: Birçok seçenek ya da ihtimal içerisinde birini farkında olarak tercih etmek anlamını taşıyan karar verme, karmaşık bir süreç içerisinde gerçekleşmekte ve kişinin karar vermeye yaklaşımı bu sürecin nasıl ilerleyeceğini belirlemektedir (Akt. Güvendi, Can ve Türksoy Işım, 2020). Bu anlamda bireyin bir karar verme durumu ile karşı karşıya kaldığında öğrenilmiş ve alışkanlık haline gelmiş tepki setine ise karar verme stili adı verilir (Ün, 2010).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GENEL BİLGİLER

1.1 Zihinsel Dayanıklılık

Başarıyı elde edebilmek için zorluklarla yüzleşebilmek ve baş etmek stresli olsa da olağandır. Nasıl ki üniversiteye hazırlanan öğrenciler artan sorumlulukların ve sınav baskısının üstesinden gelmek için çaba sarfetmek zorunda ise; iş adamları da belirsiz bir ekonomik ortamda temel hedeflerine ulaşabilmek için baskı altında çaba sarfetmektedirler. Tabi ki sporcular da fiziksel ve zihinsel açılardan zorlu koşullarda mücadele ederken yorgunluk ve kalabalık baskısı altında kalmaktadırlar (Gucciardi vd., 2015; Weinberg, 2010: 13). Bireyler belirli bir görevi yapmak veya belirli bir beceriyi gerçekleştirmek için bilgi veya fiziksel yeteneklere sahip olduklarında, kendilerinden beklenenlerin yükü altında kalarak çoğunlukla olumsuz etkilenmektedirler. Söz konusu olumsuz durumun olumlu bir duruma dönüşmesi, genellikle "zihinsel olarak dayanıklı" olarak adlandırılan zihinsel güçlere ve zihinsel yeteneklere bağlıdır (Weinberg, 2010: 14). Başarıya ulaşılmış çoğu durumda zihinsel dayanıklılık, kişinin zorlu durumlarda başarılı olmasını sağlayan tanımlayıcı nitelik olarak adlandırılır. Bu nedenle zihinsel dayanıklılık, iş, eğitim, tıp ya da askeriye gibi yüksek performansın yenilikçiliği, başarıyı ve rekabet avantajını desteklediği alanlarda popüler ve çok değerli bir kavramdır. Bazı araştırmacılar, zihinsel dayanıklılığın hayatta başarı için temel olduğunu öne sürecek kadar ileri gitmişlerdir (Gucciardi vd., 2015). Örneğin Weinberg (2010: 18-19) kitabında şu örneği vermiştir: *“Zihinsel dayanıklılık ve algılanan başarı ile ilgili iş dünyasından bir örneği inceleyelim: Büyük bir muhasebe firmasında muhasebeci olan Paula; çalışanların çoğunun erkek olduğu bir muhasebe firmasında kadın olduğu için bazı ayrımcılıklarla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Bu ayrımcılıklar, bazı rahatsız edici ve hiç hoş olmayan taciz uygulamalarını da içermekte ve bu nahoş durum, Paula için işleri ciddi anlamda zorlaştırmaktadır. Ancak Paula profesyonel şekilde çalışmaya devam ederek ve sadece işini yapmıştır. Adanmışlığı ve tutarlı motivasyonunun neticesinde, on yılı aşkın bir sürede çalışma alanında yükselmiş ve görevini her zaman verimli ve etkili bir şekilde yerine getirmeye devam etmiştir. Neredeyse her gün işine gitmiş ve*

sürekli değişip gelişen bu alanda kendisini güncel tutabilmek için devamlı olarak yeni vergi kanunlarını incelemiştir. Ancak son zamanlarda, geçmişte de yaşandığı gibi, bazı ortakların etik dışı muhasebe uygulamalarına karışması bütün firmayı olumsuz etkilemiştir. Bunun sonucunda firma, yeni bir başlangıç yapmak zorunda kalmış ve geçmişteki etik dışı ticari uygulamalarla bağlantısı olmayan genç muhasebecilerle sıfırdan başlarken; Paula'yı bünyesinden çıkarmamıştır. Paula zihinsel olarak dayanıklı mıydı?" Weinberg (2010: 18-19)'in verdiği örnekten de anlaşılacağı üzere iş hayatının da içerisinde yer aldığı yaşamın tüm noktalarında zihinsel dayanıklılık kavramı önemli bir yer oluşturmaktadır. Çünkü zihinsel dayanıklılık kavramı sadece başarıyı işaret etmekle kalmamakta; aynı zamanda zorluklarla baş edebilmeyi ve başarısızlıkları başarıya çevirebilmeyi de mümkün kılmaktadır.

Clough, Earle ve Sewell (2002) zihinsel dayanıklılık için sistem yaklaşımı kurmayı amaçladıkları çalışmalarında, zihinsel dayanıklılığı stres altında psikolojik çözülmeye karşı bir direnç faktörü olarak tanımlamışlardır. Zihinsel dayanıklılık, başarıyı kolaylaştıran ve zihinsel sağlığı destekleyen, deneyimsel olarak geliştirilmiş ve değerler, tutumlar, duygular, bilişler ve davranışlar gibi kalıtsal psikolojik kaynakları geliştirmeye olanak sağlayan bir yapı olarak kavramsallaştırılmıştır. Bu kavramsallaştırmada, zihinsel dayanıklılığın spor, eğitim ve sağlık gibi çeşitli alanlarda stresin olumsuz etkilerine karşı koruma sağlayan bir direnç kaynağı olduğu fikrinden yola çıkılmıştır (Perry vd., 2021).

Gucciardi, Gordon ve Dimmock (2009) ise; zihinsel dayanıklılığı, bir bireyin tutarlı bir şekilde hedeflerine ulaşmak için zorlu olaylara yaklaşma, tepki verme ve değerlendirme şeklini etkileyen değerler, tutumlar, duygular ve bilişler toplamı olarak tanımlamışlardır.

Jones, Hanton ve Connaughton (2002), zihinsel olarak güçlü performans gösteren kişi, kendine inanma, arzu ve motivasyon, performans ve yaşam tarzı, dikkat dağıtıcılar, rekabetle ilişkili baskı ve kaygı, fiziksel ve duygusal acı ile ilişkili 12 özelliği ortaya çıkarmışlardır.

Jones, Hanton ve Connaughton (2002) zihinsel dayanıklılığın baskı, stres ve olumsuzluklarla başa çıkabilme; başarısızlıkların üstesinden gelme veya başarısızlıklardan sonra devam edebilme; ısrarcı olma, pes etmeme ve üstün zihinsel yeteneklere sahip olma özelliklerine sahip bir yapı olduğunu aktarmıştır.

Thelwell, Weston ve Greenlees (2005), zihinsel dayanıklılığı sporcunun karşı karşıya kaldığı rekabet, yaşam tarzı, antrenman gibi birçok taleple rakiplerinden daha iyi başa çıkabilmesi ve özellikle baskı altında kendinden emin, odaklanmış, kararlı ve kontrolü elinde tutarken; sporcunun rakiplerinden daha tutarlı ve iyi olmasını sağlayan doğal ve gelişmiş bir üstünlük olarak tanımlamışlardır.

Coulter, Mallett ve Gucciardi (2010)'ye göre zihinsel dayanıklılık, bireyin sürekli olarak hedeflerine ulaşmak için hem olumlu hem de olumsuz olarak algılanan baskı, zorluk ve olumsuzluklara yaklaşma, tepki verme ve algılama biçimini etkileyen, deneyimsel olarak gelişen tutum, duygu, biliş, davranış ve içsel değerlerin bir kısmının veya tamamının varlığıdır.

Zihinsel dayanıklılık düzeyleri yüksek olan bireylerin; bağlılık ve kararlılık, motivasyon ve kontrol, mükemmel konsantrasyon ve odaklanma becerileri, güven ve kendine inanma gibi pozitif psikolojik durumlar gibi bazı temel özelliklere sahip olmaları gerektiği vurgulanmıştır (Gould vd., 1987; Jones, Hanton ve Connaughton, 2002).

Clough, Earle ve Sewell (2002) için zihinsel olarak dayanıklı bireyler; sakin ve rahat kalabildikleri için sosyal ve dışa dönük olma eğiliminde, birçok durumda rekabetçi ve diğerlerinden daha düşük kaygı seviyesine sahip olarak tanımlanırken; bireyler bu özellikleri sayesinde yüksek bir özgüvenle, kendi kaderlerini kontrol ettiklerine dair güçlü bir inançla, rekabet ve zorluklardan nispeten daha az olumsuz etkilenmektedir.

Bir sporcunun, spordaki potansiyelini zihinsel özelliklerini kullanarak yakalaması konusunda araştırmacıların dikkatini üzerinde toplayan zihinsel dayanıklılık kavramı için; yapılan çalışmalar neticesinde mükemmel performansa ulaşmak için çaba sarfetmek, hedefe ulaşmakta ısrarcı olmak ve bu özellikleri devam ettirmek, baskı ve zorluklarla başa çıkabilmek, başarısızlıkları tersine çevirebilmek ve üstün zihinsel becerilere sahip olmak gibi birçok özellik araştırmacılar tarafından kabul görmüştür (Gould vd., 1987; Weinberg, Butt ve Culp, 2011). Beck (2012) ise; yaptığı çalışmada zihinsel dayanıklılığın daha düşük kaygı, üzüntü, öfke, kafa karışıklığı, yorgunluk ve toplam duygu durum bozukluğu ve daha yüksek güç seviyeleriyle önemli ölçüde ilişkili olduğunu gösterirken; zihinsel dayanıklılığın, kazanan performanstaki belirleyici faktörün kendisi olmasa da genellikle belirleyici faktörlerden biri olduğunu aktarmıştır.

Crust ve Swann (2011); zihinsel dayanıklılığın, stresin zararlı etkilerini azaltmaya yardımcı olan ve bireylerin durumsal faktörlerden bağımsız olarak tutarlı bir şekilde iyi performans göstermesine izin veren pozitif psikolojik değişkenler grubunu temsil ettiğini aktarmışlardır. Bununla birlikte; Gucciardi, Gordon ve Dimmock (2008) zihinsel dayanıklılığın zor zamanlarda çalışan bir direnç kaynağından daha fazlası olduğunu ve işler yolunda giderken de uygun odaklanma ve motivasyonu sağladığını aktarmışlardır.

Gucciardi ve Gordon (2011: 91) şampiyon bir sporcunun başarısının oldukça etkileyici ve karmaşık bir süreç olduğunu ve bu sürecin kendi içerisinde değişimi, gelişimi ve öğrenmeyi teşvik eden dönüm noktaları barındırdığını ifade etmişlerdir. Üstelik başlangıçta çoğunlukla negatif durumları barındıran veya baskı dolu olan bu ilerlemenin; genel olarak sürecin sonunda fark edildiğini aktarmışlardır. Söz konusu negatif durumların ve zorlukların bir kez üstesinden gelindiğinde ise, bir sporcunun kariyer yolunda önemli bir dönüm noktası sağlayabileceğini vurgulamışlardır. Bu noktada araştırmacıların altını çizdiği ve dikkat çeken kısım ise zorluklara dayanma ve başarıya ulaşma kapasitesinin, şampiyonaya ya da müsabakaya hazırlanan sporcular için olduğu kadar; küresel bir ekonomik kriz ile mücadele eden iş adamları veya zorluklarla baş etmesi gereken aileler için de geçerli olduğunun altını çizmeleridir. Bu nedenle, zihinsel dayanıklılık kavramı, potansiyellerine ulaşmak için zorluklara katlanmak ve bu zorlukların üstesinden gelmek zorunda olan tüm bireyler için genelleştirilebilir (Gucciardi ve Gordon, 2011: 91).

Zihinsel dayanıklılık ile ilgili 1950’li yıllarda başlayan çalışmalardan sonra, kavram spor araştırmacılarının, sporcuların, antrenörlerin ve spor yöneticilerinin yakından ilgilendiği bir kavram haline gelmiş ve sportif başarının sürekliliği için, önemli bir etken olarak görülmeye başlanmıştır (Jones, Hanton ve Connaughton, 2007).

Literatür incelendiğinde karşımıza sıklıkla sporcuları ele alan çalışmalar çıkmasına rağmen, zihinsel dayanıklılığın kuramsal gelişiminin başlangıcı kişilik kuramları temel alınarak oluşturulmuştur.

Kelly (1955); zihinsel dayanıklılığın ilk temellerinin dayandığı kuramlardan olan “Kişilik Yapısı Kuramı” (Personality-Construct Theory) ortaya koymuştur. Başer (2019); kişilik yapısı kuramının, bireylerin sahip oldukları deneyimlerini yorumlayarak, gelecekte karşılaşılabilecek durumlar için davranışlarını ve tepkilerini

oluşturma fikrine dayandığının altını çizmiştir. Kelly (1955)'nin kişilik yapısı kuramı, insanların dűnyaya dair kendi kişisel fikirlerini oluşturdukları ve bu kişisel fikirleri gözlemlerini ve deneyimlerini anlamlandırmak için kullandıklarını öne sürerken; bireylerin gerçek dűnyayı, sahip oldukları psikolojik süreçlerin öznel versiyonlarına dayandırdığı varsayımıyla çalışmaktadır (Carducci vd., 2020: 102-104; İnanç ve Yerlikaya, 2012: 219). Bu varsayımdan hareketle bireylerin olayları ya da durumları anlama ve yorumlama biçimleri, onların bu olay ve durumlar karşısında nasıl davranacaklarını belirlemektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2012: 219).

Jones, Hanton ve Connaughton (2002), zihinsel dayanıklılığın mikro bileşenlerini tespit edebilmek amacı ile gerçekteştirdikleri çalışmalarını, Kelly (1955)'nin kişilik yapısı kuramına dayandırmışlardır. Araştırmacılar kuramın kişilerin olayları yorumlama biçimine odaklandığını ve bireyin benzersizliğine vurgu yaparken, tüm insanlar için ortak olan süreçleri de göz önünde tuttuğunu aktarmışlardır. Araştırmacılar bu çalışmalarında zihinsel dayanıklılığı kişilik yapısı kuramına dayandırarak tanımlamışlar ve zihinsel olarak dayanıklı sporcu özelliklerini bildirdikleri on iki alt boyutlu modeli ortaya koymışlardır. Bu alt boyutlar; rekabet hedeflerinize ulaşma becerinize dair sarsılmaz bir özgűvene sahip olmak, sizi rakiplerinizden daha iyi yapan benzersiz niteliklere ve yeteneklere sahip olduğunuza dair sarsılmaz bir özgűvene sahip olmak, başarmak için doyumsuz bir arzuya ve içselleştirilmiş güdűlere sahip olmak, başarmak için artan kararlılığın bir sonucu olarak performans gerilemelerinden geri dönmek, rekabetin baskısıyla gelişmek, rekabet kaygısının kaçınılmaz olduğunu kabul etmek ve bununla bař edebileceğinizi bilmek, başkalarının iyi ve kötü performanslarından olumsuz etkilenmemek, kişisel yaşamdaki dikkat dağıtıcı şeyler karşısında tamamen odaklanmak, bir spor odağını gerektiği gibi açıp kapatmak, yaşışmaya özgű dikkat dağıtıcı unsurlar karşısında eldeki göreve tamamen odaklanmak, fiziksel ve duygusal acının sınırlarını zorlarken stres altında (antrenman ve yaşışmada) tekniği ve çabayı sürdürebilmek, beklenmedik kontrol edilemeyen olayların (yaşışmaya özel) ardından psikolojik kontrolűn yeniden kazanılması olarak aktarılmıştır (Jones, Hanton ve Connaughton, 2002).

Gucciardi, Gordon ve Dimmock (2009) ortaya koydukları çalışmalarında, zihinsel dayanıklılığı, Kelly (1955)'nin kişilik yapısı kuramından yola çıkarak, bireyin amaçlarına istikrarlı bir şekilde ulaşmak için zorlayıcı olaylara yaklaşma,

tepki verme ve yorumlama şeklini etkileyen tutumlar, duygular, değerler ve bilişlerin bütünü olarak tanımlamışlardır.

Cattell (1957)'in Kişilik Faktör Analizi modeli zihinsel dayanıklılığı açıklayan bir diğer kuramdır. Lisans mezuniyeti kimya olan Raymond Cattell (1957), kuramında farklı bilim dallarından faydalanarak kaç temel kişilik özelliği olduğunu ortaya koyabilmek için kişiliği kavramsallaştırma amacı gütmüştür. Cattell (1957) faktör analizi yöntemini kullanarak; birbiriyle ilişkili olan özellikleri gruplayıp, birbirinden bağımsız olanları ayırt etmiş ve kişiliğin temel yapısını belirleyebileceğini öne sürmüştür (Burger, 2006). 16 kişilik kaynak özellikleri ise; sıcaklık, mantıklı düşünme, duygusal kararlılık, üstünlük, neşelilik, kurallara bağlılık, sosyal cesaret, hassaslık, gerginlik, tedbirlilik, dalgınlık, endişe duygusu, içtenlik, değişikliğe açıklık, mükemmeliyetçilik, kendine yetme olarak belirtilmiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2012: 267; Burger 2006). Altıntaş (2015)'ın aktardığına göre; Cattell (1957) zihinsel dayanıklılık düzeyleri yüksek olan bireyleri bağımsız, sorumluluk sahibi, gerçekçi, zorluklarla başa çıkabilen ve dayanıklı kimseler olarak tanımlamıştır.

İlerleyen yıllarda, Kobasa (1979) tarafından “Sağlam Kişilik Modeli” ortaya koyulmuştur. Bu modele göre Kobasa (1979), dayanıklı kişiliği, stresli yaşam olaylarının sağlık üzerindeki zayıflatıcı etkilerine karşı olumlu bir dayanma gücü olarak önermiştir. Kobasa, Maddi ve Puccetti (1982) dayanıklı kişilerin oldukça meraklı ve deneyimlerini ilginç ve anlamlı bulma eğiliminde olduklarını, hayal ettikleri, söyledikleri ve yaptıklarıyla etkili olabileceklerine inandıklarını; aynı zamanda, değişimin hayatın bir kuralı olmasını beklediklerini ve bu kuralın gelişimin itici gücü olduğunu aktarmışlardır. Kobasa (1979); bu inanç ve eğilimlerin, stresli olaylarla başa çıkmada çok faydalı olduğunu ve dayanıklı kişilerin iyimser bilişsel değerlendirmeler yaparak, yaşanan olayları stresli olmalarına rağmen doğal, anlamlı ve ilginç olarak algılayacaklarını bildirmiştir. Strycharczyk, Clough ve Perry (2021: 18) dayanıklı bireylerin sahip olduğu özelliklerin değişim sürecini harekete geçireceğini ve bu şekilde yaşanan olaylar ne kadar stres verici olsa da bireyin benlik algısıyla uyumlu hale geleceği bildirmişlerdir. Böylece dayanıklı kişilerin stresli yaşam olaylarını kendileri için daha az stresli durumlar haline getirirken; dayanıklılığı düşük kişilerin ise kendilerini ve çevreyi sıkıcı, anlamsız ve tehdit edici bulma eğiliminde olduklarını ve hiçbir değişiklik olmadığında hayatlarını iyi olarak yorumladıklarını, olumsuz

olaylarla karşılaştıklarında kendilerini güçsüz hissettiklerini ortaya koymuşlardır (Kobasa, 1979; Kobasa, Maddi ve Puccetti, 1982).

Kobasa (1979) dayanıklı kişilerin sahip olduğu üç genel özelliği aktarmıştır:

- (a) Kontrol: Bireylerin yaşadıkları olumsuz deneyimleri ve olayları kontrol edebileceklerine veya bunlara etki edebileceklerine dair inançlarıdır.
- (b) Bağlılık: Bireylerin yaşamlarında yaptıkları ve karşılaştıkları her türlü olaya derinden dahil olma veya bunlara kendini adama yeteneğidir.
- (c) Mücadele: Bireylerin daha fazla gelişme için inisiyatif alarak heyecan verici bir meydan okuma ve değişim beklentisidir.

Clough, Earl ve Sewell (2002) ise Kobasa (1979) tarafından ileri sürülen Sağlam Kişilik Modeli' ni esas alarak zihinsel dayanıklılık kavramını geliştirmişler (Strycharczyk, Clough ve Perry, 2021: 22-23; Altıntaş, 2015; Ünver, 2021) ve zihinsel dayanıklılığın Kobasa (1979)'nın modelinden farklı olarak kontrol, bağlılık ve mücadelenin yanı sıra güven boyutundan oluştuğunu ileri sürmüşlerdir (Strycharczyk, Clough ve Perry, 2021: 29).

Tablo 1.1: Nitel yöntem kullanılarak yapılan zihinsel dayanıklılık araştırmalarında tanımlanan özellikler

Fourie ve Potgieter (2001)

- Motivasyon düzeyi
 - Ön koşul olan fiziksel ve zihinsel beceriler
 - Başa çıkma becerileri
 - Takım birliği
 - Güveni koruma
 - Hazırlık becerileri
 - Bilişsel beceri
 - Psikolojik dayanıklılık
 - Disiplin ve hedef odaklılık
 - Dini inançlar
 - Rekabetçilik
 - Etik
-

Tablo 1.1 (devamı): Nitel yöntem kullanılarak yapılan zihinsel dayanıklılık araştırmalarında tanımlanan özellikler

Jones vd. (2002) • Rekabet hedeflerinize ulaşmada sarsılmaz bir inanca sahip olmak • Sizi rakiplerinizden daha iyi yapan benzersiz niteliklere ve yeteneklere sahip olduğunuza dair sarsılmaz bir özgüvene sahip olmak • Başarılı olmak için doyumsuz bir arzuya ve içselleştirilmiş güdülere sahip olmak • Başarıya yönelik artan kararlılığın bir sonucu olarak performans düşüşlerinden geri sıçrama • Rekabet baskısıyla gelişmek • Rekabet kaygısının kaçınılmaz olduğunu kabul etmek ve bununla başa çıkabileceğinizi bilmek • Başkalarının iyi ve kötü performanslarından olumsuz etkilenmemek • Kişisel yaşamdaki dikkat dağıtıcı şeyler karşısında tamamen odaklanmaya devam etmek • Bir spor odağını gerektiği gibi açma ve kapatma • Yarışmaya özgü dikkat dağınıklığı karşısında eldeki göreve tamamen odaklanmak • Stres altında teknik ve çabayı sürdürürken (antrenman ve yarışmada) fiziksel ve duygusal acının sınırlarını zorlamak • Beklenmeyen, kontrol edilemeyen olayların ardından psikolojik kontrolü yeniden kazanma (yarışmaya özgü)
Jones vd. (2007) • İnanç (tutum/zihniyet) • Odaklanma (tutum/zihniyet) • Performansın düzenlenmesi (rekabet) • Uzun vadeli hedeflerin kaynak olarak kullanılması • Odaklı kalma (rekabet) motivasyonu • Düşüncelerin farkındalığı ve kontrolü • Çevreyi ve duyguları kontrol etmek • Sınırları zorlamak (eğitim) • Çevreyi kontrol etmek (rekabet) • Yönetim baskısı (rekabet) • Yönetim hatası (yarışma sonrası) • İnanç (rekabet) • Başarıyla başa çıkma (yarışma sonrası)
Bull vd. (2005) • "Ekstra yol gidin" zihniyeti • Bağımsızlık • Yetenekten en iyi şekilde yararlanma kararlılığı • Kendini yansıtırma • Esnek güven • Kendisiyle ve başkalarıyla rekabet edebilme • Fark yaratmaya olan inanç • Öğrenme fırsatlarından yararlanma • Güçlü özgüven • Kaliteli hazırlık inancı • Rekabette gelişmek • Kendi kendine belirlenen zorlu hedefler • Risk almak için istekli olmak • Başarı "kazanmak" ihtiyacı • Açık düşünmek

Tablo 1.1 (devamı): Nitel yöntem kullanılarak yapılan zihinsel dayanıklılık araştırmalarında tanımlanan özellikler

Thelwell vd. (2005)

- Her zaman başarıya ulaşacağınıza dair tam bir özgüvene sahip olmak
- Her zaman oyuna dahil olmak (iyi oynarken ve çok iyi değilken)
- Durumlara olumlu tepki verme yeteneğine sahip olmak
- Baskı altında tutunma ve sakin olma yeteneğine sahip olmak
- Kendini beladan kurtarmak için ne gerektiğini bilmek
- Dikkat dağıtıcıları görmezden gelme ve odaklanmış kalma yeteneğine sahip olmak
- Performans boyunca duyguları kontrol etme
- Rakipleri etkileyen bir varlığa sahip olmak
- Oyunun dışındaki her şeyin kontrolün altında olması
- Performansla ilişkili baskının tadını çıkarmak

Gucciardi vd. (2008)

- Kendine inanç
- İş ahlakı
- Kişisel değerler
- Öz motivasyon
- Sert tutum
- Konsantrasyon ve odak
- Dayanıklılık
- İdare baskısı
- Duygusal esneklik
- Spor zekası
- Fiziksel dayanıklılık

Gucciardi ve Gordon (2009)

- Performansı kolaylaştırmak için kişinin duygularını ve ruh hallerini her koşulda düzenleme yeteneği
- Performans seviyelerini sürekli olarak iyileştirmek ve başarıya ulaşmak için içselleştirilmiş, doyumsuz bir istek ve bağlılık
- Olumsuz sonuçların yaşandığı durumlara (baskı, sıkıntı, meydan okuma) dayanma ve geri dönme yeteneği
- Dikkatini yönetme ve çeşitli dikkat dağıtıcıları içeren uzun süreli oyunlara odaklanma yeteneği
- Fiziksel yeteneğinize her koşulda performans gösterme konusunda sarsılmaz bir inanç
- Oyun ve iyi performans için gerekli süreçler hakkında farkındalık ve anlayış

Kaynak: Gucciardi ve Gordon, 2011: 167

Tablo 1.1 incelendiğinde sportif performans hakkında yapılmış olan kayda değer çalışmaların zihinsel dayanıklılık ile ilgili ortaya koyduğu özellikler görülecektir. Zihinsel dayanıklılık söz konusu olduğunda genellikle akıllara daha iyi performans sergilemek ya da başarılı olmak gelmektedir. Zihinsel dayanıklılık kavramının temelde spor dünyasında gelişmesinin önemli bir nedeni sportif alanlarda başarı ve başarısızlığı ya da kabaca kazanmanın ve kaybetmenin yani performans sonuçlarının belirlenmesinin çoğu zaman oldukça kolay olmasıdır. Yine bir başka önemli bir nokta da bu sonuçların genellikle oldukça kısa bir zamanda elde edilmesi ve kalıcı olmasıdır. Basit bir örnek verilecek olunursa herhangi bir branşta dünya şampiyonu olan bir sporcu ya da takım şampiyona sonunda bunu elde edecek ve her zaman dünya şampiyonu olarak kalacaktır.

Bununla beraber iş dünyasında bir CEO 3 yıl içerisinde şirketini oldukça kArlı hale getirebilmişken; daha sonraki 3 yıl içerisinde söz konusu şirketin iflas etmesi söz konusu olabilir. Fakat CEO'nun ilk 3 yıldaki başarısı her zaman onunla olmayacaktır. Zihinsel dayanıklılık söz konusu olduğunda akıllarda performans mükemmelliği ve başarı yan yana ilerlemektedir. Aslında zihinsel dayanıklılık bir sonuçtan daha çok başarıya ya da kendini gerçekleştirmeye doğru giden bir süreç işaret etmektedir. Dünyaca ünlü sporcuların büyük başarılarının birçok başarısızlık öyküsü barındırması ya da insanların hayatlarının birçok evresinde işten çıkarılma, ekonomik kriz, boşanma ya da afet yaşama gibi kriz durumları ile başa çıkmak zorunda kalmış olmalarına rağmen potansiyellerine ve başarıya ulaşmak için çaba harcamaya devam etmeleri zihinsel olarak dayanıklı olduklarını göstermektedir (Weinberg, 2010: 19-20).

Çoğunlukla spor alanında yaşanıldığı düşünülen zorluklarla, daha yakından yapılan incelemeler sonucunda, iş dünyasındaki insanların da genellikle karşılaştığını göstermektedir. Zihinsel olarak güçlü olmak, sportif alanlarda olduğu gibi yönetim alanında başarı için kritik öneme sahiptir. Aslında yöneticiler hem günlük olarak ve hem de uzun vadede, genellikle sporcularla benzer şekilde mücadele içerisinde olduklarından, kurumsal sporcular olarak anılır. Ayrıca Harvard Business Review'un bir sayısında belirtildiği gibi, eğer yöneticiler uzun vadede yüksek seviyelerde performans göstereceklerse, dünya çapındaki sporcuların yaptığı gibi aynı sistematik, çok seviyeli antrenmana girmeleri gerekir (Loehr ve Schwartz, 2001).

Loehr ve Schwartz (2001) yöneticilerin kendileri ve çalışanları için sürekli artan baskı ve hızlı değişim karşısında yüksek performansın sürdürülmesi niteliğini aradıklarını aktarmışlardır. Ancak araştırmacılar; böyle bir performansın kaynağının oldukça anlaşılmaz olduğunun da altını çizmişlerdir. Yöneticilerin her gün, her yıl yüksek performansı ve başarıyı sürdürme zorunluluklarının, herhangi bir sporcunun karşılaştığı zorlukları gölgede bıraktığını bildirmişlerdir. Verdikleri örnekte; ortalama bir profesyonel atlet, zamanının çoğunu pratik yaparak geçirip, günde en fazla birkaç saat gerçekten rekabet ettiklerini; ancak tipik bir yöneticinin pratiğe neredeyse hiç zaman ayırmadığını ve talep üzerine günde 10-14 saat veya daha fazla performans sergilemek zorunda olduğunu aktarmışlardır. Sporcuların sezon dışında olmanın keyfini çıkarırken, çoğu yöneticinin yılda üç veya dört hafta tatil yapma şansına sahip olduğunu ve ortalama bir profesyonel sporcunun

kariyerinin yedi yılı kapsarken; ortalama bir yöneticinin ise kariyeri üzerinde 40-50 yıl çalışmayı gerektirebileceğini eklemiştir.

1.1.1 Zihinsel Dayanıklılık Hakkında Yurtiçinde ve Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Marchant ve diğerleri 2008 yılında çeşitli üst, alt ve orta yönetici pozisyonlarındaki çalışanların farklı düzeylerde zihinsel dayanıklılık gösterip göstermediğini araştırmak ve yaşın zihinsel dayanıklılık üzerindeki olası etkilerini ortaya koymak amacı ile bir çalışma yürütmüşlerdir. 522 katılımcı ile yürütülen araştırma sonucunda zihinsel dayanıklılık düzeylerinin daha kıdemli pozisyonlarda daha yüksek olduğunu ve zihinsel dayanıklılık düzeyinin yaşla birlikte arttığı ortaya konulmuştur (Marchant vd., 2008).

Ward, Clair-Thompson ve Postlethwaite (2018); yaptıkları çalışmada polis ve itfaiye memurlarında zihinsel dayanıklılık ile algılanan stres arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada zihinsel dayanıklılık düzeyinin algılanan stresle önemli ölçüde ilişkili olduğunu, aynı zamanda polis memurlarının, itfaiye memurlarına göre daha düşük düzeyde zihinsel dayanıklılık ve daha yüksek düzeyde algılanan stres düzeyine sahip olduklarını göstermişlerdir.

Smolska (2021), zihinsel dayanıklılığın teorik doğasını ve bu doğanın MTQ-48 ölçeği kullanılarak nasıl ölçüleceğini açıklamak amacı ile gerçekleştirmiş olduğu çalışmada zihinsel dayanıklılık ölçeğinin kullanımına ilişkin uygulamalı vaka çalışmalarını anlatmış ve ölçeğin iş dünyasında çalışanların zihinsel dayanıklılığını ölçmesine olanak tanıyan psikometrik araçlardan biri olduğunu bildirmiştir.

Gucciardi, Gordon ve Dimmock (2008); Avustralya Futbolu bağlamında zihinsel dayanıklılığın bütüncül bir anlayışını ortaya çıkarmak amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada Avustralya Futbolunda zihinsel dayanıklılığın, zorluklara karşı bir tampon görevi gördüğünü ve zorlu durumlara uyumu kolaylaştırırken aynı zamanda bu uyumu sürdüren faktörlerden biri olarak düşünülebileceğini aktarmışlardır.

Gucciardi, Gordon ve Dimmock (2009) gerçekleştirdikleri deneysel çalışmada, 15 yaşından küçük sporcuların yer aldığı üç Avustralya futbol takımında sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerini artırmak amacı ile iki farklı psikolojik beceri eğitiminin etkinliğini karşılaştırmışlardır. Elde edilen sonuçlara göre ebeveynler ve antrenörler sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeyleri için benzer

derecelendirmeler yapmış ve her iki psikolojik beceri eğitiminin de zihinsel dayanıklılığı arttırmada eşit derecede etkili olduğu ortaya koyulmuştur.

Yine Gucciardi, Gordon ve Dimmock (2009) yaptıkları bir gözden geçirme çalışmasında Kelly (1955/1991)'nin Kişilik Yapısı Kuramını kullanarak yeni bir bakış açısı ile sporda zihinsel dayanıklılığın halihazırdaki kavramsallaştırmalarını geliştirmek ve gelecekte yapılacak araştırmalara yol göstermeyi amaçlamışlardır. Yapılan çalışmanın sonucunda, geçmişteki araştırmalarının Kişilik Yapısı Kuramı ile bütünleştiğini aktarmışlar ve zihinsel dayanıklılığın çok boyutlu yapısının hem olumlu hem de olumsuz olarak değerlendirilen durumlarla başa çıkmak ve ilerlemek için gerekli olduğunu aktarmışlardır. Ayrıca zihinsel dayanıklılığın ortaya çıktığı süreçlerin altının çizildiği bir tanım öne sürmüşlerdir.

Jones, Hanton ve Connaughton (2007), nihai bir spor başarısı elde etmiş sporcular ile zihinsel dayanıklılık üzerine bir araştırma yapmışlardır. Araştırmacılar çalışmalarını gönüllü olan dünya ya da olimpiyat şampiyonluğu elde etmiş 8 sporcu, 3 antrenör ve 4 spor psikoloğu ile yürütmüşlerdir. Araştırmada niteliksel yöntemler ile zihinsel dayanıklılığın tanımı, temel niteliklerinin tanımlanması ve zihinsel dayanıklılık çerçevesinin geliştirilmesi olmak üzere üç temel konu incelenmiş ve araştırmacıların geçmişteki zihinsel dayanıklılık tanımları doğrulanarak, zihinsel olarak güçlü olmak için gerekli 30 özellik tespit edilmiştir. Bu özellikler, genel bir zihinsel dayanıklılık çerçevesinde tutum, antrenman, yarışma esnası ve sonrası olmak üzere 4 ayrı kategoride sınıflanmıştır.

Ruparel (2020) ise, zihinsel dayanıklılığa ve onun çalışma hayatındaki önemine genel bir bakış açısı sunabilmek için bir çalışma yapmıştır. Bu çalışma ile araştırmacı zihinsel dayanıklılığın gözden geçirilmesi ve anlaşılmasına dayalı olarak, zihinsel dayanıklılık için teorik ve metodolojik ilerlemeleri tanımlarken; teori ve yöntem açısından gelecekteki araştırmalar için potansiyel yolları ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmacı zihinsel dayanıklılığın rolünü ve önemini anlamanın, çalışanları işyerine bağlı tutma konusunda yöneticilere fayda sağlayabileceğini aktarmıştır. Daha iyi performans ve esenlik için çalışanlar arasında zihinsel dayanıklılık geliştirme ihtiyacını belirlemenin organizasyonun başarısına katkı sağlayacağını ve çalışanların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin artması için eğitimlere tabi tutmanın, çalışanların örgütün artan- azalan talepleri karşısında ayakta kalmalarına yardımcı olacağını bildirmiştir. Örgütlerin, zihinsel dayanıklılık düzeyleri yüksek çalışanları işe almak için çaba sarfetmeleri ve verimli

işleyiş için zihinsel dayanıklılık düzeyleri yüksek çalışanları elde tutmak için çalışmaları gerektiğinin altını çizmiştir.

Gucciardi ve arkadaşları (2015), sistematik ve teorik olarak bütünleştirilmiş bir dizi araştırma ile zihinsel dayanıklılığın ne olduğu sorusunu yeniden gözden geçirmek amacıyla çalışma yürütmüş ve spor, eğitim, ordu ve işyeri dahil olmak üzere çeşitli alanlarda zihinsel dayanıklılığı incelemişlerdir. Bu çalışmanın sonuçları, zihinsel dayanıklılığın çok boyutlu bir kavram yerine tek boyutlu bir kavram olarak en iyi şekilde kavramsallaştırılabileceğini ortaya koyarken; zihinsel dayanıklılığın performansta, hedefe ulaşmada ve strese rağmen ilerlemede önemli bir rol oynadığını, duruma ve zamana göre değişebildiğini ve aynı zamanda da kalıcı özelliklere sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Y kuşağı yöneticilerinin gelişmelerine ve pozitif iş yerleri yaratmalarına yardımcı olmak için yapılan farklı bir çalışmada ise, çalışanların iş becerikliliği, zihinsel dayanıklılık düzeyi ve gerçek mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonunda zihinsel dayanıklılık düzeyinin, zorlu iş talepleri ile gerçek mutluluk arasındaki ilişkiye aracılık ettiği ve bu bağlamda zihinsel dayanıklılığın çalışan mutluluğu için temel bir bileşen olduğu gösterilmiştir (Ruparel, Choubisa ve Seth, 2022).

Williams (2013); 12 profesyonel iş insanı ile çalıştığı doktora araştırma tezinde, iş dünyası için zihinsel dayanıklılığın bir tanımını geliştirmeyi ve zihinsel dayanıklılık düzeyi yüksek ideal iş insanının niteliklerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmacının elde ettiği bulgular, iş dünyasında zihinsel dayanıklılığın var olduğunu, ancak sporda gözlemlenenden farklı olduğunu göstermiş ve iş profesyonellerinin işin stresi ve baskısıyla başa çıkmasını sağlayan değer, inanç, motivasyon ve duygusal zeka gibi faktörlerden oluşan bir başa çıkma mekanizmasını kullandığını ortaya koymuştur. Araştırmacı gerçekleştirdiği çalışmanın, iş ortamında zihinsel dayanıklılık düzeylerini artırıcı yöntemlerin kullanılmasına yönelik bazı kavramsal ve pratik çıkarımlar konusunda yol gösterici olacağını ve iş dünyasında zihinsel dayanıklılığın araştırılması için daha fazla deneysel araştırmaya zemin hazırlayacağını aktarmıştır.

Başka bir çalışmada ise; Ajilchi ve arkadaşları (2019) amatör basketbol oyuncularının zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeyleri üzerinde bir farkındalık eğitim programının etkisini ve uygulanabilirliğini araştırmışlardır. Yapılan deneysel araştırmada katılımcıların farkındalık puanları, uygulanan eğitim

sonrasında deney grubunda kontrol grubuna göre anlamlı derecede daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Ayrıca uygulanan farkındalık eğitiminin genel zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka puanlarını ve yine her iki değişken için tüm alt boyut puanlarını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular ışığında, sporcuların zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerini artırmada spor farkındalığı eğitiminin etkili olabileceği aktarılmıştır.

Crust, Swann ve Allen-Collinson (2018), katılımcıların deneyimlerini ve algılarını inceleyerek, az araştırılmış bir grup olan zihinsel dayanıklılık düzeyleri yüksek olan elit dağcılarının belirleyici davranışlarını ortaya koymak amacıyla 17 deneyimli yüksek irtifa dağcısı ile fenomenolojik görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacıların elde ettikleri sonuçlar; hazırlayıcı, sosyal/kişilerarası ve içsel davranışlar ile ilgili üç genel boyutta toplanmıştır. Özenli hazırlık, kesintisiz yoğun çalışma oranları, başarısızlıkların ardından süratli iyileşme ve zorlu durumlarda başarılı olma gibi davranışların geçmişteki çalışmalarla büyük oranda tutarlı olduğu sonucuna varılmış ve geçmişteki çalışmalarda elde edilen sonuçlara ek olarak faydacı kararlılık, özveri ve hoşgörü gibi yeni temalar dikkat çeken yeni bulgular olarak açıklanmıştır.

Weinberg ve arkadaşları (2020) ise kendilerini zihinsel dayanıklılık düzeyleri yüksek antrenörler olarak tanımayan kolej antrenörleri için zihinsel dayanıklılık düzeyi yüksek bir antrenör olmanın ne anlam ifade ettiğini ortaya koymak amacı ile bir araştırma yürütmüşlerdir. Söz konusu çalışmada yapılan nitel görüşmeler sonucunda, duygusal düzenleme ve dayanıklılık, belirli bir düşünce biçimini benimseme ve belirli davranış örüntüleri sergileme temaları ortaya koyulmuştur. Elde edilen sonuçlar, zihinsel dayanıklılığın katılımcılar için; üretken olmayı gerekli kılan ve öz denetim sahibi olmayı gerektiren, doğası gereği adaletsiz, oldukça stresli ve araştırılan bağlamlarda liderlik anlamına gelen bir kavram olduğunu göstermektedir.

Zihinsel dayanıklılık hakkında yapılan bir başka çalışmada ise, zihinsel dayanıklılık düzeyleri ile risk almaya yönelik tutumlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Lisans öğrencisi sporcularla çalışılan çalışmada genel zihinsel dayanıklılık ile fiziksel risklere yönelik tutumlar arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki tespit edilirken, psikolojik risk ile zihinsel dayanıklılık arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır (Crust ve Keegan, 2010).

Lin ve arkadaşları (2017) gerçekleştirdiği çalışmalarında, zihinsel dayanıklılık kavramı ile eğitim, öğrenme, kişilik, iş performansı, psikolojik iyi oluş ve diğer psikolojik özelliklerdeki bireysel farklılıklar arasındaki ilişkileri ve zihinsel dayanıklılıktaki bireysel farklılıklara genetik ve çevresel katkıları araştıran deneysel çalışmaları sistematik olarak gözden geçirmişlerdir. Araştırmacıların elde ettiği bulgulara göre, zihinsel dayanıklılık eğitim, etkili başa çıkma stratejileri ve ruh sağlığındaki olumlu sonuçlar gibi çeşitli olumlu psikolojik özellikler ile ilişkili bulunmuştur. Yine araştırma sonuçlarına göre zihinsel dayanıklılığın yaklaşık %50'sinin genetik faktörlerle açıklanabildiğini, ayrıca psikolojik özellikler ve zihinsel dayanıklılık arasında tespit edilen ilişkilerin temel olarak ortak genetik ya da paylaşılmayan çevresel faktörlerle izah edildiğini göstermiştir.

Yürütülen farklı bir çalışmada ise, zihinsel dayanıklılığın bilişsel temelleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada katılımcılara bir önceki aşamada unutmaları istenilen materyal için beklenmedik bir hafıza testi uygulanmıştır. Sonuçlara göre; yüksek zihinsel dayanıklılığa sahip katılımcılar unutulacaklar listesini daha iyi hatırlamış ve zihinsel olarak güçlü bireylerin sahip olduğu hedefleri istenmeyen bilgilerin etkilemesini önleme konusunda gelişmiş bir yeteneğe sahip oldukları bildirilmiştir. Yazarlar elde edilen bu çıktıları dayanarak bilişsel ketlemenin zihinsel dayanıklılığı destekleyen mekanizmalardan biri olduğunun altını çizmiştir (Dewhurst vd., 2012).

Stock, Lynam ve Cachia (2018) zihinsel dayanıklılık ile akademik başarı arasındaki olumlu ve olumsuz etkileri tespit etmek amacı ile bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışma sonucunda, zihinsel dayanıklılığın kontrol alt boyutu ile akademik başarı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu, ayrıca cinsiyet değişkeninde farklılıklar elde edildiği aktarılmıştır.

Zihinsel dayanıklılığı e-spor alanında inceleyen bir çalışmada ise, e-spor sporcularında stres ve başa çıkmada zihinsel dayanıklılığın etkisi incelenmiştir. Araştırmacılar zihinsel dayanıklılığı; daha fazla problem ve duygu odaklı başa çıkma stratejilerinin seçimi ve daha az kaçınma başa çıkma stratejileri ile ilişkilendirmişlerdir. Araştırma bulguları, rekabetçi e-spor ve yüksek performans gösterilen geleneksel sporlarda, zihinsel dayanıklılık ile stresle başa çıkma süreci arasında örtüşme olduğuna işaret etmiştir. Araştırmacılar elde ettikleri sonuçlara dayanarak, e-spor sporcularının da geleneksel sporcular için tasarlanmış olan spor psikolojisi müdahalelerinden faydalanabileceğini aktarmışlardır (Poulus vd., 2020).

Güvendi ve arkadaşları (2018) yaptıkları araştırmada, profesyonel güreşçilerin cesaret ve zihinsel dayanıklılık düzeylerinin ilişkisini incelemiş ve katılımcıların zihinsel dayanıklılık ile cesaret düzeyleri arasında pozitif bir ilişkili olduğunu ve yaşanan sakatlıkların zihinsel dayanıklılık ve cesaret düzeyleri üzerinde negatif etki gösterdiğini ortaya koymuşlardır.

Süleymanoğulları ve Bayraktar (2022) gerçekleştirdikleri içerik analizinde zihinsel dayanıklılık konusunda yapılan araştırmaların araştırma eğilimlerini ve genel özellikleri ortaya koymayı hedeflemişlerdir. Araştırmacılar çalışmalarının sonunda zihinsel dayanıklılık hakkında yayımlanan tezlerin 29 farklı üniversite bünyesinde ve %35'inin Beden Eğitimi ve Spor anabilim dalında çalışıldığını ortaya koymuşlardır. Elde edilen sonuçlara göre yayınlanan tezlerin %94'ünde nicel araştırma yöntemleri, %62'sinde ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Yine sonuçlara göre 'Sporda Zihinsel Dayanıklılık' envanteri (Sheard, Golby ve Wersch, 2009) hazırlanan tezlerin %91'inde kullanılmıştır. Araştırmacılar zihinsel dayanıklılığın yüksek oranda duygusal zeka ile ilişkilendirildiğini ortaya koymuşlardır.

Ünver ve Karacabey (2021) profesyonel futbolcuların fizyolojik ve zihinsel dayanıklılık düzeylerini ortaya koymayı amaçlamışlar ve 391 profesyonel Türk futbolcu ile çalışmışlardır. Araştırmacılar evli katılımcıların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin bekAr olanlara göre daha yüksek olduğunu, merkez orta saha oyuncularının diğer mevkilerde oynayan katılımcılara oranla zihinsel dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğunu, son olarak katılımcıların fiziksel dayanıklılık düzeyleri yükseldikçe, zihinsel dayanıklılık düzeylerinin de yükseldiğini ortaya koymuşlardır.

Koç ve arkadaşları (2022) spor bilimleri fakültelerinin özel yetenek sınavına katılan öğrencilerin parkur performansları ve zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi ve zihinsel dayanıklılığı bazı değişkenlere göre incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmacılar parkur skorlarıyla zihinsel dayanıklılık güven alt boyutu arasında negatif ve bir anlamlı ilişki, spor yaşıyla zihinsel dayanıklılık arasında pozitif anlamlı bir ilişki tespit ederken; erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre ve Antrenörlük Eğitimi Bölümüne başvuran katılımcıların Spor Yöneticiliği Bölümüne başvuran katılımcılara göre zihinsel dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Yapılan bir başka araştırmada ise triatlon sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeyleri ile öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu araştırmada katılımcıların zihinsel dayanıklılık ve öz yeterlik düzeyleri arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Koçyiğit, 2022).

Soylu, Sağkal ve Özdemir (2019), Ergenler için Zihinsel Dayanıklılık Ölçeğinin psikometrik özelliklerini uzun ve kısa Türkçe formları için incelemişlerdir. Araştırma bulgularına göre, kısa formun ergenlik gelişim aşamaları ve cinsiyete göre yapısal ve metrik açıdan değişmediği; yanı zamanda 11-18 yaş aralığında eğitim ortamlarında yapılacak araştırmalarda ölçeğın uzun ve kısa formunun zihinsel dayanıklılık için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini ortaya konulmuştur.

Menteş ve Saygın (2019) e-sporcular ile geleneksel sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerini ve bilişsel esnekliklerini araştırmışlardır. Araştırmacılar çalışmalarının sonucunda geleneksel spor oyuncuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin e-spor oyuncularına göre daha yüksek olduğunu, erkek e-spor oyuncularının erkek geleneksel spor oyuncularına göre bilişsel esneklik düzeylerinin daha yüksek olduğunu ve erkek sporcuların kadın sporculardan daha yüksek zihinsel dayanıklılık düzeyine sahip olduklarını aktarmışlardır.

Tekkurşun Emir ve Türkeli (2019) spor bilimleri fakóltesi öğrencileri ile yaptıkları çalışmada egzersiz bağımlılığı ve zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi bazı değişkenler açısından incelemişlerdir. Araştırmacılar çalışmalarının sonucunda katılımcı öğrencilerin orta düzeyde zihinsel dayanıklılığa sahip olduğunu ve genel egzersiz bağımlılığı düzeyleri açısından risk grubunda yer aldıklarını aktararak; zihinsel dayanıklılık ve egzersiz bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır.

Güven ve Yazıcı (2020) zihinsel dayanıklılık ile ilgili 2014-2019 yılları arasında Türkiye’de hazırlanmış lisansüstü tezleri ve ULAKBİM Ulusal Veri Tabanında yer alan dergilerde yayımlanmış makaleleri incelemişlerdir. Araştırma sonucunda çalışmaların en çok 2019 yılında gerçekteştiği, “Mental Toughness” kavramının Türkçe’ye zihinsel dayanıklılık olarak çevrilmesi noktasında fikir birliğinin sağlandığını, yapılan çalışmalarda çoğunlukla ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı, örneklem gruplarının yetişkinler, üniversite öğrencileri ve ergenlik dönemindeki bireylerden olduğunu bildirmişlerdir.

Gülşen ve arkadaşları (2019) spor bilimleri fakültesinde eğitim alan sporcu öğrencilerin zihinsel dayanıklılık ve kendinle konuşma düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacı ile bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonucunda, kendinle konuşma değişkeninin bilişsel ve motivasyonel kendinle konuşma alt boyutları ile zihinsel dayanıklılık arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu aktarmışlardır.

Eroğlu ve arkadaşları (2020) spor bilimleri fakültesi öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada ise zihinsel dayanıklılık ve ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda ulaşılan sonuçlara göre erkek öğrencilerin, sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu aktarılmıştır. Benzer şekilde erkek katılımcıların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulgusu da bu çalışmada elde edilmiştir. Son olarak araştırmacılar sporda ahlaktan uzaklaşma ile zihinsel dayanıklılık devamlılık alt boyutu arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır.

Gürer ve Kılınç (2019) doğa sporları ile uğraşan sporcuların temel psikolojik ihtiyaçlarının zihinsel dayanıklılık düzeylerine olan etkisini incelemişlerdir. Araştırmacıların elde ettiği bulgulara göre yaş, cinsiyet, yapılan doğa sporu türüne göre zihinsel dayanıklılık düzeylerinin farklılaşmakta ve zihinsel dayanıklılık düzeyleri ile temel psikolojik ihtiyaçlar arasında ise pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Sonuç olarak araştırmacılar temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasının zihinsel dayanıklılık düzeyini olumlu yönde etkilediğini aktarmıştır.

Kalkavan, Özdilek ve Çakır (2020) üst düzeyde mücadelenin olduğu yarışmalara katılan bisikletçilerin zihinsel dayanıklılık düzeylerini incelemişlerdir. Araştırmacılar yaş, spor yapma yılı ve cinsiyet değişkenlerinin zihinsel dayanıklılık düzeyi üzerinde etkili olduğunu aktararak; katılımcıların kendilerine olan güvenlerinin yaşla beraber yükseldiğini, ayrıca erkek katılımcıların kadınlara göre beklenmedik durumlarda ve baskı altında daha kontrollü ve rahat olabildiklerini aktarmışlardır.

Erdoğan ve Kocaekşi (2015) elit sporcularda bulunması gereken psikolojik özellikleri belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Yapılan çalışmada elit sporcuların sahip olması gereken zihinsel dayanıklılığın da içinde bulunduğu 11 psikolojik özellik belirlemişlerdir.

Sarı, Sağ ve Demir (2020) taekwondo sporcularının zihinsel dayanıklılık düzeylerini belirlemek ve bazı değişkenler açısından incelenmek amacı ile bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacıların ortaya koyduğu bulgulara dayanarak taekwondo sporcularının zihinsel dayanıklılık düzeylerinin ortalama seviyede olduğunu ve zihinsel dayanıklılık düzeyinin haftalık antrenman sayısı arttıkça yükseldiğini beyan etmişlerdir.

1.2 Duygusal Zeka

1.2.1 Zeka

İnsan davranışlarının açıklanmasında oldukça merak edilen ve incelenen alanlardan birisi zeka kavramı olmuştur. Zeka kavramı birçok bilim insanı tarafından farklı şekillerde yorumlanmış ve zaman içerisinde elde edilen bilimsel gerçeklerde beraber başlangıçtaki zeka tanımından oldukça farklı bir zeka kavramı karşımıza çıkmıştır. 19. yüzyılın ortalarında zeka kavramı sadece zihinsel yetenekler olarak sınırlandırılan, sabit ve niceliksel olarak ölçülen tek boyutlu bir yapı olarak ele alınmıştır (İnci, 2021). Geleneksel bakış açısında zeka kavramı insan beynini dar sınırlar içerisine hapseden ve insanın oldukça geniş bilişsel potansiyelini görmezden gelen genel bir anlayışa sahipken; bu durum çağdaş zeka anlayışında zekanın birçok özelliği ve yaşam faaliyetini içerisinde barındıran geniş bir kavram olarak elde alınmasıyla değişmiştir. Çağdaş yaklaşımlar incelendiğinde; zeka kavramı geliştirilebilir, çok boyutlu ve gerçek yaşam durumlarında gözlenebilir bir kavram olarak ele alınmıştır (Gürel ve Tat, 2010). Bilim insanları başlarda zeka kavramını sadece bilişsel yeteneklerle ilişkilendirmiş olsa da zamanla elde edilen araştırma sonuçları dikkate alınarak zekanın tanımına, kişinin çevresine gösterdiği uyumu ve çevresindeki bireylerle ilişki boyutlarını da kavrama dahil etmişlerdir. Bugün insan zekasının kapsamı ve işleyişinin bilişsel süreçlerle birlikte duygusal süreçleri de kapsadığı apaçık bir gerçek haline gelmiştir (Yerli, 2009). Özgüven (1998) zekayı birbirleri ile ilişkili ve aynı zamanda birbirinden yarı bağımsız alt yeteneklerden meydana gelen bir genel yetenek olarak aktarmıştır. Budak (2000: 848)'a göre zeka kavramı soyut düşünebilmek, kavramak, problem çözmek, elde edilen bilgileri karşılaşılan yeni durumlara uyarlayabilmek, akıl yürütmek, hafıza, geçmiş deneyimlerden edinilen bilgileri kullanabilmek gibi birçok zihinsel yeteneğin toplamı olarak tanımlamıştır. Zeka kavramı yeni bir bilgiyi öğrenme, hafızaya kaydetme, eski bilgilerle yeni bilgi arasında bağlantı kurup tekrar yorumlama, çağrışım yapma, akıl yürütme, algılama, akılda tutma ve

geri çağırma gibi yetileri kapsarken; cevap verme ve çözüme ulaşma hızını artıran, sorunun aşamaları arasındaki yeni ilişkileri anlayabilmeyi de sağlayan bir yapıya sahiptir (Kulaksızoğlu, 2005).

Tablo 1.2: Zeka tanımları

Zeka Nedir?	Doğru yargılama, düşünme ve anlama kapasitesi (Binet ve Simon, 1916)
	Kavram oluşturma ve kavranın önemini idrak edebilme kapasitesi (Terman, 1916)
	Kişinin yaşamındaki yeni durumlara uyum sağlayabilme yeteneği (Pintner, 1921)
	Hakikat açısından doğru ve uygun tepki verebilme gücü (Thorndike, 1921)
	İçgüdüsel davranmak yerine farklı bir yanıt düşünme ve tepki değişikliğini gerçekleştirme kapasitesi (Thurstone, 1921)
	Temelde ilişki ve bağlantıları fark etme yeteneğini kapsayan genel bir yetenek (Spearman, 1927)
	Kişinin amaçlarına yönelik davranmasına, mantıklı düşünmesine ve çevresi ile etkili biçimde ilgilenmesine olanak tanıyan kapasite (Wechsler, 1939)
	Otomatik bilgi işleme ve değişikliklere bağlamsal olarak uygun davranışlar ortaya çıkarabilecek tepkilerin verilebilmesi için zihinsel kapasite (Sternberg, 1985)

Kaynak: Akt. Yazıcı, 2019

1.2.2 Duygu

İnsan duygularının doğası hakkındaki tartışma oldukça uzun bir geçmişe sahiptir. Bazıları duyguları ruhumuzun doğaüstü durumu olarak algılarken, kimileri hedeflere ulaşmanın getirdiği tatmininin bilişsel yorumlanması olarak kabul etmekte ve bazıları da duyguları vücuttaki fizyolojik değişikliklerin temsili olarak görmektedir. Günümüzde nörobilimin gelişmesi sayesinde duyguların bilişsel değerlendirme sonucunda kişisel olarak yorumlanması ve vücudun fizyolojik olarak nasıl hissettiğinin birleşiminden ortaya çıktığı aktarılabilmektedir (Tsoi, 2020).

Duygu kavramı, Latince bir kelime olan ve hareket etmek, dışarı çıkmak anlamlarına gelen ve duygunun insanlar ve toplumlar arasındaki hareketli yapısını işaret eden ‘emovere’ kelimesinden türemiştir (Koçak Kurt, 2021: 2823). TDK (2023)’nın tanımına göre duygu “belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim”, “kendine özgü bir ruhsal hareket ve hareketlilik”, “önsezi” ve “nesneleri veya olayları ahlaki ve estetik yönden değerlendirme yeteneği”dir. Duygu dış dünyadan gelen uyarıcıların algılanması ve anlamlandırılması sonucunda ortaya çıkan bilişsel, biyolojik ve fizyolojik olarak tepki verme isteği olarak tanımlanmıştır (Gross ve Jazaieri, 2014). Goleman (2005: 316) duygu terimini, bir duyguya, onun ayırt edici düşüncelerine, psikolojik ya da biyolojik etkilerine ve hareket etme eğilimlerine atıfta bulunmak için kullanmış,

ayrıca duyguların kelimelerle ifade edebileceğimizden çok daha fazla ince ayrıntıya sahip olduğunun altını çizmiştir. Duygular; bilişlerin, fizyolojik tepkilerin ve bilinçli farkındalığın da dahil olduğu birçok psikolojik alt sistemi düzenleyen içsel olaylardır. Duygular tipik olarak bireyin değişen durumlarına tepki olarak ortaya çıkmakta ve bireyin bir anısıyla, ailesiyle ya da tüm insanlıkla ilişkisi değiştiğinde duyguları da değişmektedir (Mayer, Caruso ve Salovey, 1999).

Duygular insan hayatında oldukça önemli bir yere sahip olmanın yanı sıra fiziksel ve ruhsal sağlığın korunmasında ve bireyler arası ilişkilerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesinde hayati bir konumdadır. Duygularını iyi tanıyan ve bu duyguları diğer bireylerle olan iletişimde etkili kullanan bireylerin kişiler arası ilişkilerde de başarılı olması beklenmektedir ve bu durum da duygusal zeka kavramının önemini oldukça arttırmıştır (Eraslan, 2016).

İnsan ilişkilerinin hayati bir parçası olan duygular davranışları, eylemleri ve performansı etkileyen oldukça güçlü bir itici kuvvet olarak incelenmektedir (Badcock vd., 2019). Düşünce ve davranışlarla yakından ilişkili oldukları için bireyler arası ilişkilerin merkezinde yer alan duygular, insan varoluşunun en büyüleyici yönlerinden birini oluşturmaktadır (Dabke, 2016).

1.2.3 Duygusal Zeka

Neden yüksek IQ'ya sahip bireylerin tamamı kendilerinden beklenildiği gibi hayatlarında başarı ve mutluluğa ulaşamıyordu? Bu soru geçtiğimiz yüzyılda araştırmacıların zihinlerini oldukça meşgul etmeye başlamıştı. Goleman (2013: 64) her ne kadar bir bütün olarak büyük gruplar için IQ puanları ve yaşam koşulları arasında bir ilişki olsa da, IQ puanlarının hayatta kimin başarılı olacağını hatasız bir şekilde tahmin etmedeki göreceli yetersizliğinden bahsederken; bireyin toplumdaki nihai yerini büyük oranda IQ puanı dışındaki kendini motive edebilmek, hayal kırıklıkları karşısında ısrarcı olabilmek, dürtülerini kontrol edebilmek veya hazzı geciktirmek, ruh halini düzenlemek, negatif durumların düşünme yeteneğini bastırmasını önlemek, empati kurabilmek ve umut etmek gibi faktörler tarafından belirlendiğini aktarmıştır. Başarı ve mutluluğu elde etmek için IQ'nun tek başına yeterli olmadığının ortaya konulması ve sosyal bilimlere olan ilgi ve ihtiyacın artmasının yanı sıra, insan odaklı yaklaşımların git gide önem kazanması gibi ilerlemeler sonucunda duygusal zekaya olan merak da 19. yüzyıldan sonra artmaya başlamıştır. Söz konusu ilerlemelerle beraber 1920'li yıllarda, zekanın bilişsel olmayan boyutlarının da bireyin hayatında gerekli olduğuna ilişkin

görüşler hız kazanmaya başlamıştır (Su Eröz, 2013). Dabke (2016)'nin aktardığı gibi Thorndike (1920) uzun zaman önce sosyal zekayı zekanın bir boyutu olarak tanımlamıştı. Tanımında sosyal zekadan erkek, kadın, çocuk ve yetişkinleri anlama ve yönetme, insan ilişkilerinde akıllıca hareket etme yeteneği olarak bahsetmiş ve günümüzde anlaşıldığı şekliyle duygusal zeka kavramının özü olan, bireyin kişilerarası ilişkilerini anlama ve yönetme yeteneğinin altını çizmiştir. Duygusal zeka terimi ilk olarak Robert Davitz ve Michael Beldoch'un 1964 tarihli "The Communication of Emotional Meaning" adlı makalesinde yer almıştır (Tsoi, 2020). 1990 yılında Salovey ve Mayer duygusal zekanın genel çerçevesini çizerken, duygusal zekayı bireyin kendisinin ve başkalarının duygularını doğru bir şekilde değerlendirmesi ve ifade etmesi, kendi duygularını etkili bir şekilde düzenlenmesi ve sonrasında kişinin hayatını motive etmek, planlamak ve başarıya ulaşmak için bu duyguları kullanması olarak tanımlamıştır (Stoller, 2020). Sonrasında 1995 yılında Daniel Goleman'ın yazdığı "Emotional Intelligence" kitabında popülerlik kazanan duygusal zeka kavramı duygusal farkındalık, duygulardan yararlanma yeteneği ve duyguları yönetme yeteneklerini içeren, basitçe, bireyin kendi duygularını tanımasının ve yönetmesinin yanı sıra, etrafındaki diğer bireylerin de duygularını tanıması ve yönetebilme becerisini ifade eden bir kavramdır. Duygusal farkındalık yeteneği, bireyin kendi duygularını tanıması, anlaması ve adlandırmasıdır. Duygulardan yararlanma yeteneği ise, bireyin duygularını düşünme veya problem çözme gibi farklı görevlerde etkin bir şekilde kullanabilmesi iken, duyguları yönetme yeteneği kişinin duygularını düzenlemesini kapsamaktadır. Diğer bir deyişle duygusal zeka, bireyin bilinçli düşünce süresi ile duyguları arasındaki bağlantı noktasını oluşturmaktadır. Kişinin nasıl hissettiğini, neden o şekilde hissettiğini, duygusal durumda ne yapması ya da yapmaması gerektiğini fark etmesini sağlarken; empati, esneklik, motivasyon, akıl yürütme ve stres yönetimi gücünü kolaylaştırır ve artırır; ayrıca içinde bulunduğu durumları analiz etmesini ve duygularını kullanarak maruz kaldığı durumlarla başarılı olmasını sağlayacaktır (Tsoi, 2020).

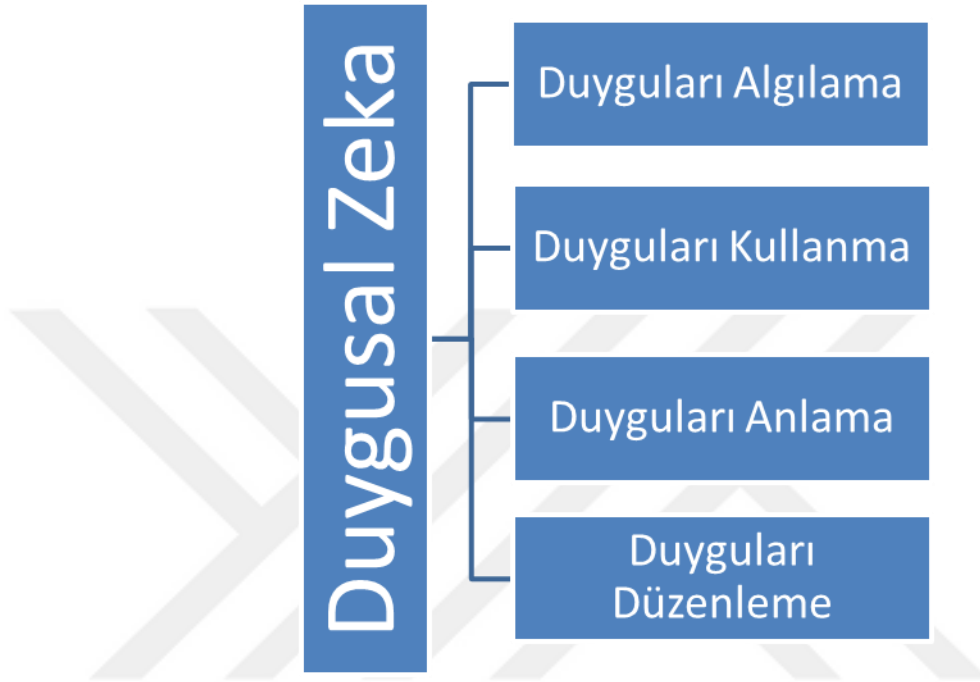
Duygusal zeka, bireyin kendi duygularının farkında olmasını, anlamasını ve kontrol etmesini, diğerlerinin duygularını tanımasını ve anlamasını ve bu bilgiyi kendi başarılarını ve diğerlerinin başarılarını artırmak için kullanmasını sağlayan becerilerin uyumlu bir birlikteliğini içermektedir (McPheat, 2010).

Yüz binlerce insanla yüz yılın üzerinde araştırma geçmişine sahip IQ'ya kıyasla, duygusal zeka çok daha yeni bir kavramdır ve mevcut veriler, duygusal zekanın IQ kadar güçlü ve bazen daha güçlü olabileceğini göstermektedir (Goleman, 2013: 63). Bununla beraber belki de duygusal zekanın öneminin yeteri kadar anlaşılabilmesi için onun geliştirilebilir olma özelliğinin altının sıklıkla çizilmesi gerekmektedir. Ortaya konulan birçok bulgu kendi duygularının farkında olan ve onları yönetebilen, karşısındaki insanların duygularını fark edip onlarla baş edebilen duygusal zeka düzeyi yüksek bireyler sosyal, romantik ve yakın ilişkilerinde olduğu kadar; çalışma hayatlarında, örgüt içi ilişkilerinde veya politik ilişkilerde de başarıyı belirleyici olan sözsüz iletişimi olabildiğince iyi kullanıp hedeflerine ulaşacaklardır. Yani yüksek duygusal zeka düzeyine sahip bireyler, düşük duygusal zeka düzeyine sahip olanların aksine, hayatlarından daha fazla doyum elde edecek ve hayatlarını daha etkili bir şekilde sürdürebileceklerdir (Goleman, 2013: 64). Duyguları doğru bir şekilde değerlendirme ve ifade etme duygusal zekanın bir parçasıdır, çünkü duygularını doğru şekilde ifade edebilenler kendi duygularını daha hızlı algılayabilir, bunlara tepki verebilir ve bu duyguları başkalarına da daha iyi ifade edebilir. Bu tür duygusal zeka düzeyi yüksek bireyler, aynı zamanda, diğerlerini doğru anladıkları için kendi duygularına daha uygun tepkiler verebilirler (Mayer ve Salovey, 1989-1990). Geliştirilebilir bir zeka türü olan duygusal zeka düzeyinin yükselmesinin bireyler arasında avantaj sağlayacağı düşüncesi duygusal zeka kavramını oldukça çekici hale getirmektedir (Dabke, 2016).

1.2.3.1 Mayer ve Salovey'in Dört Bileşenli Modeli

Mayer ve Salovey (1989-1990) duygusal zeka için, bireyin kendisinde ve başkalarında duyguların doğru bir biçimde değerlendirilmesine, ifade edilmesine ve etkili bir şekilde düzenlenmesine; ayrıca motive etmek, planlamak ve hayatında başarmak istedikleri için bu duyguların kullanılmasına katkıda bulunduğu varsayılan yetenekler içeren bir çerçeve çizmişlerdir. Aynı zamanda duygusal zekayı, bireyin kendisinin ve başkalarının hislerini ve duygularını fark etmesi, bunlar arasında ayırım yapması ve bu bilgileri kişinin düşünce ve eylemlerini yönlendirmek için kullanması yeteneğini kapsayan sosyal zekanın bir alt kümesi olarak tanımlamışlardır (Mayer ve Salovey, 1989-1990). Salovey ve Mayer (1990) yetenek yaklaşımını temel alarak duygusal zekanın üç bileşene ve bu bileşenlerin alt alanlarına ayrılabilceğini aktarmışlardır. Ancak bu çalışmanın devamında

yapılan daha fazla incelemeden sonra 1997 yılında modele bir bileşen daha eklenmesi gerektiğini ortaya koymuşlardır. Bu dört bileşenli duygusal zeka modeli, duygusal zekanın birçok alanını toplu olarak tanımlayan dört beceri bileşenini tanımlamaktadır (Mayer, 2004).

Kaynak: Mayer, Caruso ve Salovey, 1999

Şekil 1.1: Duygusal zekanın dört bileşenli modeli

- Duyguları algılama bileşeni; bireyin kendisinin ve başkalarının yüzlerindeki ya da seslerindeki duyguları doğru bir şekilde algılama kapasitesi ve duyguların sözlü olmayan alımı ve ifadesi ile ilgilidir.
- Duyguları kullanma bileşeni; problem çözme ve karar vermede bireye rehberlik eden düşünme sürecini kolaylaştırmak için duyguların bilişsel sisteme girip ona rehberlik etmesini ve düşünmeyi geliştirme kapasitesini ifade etmektedir. Bir diğer deyişle duygusal olarak tepki verilen şey, dikkatimizi çeken bir şeydir. Bu yüzden iyi bir duygusal girdi sistemi bireye, düşüncelerini onun için gerçekten önemli olan konulara yönlendirmesine katkı sağlamaktadır.
- Duyguları anlama bileşeni; duyguların doğru anlamlandırılmasıdır. Duygular bireye bilgi aktarmaktadır. Mutluluk, öfke, korku gibi her bir duygu farklı bir arzuyu ifade etmektedir. Her duygu, kendi olası mesajını

ve bu mesajlarla ilişkili eylemleri iletmektedir. Duygusal mesajları ve bunlarla ilişkili eylemleri anlamak, bu bileşenin önemli bir yönüdür.

- Duyguları düzenleme bileşeni; duyguların doğru şekilde düzenlenmesini ve yönetilmesini ifade etmektedir. Genellikle yönetilebilen duygular bireyin kendi isteği ile kontrol altında olduğu ve çok acı verici olmadığı sürece duygusal iletilere açık kalınabilir ve bunaltıcı olan duygusal iletiler engellenmek istenebilir. Bireyin duygusal konfor alanında, bireysel ve sosyal hedeflerine ulaşması amacıyla kendisinin ve başkalarının duygularını düzenleyip ve yönetebilir (Mayer, Caruso ve Salovey, 1999; Mayer, 2004).

1.2.3.2 Bar-On'un Duygusal Zeka Modeli

Bar-On (1997: 155-156) modelinde, bireyin dışsal talepler ve baskılarla başa çıkmadaki genel yeteneğini etkileyen duygusal, kişisel ve kişilerarası becerilerini duygusal zeka olarak tanımlamış; duygusal zeka düzeyi yüksek olan kişilerin olumlu özsaygıya sahip, var olan yeteneklerini kullanabilen ve yaşamlarında mutluluğa öncülük edebilen; kişisel duygularının farkında olup bu duyguları açıklayabilme becerisine sahip kişiler olduklarını ve bu kişilerin diğerlerinin duygularını anlayabilen ve başkaları ile tatminkâr ve doğru ilişkiler kurarak devam ettirebilen, çevreleri tarafından genel olarak kontrollü, pozitif, değişikliğe açık, gerçekçi, problem çözme yeteneği gelişmiş ve stres verici durumlarla başa çıkabilen bireyler olarak değerlendirilen kimseler olduklarının altını çizmiştir. Hemmati, Mills ve Kroner (2003), Bar-On (1997)'un duygusal zekayı, zekanın duygusal, kişisel, sosyal ve hayatta kalma boyutları olarak tanımladığını aktarmışlardır. Çakar ve Arbak (2004) Bar-On'un duygusal zeka tanımının kişinin kendisini ve diğerlerini anlamasını, diğer bireylerle ilişki kurarak içinde bulunduğu ortama uyum sağlamasını, çevresiyle uygun şekilde baş edebilmesini sağlayan yetenekleri içerdiğini ve bu yetenekleri sayesinde bireyin çevresine uyum gücünün artmasıyla başarıya ulaştığının altını çizdiğini bildirmişlerdir. Bar-On, duygusal zekanın tanımlanmasındaki güçlükleri ortaya koymuştur. Hajncl ve Vučenović (2013)'e göre Bar-On duygusal zekayı; kişilerin içinde var oldukları çevreden gelen baskı ve taleplere doğru tepkiler verebilmesini sağlayan ancak bilişsel özellik taşımayan becerilerin tamamı olarak tanımlamış ve modelini oluştururken duygusal zekanın bireylerin başarısı üzerindeki rolünü belirleyebilmeyi hedeflemiştir.

Bar-On (1997b: 3) bilişsel zekanın yanına bilişsel olmayan duygusal, kişisel ve sosyal zeka kavramlarını yerleştirmiş ve araştırmalarında, bazı insanların diğerlerinden daha iyi bir duygusal sağlığa sahip olmayı nasıl başardıkları sorusundan başlayarak; bazı insanların hayatta diğerlerinden neden daha başarılı olduğu sorusuna cevap aramıştır. Bu sorular, genel olarak başarıyı belirleyen çeşitli yetenekler, yeterlilikler ve becerilerin sistematik olarak gözden geçirilmesini gerektiriyordu ve sonuç olarak başarılı olabilmek için gerekli anahtar faktörün yalnızca yüksek bilişsel zeka düzeyi olmadığı, bilişsel zeka düzeyi yüksek birçok insan hayatta başarıya ulaşamamışken, düşük bilişsel zeka düzeyine sahip olan kişilerin başarılı olduğu çıktısı elde edilmiştir. Bar-On (2000: 33) genel zekanın, bilişsel zeka ve duygusal zekadan meydana geldiğini ve yeteri kadar yüksek duygusal zeka düzeyine sahip olan kişilerin olabildiğince başarılı, işlevsel ve duygusal olarak sağlıklı olduklarını aktarırken; duygusal zeka düzeyinin deneyimlerle beraber gelişerek, kişinin yaşamı boyunca değiştiğini, iyileştirici programlar ve eğitimlerle artırılabilirdiğini vurgulamıştır.

Tablo 1.3: Bar-On (1997)'un Duygusal Zeka Alt Boyutları ve Tanımları

Alt Boyutlar	Oluşturan Yetenekler	Tanımları
Kişisel	Duygusal Öz Farkındalık	Kişinin kendi duygularını tanıması ve anlaması
	Dışavurum	Kişinin duygu, inanç ve düşüncelerini ifade edebilmesi ve haklarını kendisine ve başkalarına zarar vermeden savunabilmesi
	Özsaygı	Kişinin kendisinin farkında olup, anlaması, kendisini olduğu gibi kabul etmesi ve saygı duyması
	Kendini gerçekleştirme	Kişinin kendi potansiyellerini fark edebilmesi
	Bağımsızlık	Kişinin düşünce ve eylemlerinde kendini yönetebilmesi, kontrol edebilmesi ve duygusal olarak bağımlı olmaması
Kişilerarası	Empati	Kişinin diğerlerinin duygularının farkında olması, anlaması ve takdir etmesi
	Kişilerarası İlişki	Kişinin duygusal yakınlık duyabilmesi, sevmeye ve sevilme ile karakterize edilen, karşılıklı tatmin edici ilişkiler kurup, sürdürebilmesi
	Sosyal Sorumluluk	Kişinin içinde bulunduğu sosyal grupta iş birliğine yatkın olması, bu gruplara katkıda bulunması ve yapıcı bir grup üyesi olduğunu göstermesi

Tablo 1.3 (devamı): Bar-On (1997)'un Duygusal Zeka Alt Boyutları ve Tanımları (Dawda ve Hart, 1999)

Uyum	Problem Çözme	Kişinin sahip olduğu problemleri tanımlayıp, potansiyel olarak etkili çözümler üretmesi ve bu çözümleri uygulaması
	Gerçeklik Ölçüsü	Kişinin deneyimlerdeki öznel yorumu ile nesnel olarak var olan durumlar arasındaki uygunluğu değerlendirebilmesi
	Esneklik	Kişinin duygu, düşünce ve davranışlarını farklılaşan durum ve koşullara göre ayarlayabilmesi
Stres Yönetimi	Stres Toleransı	Kişinin stres verici durumlarla aktif ve olumlu bir şekilde başa çıkarak, negatif olaylara ve stresli durumlarla kontrolü kaybetmeden baş edebilmesi
	Dürtü Kontrolü	Kişinin dürtülerine karşı direnmesi veya hazzı geciktirebilmesi
Genel Ruh Hali	Mutluluk	Kişinin hayatından memnun hissetmesi, kendinden ve başkalarından zevk alarak eğlenebilmesi
	İyimserlik	Kişinin hayatın olumlu yönlerine odaklanması ve olumsuz durumlar karşısında dahi olumlu bir tutum devam ettirebilmesi

Kaynak: Dawda ve Hart, 1999

Tablo 1.3 incelendiğinde Bar-On'un duygusal zekayı 5 alt boyutta değerlendirdiği ve her bir boyutu oluşturan duygusal zeka için gerekli olan yeteneklerden oluştuğu anlaşılmaktadır.

Bar-On, Duygusal Katsayı Envanterinin geliştirmeden önce duygusal zekayı ölçmenin nesnel bir yolu bulunmuyordu. Bilişsel olmayan zekayı operasyonel ve nicel olarak tanımlamak için tasarlanmış Duygusal Katsayı Envanteri, birden fazla faktörlü bir yapıya sahip, teorik olarak eklektik bir araç olarak tanımlanmaktadır. Envanterin 1985-1997 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Güney Afrika, Almanya, Arjantin ve İsrail olmak üzere 6 farklı ülkede, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda Bar-On, duygusal zekanın bilişsel zeka ile önemli ölçüde ilişkili olmadığını aktarmış ve duygusal zekanın yalnızca bilişsel zekanın başka bir biçimi olmadığını bildirmiştir (Crowe-Fraley, 1999). 2000 yılında modeli yeniden düzenleyen Bar-

On, 5 alt boyuttan oluşan modelin ilk halinden vazgeçerek, sosyal ve duygusal zeka için gerekli olan yetenekleri; duygusal ve sosyal zekanın temel öğeleri ve bunları harekete geçiren anahtar unsurlar olmak üzere iki alt grupta toplamıştır. Bu modele göre sosyal ve duygusal zekayı harekete geçiren yetenekler duygusal farkındalık, öz-saygı, kişiler arası ilişkiler, kendini ifade edebilme, empati, tepki kontrolü, stresle başa çıkabilmek, gerçeklik ölçüsü, problem çözme ve esneklikten oluşurken; sosyal ve duygusal zekayı harekete geçiren yetenekler iyimserlik, kendini gerçekleştirme, sosyal sorumluluk, mutluluk ve bağımsızlık yeteneklerinden oluşmaktadır (Çakar ve Arbak, 2004).

1.2.3.3 Goleman'ın Duygusal Zeka Modeli

Goleman'ın duygusal zeka modeli, birtakım yetenekleri kapsarken; kişilik özellikleri, motivasyon ve sosyal becerileri de içeren karışık model olarak değerlendirilmektedir.

Çakar ve Arbak (2004)'ın aktardığı üzere; Mayer ve Salovey'in modelinden yola çıkan Goleman (2000) bireyin kendisinin ve başkalarının duygularını tanınması, kendisini motive etmesi, kendi içindeki ve ilişkilerindeki duyguları iyi yönetmesi yetilerinden oluşan duygusal zekanın beş bileşenli modelini ortaya koymuştur. Söz konusu bu beş boyut duygusal farkındalık, duyguları yönetebilme, empati, kendini motive etme ve sosyal becerilerden oluşmaktadır. Duygusal farkındalık bileşeni bireyin gerçekten ne hissettiğinin farkında olması anlamına gelirken; yetenek bireyin duygularını tanımlayıp kontrol edebilmesi anlamı taşımaktadır. Öz- duygu yönetimi boyutu ise bireyin en negatif duygudan en pozitifine kadar duygularının tamamını kabul edip yanlış anlık tepkilerden uzak durarak yönetebilmesine işaret etmektedir. Üçüncü bileşen bireyin kendini motive etmesidir ve olumsuzluk, başarısızlık, hayal kırıklığı ve zorluklar gibi tüm negatif durumlara rağmen amaçlarından vazgeçmemesidir. Dördüncü bileşen empati ise bireyin kendisini başkalarının yerine koyup onları anlayabilmesidir. Son bileşen ise sosyal yeteneklerdir ve bireyin diğerlerinin duygularını fark etmesini, yönetebilmesini ve böylece diğerleri ile ilişkisini sorunsuz bir şekilde yürütebilmesini ifade etmektedir.

Tablo 1.4: Daniel Goleman'ın Duygusal Zeka Boyutları ve Temel Bileşenleri

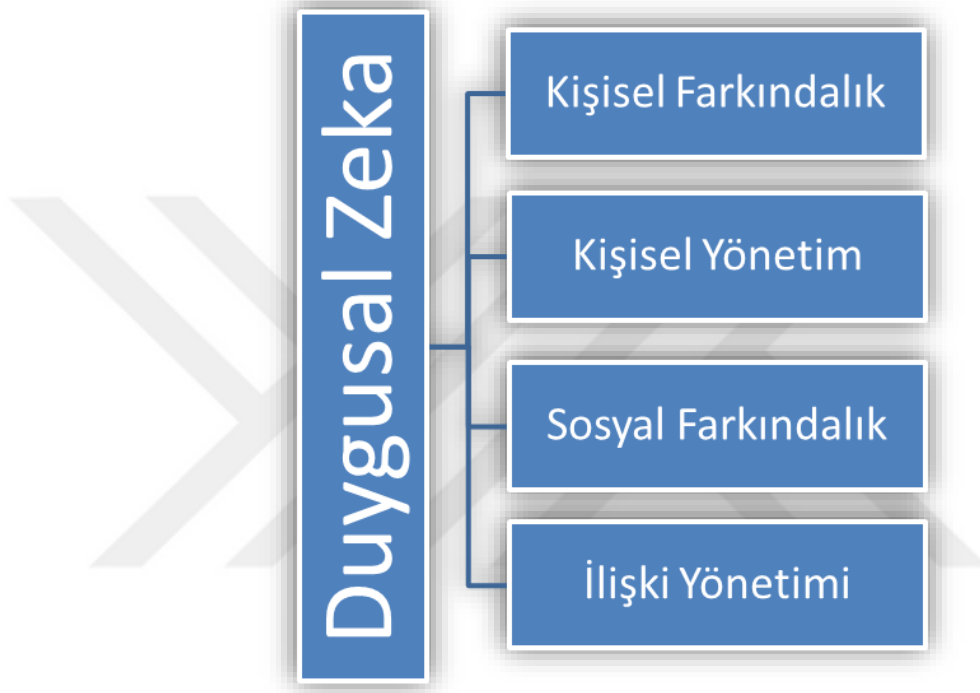
Daniel Goleman'ın Duygusal Zeka Boyutları ve Temel Bileşenleri		
Boyutlar	Tanım	Temel Bileşenler
1) Bireyin Duygularının Farkında Olması	Bireyin hissettiği duyguları tanıyabilme, izleyebilme ve elde ettiği bu bilgileri karar verme süreçlerinde kullanabilme yeteneği	-Bireyin özgüvenli olması -Bireyin gerçekçi olarak kendini değerlendirebilmesi -Bireyin kendisiyle dalga geçebilmesi
2) Bireyin Duygularını Yönetmesi	Bireyin duygularını ve bu duygular sonucundaki tepkilerini doğru bir şekilde yönetebilme, sakinleşebilme, negatif duygularla başa çıkabilme ve hedefine ulaşabilmek için belirli bir süre hazzını erteleyebilme yeteneği	- Bireyin dürüst ve güvenilir olması - Bireyin belirsizliklerle başa çıkabilmesi - Bireyin değişikliklere açık olması
3) Bireyin Kendini Motive Etmesi	Bireyin hedeflerine ulaşabilmek adına duygularını yönlendirebilme, karşılaştığı olumsuz durumlar ve sorunlar karşısında pes etmeme, akışta kalabilme yeteneği	- Bireyin başarıya yönelik güçlü bir istek duyabilmesi - Bireyin başarısızlık karşısında umudunu kaybetmemesi - Bireyin içinde yer aldığı örgüte kendisini adayabilmesi
4) Empati	Bireyin kendisini diğerlerinin yerine koyarak onların duygu ve düşüncelerini fark edebilme yeteneği	-Bireyin kabiliyetlerini ilerletmek ve korumak için uzmanlık geliştirebilmesi -Bireyin farklı kültürlerle karşı hassasiyetinin olması -Bireyin müşterilerine hizmet edebilmesi
5) Sosyal Beceriler	Bireyin sosyal ilişkilerini ve ağırları doğru anlayabilmesi, diğerlerinin duygularını yönetebilme ve diğerleriyle ilişkilerini sorunsuz bir şekilde devam ettirebilme yeteneği	- Bireyin liderliği etkili bir şekilde yönetebilmesi - Bireyin ikna kabiliyetinin yüksek olması - Bireyin takım çalışmaları kurabilmesi ve bunlara liderlik edebilmesi

Kaynak: Çakar ve Arbak, 2004

Goleman ve arkadaşları (2002) ilerleyen dönemde duygusal zeka-liderlik ilişkisine yoğunlaşarak duygusal zekanın boyutlarını liderlik açısından işlevsel olarak yeniden değerlendirerek duygusal zeka için 4 boyut ortaya koymuşlardır (Çakar ve Arbak, 2004). Bu modele göre duygusal zeka; kişisel farkındalık, kişisel yönetim, sosyal farkındalık ve ilişki yönetimi boyutlarından oluşmaktadır:

1. Kişisel Farkındalık: bireyin kararlarını yönlendirebilmesi için kendi duyguları kullanırken, duygularının ve etkilerinin farkına varma yeteneğidir.
2. Kişisel Yönetim: bireyin duygu ve dürtülerini kontrol edebilmesini ve değişen durum ve koşullara uyum sağlayabilmesini içermektedir.

3. Sosyal Farkındalık: Bireyin sosyal ilişki ağlarında diğerlerinin duygularını algılayıp anlaması ve bunlara uygun tepki verme becerisini ifade etmektedir.
4. İlişki Yönetimi: Bireyin başkaları ile olan çatışmaların üstesinden gelirken, diğerlerine ilham verme, onları etkileme ve geliştirme becerisini içermektedir (Fianko ve Afrifa Jnr, 2020).

Şekil 1.2: Daniel Goleman’ın Dört Boyutlu Duygusal Zeka Modeli

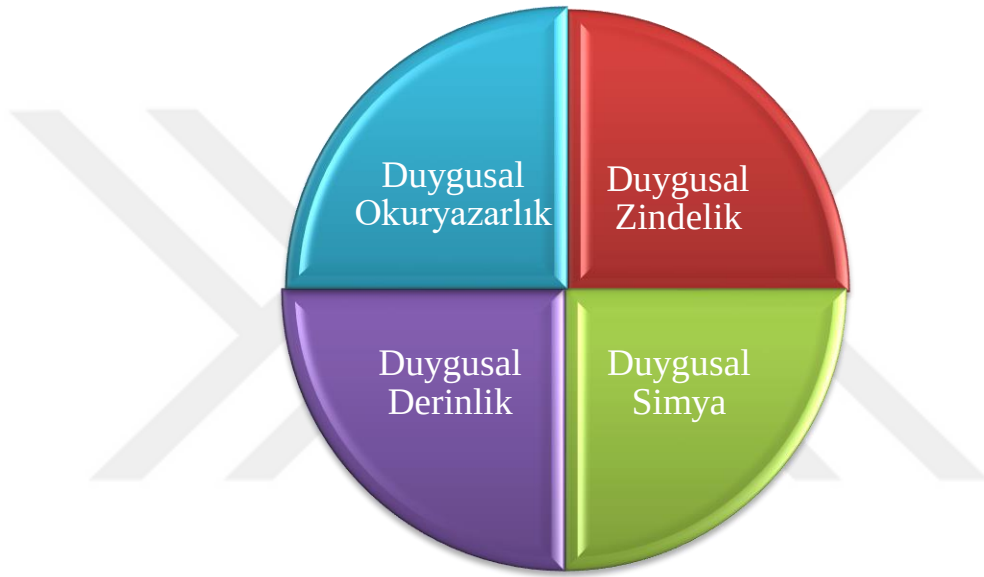
Cherniss ve Goleman (2001) tüm duygusal zeka modellerinin ortak temel kavramların bir çekirdeğini paylaştığını ve en temelde duygusal zekanın, bireyin kendi duyguları ve başkalarının duygularını tanıma ve düzenleme yeteneklerini ifade ettiğini; bu en basit tanımın, dört ana duygusal zeka boyutu olan kişisel farkındalık, kişisel yönetim, sosyal farkındalık ve ilişki yönetimini içerdiğini aktarmışlardır.

1.2.3.4 Robert K.Cooper ve Ayman Sawaf Modeli

1997 yılında Cooper ve Sawaf duygusal zeka için bir takım yetenek ve eğilimleri kapsayan dört boyutlu bir modelinin ana hatlarını ortaya koymuşlardır. Bu model duygusal zekanın, yönetim alanındaki ve organizasyon içindeki etkilerini incelemektedir (Doğan ve Şahin, 2007).

Cooper ve Sawaf'ın modeli bireyin kişisel değerlerini ortaya çıkarmasına, diğerlerinin güçlü yönlerini anlayıp değerlendirebilmesine, baskı ve strese maruz kaldığında verimliliğini sürdürüp artırabilmesine ve farklı fikirlere rağmen kendisini güçlü bir şekilde ifade edilmesine vurgu yapmaktadır (Arslan, 2013).

Ural (2001)'in aktardığı üzere Cooper ve Sawaf duyguları, kişinin kendi içinde geliştirdiği değerlerini harekete geçiren ve davranışlarını şekillendiren enerji akımlarıdır ve kişinin çevresine doğru yayılarak çevresindeki diğer bireyleri de etkilemektedir.

Şekil 1.3: Cooper ve Sawaf (1997)'in duygusal zeka modeli alt boyutları

- Bireyin kendi duygularını ve bu duyguların ne şekilde işlediğine dair bilgisini içeren duygusal okuryazarlık,
- Duygusal dayanıklılığı ve esnekliği içeren duygusal zindelik;
- Duygusal yoğunluğu ve büyüme potansiyelini içeren duygusal derinlik
- Yaratıcılığı harekete geçirmek için duyguları kullanma becerisini içeren duygusal simyadır (Schutte vd., 1998).

Tablo 1.5: Cooper ve Sawaf (1997)'in duygusal zeka modeli boyutları

Boyutlar	Tanımları
Duygusal Okuryazarlık	Bireyin kendi duygularının fark etmesi, anlaması ve potansiyellerini etkili ve doğru kullanabilmesidir.
Duygusal Zindelik	Bireyin duygusal olarak esnek olabilmesi ve böylece, kendisine de diğerlerine de hata payı bırakabilmesidir.
Duygusal Derinlik	Bireyin hayatında belirleyici olan potansiyelinin farkına varması ve bunun sorumluluğunu alabilmesidir.
Duygusal Simya	Bireyin duyguların değersiz olmadığını anlaması ve duyguları değişimin kaynağı olarak, zeka kıvılcımı olduklarını fark edebilmesidir.

Kaynak: Arslan, 2013

Tablo 1.5 incelendiğinde Cooper ve Sawaf (1997) modelinin boyutları ve tanımları görülmektedir. Bu modelde yer alan duygusal dürüstlük alt boyutu Bar-On, Goleman, Mayer ve Salovey modellerinde duygusal farkındalık olarak ifade edilen kavrama karşılık gelmektedir. Yine Cooper ve Sawaf modelinde yer alan duygusal enerji kavramı Bar-On' un modelinde belirtilen stres yönetimi kavramı ile açıklanmıştır. Cooper ve Sawaf modelinin varsayımları stres yönetimine getirilen varsayımlara yakındır benzer olarak duygusal geri bildirim ve öz varlık boyutlarının Goleman ile Salovey ve Mayer'in bireyin kendisinin ve diğerlerinin duygularını değerlendirmesi boyutuyla, Cooper ve Sawaf modelinin geri bildirim ve öz varlık alt boyutları benzerlik göstermektedir.

Tablo 1.6: Cooper ve Sawaf (1997)'in duygusal zeka modeli boyutları, alt boyutları ve tanımları

Boyut	Alt Boyut	Tanım
Duygusal Okur Yazarlık	Duygusal Dürüstlük	Bireyin harekete geçerken gerçek duygusal bilgilerini kullanılması
	Duygusal Enerji	Bireyin duygular ve enerji arasındaki bağı algılaması
	Duygusal Geribildirim	Bireyin duygularını birer işaret olarak değerlendirilmesi
	Pratik Sezgi	Bireyin sezgilerini duygusal bilgi olarak değerlendirilmesi ve sezgileriyle harekete geçmesi
Duygusal Zindelik	Öz Varlık	Bireyin duygularını dinlemesi ve kişisel inancını, düşüncesini değerlendirmesi
	Güven Çemberi	Bireyin kendisine ve diğerlerine güvenmesi ve diğerlerinin de bireye güveniyor olması
	Yapıcı Hoşnutsuzluk	Bireyin farklı görüşlerden yeni fikirler üretmesi
	Esneklik ve Yenileme	Bireyin kontrol edemediği durumlarla baş bakış açısını değiştirebilmesi

Tablo 1.6 (devamı): Cooper ve Sawaf (1997)'in duygusal zeka modeli boyutları, alt boyutları ve tanımları

Boyut	Alt Boyut	Tanım
Duygusal Derinlik	Özgün Potansiyel ve Amaç	Bireyin benliğine ve kişisel amaçlarına karar vermesi
	Adanmışlık	Bireyin duygularının onu motive etmesi ve zekasına katkı sağlaması
	Dürüstlüğü Yaşamak	Bireyin ahlaki değerlere ve doğruluğa sıkı sıkıya bağlı olması
	Yetki Olmadan Etki	Bireyin otoriteden bağımsız duygusal potansiyelini kullanarak davranış sergilemesi
Duygusal Simya	Sezgisel Akış	Bireyin içinde bulunduğu duruma kendini tamamen adanması ve zor bir amacı başarabilmek için kendini zorlaması
	Geleceği Yaratmak	Bireyin geçmişten bağımsız, üretken bir değişim sürecine girebilmesi
	Düşünsel Zaman Değişimi	Bireyin düşünce ve duygularıyla geleceğin belirsizliğiyle baş ederek başarılı performans sergilemesi
	Fırsatı Sezinlemek	Bireyin içinde bulunduğu zamanın ve geleceğin farkında olarak hissedebilmesi

Kaynak: Arslan, 2013

1.2.4 Duygusal Zeka Hakkında Yurtiçinde ve Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Boroujeni ve arkadaşları (2012) gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarında kadın basketbolcuların duygusal zeka, müsabaka öncesinde rekabet kaygısı ve zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmacıların elde ettiği sonuçlar, iki takım arasında duygusal zeka düzeyi arasında anlamlı bir fark tespit edilmesine rağmen, rekabet kaygısı ve zihinsel dayanıklılık düzeyleri açısından anlamlı bir fark olmadığını; ayrıca, duygusal zeka düzeyi ile rekabet kaygısı düzeyi arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Son olarak bu çalışmada yer alan zayıf takımın duygusal zeka düzeyi ile zihinsel dayanıklılık düzeyi arasında anlamlı bir şekilde negatif korelasyon bulunduğu tespit edilmiştir. Araştırmacılar çalışmanın sonuçlarına dayanarak yüksek duygusal zeka düzeyinin seçkin takımlarda başarı faktörlerinden biri olabileceğini vurgulamışlardır.

Nazri ve Salamuddin (2019) bireysel sporcular ve takım sporcuları arasında zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçladıkları çalışmalarını, ulusal ve uluslararası düzeyde ülkesini temsil edilen 49 sporcu ile gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacılar zihinsel dayanıklılık yapısının en yüksek ortalama değerinin kendine güven alt boyutunda olduğunu gösterirken, duygusal zeka yapısı için duygu yönetimi alt boyutunun en yüksek ortalama değere sahip olduğunu göstermiştir. Yine bu araştırmanın önemli sonuçlarından biri de bireysel sporcularda zihinsel dayanıklılık ile duygusal zeka düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermesidir. Ancak takım sporcuları arasında zihinsel dayanıklılık ile duygusal zeka arasında bir ilişki tespit edilememiştir. Araştırmacılar çalışmadan elde edilen sonuçların antrenörler, spor psikologları ve sporcuların hedeflerine ulaşmak için psikolojinin önemini anlamaları noktasında önemli olduklarını aktarmışlardır.

Rostami ve Mohammadi (2015) birlikte yürüttükleri çalışmalarında görme engelli kadın ve erkek sporcuların duygusal zeka ve zihinsel dayanıklılık düzeylerini incelemişlerdir. Araştırmacılar kale topu, halat çekme, atletizm, yüzme ve halter branşlarında Birinci Ulusal Kültür-Spor Festivali'ne katılan 300 görme engelli erkek ve kadın sporcu ile çalışmalarını yürütmüştür. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre görme engelli sporcular, normal gören sporculara göre duygusal zeka evrelerinden farklı bir şekilde geçmektedir. Ayrıca görme engelli sporcular için motor beceriler ve sporlar farklı bir türdür. Yine elde edilen sonuçlara göre görme engelli kadın sporcuların duygusal zeka düzeyleri ve zihinsel dayanıklılık düzeyleri erkek sporculara göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Araştırmacılar elde ettikleri sonuçları referans alarak görme engelli erkek sporcular için teknik ve taktik egzersizlerin yanı sıra psikolojik beceri egzersizlerinden daha fazla yararlanmalarını önermişlerdir.

Nazaritab ve arkadaşları (2018) gerçekleştirdikleri çalışmada duygusal zeka ile zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi elit ve amatör Taekwondo sporcularında incelemişlerdir. Araştırmacılar yürüttükleri çalışma sonucunda duygusal zeka ile zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koyarken; elit ve amatör tekvando sporcuları arasında duygusal zeka ve zihinsel dayanıklılık düzeyleri açısından anlamlı bir fark olduğunu da göstermişlerdir. Araştırmacılar elde ettikleri bulgular sonucunda duygusal zekanın, zihinsel dayanıklılıkta belirleyici bir faktör olduğunu ve bu nedenle, etkili eğitim

programlarının tasarlanıp uygulanmasının, zihinsel dayanıklılık düzeyini yükseltmeye yardımcı olabileceğini aktarmışlardır.

Mudu, Dabo ve Idris (2023) duygusal zekanın yatırımcıların kararları ve bilişsel uyumsuzluk arasındaki ilişkide düzenleyici bir etkisini incelemek için bir çalışma yürütmüşlerdir. Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre, bilişsel uyumsuzluğun da duygusal zekanın da yatırımcı kararları üzerinde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ve duygusal zeka bilişsel uyumsuzluğu azaltmak ve yatırımcıyı yumuşatmak için anlamlı bir etkiye sahiptir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, duygusal zeka düzeyi yüksek yatırımcıların karar verme süreçlerinde olumsuz sonuçların üstesinden gelebileceklerini vurgulamaktadır.

Gavín-Chocano ve arkadaşları (2023) İspanya Dağ Sporları ve Tırmanış Federasyonu'ndan spor derecesi olan 788 kişi ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında, duygusal zeka, psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu boyutları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmacıların elde ettiği sonuçlar arasında duygusal zeka ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin kadınlarda erkeklere göre daha yüksek olduğu ve bu değişkenlerin yüksek oranında pozitif olarak açıklanarak daha yüksek yaşam doyumunun yordayıcıları olduklarını göstermiştir.

Duygusal zeka ve sosyal medya kullanımının öğrencilerin akademik başarısı üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlayan başka bir çalışmada ise duygusal zeka düzeyinin ve sosyal medya kullanımının öğrencilerin başarısı üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacılar psikolojik özelliklerin, öğrencilerin eğitim programlarında başarılı olması için sahip olmaları gereken özellikler olduğunu aktarırken, sosyal medya kullanımının ise öğrencilere en yeni bilgileri sunabilmesinden dolayı öğrenciler üzerinde de olumlu bir etkiye sahip olduğunu bildirmişlerdir (Sengkey, Osin ve Anggayana, 2022).

Langhorn (2004) gerçekleştirdiği çalışmada genel müdürlerin duygusal zeka düzeyleri ile doğrudan kontrolleri altındaki kilit performans sonuçları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacı ile bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmanın katılımcıları, eğlence endüstrisinin restoran sektöründe faaliyet gösteren bir grup yöneticiden oluşmuştur. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular katılımcıların duygusal zeka düzeyleri ile performansın önemli alanlarında anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermiştir. Bu sonuçlara göre çalışanların duygusal zeka düzeyleri ile çalışan memnuniyeti, müşteri memnuniyeti ve kar performansları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu araştırmacı tarafından ortaya konulmuştur.

Rahim ve arkadaşları (2002) duygusal zeka ve yöneticilerin sosyal becerileri boyutlarının, astların çatışma yönetmede problem çözme ve pazarlık stratejileri ile ilişkilerini araştırmışlardır. Araştırmacılar çalışmanın örneklemini ABD, Yunanistan, Çin, Bangladeş, Hong Kong, Makao, Güney Afrika ve Portekiz olmak üzere toplam sekiz ülkeden 1395 öğrenciden oluşturmuştur. Araştırmacıların araştırma sonucunda elde ettikleri veriler duygusal zeka boyutları ile problem çözme stratejisi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğunu gösterirken; pazarlık stratejisi ile negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Jamali, Sidani ve Abu-Zaki (2008) 225 katılımcıdan oluşan bir örnekleme duygusal zeka düzeylerindeki değişimleri ampirik olarak araştırarak, Lübnan bağlamında çalışanlar ve yöneticiler için keşifsel bir çalışma sunmayı amaçlamışlardır. Araştırmacılar bu çalışmalarında erkekler ve kadınlar için duygusal zeka boyutlarında farklılıklar olduğunu; buna göre erkeklerin öz düzenleme ve öz motivasyon boyutlarında daha yüksek puan aldıklarını ve kadınların öz farkındalık, empati ve sosyal beceriler boyutlarında daha yüksek puan aldıklarını aktarmışlardır. Ayrıca araştırmacılar çalışmalarından elde edilen verilere dayanarak yöneticilerin duygusal zeka düzeylerinin çalışanlara göre önemli ve anlamlı derecede yüksek olduğunu bildirmişlerdir.

Asgar ve Pervaiz (2019) gerçekleştirdikleri nicel araştırmada, çatışma yönetimi tarzları ile yüksek öğretimin hizmet kalitesi arasındaki ilişkide duygusal zekanı aracı etkisini incelemişlerdir. Araştırmacıların yaptıkları çalışmadan elde ettikleri veriler çatışma yönetimi tarzları ile yüksek öğretimin hizmet kalitesi arasındaki ilişkiye duygusal zekanın kısmi olarak aracılık ettiğini ortaya koymakla beraber; çalışanların sahip olduğu duygusal zeka düzeylerinin yükseldikçe, günlük çatışmaları çözme becerilerinin de arttığını ortaya koymuştur.

Gillioz ve arkadaşları (2023) son zamanlarda duygusal zekanın yeni bir bileşeni olarak tanıtılan duygu bilgi işlemeyi ölçmek amacı ile yaptıkları çalışmalarında araştırmaya katılanların duygusal zeka düzeylerinin duyguları tanıma ve anlama boyutlarını incelemişlerdir. Araştırmacıların elde ettikleri sonuçlar, duygusal zekanın tüm alt boyutlarının duyguları ayırt etme görevinde başarılı olduğuna ve duyguları tanıma alt boyutunun ise duyguları ayırt etmenin en güçlü yordayıcısı olduğuna işaret etmektedir. Bu bulgular ışığında araştırmacılar yüksek duygusal zeka düzeyine sahip bireylerin, duygu bilgi işlemenin duygu

algılama aşamasında diğerlerine göre daha yüksek duygu işleme yeteneğine sahip olduklarını aktarmışlardır.

Winarti (2023) hemşirelerin duygusal zeka düzeylerinin sunulan hizmetlerin kalitesi üzerinde doğrudan etkiye sahip olmasından yola çıkarak hemşirelik bakımını uygulamada duygusal zeka düzeyi ile hemşirelerin performansı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmacının elde ettiği sonuçlara göre duygusal zeka düzeyi ile hemşire performansı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Araştırmacıya göre duygusal zeka düzeyi yüksek hemşirelerin hemşirelik bakımı uygulama performansı diğerlerine göre daha yüksektir.

Mariska, Prahiawa ve Damarwulan (2022) iş disiplini kullanarak çalışan performanslarını artırmada duygusal zeka düzeyinin etkisini ortaya koymak amacı ile bir çalışma yürütmüşlerdir. Elde edilen verilere göre duygusal zeka düzeyi, iş disiplini ve çalışan performansı üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahiptir. Araştırmacılar ayrıca iş disiplininin de performans üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu çalışma aynı zamanda çalışan performansını iyileştirmek için duygusal zekanın etkisi üzerinde iş disiplininin kısmi bir aracı olduğunu kanıtlamaktadır.

Thapa, Akashe ve Bhattarai (2023) sosyo-demografik değişkenlerin, çalışanların duygusal zeka düzeyi üzerindeki etkisini araştırmak amacı ile bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada sosyo-demografik değişkenler yaş, cinsiyet, nitelik, medeni durumu, iş deneyimi ve duygusal zeka eğitimi olarak belirlenmiştir. Araştırmacıların elde ettiği bulgulara göre duygusal zeka ile duygusal zeka eğitimi, iş deneyimi, sosyal medya kullanımı ve medeni durum değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu aktarılmıştır. Araştırmacılar elde ettikleri verilere dayanarak; duygusal zeka düzeyinin sonradan yükseltilebilen bir beceri olduğunu vurgularken; kurum ve kuruluşların, çalışanların duygusal zeka düzeylerini geliştirilebileceği bir kültür yaratmaları gerektiğini bildirmişlerdir.

Latif Naz, Afzal ve Aziz Sia (2023) Pakistan’ da üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ve liderlik becerilerinin gelişimi noktasında yaygın müfredat etkinliklerinin etkisini incelemiştir. Araştırmacıların elde ettiği sonuçlara göre, eğitimlerinin başlangıç seviyesindeki öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri, eğitimin son seviyesindeki öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Yine elde edilen verilere göre araştırmacılar duygusal zeka düzeyinin artırılması ile liderlik becerilerini geliştirmek için üniversitelerde yer alan

müfredatların standartlarının yükseltilmesi ve karşılanması önerisinde bulunmuşlardır.

Christy Tariga ve diğerleri (2023) Siloam Sriwijaya hastanesi özelinde hizmet sunumunda duygusal zeka ve örgütsel bağlılık değişkenlerinin hizmet kalitesini nasıl etkilediğini incelemişlerdir. Araştırmacılar yaptıkları analizler sonucunda duygusal zeka ve örgütsel bağlılık değişkenlerinin hizmet kalitesi üzerinde etkili ve önemli olduğu bulgusunu paylaşmışlardır.

Mashhadi Bafan (2023) duygusal zeka ve mesleki benlik değişkenleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacı Tahran Belediyesi çalışanları ile bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmacı çalışmasının sonunda duygusal zeka düzeyinin Tahran Belediyesi çalışanlarının mesleki benlik kavramı ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur.

Zayed, Al-Adawi ve Al-Kalbani (2023) düzenli spor yapan bireylerin baskın çoklu zeka türlerini araştırıp, spor yapan ve yapmayan bireylerin zeka türlerini karşılaştırmak amacı ile bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmacıların elde ettiği verilere göre spor yapan bireyler yapmayanlara göre tüm zeka türlerinde avantajlı bulunurken, sadece fiziksel-kinestetik zeka ve duygusal zeka türleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu verilere göre spor yapan bireylerin fiziksel-kinestetik zeka ve duygusal zeka düzeyleri yapmayanlara göre daha yüksek olarak tespit edilmiştir.

Naveh ve Poorrezagholi (2022) İran'ın Bam kentindeki öğretmenlerin beş büyük kişilik özelliği ile duygusal zeka düzeylerinin, dini yönelimleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacı ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında, katılımcıların nevrotiklik alt boyutu ile dini yönelimleri arasında negatif ve anlamlı bir ilişki; dışadönüklük alt boyutu ile dini yönelim arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki; uzlaşma alt boyutu ile dini yönelim arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki; açıklık alt boyutu ve dini yönelim arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki; vicdanlılık alt boyutu ile dindarlık arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerde duygusal zeka düzeyi ile dindarlık arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu da tespit etmişlerdir.

Sharma ve Tiwari (2023) yaptıkları çalışmada duygusal zeka düzeyinin kariyer başarısı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Ayrıca, duygusal zeka düzeyi ile kariyer başarısını birbirine bağlayan çalışan dayanıklılığını temel bir mekanizma olarak önermişlerdir. Araştırmacıların elde ettiği verilere göre duygusal zeka düzeyi

kariyer başarısını ve çalışan dayanıklılığını doğrudan etkilemektedir. Bu sonuçların yanı sıra çalışan yılmazlığının tüm duygusal zeka alt boyutları ile kariyer başarısı arasında kısmi aracı olduğunu tespit etmişlerdir.

Marín-Marín ve arkadaşları (2023) İspanya'daki farklı eğitim merkezlerinden ilkokul öğrencilerinde okuma planının; duygusal zeka, motivasyon, akıcılık ve okuduğunu anlama gibi çeşitli değişkenlerdeki etkisinin belirlenmesi amacı ile bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacıların elde ettikleri sonuçlar, deney grubunun duygusal zeka düzeyindeki artış öğrencilerin motivasyonlarını hem içsel hem de dışsal olarak yükselttiğini ve bunun da kontrol grubuna göre daha fazla okuduğunu anlama ve akıcılık kazanımını desteklediğini ortaya koymuştur. Araştırmanın sonucunda deney grubunda yer alan katılımcıların duygusal zeka, motivasyon, akıcılık ve okuduğunu anlama düzeylerinin kontrol grubuna kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Bahadır ve Adiloğulları (2020) spor yapan üniversite öğrencilerinde zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi bazı demografik değişkenler açısından inceledikleri bir araştırma yürütmüşlerdir. Söz konusu çalışmadan elde edilen bulgular göre araştırmacılar; katılımcıların zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğunu ve zihinsel dayanıklılık düzeyi ile cinsiyet, yaş değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunduğunu aktarmışlardır. Yine bu sonuçlara göre duygusal zeka düzeyinin cinsiyet değişkeni ile arasında da anlamlı farklılıklar tespit etmişlerdir. Araştırmacılar zihinsel dayanıklılık düzeyi arttıkça duygusal zeka düzeyinin de yükseldiğinin altını çizmişlerdir.

Özdemir ve Biçer (2022) profesyonel futbol liglerinde görev alan teknik direktör ve antrenörlerle yürüttükleri çalışmada zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmadan elde edilen veriler duygusal zeka düzeyinin artmasının zihinsel dayanıklılık düzeyini artırdığını göstermiş ve araştırmacılar duygusal zeka düzeyinin sporda zihinsel dayanıklılık düzeyini artırdığını vurgulamışlardır.

Orhan ve Karagözoğlu (2021) sporcularda duygusal zeka ve zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi yapılan branşın türü, cinsiyet ve millilik durumu değişkenleri açısından incelemişlerdir. Araştırmacıların elde ettiği bulgulara göre bireysel sporcular ve takım sporcularının duygusal zeka düzeyleri, zihinsel dayanıklılık düzeyini yordamaktadır ve duygusal zeka düzeyi zihinsel

dayanıklılık düzeyini pozitif etkileyen bir faktördür. Araştırmacılar bu sonuçlara dayanarak bireysel sporcularda duygusal zeka düzeyinin, zihinsel dayanıklılık düzeyini pozitif yönde yordadığını ancak takım sporcuları yapan sporcularda zihinsel dayanıklılık düzeyine bir etkisi olmadığını aktarmışlardır.

Moç ve Gülbetekin (2023) duygusal zekanın Covid-19 fobisinin sağlık algısına etkisinde aracı rolünün olup olmadığının ortaya koyulması amacı ile bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırmacıların elde ettikleri bulgular, katılımcıların sağlık algılarının ve duygusal zeka düzeylerinin yüksek, Covid-19 fobi düzeylerinin ise orta düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca yine elde edilen veriler göstermiştir ki; Covid-19 fobisi sağlık algısı ile duygusal zeka düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahipken; duygusal zeka düzeyinin ise sağlık algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunduğu ortaya koyulmuştur. Araştırmacılar çalışmaları sonucunda kadın katılımcıların Covid-19 fobi düzeylerinin erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu, spor yapan öğrencilerin yapmayanlara göre duygusal zeka düzeylerinin ve sağlık algı düzeylerinin daha yüksek olduğu, yaş ve gelir seviyesi arttıkça duygusal zeka düzeyinin de arttığı ve son olarak sigara içmeyen katılımcıların içenlere göre sağlık algı düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Arıç ve Alcı (2023) yarı deneysel bir yöntemle yaptıkları araştırmada salgın sonrasında okula dönen öğretmenlerin öğrencileri ve velileri ile olan ilişkilerini iyileştirmek için duygusal zeka becerilerini artırmak ve bu amaç doğrultusunda hazırlanan hizmet içi eğitim programının çıktılarını ortaya koymayı amaçlamışlardır. Gerçekleştirilen araştırmanın bulgularına göre, uygulama sonrasında tekrar ölçülen çalışma grubunun duygusal zeka düzeylerinin yükseldiği tespit edilmiştir. Araştırmacılar buna göre uygulanan hizmet içi eğitim programının duygusal zeka düzeyini artırdığını aktarmışlardır.

Uzun ve Eryılmaz (2023)'ın duygusal zeka, yaşama anlam yükleme ve öz anlayış değişkenlerinin pozitif öğretmen özellikleri ile ilişkisini inceledikleri araştırmada toplamda 210 öğretmen ile çalışılmıştır. Araştırmacıların elde ettikleri bulgulara, pozitif öğretmen özellikleri ile duygusal zeka düzeyi, öz-anlayış ve yaşama anlam yükleme değişkeninin alt boyutu olan mevcut anlam ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Araştırmacılar elde ettikleri bulgulara dayanarak pozitif öğretmen özelliklerini güçlendirmek amacı ile duygusal zeka

düzeyi, yaşama anlam yükleme ve öz-anlayış değişkenleri ile uygulamalı çalışmalar yapılması gerektiği önerisinde bulunmuşlardır.

Şen ve arkadaşları (2022) hemşirelik öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin eleştirel düşünme ve klinik karar verme değişkenleri ile olan ilişkisini tespit etmek amacıyla bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırma bulguları, öğrencilerin akademik yılı arttıkça duygusal zeka düzeylerinin de arttığını, ortalamanın üzerinde eleştirel düşünme puanlarına sahip olduklarını gösterirken; klinik karar verme düzeylerinin ise ortalamanın altında olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacılar hemşirelik öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin yükseltilmesi sonucunda eleştirel düşünme ve klinik karar verme becerilerinin arttırılmasına katkı sağlanabileceğini; bu nedenle de duygusal zekayı geliştirmek için gerekli yöntem ve tekniklerinin kullanılmasını önerdiklerini aktarmışlardır.

Evli kadınların evlilik uyumları ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi, ayrıca evli kadınların duygusal zeka düzeylerinin incelenmesi amacıyla 432 evli kadınla gerçekleştirilen bir çalışmada; duygusal zeka alt boyutları olan iyi oluş, öz kontrol ve duygusallık düzeylerinin evlilik uyumları üzerinde anlamlı ve pozitif etkilerinin bulunduğu ve evlilik uyumunun artmasında en önemli etkinin iyi oluş alt boyutu düzeyinden kaynaklandığı tespit edilmiştir (Özgen, Koç ve Bir, 2022).

Sungur ve Bulu (2022) gerçekleştirdikleri çalışmada hekimlerin, hemşirelerin, idari personelin ve tıbbi sekreterlerin duygusal zeka düzeylerini belirlemek, katılımcıların duygusal zeka düzeyleri ile bireysel ve demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacı ile bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre katılımcıların çalıştıkları bölüm ile duygusal zeka düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilirken; yaş, cinsiyet ve meslekte çalışma süresi değişkenleri açısından anlamlı farklılık bulunmadığı anlaşılmıştır.

1.3 Karar Verme Stilleri

1.3.1 Karar Verme

Karar verme davranışı evrensel bir süreçtir ve tüm insanlar birden fazla alternatif arasından seçim gerektiren durum, sorun ya da fırsatlarla karşılaşmaktadırlar (Mann, 1998). İnsanlar yaşamlarının her anında farkında olarak ya da olmayarak onlarca farklı çeşitte karar vererek yaşamlarını devam ettirmeye çalışmaktadırlar. Verilen bu kararlar birey için değişik düzeyde ve farklı öneme

sahip olabilmektedir. Kişi bu kararları bireysel olarak verebildiği gibi, kararlar bir grupla birlikte istişare ederek alınmış da olabilmektedir. Kararlar ne şekilde alınırsa alınsın; bu kararların hem bireylerin kendisine hem de diğer kişi ve örgütlere nasıl etki edeceği gözden geçirilmelidir. Bu şekilde verilen kararlar uygulanabilir ve elde edilmek istenilen sonuçlara ulaşılabilir (Kıral, 2015).

Karar verme kişinin alternatif eylemleri tespit ettiği, değerlendirdiği ve problemin çözümü için bu alternatiflerden, eylemlerden birini seçtiği kompleks aşamaların tamamıdır (Deniz, 2011)

Kuzgun (1992) karar vermeyi, var olan bir ihtiyacı tatmin edici olduğuna inanılan bir amaca bireyi götürecek birden fazla yol olduğunda ortaya çıkan sorunu çözmeye yönelik bir eğilim olarak tanımlamıştır (Akt. Deniz, 2016).

Karar verme, insan hayatının her alanında mutlaka var olan bir eylemdir. Kimi zamanlar bu eylemler mantıksal düşünce sürecinden geçmeden, otomatik olarak gerçekleşir, kimi zaman ise belirli bir yargıya dayanır. Karar verme bilinçli bir süreçtir ve amaca yönelik seçim yapmayı gerektirmektedir (Karakaya, 1998).

Karar verilmesini gerektiren bir durumun varlığı ile ortaya çıkan karar verme davranışı kişinin söz konusu durum karşısında nasıl ve ne zaman karar vereceğini belirlemesi ile son bulan eylemler bütünüdür. Karar verme davranışı karar vericinin belirli bir yaklaşımla durumu değerlendirmesi, alternatifleri ve sonuçlarını incelemesi ve alternatifler arasından seçim yapmasını izleyen aşamalardan oluşan bir süreçtir (Öneren ve Çiftçi, 2013).

Kısaca bir hareket tarzını seçme işlemi olan karar verme, ortaya çıkan durum sırasında alternatifler arasından en iyi seçeneğin tespit edilip işleme konmasıdır. Karar verme çeşitli seçenekler arasından bir tercih yapmak üzere harcanan fiziksel ve zihinsel çabaların tamamıdır. Karar verme sadece alternatifler arasından yapılan bir tercih değildir, hakkında karara varılacak sorunun ortaya çıkışından çözüm yoluna karar verilip uygulanmasına ve sonucun değerlendirilmesine kadar devam eden bir süreçtir. Bireyin karar vermek için en az iki alternatifi bulunuyorsa ve bunlardan birini seçmesi gerekiyorsa birey karar vermek durumuyla karşı karşıyadır (Egesoy, 2020).

1.3.2 Karar Verme Sürecini Etkileyen Bazı Faktörler

Karar verme, var olan seçenekler arasından mantıklı ve bilinçli bir tercihte bulunma süreci olduğu kadar, bu bilişsel süreçlerin dışında bazı faktörlerden de etkilenmektedir. Bireyin kişiliği, sezgisi ve geçmişte yaşamış olduğu tecrübeleri

gibi faktörler öznel olarak karar verme sürecini etkilerken; bireyin kullandığı karar verme stili, çevresi, pozisyonu ya da sahip olduğu bilgi miktarı gibi değişkenler de nesnel faktörler olarak karar verme sürecinde etkili olmaktadır (Kurt, 2003).

Şen, Özgen Narcı ve Kalmuk (2019), karar verici bireyin kullandığı karar verme stilleri, verilecek kararın niteliği, karar vericinin kişiliği, algısı ve sahip olduğu değerler gibi kişisel özellikleri, içinde bulunduğu çevrenin kültürel özellikleri ve sosyal yapısı ile karar verici bireyin sahip olduğu sosyal çevresi ve toplumu oluşturan diğer bireylerin inançları gibi çevresel birçok değişken tarafından etkilendiğini aktarmışlardır.

Onaran (1975)'a göre karar verme sürecini algılama, kavrama ve güdüleme gibi psikolojik özelliklerin yer aldığı bireyler ve gruplar; hiyerarşi, iş bölümü ve haberleşme ağı gibi değişkenlerin rol oynadığı bireyin içinde yer aldığı örgütün yapısı ile siyasi, iktisadi ve fiziki değişkenlerin yer aldığı örgütün çevresi olmak üzere üç farklı grupta yer alan faktörler etkilemektedir. Can (1991) ise, karar verme sürecini karar vericinin psikolojik özellikleri, iyi karar verebilme konusundaki kaygı düzeyi ve kararların ne şekilde iletildiği gibi değişkenlerin etkilediğini aktarmıştır.

Karar verici birey karar verme sürecinin şekillenmesindeki en kritik faktördür. Karar verme sürecinde bireyleri farklı alternatifleri seçmeye iten önemli değişkenlerden biri de karar vericinin kişiliğidir. Karar verici bireyin içerisinde yetiştiği aile, aldığı eğitim, sahip olduğu bilgi miktarı da her ne kadar verilecek olan kararı şekillendirse de bu değişkenlerin birbirine benzer oldukları veya neredeyse aynı oldukları koşullarda dahi verilecek olan kararın karar vericinin birinden diğerine farklılık göstermesi karar vericinin kişiliği ile ilgili bir durumdur (Kurt 2003). Bireyler tutum ve davranışları, duyguları ve düşünceleri kişisel özellikleri açısından tıpkı fiziksel özelliklerinde olduğu gibi birbirinden farklılık göstermektedir ve bu farklılığın tek sebebi çevresel faktörler değildir. Bu farklılıklara sadece çevresel faktörler neden olsaydı eğer aynı çevresel koşullara sahip bireylerin aynı kararı vermesi beklenirdi. Ancak çevresel faktörler dışında kalan ve kişisel özelliklerin şekillenmesinde hayati rol oynayan, bireylerin aldıkları kararları farklılaştıran değişken bireylerin kendilerine özgü kişilik özelliklerine ve yapısına sahip olmalarıdır (Eren, 2001: 83). Karar verici kişinin iç ve dış çevresi ile inşa ettiği, bireyi diğer kişilerden farklılaştıran, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimi

olan kişilik (Cüceloğlu, 2006: 404), benzer koşullara rağmen tercih edilen farklı kararların altında yatan önemli bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır.

Karar verme sürecinin kritik adımlarından biri de bilgi toplamadır. Bireyler devamlı olarak çevrelerinden bilgi toplamaya çalışırlar. Elde edilen bilgiler ancak bireylerin kişilikleri, kültürleri ve geçmiş deneyimlerinden elde ettikleri tecrübeleri ile bir araya getirilip işlenerek anlamlı bir hal almaktadır. Herhangi bir bilgiyi anlamlı bir forma sokmakta kişilik özelliklerinden biri olan algılama devreye girmektedir. Algılama bireylerin işitme, görme, dokunma, tatma ve koklama duyuları aracılığıyla dış dünyadan edindikleri bilgileri birleştirip organize ederek bir anlam ve yorum elde ettikleri süreçtir (Eren, 2001: 69). Anlamlandırılan bilgi nihayetinde karar verme sürecinde mevcut alternatiflerden en uygununu seçmekte kullanılmaktadır.

Karar verici bireylerin sahip olduğu değerler karar verme sürecini etkileyen bir diğer faktördür. Karar verme sürecinde karar vericinin kişisel değerleri ve kararın verileceği yapının değerleri oldukça önemlidir. Karar verici birey çevreden toplanan bilgileri elde etme ve bu bilgileri birleştirip organize süreçlerine kişisel değerlerini yansıtmaktadır. Değerler, verilecek karar için alternatif oluşturmada karar vericiyi etkileyen gerekli standartlardır (Harrison, 1987).

Karar verme sürecini etkileyen bir başka değişken ise karar vericinin riske karşı sergilediği tutumdur. Verilen tüm kararlar belirli oranlarda risk taşımaktadır. Bu noktada karar verici bireylerin bu riski algılama şekilleri ve değerlendirmeleri karar verme sürecini etkilemektedir. Bazı karar verici bireyler olumlu sonuç alma ihtimali küçük dahi olsa daha fazla yarar sağlayabilmek için daha fazla zarar görme riskine rağmen o alternatifleri tercih edebilirken; bazıları ise gerçekleşme olasılığını dikkate almaksızın daha fazla zarar görme riskine girmeden az yarar sağlayacak alternatifleri seçme eğilimindedirler (Koçoğlu, 2010).

Bireylerin karar verme sürecini etkileyen önemli değişkenlerden biri de duygusal zekadır. Duygusal zeka bireylerin bilişsel özelliklerini ve bu özelliklerin yaşamlarına yansımalarını etkileyen bir özelliktir (Yang ve Mossholder, 2004). Köksal ve İşmen Gazioğlu (2007) gerçekleştirdikleri çalışmalarında duygusal zeka karar verme süreçlerinde önemli bir değişken olduğunu ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunduğunu aktarmışlardır.

1.3.3 Karar Verme Süreci

İnsanların davranışlarını şekillendiren düşünsel son adımı temsil eden karar verme, bazı eylem nedenlerine bağlılık geliştirme sürecidir. Bu tanımla ilgili üç şey dikkat çekicidir. Birincisi karar verme, çeşitli eylem alternatifleri arasından seçim yapmayı içerir; ikincisi ise, alternatifler arasından nihai seçim yapmaktan daha fazlasını içeren bir süreçtir. Son olarak tanımda belirtilen bağlılık genellikle zaman, para veya kişisel gibi bazı kaynakların taahhüdüdür. Karar vermek kaynakların taahhüdü olarak kavranabilirken, bir problemin çözüm süreci olarak da tanımlanabilir. Bunun nedeni var olan bir durum ile arzu edilen bir durum arasında algılanan bir boşluğun sorun yaratıyor olmasıdır (Johns, 1983: 366). Bir dizi faaliyet sonucunda ortaya çıkan karar verme davranışının gerçekleşmesi bir süreçtir. Bu nedenle karar verme süreci ortaya sorun yaratan durumun ortaya çıkışından, çözüm için bir kararın verilmesine kadar gerçekleşen tüm faaliyetleri kapsamaktadır (Karakaya, 1998).

Birçok seçenek ya da ihtimal içerisinde birini farkında olarak tercih etmek anlamını taşıyan karar verme, karmaşık bir süreç içerisinde gerçekleşmektedir. Kişinin karar vermeye yaklaşımı bu sürecin nasıl ilerleyeceğini belirlemektedir (Güvendi, Can ve Türksoy Işım, 2020).

Kaynak Johns, 1983: 367

Şekil 1.4: Rasyonel Karar Verme Süreci

Şekil 1.4'te Johns (1983: 367)'un rasyonel karar verme sürecini açıklayan modeli gösterilmektedir. Bu model bir sorun belirlendiğinde bilgi arayışı ile başlar ve bu bilgi ile sorunun doğası netleştirilir, sorunu çözebilmek için alternatif çözümler üretilir ve bu üretilen alternatif çözümler titizlikle değerlendirilir, daha sonra bu alternatifler arasından en iyi çözüm seçilerek uygulanır ve son olarak da seçilen çözümün amacına ulaşp ulaşmadığı değerlendirilir.

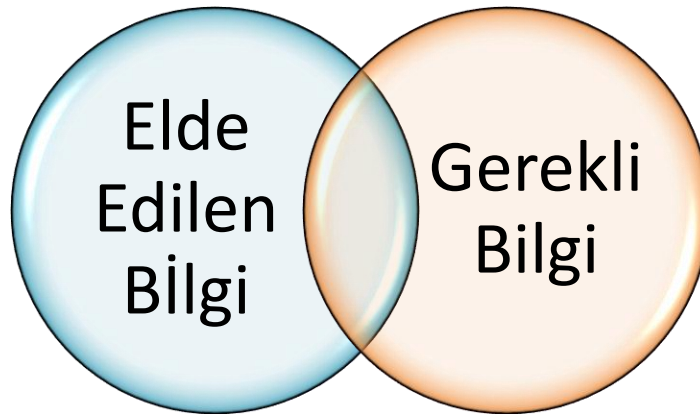
Bazı araştırmacılar ise karar verme sürecini beş adımda tanımlamaktadır. Kalaycı (2017: 15) karar verme sürecinin klasik yaklaşımını aktarmıştır.

Tablo 1.7: Karar Verme Sürecinde Klasik Yaklaşım

Karar Verme Süreci	1. Amacın Belirlenmesi
	2. Gerekli Bilgilerin Toplanması
	3. Sonuca Ulaştıracak Uygun Seçeneklerin Oluşturulması
	4. Karar Vermek
	5. Verilen Kararları Uygulamak ve Sonuçları Değerlendirmek

Kaynak: Kalaycı, 2017: 17

Kalaycı (2017: 15-17)'nin aktardığı üzere karar verme süreci birbirini takip eden beş basamaktan oluşmaktadır. Bu basamakların ilki olan amacın belirlenmesi aşamasında hangi amaç ve beklentilere ulaşmak istendiği net olarak bilinmelidir. İkinci basamakta ise ulaşmak istenilen amaç için gerekli bilgilerin bir araya getirilmesi yer almaktadır. Burada önemli olan ihtiyaç duyulan bilgiler ile elde edilen bilgilerin ortak bir noktada birleşmesidir. Üçüncü basamakta amaca ulaşılmasını sağlayacak alternatiflerin oluşturulması bulunmaktadır. Bireyi amaca götürecek doğru seçeneklerin oluşturulması oldukça önemlidir. Dördüncü basamakta amaca götüreceği düşünülen seçenekler arasından birine karar vermek gerekmektedir. Son basamakta artık karar verilen seçeneğin uygulanması ve amaca götürüp götürmediği noktasında sonuçlarının izlenmesi ve değerlendirilmesi yer almaktadır.

Kaynak: Kalaycı, 2017: 18

Şekil 1.5: Gerekli bilgilerin toplanması aşamasında bilgi çeşitleri

Koçel (2020: 139)'e göre ise karar verme süreci, birbirini takip eden beş aşamalı bir süreçten oluşmaktadır. Bu basamaklardan ilki verilecek kararın amaçlarını belirlemek ve ortaya çıkan problemi tanımlamak iken, ikinci basamakta amaçlar ile sorunları incelemek ve öncelikleri tespit etmek, üçüncü basamakta

problem için çözüm alternatiflerinin belirlenmesi, dördüncü basamakta ortaya koyulan çözüm alternatiflerinin değerlendirilmesi ve son basamak olan beşinci basamakta seçim kriterlerinin ortaya koyulması ve alternatifler arasından seçim yapmak yer almaktadır.

Beyth Marom (1991) da bir kararla karşı karşıya kalan bireyin karar verme sürecinde yapması gerekenleri aşağıdaki şekilde sıralayarak; bu adımları izleyen bireylerin rasyonel bir şekilde davrandıklarını ve karar verme sürecini etkili bir şekilde uygulayan insanların en iyi sonuçlara ulaştıklarını aktarmıştır.

- Verilecek karar ile ilgili eylem seçeneklerin listelenmeli,
- Listelenen seçeneklerin olası sonuçlarını belirlenmeli,
- Her bir seçeneğin sonucunun meydana gelme olasılığı değerlendirilmeli,
- Her bir sonucun göreceli faydası belirlenmeli,
- En çok fayda sağlayacak sonuç belirlenip karar verilmelidir.

Dawson (1995: 9) karar verme gücünün bireyin hayatını önemli ölçüde etkilediğini aktarırken; karar vermenin üç bileşeni olduğunu vurgulamıştır. Bu bileşenlerden ilki karar vericinin kontrolü dışındaki doğal durumlar ve belirsiz gelecek iken; ikinci bileşen verilecek karar için bulunan mevcut seçeneklerin olmasıdır. Son olarak üçüncü bileşen ise, var olan seçeneklerin ve başlangıçtaki problem durumunun karşılaştırılması ve değerlendirilmesi sonucunda elde edilen yarar ya da zarar durumlarıdır.

1.3.4 Karar Verme Stilleri

Karar verme sürecinde bireyin problem durumuna yönelik tutumu, karar verme şekli, stili veya tarzı olarak adlandırılır. Karar verme yöntemlerinin bireysel kullanımına uygun davranışsal yöntemlerin geliştirilmesine ve karar verme sırasında alınan yöntem ve eylemlere karar verme stratejileri denir. Bu tanımdan karar verme stili karar verme stratejilerini içeren bir yapıya sahip olduğu anlaşılabılır (Kuzgun, 2006: 148-149).

Bireyin bir karar verme durumu ile karşı karşıya kaldığında öğrenilmiş ve alışkanlık haline gelmiş tepki setine ise karar verme stili adı verilir (Scott ve Bruce 1995). Deniz (2006)'in aktardığına göre karar verme stratejisi, kişinin probleme yaklaşımını ve karar verme sürecinde takip ettiği yöntemleri içerirken (Kuzgun, 2000); karar verme stili (Phillips, Paziienza ve Ferrin, 1984) bireyin karar vermek durumuyla karşı karşıya kaldığında sergilediği yaklaşım, gösterdiği tepki ve ortaya

koyduğu eylemlerin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bununla beraber karar verme stili (Thunholm, 2004), karar vermek ve problemi çözmek için elde edilen bilgiyi değerlendirmedeki kişisel farklılıkları da ifade etmektedir. Güvendi, Güçlü ve Türksoy Işım (2018)'a göre son dönemlerde karar verme stillerinin araştırmacıların dikkatini sıklıkla üzerinde toplayan bir konu olduğunu ve gündelik hayatımızda olduğu kadar sportif alanlarda da önemli bir yer kapladığını aktarmışlardır.

Scott ve Bruce (1995)'un aktardığı üzere bir dizi araştırmacı bireylerin bilgi toplama ve işleme biçimine odaklanmıştır. Bu araştırmacılardan McKenney ve Keen (1974) bireylerin çevrelerindeki bilgiyi organize etme ve işleme görevini yerine getirmek için alışkanlık ve stratejik düşünme biçimleri geliştirdiklerini öne sürmüşlerdir. Buna göre karar vermenin bilgi toplama aşamasında bireyler verileri filtreleme noktasında ya kavramlara ve önceden oluşturulmuş bilişsel kategorilere güvenirler ya da kendi algıladıklarından bağımsız olarak uyarının ayrıntılarına odaklanırlar. Bireyler bilgi işleme aşamasında karar vermek için sorunu çözüme götürmesi muhtemel bir yöntem açısından yapılandırarak sistematik olarak ya da deneme yanılma yönüyle sezgilerini kullanarak yineleyen denemelerle çözüme ulaşmaya çalışırlar. Başka bir araştırmacı ise (Mitroff, 1983) bilişsel stilin bireylerin dış dünyadan veri alma ve verilere dayalı kararlar verme tarzı olduğunu öne sürmüş ve veri toplama boyutunda bireylerin veriye duyarlı duygusal tipler ya da bütünsel bir yaklaşıma dayanan sezgisel tipler olduğunu aktarırken, karar verme aşamasında bireyleri mantıksal düşünen ya da hisseden tipler olarak ayırmıştır (Scott ve Bruce, 1995). Araştırmacılar genel olarak karar verme sürecinde bilişsel ve sezgisel olarak aşamaları sınıflandırmıştır.

Scott ve Bruce (1995) gerçekleştirdikleri çalışmalarında genel karar verme stilini ortaya koymuşlardır. Genel karar verme stilinde araştırmacılar beş stil tanımlamışlardır:

1. Rasyonel Stil: Bu stilde karar verecek olan birey seçenekleri mantıksal bir çerçevede değerlendirmektedir. Rasyonel stilde bilgi girişi diğer dört stile göre daha fazladır.
2. Sezgisel Stil: Bu stilde karar verici birey karar verme sürecinde elde edilen bilgilerden daha çok sezgilerine ve hislerine odaklanmaktadır.
3. Bağımlı Stil: Bu stilde karar verecek olan birey ise diğerlerinin düşüncelerini ve yönlendirmelerini kendi fikir ve düşüncelerinin önünde tutarak karar vermektedir.

4. Kaçınma Stili: Karar verici bu stilde karar vermekten kaçınmaktadır.
5. Anlık Stil: Bu stilde karar verici birey içinde bulunduğu durum gereği anında hızlı bir şekilde karar vermektedir.

Karar verme sürecinde problemin çözümü için bilgi toplanırken, bu bilgilerin bireyler tarafından özümsebilmesi ve kavram ve bilgilerin ayrıştırılabilmesi için geçmiş deneyimlerle kazanılmış bilişsel yöntemler kullanılır. Karar verme sürecinde elde edilen bilgiler ve dikkate alınan alternatif durumlar karar verme stillerini oluştururlar. Karar verme stili bireylerin karar verme sürecinde kullandıkları alışılmış bir model veya kişilerin karakteristik karar verme tarzı olarak tanımlanabilir (Scott ve Bruce, 1995).

Johnson (1978) karar vermenin bireyin algı, düşünce, bilgi ve tutumlarını kapsadığını ve karar verme sürecinde binlerce olayın karmaşık bir şekilde dengelendiğini aktarmıştır. Araştırmacı bu olayları bilgi toplama ve bilgileri analiz etme olarak iki gruba ayırmış ve her grupta iki stil bulunan bir model geliştirmiştir.

Bilginin toplanması dikkate alındığında anlık ve sistematik olmak üzere iki stil önerilmiştir. Araştırmacı bu iki stili birbirinden ayıran üç kriter bulunduğunu ve bu kriterlerin ilkinin bireyin olaylara tepki verme şekli; ikincisinin hızlı psikolojik bağıllık şekli ve son olarak üçüncüsünün bireylerin hedeflere yönelme şekli olduğunu bildirmiştir. Anlık ve sistematik stilde uygulanan bu kriterler içsel süreçlerle ilgilidir (Johnson, 1978).

1. Anlık Stil: Bu karar verme stili hem bireyin kendisi için hem de bireyler arasında farklılık göstermektedir. Bazı bireyler bu özelliklere diğer bireylerden daha fazla sahiptir ve belirli bir bireyde bazı özellikler diğerlerine göre daha yaygın olabilmektedir. Bireyden bireye farklılık göstermektedir. Bu karar verme tarzını kullanan bireyler çevresinde olup bitenlere karşı bütüncül tepkiler verirler, yaşadıkları deneyimi parçalara ayırıp her bölüme ayrı ayrı tepki vermek yerine toplam deneyime tepki verirler. Bu karar verme tarzında bireyler alternatifleri değerlendirmek için kişisel sorumluluk hissederek kendilerini bir alternatife içsel olarak adarlar ve o alternatifi beğenip beğenmediklerini belirleyebilirler. Ayrıca bu tarzı kullanan bireylerin hedeflere yönelimleri esnek bir yapıya sahiptir. Bu esnek yapı bireylerin hedeften hedefe ya da düşünceden düşünceye hızlı bir şekilde geçmesini sağlar. Anlık stili kullanan bireyler zincirleme düşünce süreci yaşarlar ve bu da birbiri ile bağlantılı düşünce

süreçlerine hızlı bir şekilde geçebilecekleri anlamına gelmektedir (Johnson, 1978).

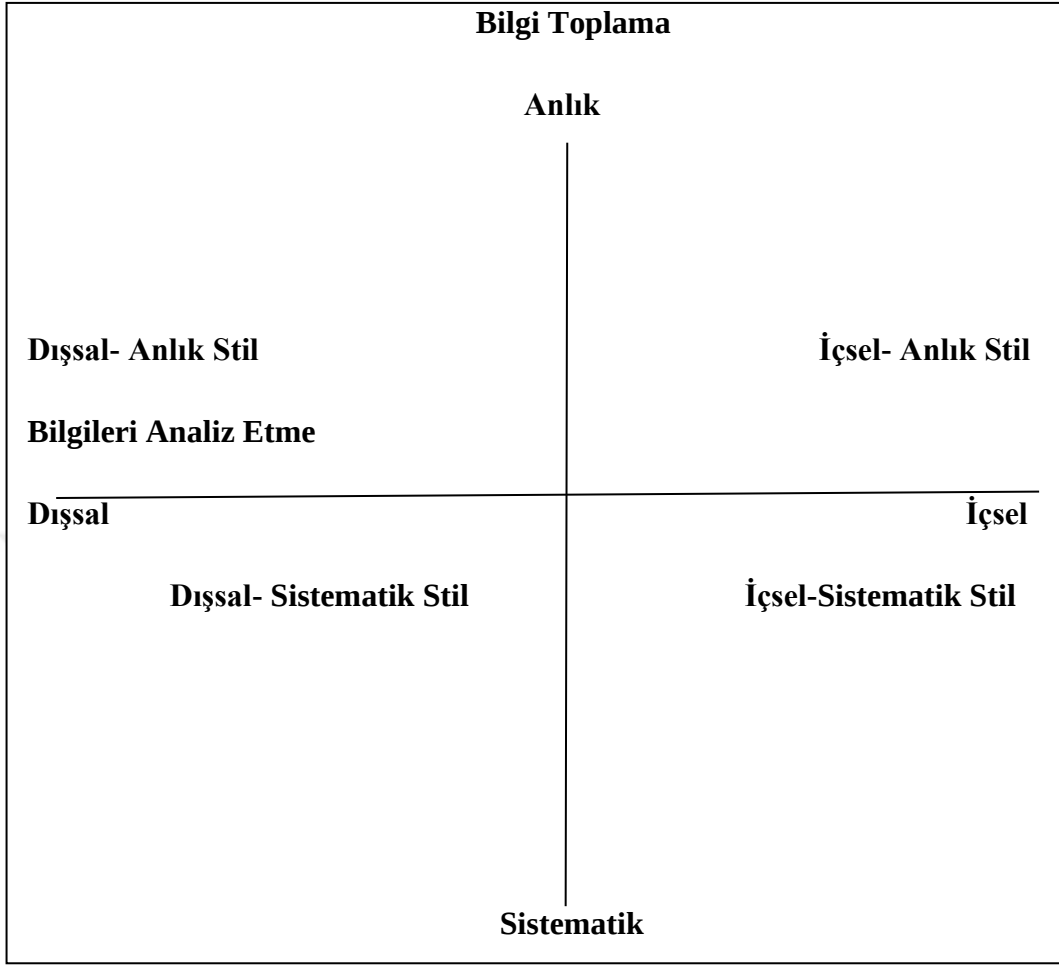
2. Sistematik Stil: Bu stili kullanan karar vericiler olaylara ya da durumlara kollektif bir tepki verirler. Sistematik stile sahip bireyler bir durumu bileşenlerine ayırma ve her bir bileşene ayrı tepki verme eğilimindedirler. Bireyler bu nedenle herhangi bir şeyi deneyimlemeden önce o durum hakkında oldukça fazla bilgiye ulaşmayı ve mümkünse her şeyi bilmeyi tercih ederler. Sistematik sitili kullanan bireyler aynı zamanda dikkatli bir şekilde psikolojik bağlılık geliştirirler. Bu karar vericiler her seçeneği değerlendirip sadece seçtikleri alternatifi kişiselleştirirken, yeni düşünce ya da fikirlere karşı oldukça dikkatli yaklaşırlar ve tedbirli davranır. Hem anlık hem de sistematik stili kullanan bireyler karar vermeden önce çok fazla bilgi toplarlar. Ancak sistematik stili kullanan bireyler anlık stili kullananlara göre tüm verileri topladıktan ve değerlendirdikten sonra psikolojik bağlılık geliştirirler. Anlık stili kullanan bireyler önce psikolojik bağlılık geliştirip daha sonra bilgi toplamaya devam edebilirler. Ayrıca sistematik sitili kullanan bireyler sadece bağlılık geliştirme konusunda değil, aynı zamanda gerektiğinde bu bağlılığı değiştirme konusunda da oldukça temkinlidirler. Son olarak sistematik stili kullanan karar vericiler bir düşünceden başka bir düşünceye ya da bir hedeften başkasına geçerken farkında olarak yöntemli bir yaklaşım kullanırlar. Bunun yanı sıra gerekirse esnek bir yaklaşım sergileyip planlarını değiştirebilirler. Sistematik stili kullanan bireyler için uzun vadeli hedefler belirleme ve bu hedefler için amaç yönelimli çalışma ihtiyaçları yüksektir (Johnson, 1978).

Johnson (1978)'a göre bilgi analizi faktörü bireylerin içsel ve dışsal olma düzeylerine göre şekillenen iki stilden oluşmaktadır:

1. Dışsal Stil: Bu stili kullanan karar vericiler sesli düşünür ve sesli değerlendirme yaparlar. İçinde bulundukları durum hakkında konuşmadan ne hissettiklerinden asla emin olamazlar. Bu karar verici bireyler için karmaşık kararlar daha fazla tartışma gerektirmektedir. Dışsal stilde bireyler konuşurken aynı anda da düşünürler. Bu kişilerin ciddi bir durumla ilgilenmeleri gerekiyorsa bu ciddi durum hakkında konuşmayı tercih edeceklerdir. Fakat bu durum dışsal stili kullanan

bireylerin düşünmediği anlamına gelmemektedir; bu bireyler aynı anda konuşup düşünerek her şeyi netleştirmektedir. Bununla beraber dışsal stili kullanan bireyler sesli düşünmelerine rağmen her zaman çok konuşmamaktadırlar, hatta bazıları oldukça sessiz ve bir şey hakkında sadece önemli olduğunda konuşabilirler.

2. İçsel Stil: Bu stili kullanan karar vericilerin dışsal stili kullanan karar vericilerden en net ayrıldıkları nokta herhangi bir durum hakkında konuşmadan önce o durum hakkında düşünmeyi tercih etmeleridir. İçsel stili kullanan bireyler bir konu hakkında konuşmadan önce bu konuyu etraflıca düşünürler. Ancak bu durum içsel stili kullanan bireylerin az konuştukları anlamına gelmemektedir. Bununla birlikte içsel stili kullanan bireyler söz konusu durum ya da olay hakkında etraflıca düşündükten sonra konuşacaklardır. İçsel stili kullanan bireyleri, dışsal stil kullanan bireylerden ayırmanın yolu ne konuştuklarına odaklanmaktır. Dışsal stili kullanan bireyler aslında sesli düşünürler, ancak içsel stili kullanan bireyler yalnızca daha önce üzerinde etraflıca düşündükleri şeyler hakkında konuşmaktadırlar (Johnson, 1978).

Kaynak: Johnson, 1978

Şekil 1.6: Johnson'ın dört karar verme stili

Johnson (1978: 533) bu dört stilden yola çıkarak dışsal- anlık, içsel- anlık, dışsal- sistematik ve içsel- sistematik olmak üzere dört farklı karar verme stili ortaya koymuştur.

Harren (1979) de tıpkı Johnson (1978) gibi karar verme sürecinde bilgi toplama şekillerine ağırlık vererek bilgi tabanlı bir kariyer karar verme modeli ortaya koymuştur. Araştırmacı bu modelde rasyonel, bağımlı ve sezgisel olmak üzere üç farklı karar verme stiline yer vermiştir:

1. Rasyonel Karar Verme Stili: Bu karar verme stiline karar vericilerin geçmişte verdikleri kararların daha sonra verdikleri kararlar üzerindeki etkilerini algılayıp anlayabilme becerisi üzerine odaklanılmaktadır. Bu karar verme stiline arka arkaya birbirinin peşi sıra verilen kararların ne şekilde verilmeye başlanıp ne şekilde sonuçlandığı hakkında geniş bir

bakış açısına ihtiyaç duyulmaktadır. Karar verici birey gelecekte verilmesi muhtemel kararlar için sürekli olarak bilgi toplayarak, bilinç ve mantık çerçevesinde karar verecektir. Birey durum hakkında etkili derecede doğru bilgi edinir ve kendini gerçekçi bir şekilde değerlendirir. Rasyonel karar verme stilini kullanan karar verici bireyler verdikleri kararların sorumluluğunu almaktan çekinmemektedirler.

2. Sezgisel Karar Verme Stili: Bu karar verme stilinde karar verici tıpkı rasyonel stilde olduğu gibi karar vermenin sorumluluğunu üstlenmektedir. Sezgisel karar verme stilini kullanan bireyler gelecek olay ya da durumlar hakkında çıkarımlarda bulunma, bilgi toplama ve rasyonel faktörlerde yetersiz kalmaktadırlar. Bu stili kullanan bireyler o anki duygusal durumlarıyla, dürtüsel olarak fantezilerle alternatifler arasından seçim yapacaklardır. Karar verici birey temelde duygusal öz farkındalığına dayanarak karar vermektedir. Bu stili kullanan bireylerin diğer bir özelliği ise kararlarını net bir şekilde ifade edememeleridir. Karar verici bireyin kendi iç dünyasında süreç içerisinde meydana gelen değişimler ile birlikte net olarak tanımlanamayan bir sınırlı kapasitesi nedeniyle sezgisel karar verme stilinin rasyonel karar verme stilinden daha etkili olmadığı belirtilmiştir.

3. Bağımlı Stil: Bu stili kullanan karar vericiler, rasyonel ya da sezgisel stili kullananlardan verdikleri kararların sorumluluğunu üstlenmeyerek ayrılmaktadırlar. Bağımlı stilde karar veren bireyler diğerlerinin arzu ve beklentilerine uygun olarak karar vermektedirler. Bu bireyler diğerlerinin kendilerine sınırlı alternatifler sunduğunu algılamalarına rağmen pasif ve uyumlu bir şekilde alternatifler arasından seçim yapma eğiliminde olurlar. Bu stildeki bireylerin sosyal olarak onaylanmaya ihtiyaçları oldukça yüksektir. Ancak bağımlı stilde karar veren bireyler onaylanma ihtiyaçlarını karşılayarak kaygı seviyelerini düşürseler de ortaya çıkan sonuçlar bireylerin kişisel memnuniyetsizliklerine neden olabilmektedir (Harren, 1979).

Karar verme stillerinde disiplinler arası yaklaşımı benimseyen Schermerhorn (1993) karar verici bireylerin kişilik özellikleri yerine davranışsal olarak geliştirdiği stillere odaklanan bir model ortaya koymuş ve bu modelde karar

verme stillerini tamamen problem çözüme ile ilişkilendirerek üç şekilde ifade etmiştir. Bunlar;

1. Problem Arayan: Bu stilde karar verici birey aktif olarak problem aramakta veya fırsatları keşfetmektedir.
2. Problem Çözen: bu stilde karar verici birey problemi fark ettiği anda problemi tanımlayarak harekete geçmektedir.
3. Problem Önleyici: bu stilde ise karar verici problem ile ilgili bilgileri görmezlikten gelir ya da dikkate almayarak problemin varlığını gösteren işaretleri yok sayar (Akt. Nas, 2010).

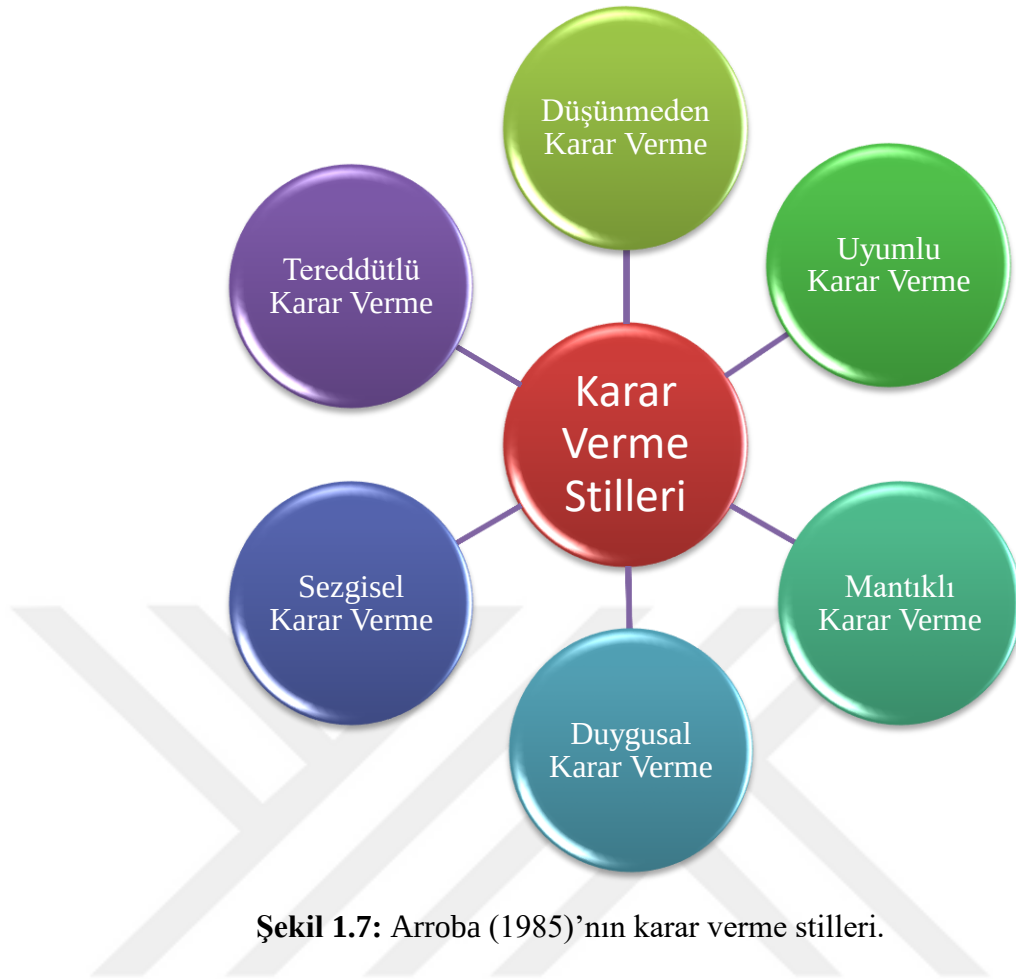
Karar verme stillerinde benzer şekilde disiplinler arası yaklaşımı benimseyen Mann ve arkadaşları (1997), 31 madde beş alt boyuttan (Janis ve Mann, 1977) oluşan Flinders Karar Verme Anketi'ni (Mann, 1982) gözden geçirerek ve bireylerin stres verici durumlarda kullandıkları karar verme stillerini inceleyerek dört karar verme stili tanımlamışlardır. Araştırmacılar ilk aşamada 31 değişkenden oluşan anketi 22 değişkene indirmişlerdir. Mann ve diğerlerine (1997)'ne göre bireyler tarafından kullanılan dört karar verme stili bulunmaktadır. Bu karar verme stilleri:

1. Dikkatli karar verme stili: Karar verme sürecinde özenli ve yeterli bir şekilde problemin çözümü için gerekli olan bilgileri bir araya getirip analiz ettikten ve seçenekleri dikkatli bir şekilde değerlendirdikten daha sonra alternatifler arasından seçim yapma sürecidir.
2. Kaçınan karar verme stili: Bu stili uygulayan bireyler; kendilerini ilgilendiren konularda verilmesi gereken kararlardan kaçınan ve karar verme eylemini diğerlerine bırakarak, sorumluluğu bir başka kişi ya da kişilere devreden kişi ise kaçınan karar verme stilini kullanmaktadır.
3. Erteleyici karar verme stili: Bu stilde birey yeterli bilgi, donanım, cesaret ve özgüvene sahip olmadığını düşünerek verilecek kararlarının sonuçlarından çekindiği için karar verme eylemini sürekli olarak erteleyerek, geciktirerek sürüncemede bırakma eğilimindedir.
4. Panik karar verme stili: bu stilde bireyler bir karar verme durumuyla karşı karşıya gelen bireyler yoğun bir kaygı yaşayıp zaman baskısı hissederek yeteri kadar düşünmeden ve seçenekleri gerektiği gibi değerlendirmeden acele ile hızlıca problemi çözüme kavuşturma eğiliminde olurlar.

Ayrıca Mann ve arkadaşları (1998) gerçekleştirdikleri başka bir çalışmada özsaygı kavramının karar verme süreci üzerindeki etkisini de inceleyerek, bu süreçteki etkililiğini ortaya koymuşlardır. Karar verme süreçlerinde, bireylerin kendi bilgi, beceri, kapasite, tercih ve öngörülerine güvenmeleri etkili kararlar verebilmeleri için önemli bir etkidir. Karar verme sürecinin etkili olup olamayacağı kararı verecek olan kişiye bağlıdır. Her birey karar verme sürecinde farklı yöntemleri izler ve kendi kişilik özelliklerini kullanır. Özsaygı kavramı da karar verme süreçlerini önemli ölçüde etkileyen bir faktördür. Özsaygısı yüksek bireyler verdikleri kararlara güvenirler (Yılmaz ve Altınok, 2010).

Arroba (1978) da disiplinler arası yaklaşım kapsamında gerçekleştirdiği çalışmasında sanayi tesislerinde yönetici ve işçilerin karar verme stillerini incelemiştir. Yaklaşımı farklı karar türleri üzerinde tutarlı olan kişilik özelliklerine odaklanmadığı gibi yaygın olarak kabul gören karar verme stili görüşlerinden de ayrılmıştır. Bu noktada araştırmacı karar vericinin mesleği, söz konusu kararın içeriği ve karar vericinin öznel olarak algısının önemli olduğunu altını çizmiştir.

Arroba (1978) çalışmasının neticesinde düşünmeden, uyumlu, mantıklı, duygusal, sezgisel ve tereddütlü olmak üzere altı karar verme stili ortaya koymuştur.

Şekil 1.7: Arroba (1985)'nın karar verme stilleri.

Düşünmeden Karar Verme Stili: Bu stilde yer alan karar verici bireyler karar verme sürecinde alternatifler üzerinde hiç düşünmemektedir. Arroba (1985) bunun nedenini karar vericinin konu ile ilgili çok az düşünmesinin gerekmesi ya da hangi sebeple olursa olsun konuyu dikkatli bir şekilde ele alma eğiliminde olmaması olarak aktarmıştır.

Uyumlu Karar Verme Stili: Bu stil, karar vericinin edilgenlik derecesini veya diğerlerinin daha önce vermiş olduğu bir karara uyumunu göstermektedir. Yine bu stilde karar verici etrafındaki beklentilere göre hareket etmektedir ve karar vericide kendisinden istenileni yapma mantığı hüküm sürmektedir.

Mantıklı Karar Verme Stili: Bu karar verme stili karakteristik özelliği nesnellik, hedefler için alternatiflerin uzun ve dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi ve nesnel bir bakış açısıyla hangi alternatifin en iyi olduğunun seçilmesidir. Bu stili kullanan karar verici amaçlarını gözden geçirerek seçenekleri değerlendirerek, nesnel olarak hangi alternatifin daha iyi olduğuna karar vermektedir.

Duygusal Karar Verme Stili: Bu stilde karar vericinin duyguları ön plandadır. Karar verici kararlarını duygularına dayanarak verirken; alternatifleri belirli bir oranda değerlendirip karşılaştırır ve seçenekler arasından nesnel olarak en iyi olandan uzak, beğendiği ya da sevdiği öznel bir seçim yapmaktadır. Her ne kadar seçenekler üzerinde bir değerlendirme yapılsa da karar verici nihayetinde kişisel olarak hangisini beğendiyse ona göre kararını verecektir.

Sezgisel Karar Verme Stili: Bu karar verme stili kaçınılmazlık veya kadercilik hissine güvenmek ile karakterize edilmiştir. Bu stili kullanan karar verici vermiş olduğu kararlar için çoğunlukla neden bu kararı verdiğini bilmediğini ancak kararın doğru olduğunu hissettiğini ya da bu kararı vermenin kaçınılmaz görüldüğünü aktarmaktadır. Birey bu stilde aktif olarak karar verici olmasına rağmen bir tür iç baskıyla hareket etmektedir. Bu iç baskı herhangi bir nesnel koşul ya da durumla veya özel bir yönerge ile açıklanamamaktadır.

Tereddütlü Karar Verme Stili: Bu tarzı kullanan karar vericiler son dakikaya kadar herhangi bir alternatife nihai bağlılığa ulaşip seçmek konusunda zorluk çekmektedirler. Bu duruma çok sayıda ayrıntılı ve uzun değerlendirme eşlik edebilir veya sonunda rastgele bir seçim yapılarak sorun çözülebilir. Bu stili kullanan karar vericilerin en ayırt edici özelliği herhangi bir alternatife nihai bir bağlanma yaşamakta karşılaştıkları güçlük olarak aktarılmıştır (Arroba, 1985).

1.3.5 Karar Verme Stilleri Hakkında Yurtiçinde ve Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Yapılan bir araştırmada zihinsel dayanıklılık düzeyi ile karar verme stilleri arasındaki ilişki bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmacıların elde ettikleri bulgulara göre, zihinsel dayanıklılık düzeyi ile karar verme stilleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Triatlon sporcularından oluşan katılımcıların zihinsel dayanıklılık düzeyleri ile millilik, sakatlık ve spor yılı değişkenleri arasından anlamlı ilişkiler saptanırken, karar verme stilleri ile yaş değişkeni arasında göre anlamlı bir ilişki olduğu ortaya koyulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre katılımcılardan sakatlık yaşamamış olanların pozisyonlar esnasında zihinsel olarak sakatlık yaşamış olanlara göre daha rahat oldukları, spor yapma süresinin artması ile katılımcıların kendilerine olan güvenlerinin de arttığı ve yaşı daha küçük olan katılımcıların karar verme sürecinde tecrübesiz oldukları için daha kaçınan, panik ve sorumluluk almaktan kaçınan davranışlarda bulunabildikleri aktarılmıştır (Güvendi, Can ve Türksoy Işım, 2020).

Sarıkaya ve Atilla (2018) 238 gönüllü hekim ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında katılımcıların karar verme ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Yapılan çalışmadan elde edilen bulgular ışığında; katılımcıların karar verme stilleri ve duygusal zeka düzeyleri ortalamadan yüksek olarak değerlendirilmiştir. Bununla beraber elde edilen sonuçlar duygusal zeka alt boyutları olan kendi duygularını değerlendirme, duyguların kullanılması, duyguları düzenleme ve başkalarının duygularının değerlendirilmesi alt boyutları ile rasyonel karar verme stili arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermiştir. Ayrıca sezgisel karar verme stili ile başkalarının duygularının değerlendirilmesi alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ve duyguların kullanılması alt boyutu ile kaçınan karar verme stili arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu da araştırma sonucunda elde edilen bilgiler arasındadır.

Sakallı (2019) gerçekleştirdiği tez çalışmasında karar verme becerileri ve üst bilişsel farkındalıkları fen bilgisi öğretmen adayları üzerinde incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmacının elde ettiği bulgulara göre katılımcıların büyük bir kısmı orta düzeyde karar verme becerisine sahiptir. Katılımcılar rasyonel karar verme stilini en fazla kullandıklarını, kaçınma karar verme stilini ise en az kullandıklarını aktarmışlardır. Yüksek düzeyde karar verme becerisine sahip katılımcıların rasyonel karar verme stilini kullanma düzeyleri düşük ve orta olarak tespit edilirken, orta düzeyde karar verme becerisine sahip katılımcıların ise karar verme becerisi düşük olan katılımcılardan daha fazla rasyonel karar verme stilini kullandıkları ortaya koyulmuştur. Bununla birlikte karar verme becerisi yüksek olarak değerlendirilen katılımcıların düşük olarak değerlendirilen katılımcılara göre anlık ve kaçınma karar verme stillerini düşük düzeyde kullandıkları bildirilmiştir.

Yılmaz ve Altınok (2010) duygusal zeka düzeyi ile karar vermede özsaygı ve karar verme stillerini arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla öğretmen adayları ile bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacıların elde ettikleri bulgulara göre duygusal zeka düzeyleri daha yüksek olan katılımcıların dikkatli karar verme stilini kullanma eğiliminde oldukları ve karar verme sürecinde öz saygılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber katılımcıların duygusal zeka düzeyleri arttıkça erteleyici, kaçınan ve panik karar verme stillerini kullandıkları da tespit edilmiştir.

Şen, Özgen Narcı ve Kalmuk (2019) kamu sağlık yöneticileri ile yaptıkları çalışmada karar verme stillerini ve sağlık yöneticilerinin karar verme süreçlerinde etkili olan faktörlerin diğer kurumların yöneticilerine göre değişip değişmediğini incelenmişlerdir. Araştırmacılar katılımcıların büyük çoğunluğunun rasyonel karar verme stilini kullanarak karar verdikleri ve bağımlı karar verme stilini kullanmanın yaş değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği sonuçlarını elde etmişlerdir. Ayrıca farklı kurum ve pozisyonlarda bulunan yöneticilerin karar verme davranışlarında farklılık olmadığı; karar verme sürecinde karar verilmesi gereken konunun özellikleri, bu konu hakkında daha önce yapılmış olan uygulamalar, mevzuata uygunluk, uzman görüşü ve tecrübe yöneticilerin karar vermelerinde belirleyici faktörler olarak belirlenmiştir.

Ulaş ve diğerleri (2015) üniversite eğitimlerine devam eden öğretmen adaylarının karar verme stillerini ve karar vermede özsaygı düzeylerini inceledikleri çalışmada 343 katılımcı ile araştırmalarını yürütmüşlerdir. Araştırmacılar çalışmaları sonucunda katılımcıların yüksek karar vermede öz saygı düzeyine sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Yine elde edilen bulgulara göre katılımcıların dikkatli karar verme stilini kullanma düzeyleri diğer karar verme stillerini kullanma düzeylerine göre daha yüksek olarak aktarılırken, karar vermede öz saygı düzeyi ile aylık kişisel gider arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu da aktarılmıştır. Araştırmanın son bulgusu ise katılımcıların dikkatli karar verme stili ve karar vermede özsaygı düzeyleri arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki ve karar vermede öz saygı düzeyleri ile erteleyici, panik ve kaçınan karar verme stilleri ile negatif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermektedir.

Dilmaç ve Bozgeyikli (2009) üniversite öğrenimlerine devam eden 600 öğretmen adayı ile karar verme stilleri ve öznel iyi olma düzeyi arasındaki ilişkiyi tespit etmek ve farklı değişkenler açısından incelemek amacı ile bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacıların elde ettikleri sonuçlara göre katılımcıların karar verme stilleri ile öznel iyi olma düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Araştırma bulgularına göre kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre rasyonel karar verme stilini daha fazla kullandıkları, kendiliğinden anlık karar verme stilini erkek katılımcıların kadınlardan daha fazla kullandıkları ortaya koyulmuştur. Ayrıca katılımcıların eğitim aldıkları sınıf düzeyi

ile karar verme stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu yine bu araştırma sonucunda tespit edilmiştir.

Köksal ve İşmen Gazioğlu (2007) gerçekleştirdikleri araştırmada ergenlik dönemindeki öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri ve karar verme süreçleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmacılar çalışmaları sonucunda kız öğrencilerin duygusal zeka düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu ve duygusal zeka düzeyi yüksek olan katılımcıların mantıklı karar stilini kullanma eğiliminde olduklarını ortaya koymuşlardır.

Çolakkadioğlu (2012) orta öğretim öğrencileri için daha önce Türkçe'ye uyarlaması yapılmış olan "Ergenlerde (13-15 yaş arası) Karar Verme Ölçeğinin" güvenirlik ve geçerlik çalışmasını gerçekleştirmiştir. Araştırmacı ölçeğin yapı geçerliğinin orijinal ölçek (Friedmann ve Mann 1993) ve Türkçe'ye uyarlanan versiyonu (Çolakkadioğlu ve Güçray 2007) ile alt boyutlar ve yerleşen maddeler bakımından tamamen uyumlu olduğunu tespit etmiştir. Elde edilen sonuçlar ölçeğin karar verme stillerini ve karar vermede öz saygı düzeyini tespit etmede ortaöğretim öğrencileri için kullanılabileceğini gösterirken, bu sonuçlara göre ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu aktarılmıştır.

Akpınar ve diğerleri (2015) üniversitelerde eğitimlerine devam eden hokey sporcularının karar verme düzeylerini tespit ettikten sonra bazı demografik özellikler açısından incelemiştir. Araştırma 133 gönüllü katılımcı ile gerçekleşmiştir. Araştırmacıların elde ettikleri bulgulara göre katılımcıların dikkatli karar verme stillerini kullanım düzeyleri ile karar vermede öz saygı düzeyleri yüksek olarak tespit edilirken; erteleyici ve kaçınan ve karar verme stillerini kullanım düzeyleri düşük ve panik karar verme stilini kullanım düzeyleri ise orta seviyede olduğu aktarılmıştır. Son olarak incelenen demografik değişkenlerden yaş, cinsiyet, okudukları sınıf, aylık gelir seviyesi, kaldıkları yer, anne ve babanın eğitim seviyeleri, hokey oynama yılı ve babalarının mesleği ile karar verme stilleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmadığı ortaya koyulurken; yaşamlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri yer ve annelerinin çalışma durumu değişkenleri ile karar verme stilleri arasında anlamlı bir fark bulunduğu tespit edilmiştir.

Tatlılıoğlu (2014) yapmış olduğu çalışmada, karar verme stilleri ve karar vermede öz-saygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi üniversite öğrencilerinde bazı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmacı çalışması sonunda kadın ve erkek

öğrenciler için panik ve kaçınan karar verme stillerinde anlamlı farklılık olduğunu; öğrencilerin eğitim gördükleri sınıf düzeyi bakımından kaçınan, panik ve erteleyici karar verme stilleri arasında anlamlı farklılık bulunduğunu; eşit ağırlık puan türü ile üniversiteye giren katılımcıların öz-saygı düzeylerinin, sözel puan türü ile üniversiteye yerleşen katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğunu aktarmıştır. Ayrıca katılımcıların hayatlarının büyük kısmını geçirdikleri yer bakımından panik karar verme stiline ve karar vermede öz-saygı düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığını, katılımcıların ailelerinin gelir seviyeleri bakımından karar vermede öz saygı düzeylerinin anlamlı farklılıklar gösterdiğini ve katılımcıların ebeveyn tutumları açısından karar verme stillerinden erteleyici, kaçınan ve panik karar verme stilleri ile karar vermede öz saygı düzeyleri arasında anlamlı farklılıkların bulunduğu tespit edilmiştir.

Deniz (2011), karar verme stilleri ile bağlanma stilleri ve beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Selçuk Üniversitesinde eğitim alan 567 öğrenci ile gerçekleştirilen araştırmada, katılımcıların bağlanma stillerinin ile karar verme benlik saygıları, kullandıkları karar verme stilleri ve kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğu ortaya koyulmuştur. Ayrıca güvenli bağlanma stiline, karar vermede özsaygı ile dikkatli, kaçınan ve erteleyici karar verme stillerinin en anlamlı yordayıcısı olduğu; korkulu bağlanma stiline ise panik karar verme stiline anlamlı yordayıcısının olduğu araştırmacı tarafından aktarılmıştır. Güvenli bağlanma stili, kişilik özelliklerinin dışadönüklük, nevrotiklik, yumuşak başlılık ve deneyime açıklık alt boyutlarının en anlamlı yordayıcısı olarak tespit edilmiş ve kişilik özelliklerinin sorumluluk alt boyutunun en önemli yordayıcısının saplantılı bağlanma stili olduğu vurgulanmıştır.

Atalay (2018) çalışmasında karar verme stratejileri ve liderlik özelliklerini Muay-Thai antrenörlerinde incelemiş ve karar verme stratejileri ve liderlik özelliklerini birbirleriyle ilişkilerinin olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmacı bu amaç doğrultusunda 119 Muay-Thai antrenörü ile çalışmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular antrenörlerin karar verme stillerinin yaşa bağlı olarak istatistiki farklılıklar gösterdiğini ortaya çıkarmıştır. Son olarak araştırmacı bu çalışmada liderlik özellikleri ile karar verme stilleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu aktarmıştır.

Deniz (2006) 492 üniversite öğrencisi ile yapmış olduğu başka bir çalışmada ise karar vermede özsaygı, karar verme stilleri, stresle başa çıkma tarzları ve yaşam

doyumunu arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmacı çalışması sonunda yaşam doyumunu düzeyi ile stresle başa çıkma tarzlarından problem odaklı başa çıkma ve sosyal destek arama alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bununla beraber araştırmacı elde ettiği bulgulara dayanarak yaşam doyumunun, karar verme stillerinin tüm alt boyutları ile karar vermede özsaygı arasında istatistiki olarak anlamlı şekilde ilişkili bulunduğunu ve son olarak stresle başa çıkmanın da karar verme stilleri ve karar vermede özsaygı ile anlamlı ilişkilerinin olduğunu aktarmıştır.

Yalın Uçar ve Aktaş (2020) gerçekleştirdikleri araştırmada lise öğrencilerinin karar verme stratejilerinin ve dışsal motivasyon kaynaklarının tespit edilmesini ve bazı değişkenlerle olan ilişkilerinin ortaya koyulmasını amaçlamışlardır. Araştırmacılar araştırmada elde ettikleri bulgulara dayanarak dışsal motivasyon kaynaklarının Fen Lisesi öğrencileri tarafından, Anadolu Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi öğrencilerine oranla daha fazla kullanıldığını; karar vermede öz saygı ve ihtiyatlı seçicilik stratejilerinin ise Anadolu Lisesi öğrencileri tarafından diğer öğrencilere göre daha fazla kullanıldığını ortaya koymuşlardır. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre kendisini akademik olarak orta düzeyde başarılı olarak değerlendiren katılımcıların panik karar verme stilini diğerlerine göre daha fazla kullandığı, kendisini akademik anlamda zayıf olarak değerlendiren katılımcıların ise karar verme süreçlerinde umursamazlık ve sorumluluktan kaçınma stillerini diğerlerine göre daha fazla kullandığı tespit edilmiştir. Son olarak araştırmaya katılan lise öğrencilerinin karar verme stratejileri ile dışsal motivasyon kaynaklarının pozitif alt boyutları arasında olumlu bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılrken, negatif alt boyutlar arasında ise olumsuz bir ilişki elde edilmiştir.

Avşaroğlu ve Üre (2007) karar vermede özsaygı, karar verme stilleri ve stresle başa çıkma stillerinin birtakım değişkenlerle olan ilişkisini üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklem üzerinde incelemek ve benlik saygısının karar verme stilleri, karar vermede özsaygı ve stresle başa çıkma stillerini açıklayıp açıklamadığını ortaya koymak amacı ile bir çalışma yürütmüşlerdir. Elde edilen bulgulara göre stresle başa çıkma stilleri ile sınıf, cinsiyet, mezun olunan lise ve çoğunlukla yaşanılan yer değişkenleri arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğu aktarılmıştır. Ayrıca elde edilen sonuçlara göre karar verme stilleri, karar vermede

özsaygı ve stresle başa çıkma stillerinin, benlik saygısı tarafından anlamlı düzeyde açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Deniz ve Avşaroğlu (2014) gerçekleştirdikleri çalışmalarında üniversite öğrencilerinin, duygusal zeka düzeyleri ile karar verme stilleri ve karar vermede öz-saygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmacıların elde ettikleri bulgulara göre dikkatli karar verme stili ve karar vermede öz-saygı ile duygusal zeka düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Ayrıca panik, erteleyici ve kaçınan karar verme stilleri ile duygusal zeka düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü ilişkileri bulunduğu da araştırmacıların elde ettikleri sonuçlar arasındadır. Son olarak duygusal zeka düzeyinin tüm karar verme stilleri ve karar vermede özsaygıyı yordadığı ortaya konulmuştur.

Çoruh ve Vural (2019) lise öğretmenlerinin karar verme stillerini ve benlik saygı düzeylerini belirledikleri bazı değişkenler üzerinden incelemek amacı ile bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmacıların çalışmaları sonucunda elde ettikleri bulgulara göre erteleyici karar verme stili ve karar vermede öz saygı düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından istatistiki olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Yine elde edilen verilere göre dikkatli karar verme stili ile yönetsel işlev değişkeni arasında; yaş ve mesleki kıdem değişkeni ile kaçınan karar verme stili arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Öneren ve Çiftçi (2013) yaptıkları çalışmada özel bankalarda yönetici olarak görev yapan bireylerin özyeterlilik düzeyleri ve karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma 35 banka şube yöneticisi ile gerçekleştirilirken, araştırmanın sonunda elde edilen bulgulara göre, araştırmaya katılan yöneticilerin mantıklı öz-yeterlilik düzeyleri arttıkça mantıklı karar verme stillerini kullanma oranlarının da arttığını, ayrıca kararsız ve bağımlı karar verme stillerini kullanma oranlarının ise azaldığını tespit etmişlerdir.

Toygar (2011) hastane yöneticileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında karar verme ve problem çözme beceri düzeylerini tespit ederek; takım performansı, motivasyon, etkili ve stratejik iletişim, yetki devri ve güçlendirme, bağlılık, koçluk etme, çatışma yönetimi, kurumsal ve insan kaynaklarının uyumu, danışmanlık etme, zaman ve stres yönetimi gibi yönetsel beceriler ile ilişkilerini ortaya koyup, araştırmaya katılan yöneticilerin karar verme ve problem çözme düzeylerinin örgütsel ve demografik özelliklere göre değişip değişmediğini ortaya koymayı

amaçlamıştır. Araştırmacı çalışması sonunda karar verme ve problem çözme beceri düzeyleri yüksek olan katılımcıların astlarına danışmanlık ettiklerini ve çalışanlarla görüşme yaptıklarını, diğer yöneticilerle karşılaştırıldığında Başhemşire ve yardımcısı olarak görev yapan katılımcıların en düşük karar verme ve problem çözme düzeylerine sahip olduklarını aktarmıştır. Son olarak araştırmacı eğitim düzeyi lisansüstü olan karar verme ve problem çözme beceri düzeylerinin diğer katılımcılara göre daha yüksek olduğunu ve bu nedenle yöneticilerin lisansüstü eğitim almaları gerektiğini vurgulamıştır.

Aksu ve Arslan (2020) gerçekleştirdikleri çalışmada farklı klasmanlarda yer alan futbol hakemlerinin karar verme stillerini birtakım değişkenler açısından incelemişlerdir. Araştırmacılar çalışmaları sonucunda elde ettikleri bulgulara dayanarak katılımcıların karar verme stilleri ve karar vermede öz saygı düzeylerinin; eğitim düzeyleri, meslekleri, gelir düzeyleri ve yer aldıkları klasman değişkenleri açısından istatistiki olarak anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuşlardır. Bu sonuçlara göre katılımcıların eğitim seviyeleri ve hakem olarak görevli oldukları sürenin artmasıyla beraber, dikkatli karar verme stili kullanım düzeyleri ve karar vermede özsaygı düzeyleri de artmaktadır. Ayrıca panik, erteleyici ve kaçınan karar verme stili kullanım düzeylerinin de hakemlik süresi ve eğitim seviyesi değişkenleri ile negatif bir ilişki göstererek azaldıklarını tespit etmişlerdir.

Avsec (2012) karar verme stilleri ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek için bir çalışma yürütmüştür. Araştırmacının elde ettiği sonuçlara göre karar verme stilleri ile duygusal zeka düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ayrıca araştırmacı duygusal zeka düzeyinin karar verme stilleri varyansının %1 ile 13'ünü açıkladığını aktarmıştır. Yine elde edilen sonuçlara göre daha yüksek duygusal zeka düzeyi, daha sık sezgisel ve mantıklı karar verme stilini kullanımı ve daha az sıklıkta bağımlı ve kaçınan karar verme stillerini kullanımıyla ilişkili bulunmuştur. Araştırmanın sonuçları, duygusal zekanın pozitif etkisini desteklemektedir.

Gunnarsson ve Stomberg (2009) acil müdahale gerektiren durumlarda görevli ambulans hemşireleri ile yaptıkları çalışmada, katılımcıların karar vermelerini etkileyen faktörleri ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen nitel görüşmelere göre katılımcılar kimi durumlarda yeterli bilgisi olmamasına rağmen karar vermek zorunda kaldıklarını aktarken, acil

müdahale gerektiren durumlarda olayın zorluk derecesi ve boyutunun karar vermede belirleyici faktörler olduğunu da bildirmişlerdir. Bunların yanı sıra katılımcıların deneyim düzeylerinin karar vermede önemli bir etmen olduğu, deneyimli bir hemşire ile deneyimsiz bir hemşire arasında niteliksel farklar bulunduğu aktarılmıştır. Son olarak katılımcıların çalıştıkları ortamdan beklentilerinin, ortamın belirsizliğinin ve iş birliği gerektiren durumlar gibi dış etkenlerin acil müdahale gerektiren durumlarda karar verme sürecinde etkili olduğunu tespit edilmiştir.

243 lisans öğrencisi ile yapılan bir çalışmada bireylerin karar verme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre zorlu bir problemle karşılaşıldığında bağımlı karar verme stili kullanan katılımcıların problemli durumu çözmek için yaklaştıklarını bildirmelerine rağmen problem çözme becerilerine güvenmediklerini aktardıkları ortaya koyulmuştur. Ayrıca mantıklı karar verme stilini kullanan katılımcılar problemli durumlardan kaçınmak yerine problemi çözmek için soruna yaklaşma ihtimallerinin yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Son olarak hem mantıklı hem de sezgisel karar verme stillerini kullanan katılımcılar problem çözme becerilerine daha fazla güven duyduklarını ve problem üzerinde daha az kişisel kontrol sahibi olduklarını aktarmışlardır (Philips, Pazienza ve Ferrin, 1984).

Endonezya’da dört bölgede, öğrencileri her öğrenme oturumuna dahil eden aktif, yaratıcı ve çeşitli öğrenme yöntemleri tasarlamada rehber olarak, biyoloji öğretmen adaylarının karar verme stillerini belirlemek amacı ile yürütülen çalışmada gönüllü olan 514 öğretmen adayı yer almıştır. Yapılan araştırmada öğretmen adaylarının karar verme stillerinin öğrenme sürecinde bilişsel süreçlerden ve boyutlardan etkilendiği tespit edilmiştir. Ayrıca analitik karar verme stili ile sınıf, cinsiyet, üniversite ve bölge değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif ilişki bulunduğu da ortaya koyulmuştur (Genisa vd., 2021).

Henderson ve Nutt (1980) yaptıkları araştırmada bilişsel stilin karar verme davranışını nasıl etkilediğini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmacılar çalışmalarında hastanelerde ve özel firmalarda görev yapan deneyimli karar vericilerden birkaç sermaye genişletme projesini değerlendirmelerinin istendiği bir deney yapmışlardır. Söz konusu deneyde çevresel faktörleri kontrol etmek için proje özetleri, her bireyin bilişsel stiliyle uyumlu veya uyumsuz olacak şekilde

düzenlenmiş ve karar vericilerin her bir projeyi değerlendirerek onu seçme olasılıkları ve risk algıları ölçülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre karar verme stilinin karar verme davranışının önemli bir belirleyicisi olduğunu ortaya koyulmuştur. Araştırmacılar kararların farklı psikolojik tipler için değişiklik gösterdiğini ve karar vericinin bilişsel yapısının bir işlevi olarak değerlendirilebileceğini aktarmışlardır.

Safi-Keykaleh, Khorasani-Zavareh ve Bohm (2020) acil tıp teknisyenlerinin acil durumlarda karar vermesini etkileyen faktörleri tespit etmek amacı ile bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın sonunda elde edilen bulgulara göre etkileşimler, yeterlilikler, kişisel duygu, özel koşullar ve örgütsel kaynak olmak üzere acil durumlarda karar verme sürecini etkileyen sekiz kategori tespit edilmiştir.

Burnett, Mann ve Beswick (1989) gerçekleştirdikleri çalışmada birinci ve ikinci sınıf üniversite öğrencilerinin karar verme stilleri ile ders ve kariyer kararları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmacıların bu çalışmadan elde ettikleri bulgular katılımcıların karar verme stillerini ve karar vermede öz saygılarını yüksek düzeyde kullandıklarına işaret etmektedir. Yine araştırma sonuçlarına göre kariyer ve ders seçimleri ile dikkatli-seçici karar verme stili arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır. Aynı zamanda karar verme öz saygı seviyesi fazla olan katılımcıların, dikkatli-seçici karar verme stilini kullanma derecesi ve kariyer seçimleri ile olumlu yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu aktarılmıştır.

Wolff ve Crockett (2011)'in ergenlerde riskli karar vermenin ebeveyn tutumları ve akran etkisi ile ilişkisini ortaya koymak amacı ile gerçekleştirdikleri çalışmada, araştırmacıların elde ettikleri bulgulara göre riskli karar verme davranışı ergen bireyin ebeveyn tutumları ve akran çevresinden etkilenmekte; özellikle alkol ve uyuşturucu kullanımı, riskli seks ve suç işlemedeki rolünde akran çevresinin anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.

Ambusaidi ve Al-Maqbali (2022) yapmış oldukları çalışmalarında, eğitsel sorunların değerlendirilmesi aşamasında eğitsel karar verme düzeylerini fen bilimleri öğretmenleri açısından incelemeyi amaçlamışlardır. 568 fen bilimleri öğretmeni ile gerçekleştirilen çalışmada okul kıdem, okul kademesi ve cinsiyet değişkenleri incelenmiştir. Araştırmacıların elde ettiği bulgulara göre katılımcılar eğitsel konularda karar verme durumu ile karşı karşıya kaldıkları için ilk olarak yöneticilerinden ve kendilerinden daha kıdemli meslektaşlarından tavsiye

istedikleri, daha sonra ise kendi tecrübelerine güvenerek karar verme sürecini tamamladıkları tespit edilmiştir.

Ortaokul kademelerinde görevli müdürlerin kullandıkları bazı karar verme stillerini tespit etmek ve cinsiyet değişkeni ile herhangi bir ilişkilerinin olup olmadığını ortaya koymak amacı ile yürütülen çalışmada Hindistan’da görevli 960 öğretmen katılımcı olarak yer almıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular cinsiyet değişkeninden bağımsız olarak katılımcıların tamamının tüm karar verme karar verme stillerini kullandıkları ve cinsiyet değişkenine özgü bir karar verme stiline de bulunmadığını ortaya koymuştur. Ayrıca hem kadın hem de erkek katılımcılar için en çok tercih edilen karar verme stiline rasyonel karar verme stili olduğu da tespit edilmiştir. Bu noktada tek fark, kadın katılımcıların rasyonel karar verme stili erkek katılımcılara oranla daha fazla kullanması olarak aktarılmıştır (Qamar ve Rashid, 2020).

Thunholm (2004) bireysel karar verme stilleri ile karar verme süreci ile ilgili bir takım zihinsel yetenekler arasındaki ilişkileri araştırdığı çalışmada gönüllü olan 206 subay ile araştırmasını gerçekleştirmiştir. Araştırmacının elde ettiği bulgulara göre katılımcıların karar verme stillerinin geçmişteki araştırmalarda aktarılan sadece alışkanlıkları ve düşünme şekillerini yansıtmadığına işaret etmekle beraber; katılımcıların karar verme stilleri temel öz değerlendirmeyi ve niyetleri başlatma, sürdürme konularındaki genel yeteneğini yani öz düzenlemeyi içermektedir. Ayrıca yine araştırmacının ulaştığı sonuçlar arasında karar vermede özsaygı ile rasyonel karar verme stili arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin, bulunduğunu gösterirken; karar vermede özsaygı ile kaçınmacı ve bağımlı karar verme stilleri arasında ise negatif yönlü bir ilişkinin var olduğuna işaret etmiştir.

Commendador (2011) pek çok farklı etnik kökenli, 14 ila 17 yaş arasında Hawaii’ de yaşayan bireylerin ebeveynlik tarzları ile ergenlik dönemindeki genç kızların karar verme ve doğum kontrol yöntemleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular ebeveynlik tarzlarının, yaş ve karar verme ile başa çıkma arasında pozitif yönlü ilişki bulunduğunu ve buna göre de yaşla beraber karar vermeyle başa çıkmada ebeveynlik tarzlarının daha kontrol edici olduğunu; ergenlerin ise yaşları ilerledikçe karar verme ile başa çıkmada kayıtsızlığının arttığını göstermiştir.

Salo ve Allwood (2011)’un karar verme stilleri, tükenmişlik düzeyi, stres ve uyku kalitesi arasında herhangi bir ilişkinin olup olmadığını inceledikleri

alışmalarında elde ettikleri bulgular, kaçınan ve bağımlı karar verme stilini kullanan katılımcıların tükenmişlik ve stres düzeylerinin diğ er katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğunu ve uyku kalitelerinin ise diğ er karar verme stillerini kullanan katılımcılara göre daha düşük olduğunu göstermiştir. Ayrıca araştırmacıların elde ettiği sonuçlar arasında erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre mantıklı karar verme stilini daha fazla kullanırken; kadın katılımcıların ise bağımlı karar verme stilini erkek katılımcılara göre daha fazla kullandığını ortaya koymuştur.

Bavolar ve Bacikova-Sleskova (2020) karar verme stilleri ile psikolojik koruyucu faktörler arasındaki ilişkileri incelemiş ve koruyucu faktörlerin kullanılan karar verme stilleri ile ruh sağığı arasındaki rolünü test etmiştir. Araştırmacıların elde ettikleri sonuçlara göre sezgisel karar verme stili kullanımı daha düşük düzeyde koruyucu faktörlerle ilişkilendirilirken; kaçınan karar verme stili ise daha düşük düzeyde koruyucu faktörlerle ilişkilendirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu bölümde, zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerinin karar verme stillerine olan etkisinin ortaya koyulması için kullanılan araştırma yöntemleri ele alınmıştır.

2.1 Araştırmanın Modeli

Genel tarama modelinde gerçekleştirilen çalışmada ilişkisel tarama yaklaşımı benimsenmiştir. Araştırmanın konusu ile ilgili kapsamlı literatür çalışması yapılmış ve söz konusu değişkenler için gerekli olan teorik alt yapı hazırlanmıştır. Spor yöneticilerinin zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerinin, karar verme stillerine olan etkisinin belirlenebilmesi amacı ile de genel tarama yöntemi kullanılmıştır.

2.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Türkiye genelinde Gençlik ve Spor Bakanlığı İl ve İlçe teşkilatlarında idari görevlerde yer alan personellerden oluşmaktadır. Çalışma evreni, örneklem ile aynıdır ve gönüllü olarak araştırmaya katılan idari personellerden oluşturulmuştur. Örneklem yöntemi olarak basit uygun örnekleme yöntemi seçilmiştir.

2.3 Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada likert tipi anket yönteminden yararlanarak veri toplanmıştır ve anket formu dört bölümden oluşmaktadır.

1. Demografik Bilgi Formu: Dört bölümden oluşan anket formunun ilk bölümünde demografik bilgi formu yer almaktadır. Ölçek formunun ilk bölümünü cinsiyet, yaş, göre süresi, görev yapılan pozisyon, eğitim durumu ve eğer alındıysa mezun olunan lisans bölümü değişkenleri yer almaktadır.

2. Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği: İkinci bölümde spor yöneticilerinin zihinsel dayanıklılık düzeylerini belirlemek amacıyla Sheard, Golby ve Van Wersch (2009) tarafından geliştirilen, Altıntaş ve Koruç (2016) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik güvenirlik çalışması yapılan Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeğinin kullanılmıştır. Ölçek 14 maddeden oluşmaktadır. Güven, Devamlılık ve Kontrol olmak üzere üç alt boyuttan oluşan ölçek 4'lü likert

tipindedir (1=Tamamen Yanlış; 2=Yanlış; 3=Doğru; 4=Tamamen Doğru). Ölçeğin 2, 4, 7, 8, 9, 10. maddeleri ters madde olarak kodlanmıştır.

Tablo 2.1: Sporda Zihinsel Dayanıklılık Alt Boyutları

Alt Boyutlar	Açıklaması	Madde Numaraları
Güven Alt Boyutu	Mücadele gerektiren zor durumlarda amaca ulaşmak için bireyin yeteneklerine inanması ve diğerlerinden daha iyi olduğunu düşünmesi olarak açıklanmıştır.	1, 5, 6, 11, 13, 14
Kontrol Alt Boyutu	Beklenmedik durumlarda ya da baskı altında kaldığında bireyin soğukkanlılığını koruyarak, kontrollü ve rahat olabilmesi olarak açıklanmıştır.	2, 4, 7, 9
Devamlılık Alt Boyutu	Bireyin belirlenen amaçlar doğrultusunda sorumluluk alarak konsantre olması ve mücadele etmesi olarak açıklanmıştır.	3, 8, 10, 12

Kaynak: Altıntaş ve Koruç, 2016

Tablo 2.2: Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanterinin Tüm Katılımcılar İçin Cronbach Alfa Değerleri (Altıntaş ve Koruç, 2016)

Alt Boyutlar	İç Tutarlılık Katsayıları		
	Orijinal Ölçek	Türkçeye Uyarlanan Ölçek	Bu Araştırmada Elde Edilen Sonuçlar
Güven Alt boyutu	.84	.81	.80
Kontrol alt boyutu	.79	.71	.83
Devamlılık alt boyutu	.51	.74	.80

Kaynak: Altıntaş ve Koruç, 2016

3. Asıl Form Schutte Duygusal Zeka Testi-33-Tr: Anket formunun üçüncü bölümde yer alan duygusal zeka anketi, 1998 yılında Schutte ve diğerleri tarafından geliştirilmiş ve 2017 yılında ise Tatar, Tok ve Saltukoğlu tarafından Türkçe uyarlaması, geçerliliği ve güvenirliliği yapılmıştır. Tatar ve diğerleri (2017) ölçeğin uyarlama çalışmasını Schutte ve diğerlerinin (1998) orijinal çalışmaya paralel olan araştırma düzeni ve heterojen örneklem grubunu (18-78 yaşları arasında 839 kadın, 722 erkek olmak üzere toplam 1561 kişi) oluşturarak gerçekleştirmişlerdir. Ölçek 5'li likert (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum; 3=Fikrim Yok; 4=Katılıyorum; 5=Kesinlikle Katılıyorum) tipindedir ve yetişkinlerde kullanılmaktadır. Asıl Form Schutte Duygusal Zeka Testi-33-Tr ölçeğin aslına uygun şekilde 33 madde ve tek boyutlu yapıdadır. Ölçeğin iç tutarlılığı orijinal çalışmada .90 olarak, Türkçeye uyarlanmış versiyonunda .86 olarak bildirilmiştir.

Bu çalışma için ise ölçeğin iç tutarlılığı .90 olarak tespit edilmiştir. Ölçekte 5, 28 ve 33 numaralı maddeler ters kodlanmıştır (Tatar vd., 2017).

4. Melbourne Karar Verme Ölçeği: Anket formunun son bölümünde yer alan karar verme ölçeği ise Orijinali Mann ve arkadaşları (1998) tarafından geliştirilen ve Deniz (2004) tarafından Türkçeye uyarlayarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapılan Melbourne Karar Verme Ölçeğidir. Melbourne Karar Verme Ölçeği iki kısma ayrılmaktadır. Ölçeğin I. kısmı karar vermede özsaygıyı (kendine güven) tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu kısım 6 maddeden oluşmakta ve 1, 3 ve 5. maddeleri düz, 2, 4 ve 6. maddeleri ters yönde puanlanmaktadır. I. ve II. kısım için puanlama maddelere verilen “Doğru” yanıtı 2, “Bazen Doğru” yanıtı 1, “Doğru Değil” yanıtı 0 olarak puanlanmaktadır. Bu puanlama şekliyle ölçekten alınabilecek en yüksek puan 12’ dir. Bu ölçekten elde edilen yüksek puanlar karar vermede öz saygının yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin II. kısmı ise 22 maddeden oluşmakta ve karar verme stillerini belirlemektedir ve bu kısmın dört alt boyutu bulunmaktadır (Deniz, 2004).

Tablo 2.3: Melbourne Karar Verme Ölçeği II. Kısım Alt Boyutlar ve Madde Numaraları

Alt Boyutlar	Açıklaması	Madde Numaraları
Dikkatli Karar Verme Stili (DKVS)	Birey karar vermeden önce özenli bir şekilde gerekli olan bilgileri arar ve mevcut alternatifleri dikkatlice değerlendirdikten sonra seçimini yapar.	2, 4, 6, 8, 12, 16
Kaçıngan Karar Verme Stili (KKVS)	Bireyin karar vermekten kaçınarak, vermesi gereken kararları başkalarına bırakma eğiliminde olmasıdır. Böylece birey karar vermenin sorumluluğunu bir başkasına aktararak karar vermekten imtina etmeye çalışmaktadır.	3, 9, 11, 14, 17, 19
Erteleyici Karar Verme Stili (EKVS)	Birey vermesi gereken kararı geçerli bir sebep olmaksızın sürekli ertileyip, geciktirerek sürüncemede bırakma eğilimindedir.	5, 7, 10, 18, 21
Panik Karar Verme Stili (PKVS)	Bireyin karar vermesi gereken bir durumda zaman baskısı altında hissederek detaylı bir şekilde düşünmeden aceleci davranışlar sergileyip hızlı çözümlere ulaşmaya çalışmasıdır.	1, 13, 15, 20, 22

Kaynak: Deniz, 2004

Tablo 2.4: Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II'nin İç Tutarlılık Katsayıları

Alt Boyutlar	İç Tutarlılık Katsayıları		
	Orijinal Ölçek	Türkçeye Uyarlanan Ölçek	Bu Araştırmada Elde Edilen Sonuçlar
Öz Saygı I. Kısım	.74	.72	.74
DKVS	.80	.80	.77
KKVS	.87	.78	.75
EKVS	.81	.65	.78
PKVS	.74	.71	.75

Kaynak: Deniz, 2004; Mann vd., 1988

2.4 Verilerin Toplanması

Çalışmayı gerçekleştirebilmek için ilk olarak Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 30/01/2022 tarih ve 2022/19 Protokol Numaralı Etik Kurul İzni alınmıştır. Daha sonra veri toplayabilmek için Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan veri toplama izni alınmıştır. Araştırmanın verileri Gençlik ve Spor Bakanlığı İl ve İlçe teşkilatlarında idari görevlerde yer alan personel içerisinde gönüllü katılımcılardan elde edilmiştir. Veri toplama yöntemi için öncelikle yüz yüze görüşülerek veri toplanmış; uzak mesafede bulunan il ve ilçelerden Google Formlar ve e-posta yolu ile veriler elde edilmiştir.

2.5 Verilerin Çözümlemesi

Anket veri toplama araçları ile elde edilen veriler betimsel ve istatistiksel çözümleme yöntemleri ile değerlendirilmeye alınmıştır. SPSS_20 paket istatistik programından faydalanılmış olup, araştırmada sorulan soru gruplarına uygun olarak t-test, ANOVA, regresyon ve korelasyon analizleri uygulanmıştır. Elde edilen verilerin normallik dağılımlarına bakılmış ve zihinsel dayanıklılık için Yapılan çalışmada kullanılan istatistiksel analizle; çalışmaya katılan yöneticilerin ve idari personelin profilini çıkarmak (betimsel istatistik), zihinsel dayanıklılık ile duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi (pearson korelasyon), duygusal zeka düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi (pearson korelasyon), zihinsel dayanıklılık düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi (pearson korelasyon), zihinsel dayanıklılık düzeyinin karar verme stilleri arasındaki etkileşimi (regresyon), duygusal zeka düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki etkileşimi (regresyon) ve son olarak da zihinsel dayanıklılık ile duygusal zeka düzeylerinin etkileşiminin karar verme stilleri üzerindeki etkisini (regresyon) ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Elde edilen bulgular için yapılan analizler verilerin normal dağılım gösterdiğini ortaya koymuştur (Güven alt boyutu için Kayma .350, Basıklık .445; Kontrol alt boyutu için Kayma .369, Basıklık .333; Devamlılık alt boyutu için Kayma .048, Basıklık -.377; Özsaygı için Kayma -.962, Basıklık .821; DVKS için Kayma -1.181, Basıklık 1.316; KKVS için Kayma .822, Basıklık 1.073; EKVS için Kayma .732, Basıklık .059; PKVS için Kayma .759, Basıklık -.124; Duygusal Zeka için Kayma -.540, Basıklık 2.248 olarak tespit edilmiştir) (Tabachnick ve Fidell, 2013). Duygusal zeka basıklık değeri için normal dağılımdan sapmalar görülmesine rağmen Parametrik Testler tercih edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR

Bu bölümde çalışmanın amacı doğrultusunda toplanan verilerin analizleri gerçekleştirilerek elde edilen bulgular doğrultusunda sonuçlar aktarılmıştır. Yapılan analizler ilgili sorulara cevap veren kişiler dahilinde değerlendirilmiştir.

3.1 Betimsel Veriler

Bu bölümde araştırmanın katılımcılarını tanımlayabilmek için betimsel istatistik yöntemleri kullanılmış ve elde edilen sonuçlar aktarılmıştır.

Tablo 3.1: Tüm katılımcıların yaşlarının en küçük, en büyük ve ortalama değerleri

	N	Minimum	Maksimum	$\bar{x}$	S
Yaş	218	19,00	61,00	38,44	9,36

Tablo 3.1 incelendiğinde araştırma örnekleminde yer alan katılımcıların en küçük 19; en büyük ise 61 yaşında olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Tablo 3.1'e göre çalışmanın örneklemini oluşturan tüm katılımcıların yaşlarının ortalamasının $38,44 \pm 9,36$ olduğu ortaya koyulmuştur.

Grafik 3.1: Tüm katılımcıların cinsiyete göre dağılımları

Grafik 3.1 incelendiğinde araştırma katılımcılarının %32,9'u kadınlardan, %67,1' i ise erkeklerden oluşmaktadır.

Tablo 3.2: Tüm katılımcıların görev sürelerinin en kısa, en uzun ve ortalama değerleri

	N	Minimum	Maksimum	$\bar{x}$	S
Görev Süresi	217	1,00	38,00	11,50	9,32

Tablo 3.2 incelendiğinde araştırma örnekleminde yer alan katılımcıların en kısa görev süresinin 1 yıl; en uzun görev süresinin ise 38 yıl olduğu görülmektedir. Bununla beraber Tablo 3.2'ye göre çalışmanın örneklemini oluşturan tüm katılımcıların görev sürelerinin ortalamasının $11,50 \pm 9,32$ olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 3.3: Tüm katılımcıların çalışma sürelerine göre dağılımları

		F	%	Geçerli %	Toplam %
Çalışma Süresi	0-5 yıl	67	30,6	30,9	30,9
	6-10 yıl	65	29,7	30,0	60,8
	11 yıl ve üstü	85	38,8	39,2	100,0
Toplam		217			

Tablo 3.3 incelendiğinde çalışmada yer alan katılımcıların %30,6'sı 0-5 yıl aralığında, %29,7'si 6-10 yıl aralığında ve %38,8'i ise 11 ve üstü bir süre aralığında görev yapmaktadır.

Tablo 3.4: Tüm katılımcıların eğitim durumu ve cinsiyete göre dağılımı

		Eğitim Durumu			
		Lise	Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora
Cinsiyet	Kadın	3	60	9	0
	Erkek	12	106	26	3
	Toplam	15	166	35	3

Tablo 3.4 incelendiğinde araştırma örnekleminde yer alan kadın katılımcılardan 3 kişinin lise, 60 kişinin üniversite ve 9 kişinin ise yüksek lisans mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Yine tablo 3.4'e göre araştırma örnekleminde yer alan erkek katılımcılardan 12 kişinin lise, 106 kişinin üniversite, 26 kişinin yüksek lisans ve 3 kişinin ise doktora mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.5: Tüm katılımcıların görev yaptıkları pozisyona göre dağılımları

		F	%	Geçerli %	Toplam %
Görev	Üst Düzey	82	37,4	37,8	37,8
Yapılan	Orta Düzey	103	47,0	47,5	85,3
Pozisyon	Alt Düzey	32	14,6	14,7	100,0
Toplam		217			

Tablo 3.5 incelendiğinde çalışmada yer alan katılımcıların %37,4'ü üst düzey, %47,0'ı orta düzey ve %14,6'sı ise alt düzey pozisyonlarda görev yapmaktadır.

Tablo 3.6: Tüm katılımcıların mezun oldukları lisans bölümüne göre dağılımları

	f	%	Geçerli %	Toplam %
Spor Bilimleri Fakültesi	138	63,0	71,5	71,5
Diğerleri	55	25,1	28,5	100,0
Toplam	193	88,1	100,0	

Tablo 3.6'da yer alan bilgilere göre, çalışmada yer alan katılımcıların %63,0'ı spor bilimleri fakültesinden, %25,1'i diğer fakültelerden mezun olmuştur.

3.2 Değişkenlerle İlgili Bulgular

Bu bölümde araştırmanın değişkenleri ile ilgili elde edilen bulgular yer almaktadır.

3.2.1 Zihinsel Dayanıklılık Düzeyi ve Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişki

Tablo 3.7: Zihinsel dayanıklılık alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre t-test ile karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	S	t- test		
					t	Sd	p
Kontrol	Erkek	146	2,38	,60	2,07	216	,04
	Kadın	72	2,21	,48			
Devamlılık	Erkek	146	3,22	,42	-,79	216	,42
	Kadın	72	3,27	,40			
Güven	Erkek	147	3,04	,36	2,68	217	,00
	Kadın	72	2,89	,43			

Tablo 3.7 incelendiğinde zihinsel dayanıklılığın kontrol alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır ($t[218]=2,07$; $p<0,05$). Buna göre erkek katılımcıların kontrol alt boyutunda ($\bar{x}=2,38$), kadın katılımcılara göre ($\bar{x}=2,21$) daha yüksek puanlara sahip oldukları anlaşılmaktadır. Güven alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık

tespit edilmiştir ($t[219]=2,68$; $p<0,05$). Bu sonuca göre ise erkek katılımcıların ($\bar{x}=3,04$), kadın katılımcılara göre ($\bar{x}=2,89$) güven alt boyutunda daha iyi oldukları görülmektedir. Devamlılık alt boyutunda ise cinsiyet değişkeni ile anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($t[218]=-0,79$; $p>0,05$).

3.2.2 Duygusal Zeka Düzeyleri ve Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişki

Tablo 3.8: Duygusal zeka düzeyleri ve cinsiyet değişkeninin t-test ile karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	S	Varyans Varsayımı	t- test		
						t	Sd	P
Duygusal Zeka	Erkek	147	3,93	,41	Eşit	1,88	217	,061
					Eşit Olmayan	1,99	164,11	,048
	Kadın	72	4,03	,35	Eşit	1,88	217	,061
					Eşit Olmayan	1,99	164,11	,048

Tablo 3.8 incelendiğinde duygusal zeka düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasında varyansların eşit sayılmadığı durumda anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır ($t[219]=1,99$; $p<0,05$). Bu sonuca göre kadın katılımcıların duygusal zeka düzeylerinin ($\bar{x}=4,03$), erkek katılımcılara göre ($\bar{x}=3,93$) daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.3 Karar Verme Stilleri ve Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişki

Tablo 3.9: Karar verme stilleri alt boyutları ve cinsiyet değişkeninin t-test ile karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	S	t- test		
					t	Sd	p
Özsaygı	Erkek	147	8,25	1,71	-,12	216	,90
	Kadın	71	8,28	1,56			
DKVS	Erkek	147	10,06	2,16	1,05	217	,29
	Kadın	72	9,73	2,21			
KKVS	Erkek	147	4,00	2,51	1,79	217	,07
	Kadın	72	3,36	2,45			
EKVS	Erkek	147	3,34	2,41	1,51	217	,13
	Kadın	72	2,80	2,52			
PKVS	Erkek	147	2,82	2,52	-,97	217	,35
	Kadın	72	3,15	2,41			

Tablo 3.9 incelendiğinde karar verme stilleri alt boyutlar ile cinsiyet değişkeni arasında herhangi bir anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (($t[218]=-1,12$; $p>0,05$), $t[219]=1,05$; $p>0,05$), $t[219]=1,79$; $p>0,05$), $t[219]=1,51$; $p>0,05$), $t[219]=-0,97$; $p>0,05$)).

3.2.4 Zihinsel Dayanıklılık Düzeyi ve Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki

Tablo 3.10: Zihinsel dayanıklılık alt boyutları ile eğitim düzeyi değişkeninin ANOVA analizi ile karşılaştırılması

	Alt Boyutlar	Gruplar	N	$\bar{x}$	S	F	p
Eğitim Düzeyi	Güven	Lise	15	3,10	,55	1,84	,16
		Lisans	166	2,96	,39		
		Lisansüstü	38	3,07	,29		
	Kontrol	Lise	14	2,37	,75	,23	,79
		Lisans	166	2,31	,57		
		Lisansüstü	38	2,38	,51		
	Devamlılık	Lise	14	3,26	,51	1,30	,27
		Lisans	166	3,21	,41		
		Lisansüstü	38	3,33	,38		

Tablo 3.10 incelenmiş ve eğitim düzeyi değişkeni ile zihinsel dayanıklılık alt boyutları arasında ((F[2;219]=1,84;p>0,05), (F[2;218]=0,23;p>0,05), (F[2;218]=1,30;p>0,05), istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir.

3.2.5 Duygusal Zeka Düzeyi ve Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki

Tablo 3.11: Duygusal zeka ve eğitim düzeyi değişkeninin ANOVA analizi ile karşılaştırılması

	Gruplar	N	$\bar{x}$	S	F	p
Duygusal Zeka	Lise	15	3,90	,55	,66	,51
	Lisans	166	3,95	,40		
	Lisansüstü	38	4,02	,26		

Tablo 3.11 incelenmiş ve eğitim düzeyi ile duygusal zeka arasında (F[2;219]=0,66;p>0,05) istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir.

3.2.6 Karar Verme Stilleri ve Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki

Tablo 3.12: Karar verme stilleri alt boyutları ve eğitim düzeyi değişkeninin ANOVA analizi ile karşılaştırılması

	Alt Boyutlar	Gruplar	N	$\bar{x}$	S	F	P
Eğitim Düzeyi	Özsaygı	Lise	15	8,06	1,79	,63	,53
		Lisans	165	8,21	1,68		
		Lisansüstü	38	8,52	1,53		
	DKVS	Lise	15	8,86	3,27	2,43	,09
		Lisans	166	9,97	2,08		
		Lisansüstü	38	10,31	2,00		
	KKVS	Lise	15	4,13	3,13	,59	,55
		Lisans	166	3,84	2,44		
		Lisansüstü	38	3,42	2,57		
	EKVS	Lise	15	2,80	2,14	1,17	,31
		Lisans	166	3,30	2,53		
		Lisansüstü	38	2,68	2,21		
	PKVS	Lise	15	2,26	1,86	,96	,38
		Lisans	166	3,05	2,49		
		Lisansüstü	38	2,65	2,65		

Tablo 3.12 incelendiğinde eğitim düzeyi ile karar verme stilleri alt boyutları arasında ((F[2;218]=0,63;p>0,05), (F[2;219]=2,43;p>0,05), (F[2;219]=0,59;p>0,05), (F[2;219]=1,17;p>0,05), (F[2;219]=0,96;p>0,05)) istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadığı anlaşılmaktadır.

3.2.7 Zihinsel Dayanıklılık Düzeyi ile Çalışma Süresi Değişkeni Arasındaki İlişki

Tablo 3.13: Zihinsel dayanıklılık alt boyutları ve çalışma süresi değişkeninin ANOVA testi ile karşılaştırılması

	Alt Boyutlar	Gruplar	N	$\bar{x}$	S	F	P
Çalışma Süresi	Güven	0-5 yıl	67	2,99	,43	,02	,97
		6-10 yıl	65	3,00	,37		
		11 yıl ve üstü	85	2,98	,38		
	Kontrol	0-5 yıl	67	2,26	,58	1,25	,28
		6-10 yıl	65	2,31	,54		
		11 yıl ve üstü	84	2,4	,58		
	Devamlılık	0-5 yıl	67	3,21	,45	,22	,80
		6-10 yıl	65	3,25	,38		
		11 yıl ve üstü	84	3,25	,41		

Tablo 3.13 incelendiğinde çalışma süresi ile zihinsel dayanıklılık alt boyutları arasında ((F[2;217]=0,02;p>0,05), (F[2;216]=1,25;p>0,05), (F[2;216]=0,22;p>0,05)) istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir.

3.2.8 Duygusal Zeka Düzeyi ile Çalışma Süresi Değişkeni Arasındaki İlişki

Tablo 3.14: Duygusal zeka ve çalışma süresi değişkeninin ANOVA testi ile karşılaştırılması

	Gruplar	N	$\bar{x}$	S	F	p
Duygusal Zeka	0-5 yıl	67	4,00	,43	,99	,37
	6-10 yıl	65	3,98	,24		
	11 yıl ve üstü	85	3,91	,45		

Tablo 3.14 incelendiğinde çalışma süresi ile duygusal zeka arasında ($F[2;217]=0,99; p>0,05$), istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir.

3.2.9 Karar Verme Stilleri ile Çalışma Süresi Değişkeni Arasındaki İlişki

Tablo 3.15: Karar verme stilleri alt boyutları ve çalışma süresi değişkeninin ANOVA testi ile karşılaştırılması

	Alt Boyutlar	Gruplar	N	$\bar{x}$	S	F	p	Anlamlılık
Görev Süresi	Özsaygı	0-5 yıl	67	7,71	1,92	5,97	,00	11 yıl ve üstü>0-5 yıl
		6-10 yıl	64	8,32	1,57			
		11 yıl ve üstü	85	8,63	1,42			
	DKVS	0-5 yıl	67	10,10	2,27	,21	,80	-
		6-10 yıl	65	9,89	2,07			
		11 yıl ve üstü	85	9,89	2,19			
	KKVS	0-5 yıl	67	4,16	3,05	1,68	,18	-
		6-10 yıl	65	3,86	2,26			
		11 yıl ve üstü	85	3,42	2,16			
	EKVS	0-5 yıl	67	3,73	2,89	3,57	,03	0-5 yıl>11 yıl ve üstü
		6-10 yıl	65	3,21	2,14			
		11 yıl ve üstü	85	2,67	2,24			
	PKVS	0-5 yıl	67	3,53	2,82	6,30	,00	0-5 yıl>11 yıl ve üstü
		6-10 yıl	65	3,20	2,23			
		11 yıl ve üstü	85	2,20	2,23			

Tablo 3.15 incelendiğinde çalışma süresi ile karar verme stilleri alt boyutlarından özsaygı alt boyutu arasında ($F[2;216]=5,97; p<0,05$) anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Özsaygı alt boyutu ile olan farklılığın nereden kaynaklandığını tespit etmek amacı ile Tukey HSD testi yapılmış ve 11 yıl ve üstünde görev yapanların karar vermede özgüvenlerinin 0-5 yıl aralığında görev yapanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($\bar{x}=8,63$). Yine karar verme stilleri alt boyutlarından erteleyici karar verme stilinde görev süresi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir

($F[2;217]=3,57;p<0,05$). Yapılan analiz sonucunda 0-5 yıl aralığında görev yapanların 11 yıl ve üstü süredir görev yapanlara göre erteleyici karar verme stilini daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir ($\bar{x}=3,73$). Benzer şekilde karar verme stilleri alt boyutlarından panik karar verme stilinde görev süresi değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($F[2;217]=6,30;p<0,05$). Tukey HSD testi sonuçlarına göre ise 0-5 yıl aralığında görev yapanların 11 yıl ve üstü süredir görev yapanlara göre panik karar verme stilini daha fazla kullanmaktadırlar ($\bar{x}=3,53$). Dikkatli karar verme ve kaçınan karar verme stilleri alt boyutları arasında ise görev süresi ile istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir (($F[2;217]=0,21;p>0,05$), ($F[2;215]=1,68;p>0,05$)).

3.2.10 Yaş Değişkeni ile Zihinsel Dayanıklılık Düzeyi Arasındaki İlişki

Tablo 3.16: Yaş değişkeni ve zihinsel dayanıklılık alt boyutları korelasyon analizi sonuçları

		Güven	Kontrol	Devamlılık
Yaş	r	-,00	,09	,10
	p	,97	,20	,15
	N	218	217	217

* $p<0,05$ ** $p<0,01$

Tablo 3.16 incelendiğinde yaş değişkeni ve zihinsel dayanıklılık alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı anlaşılmaktadır.

3.2.11 Yaş Değişkeni ile Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki

Tablo 3.17: Yaş değişkeni ve karar verme stilleri alt boyutları korelasyon analizi sonuçları

		Özsaygı	DKVS	KKVS	EKVS	PKVS
Yaş	r	,21**	,09	-,14*	-,24**	-,29**
	p	,00	,19	,04	,00	,00
	N	217	218	218	218	218

* $p<0,05$ ** $p<0,01$

Tablo 3.17 incelendiğinde yaş değişkeni ile karar verme stilleri alt boyutları özsaygı alt boyutu arasında ($r=.21$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumlu yönde, kaçınan karar verme stili alt boyutu ile ($r=-.14$; $p<.05$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde, erteleyici karar verme stili alt boyutu ile ($r=-.24$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde ve son olarak panik karar verme stili alt boyutu ile ($r=-.29$; $p<.01$)

istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde bir ilişki bulunduğu anlaşılmaktadır.

3.2.12 Yaş Değişkeni ile Duygusal Zeka Düzeyi Arasındaki İlişki

Tablo 3.18: Yaş değişkeni ile duygusal zeka korelasyon analizi sonuçları

Yaş	Duygusal Zeka	
	R	-,03
	P	,67
	N	218

* p<0.05 ** p<0.01

Tablo 3.18 incelendiğinde yaş değişkeni ve duygusal zeka arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı anlaşılmaktadır.

3.2.13 Duygusal Zeka ve Zihinsel Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki

Tablo 3.19: Duygusal zeka ve zihinsel dayanıklılık alt boyutları korelasyon analizi sonuçları

Duygusal Zeka				
		Güven	Kontrol	Devamlılık
	r	,45**	-,03	,49**
	p	,00	,61	,00
	N	219	218	218

** p<0.01

Tablo 3.19 incelendiğinde duygusal zeka ve zihinsel dayanıklılığın güven alt boyutu arasında ($r=,45$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde olumlu yönde ve yine devamlılık alt boyutu arasında ($r=,49$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde olumlu yönde bir ilişki tespit edilmiştir.

3.2.14 Duygusal Zeka Düzeyi ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki

Tablo 3.20: Duygusal zeka ve karar verme stilleri alt boyutu korelasyon analizi sonuçları

Duygusal Zeka						
		Özsaygı	DKVS	KKVS	EKVS	PKVS
	r	,30**	,18**	-,25**	-,28**	-,28**
	p	,00	,01	,00	,00	,00
	N	218	219	219	219	219

** p<0.01

Tablo 3.20 incelendiğinde duygusal zeka ve karar verme stilleri özsaygı alt boyutu arasında ($r=,30$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumlu

yönde, dikkatli karar verme stili alt boyutu arasında ($r=.18$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumlu yönde, kaçınan karar verme stili alt boyutu arasında ($r=-.25$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde, erteleyici karar verme stili alt boyutu arasında ($r=-.28$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde ve son olarak panik karar verme stili alt boyutu arasında ($r=-.28$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde bir ilişki tespit edilmiştir.

3.2.15 Zihinsel Dayanıklılık Düzeyi ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki

Tablo 3.21: Zihinsel dayanıklılık ve karar verme stilleri alt boyutlarının korelasyon analizi ile karşılaştırılması

		Özsaygı	DKVS	KKVS	EKVS	PKVS
Güven	r	,31**	,16*	-,23**	-,08	-,25**
	p	,00	,02	,00	,21	,00
	N	218	219	219	219	219
Kontrol	r	,28**	,05	-,20**	-,16*	-,32**
	p	,00	,42	,00	,02	,00
	N	217	218	218	218	218
Devamlılık	r	,41**	,23**	-,30**	-,26**	-,37**
	p	,00	,00	,00	,00	,00
	N	217	218	218	218	218

* $p<0.05$ ** $p<0.01$

Tablo 3.21 incelendiğinde zihinsel dayanıklılık güven alt boyutu ve karar verme stilleri özsaygı alt boyutu arasında ($r=.31$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde olumlu yönde, dikkatli karar verme stili alt boyutu arasında ($r=.16$; $p<.05$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumlu yönde, kaçınan karar verme stili alt boyutu arasında ($r=-.23$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde, panik karar verme stili alt boyutu arasında ($r=-.25$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Zihinsel dayanıklılığın kontrol alt boyutu ve karar verme stilleri özsaygı alt boyutu arasında ($r=.28$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumlu yönde, kaçınan karar verme stili alt boyutu arasında ($r=-.20$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde, erteleyici karar verme stili alt boyutu arasında ($r=-.16$; $p<.05$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde, panik karar verme stili alt boyutu arasında ($r=-.32$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde olumsuz yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Zihinsel

dayanıklılığın devamlılık alt boyutu ve karar verme stilleri özsaygı alt boyutu arasında ($r=.41$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde olumlu yönde, dikkatli karar verme stili alt boyutu arasında ($r=.23$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumlu yönde, kaçınan karar verme stili alt boyutu arasında ($r=-.30$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde, erteleyici karar verme stili alt boyutu arasında ($r=-.26$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde, panik karar verme stili alt boyutu arasında ($r=-.37$; $p<.01$) istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde olumsuz yönde bir ilişki tespit edilmiştir.

3.2.16 Zihinsel Dayanıklılık, Duygusal Zeka ve Bu Değişkenlerin Karar Verme Stilleri Üzerindeki Birleşik Etkisi

Tablo 3.22: Çoklu Regresyon Analizi: Zihinsel Dayanıklılık, Duygusal Zeka ve Bu Değişkenlerin Karar Verme Stilleri Üzerindeki Birleşik Etkisi

Adım	Girilen Değişkenler	F	R	R ²	ΔR^2	ADJ R ²	BETA ^a
1	ZD	12.56***	0,249	0,062	0,062***	0,063	0,642***
2	DZ	11.02**	0.211	0,044	0,044***	0,045	- 0,491***
3	ZD X DZ	21.73***	0.313	0,098	0,098***	0,097	1,082***

^a BETA son aşama

sd son aşama = 3, 215

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 3.22’de görüldüğü üzere zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeyleri ile bu değişkenlerin etkileşiminin karar verme stilleri üzerine etkisini ortaya koyabilmek için hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analizde duygusal zeka zihinsel dayanıklılık düzeyini yordadığı için denkleme ilk olarak zihinsel dayanıklılık girilmiştir. zihinsel dayanıklılık değişkeni ($F(1,215)=12.56$; $p<.001$)) karar verme değişkenindeki varyansın %6,2’sini açıklamıştır. Duygusal zeka değişkeni ($F(2,215)=11.02$; $p<.001$) ikinci adımda girilmiş ve karar verme varyansın %4,4’sini açıklamıştır. Son adımda, zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka değişkenlerinin etkileşimi ($F(3, 215)=21,73$; $p<.001$) denkleme girilmiştir. Bu faktör, karar verme üzerindeki etkinin ek olarak %9,8 varyansını açıklamıştır.

Sonuç olarak, zihinsel dayanıklılık, duygusal zeka değişkenleri ve bunların etkileşimi, karar verme değişkenindeki varyansın %20,4'nü açıklamaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde yapılan istatistiki analizler kapsamında elde edilen bulguların yorumlanması, literatürle tartışılması ve araştırmanın sonucunda yapılan öneriler yer almaktadır.

4.1 Tartışma

Yapılan araştırmanın verileri Gençlik ve Spor Bakanlığı İl ve İlçe teşkilatlarında idari görevlerde yer alan ve karar verme yetkisi bulunan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 219 personelden elde edilmiştir. Yapılan analizler sonucu katılımcıların %32,9'unun kadınlardan, %67,1'inin ise erkeklerden oluştuğu ve yaş ortalamalarının 38,44 olduğu tespit edilmiştir. Yine analizlerden elde edilen veriler ile katılımcıların en az 1 en fazla ise 38 yıldır görev yaptığı ve ortalama görev süresinin 11,5 yıl olduğu ortaya koyulmuştur. Bu çalışmaya katılan gönüllü personelin %30,6'sının 0-5 yıl, %29,7'sinin 6-10 yıl ve %39,2'sinin ise 11 ve üstü bir süre aralığında görev yapmakta olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların 15'i lise ve 166'sı üniversite mezunu iken; 35 katılımcı yüksek lisans ve 3 katılımcı ise doktora eğitimini tamamlamıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcıların %37,4'ü üst düzey, %47,0'ı orta düzey ve %14,6'sı ise alt düzey pozisyonlarda görev yaptıkları bilgisi analizler sonucunda elde edilmiştir.

Zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerinin karar verme stillerine olan etkisinin incelendiği bu çalışmada zihinsel dayanıklılık düzeyinin cinsiyet değişkeni ile olan ilişkisi incelenmiştir.

Yapılan t-test sonuçlarına göre zihinsel dayanıklılığın kontrol alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farklılığın erkek katılımcıların, kadın katılımcılara göre daha avantajlı olmalarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Yine güven alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiş ve bu sonuca göre ise erkek katılımcıların, kadın katılımcılara göre daha iyi oldukları ortaya koyulmuştur. Ancak zihinsel dayanıklılığın devamlılık alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Tablo 3.7).

Elde edilen sonuçlara göre Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerinde idari pozisyonlarda görevli erkek personellerin baskı altında ya da beklenmedik durumlarda sakinliğini koruyarak rahat ve kontrollü olabilmek konusunda kadın personellerden daha avantajlı durumda olduklarını ve yine erkek personelin kadın personele göre mücadele gerektiren zor durumlarda amaçlarını gerçekleştirebilmek için kendi yeteneklerine inanma ve rakiplerinden daha iyi olduklarını düşünme noktasında daha avantajlı olduklarını söylemek mümkündür. Araştırma sonuçlarına göre kadın ya da erkek olmak belirlenen amaçlara ulaşabilmek için sorumluluk üstlenme, mücadele etme ve amaca odaklanma üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir.

Elde edilen sonuçlarla paralel olacak şekilde, Harmancı (2019) milli ve millî olmayan bisiklet sporcuları üzerinde zihinsel dayanıklılık düzeyinin performansa olan etkisini incelemiştir. Araştırmacı erkek katılımcıların kontrol alt boyutunda kadın katılımcılara göre daha avantajlı olduklarını ortaya koymuştur. Yazıcı (2016), zihinsel dayanıklılık ve duygusal zekayı birtakım değişkenler açısından incelemek için Türkiye liglerinde profesyonel basketbol sporcuları ile gerçekleştirdiği çalışmada; cinsiyet değişkeni ile zihinsel dayanıklılık arasında anlamlı farklılık görüldüğünü ve güven alt boyutunda bu çalışma ile paralel şekilde erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha yüksek ortalamalara sahip olduklarını ancak devamlılık ve kontrol alt boyutlarında kadın sporcuların erkek sporculara oranla daha yüksek zihinsel dayanıklılık puanlarına sahip olduğunu belirtmiştir. Orhan ve Karagözoğlu (2021) duygusal zeka ve zihinsel dayanıklılık düzeylerini sporcular ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında incelemişlerdir. Bu araştırma kapsamında zihinsel dayanıklılık ile cinsiyet değişkeninin arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını t-test kullanarak incelemişler; kontrol ve devamlılık alt boyutlarında herhangi bir ilişkiye rastlamamışlardır. Ancak güven alt boyutunda cinsiyet değişkeni ile anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu farkın ise erkeklerin lehine olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen söz konusu bulgu bu çalışmadan elde edilen kadınların lehine güven alt boyutunda fark olduğu bulgusu ile örtüşmektedir. Tekkurşun Demir ve Türkeli (2019) spor bilimleri fakültesi öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında egzersiz bağımlılığı ve zihinsel dayanıklılık düzeylerini incelemişlerdir. Araştırmacılar bu çalışmalarında cinsiyet değişkeni ile zihinsel dayanıklılık arasındaki ilişkiyi test etmiş ve herhangi bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırmacıların elde ettikleri bu bulgular yap çalışmanın

güven ve kontrol alt boyutlarında elde edilen sonuçlar ile tezatlık gösterse de devamlılık alt boyutu ile herhangi bir ilişki bulunmaması noktasında elde edilen sonuç ile paralellik göstermektedir. Söz konusu farklılıkların farklı örneklemeler ile çalışılmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Gürer ve Kılınç (2019) doğa sporları yapan sporcular ile zihinsel dayanıklılığa temel psikolojik ihtiyaçların etkisinin olup olmadığını tespit etmek amacı ile yaptıkları çalışmalarında bu çalışmanın bulgularını destekleyecek şekilde erkekler lehine güven alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmışlardır. 677 sporcu ile yapılan başka bir çalışmada; katılımcıların zihinsel dayanıklılık düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından incelenmiş ve erkek sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin kadın sporculardan anlamlı derecede daha yüksek çıktığını belirtmişlerdir (Nicholls vd., 2009). Sporcular ile gerçekleştirilen bir başka çalışmada; zihinsel dayanıklılık düzeyi ve cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki incelenmiş ve erkek sporcuların kadın sporculara kıyasla daha avantajlı durumda oldukları aktarılmıştır. Newland ve arkadaşları (2013) basketbol oyuncularının zihinsel dayanıklılık düzeylerini inceledikleri çalışmalarında literatürle örtüşecek şekilde erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre zihinsel dayanıklılık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Akman (2019)'ın sporcular ile gerçekleştirdiği çalışmada cinsiyet değişkeni ile zihinsel dayanıklılık düzeyi arasında anlamlı farklar olduğu ve zihinsel dayanıklılığın tüm alt boyutlarında erkek katılımcıların kadınlara kıyasla daha yüksek ortalamalara sahip olarak avantajlı oldukları aktarılmıştır. Masum (2014)'un tenis oyuncuları üzerinde zihinsel dayanıklılık ve performans arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçladığı çalışmada benzer şekilde erkek sporcuların kadın sporculardan daha yüksek zihinsel dayanıklılığa sahip olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Madrigal (2015), gerçekleştirdiği yüksek lisans tez çalışmasında zihinsel dayanıklılık düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmasının nedeni olarak toplumlarda erkeklerin kadınlardan daha fazla destek görmeleri ile ilgili olabileceğini aktarmıştır. Yapılan bu çalışmada ortaya çıkan güven ve kontrol alt boyutlarında erkeklerin zihinsel olarak daha dayanıklı olmalarının bir diğer nedenin cam tavan sendromu olabileceği düşünülmektedir. Kadınlar iş yaşantılarında erkeklere kıyasla görülmeyen birçok engelle karşılaşmakta ve sadece kadın oldukları için karşılaştıkları bu engelleri aşmak adına erkeklere göre daha fazla çaba göstererek üst kademelere yükselmektedirler (Yıldız, 2014; Öğüt, 2006; Mızrahi ve Aracı, 2010; Aydın Tükeltürk ve Şahin Perçin, 2008). Bu nedenle kadınların yeteneklerine

olan güvenleri ve rakiplerinden daha iyi olduklarına dair inançlarının; sadece cinsiyetleri nedeni ile maruz kaldıkları zorluklar ve engeller nedeni ile kırılmış olabileceği düşünülmektedir. Yapılan literatür çalışmasında ulusal çalışmalar arasında yöneticiler ile yapılan başka bir çalışmaya rastlanmamıştır ancak zihinsel dayanıklılık puanlarının cinsiyet değişkeni ile farklılaştığı çoğunluğu sporculardan oluşan örneklemelerin kullanıldığı birçok çalışmada birçok çalışma olduğu anlaşılmaktadır (Gerber vd., 2012; Juan ve Lopez, 2015; Orhan, 2016; Menteş ve Başer, 2019; Saygın, 2019; Kılıç ve Yıldırım, 2020; Yaşar ve Turgut, 2020).

Yapılan çalışmada zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerinin karar verme stillerine etkisinin incelenmesinin yanı sıra duygusal zeka düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki de incelenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda duygusal zeka düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasında varyansların eşit sayılmadığı durumda anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuca göre kadın katılımcıların duygusal zeka düzeylerinin, erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 3.8).

Elde edilen söz konusu bulgulara dayanarak Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerinde idari pozisyonlarda görevli kadın personelin duygusal zeka düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Literatürde yer alan birçok araştırmanın sonuçları bu çalışmada elde edilen bulgular ile paralellik göstermektedir. Buna göre Mandell ve Pherwani (2003) yapmış oldukları çalışmalarında yöneticilerde duygusal zeka düzeyi ile dönüşümcü liderlik tarzı arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlarken, ayrıca duygusal zeka düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkiyi de incelemişlerdir. Araştırmacıların erkek ve kadın yöneticilerin duygusal zeka düzeylerini karşılaştırmak için kullandığı bağımsız gruplar t testi sonucuna göre; erkek ve kadın yöneticilerin duygusal zeka puanlarında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Elde edilen veriler kadın yöneticilerin toplam duygusal zeka puanlarının erkek yöneticilere göre daha yüksek olduğunu yani kadın yöneticilerin duygusal zeka düzeylerinin erkek yöneticilere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Göçet (2006) yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında duygusal zeka düzeyi ile stresle başa çıkma tutumları arasındaki ilişkiyi üniversite öğrencilerinde incelemiştir. Bu çalışma kapsamında elde ettiği bulgular arasında duygusal zeka düzeyinin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığını ortaya koymuştur. Elde edilen bu sonuca göre kadın öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri erkek öğrencilere göre daha

yüksektir. Bu çalışmada elde edilen bulgular araştırmamızda ulaşılan sonucu desteklemektedir. Benzer şekilde Tatar ve arkadaşları (2011) Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zeka Ölçeğinin uyarlama çalışmasında kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre duygusal zeka düzeyleri anlamlı derece yüksek bulunmuştur. Yani kadın katılımcıların duygusal zeka düzeyleri erkek katılımcılara göre daha yüksektir. Schutte ve diğerleri (1998), Salovey ve Mayer (1990) tarafından geliştirilen duygusal zeka modeline dayalı olarak bir duygusal zeka ölçeğinin geliştirilmesi amacı ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre duygusal zeka puanlarının önemli ölçüde daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Erdoğan (2008) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında bazı demografik özelliklerin duygusal zeka ile olan ilişkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu çalışmanın sonuçları arasında duygusal zeka düzeyinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı yer almaktadır. Araştırmacının elde ettiği bulgular arasında kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre karşısındaki duygularını anlama ve duyguları yönetme alt boyutlarında anlamlı düzeyde yüksek ortalamalara sahip oldukları yer almaktadır. İşmen (2001)'in üniversite öğrencileri ile duygusal zeka ve algılanan problem çözme becerisi arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile yürüttüğü çalışmada duygusal zeka düzeyinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre kadın katılımcıların duygusal zekanın tüm alt boyutlarında erkek katılımcılara göre daha yüksek ortalamalara sahip oldukları ortaya konulmuştur. Bu sonuca göre kadınların duygusal zeka düzeyi bu çalışma ile paralel şekilde erkeklere kıyasla daha yüksek bulunmuştur.

Orhan (2018) yüksek lisans tezinde bireysel ve takım sporcularında duygusal zeka ile zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmacının elde ettiği sonuçlar arasında duygusal zeka alt boyutlarından duyguların kullanımı alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulgusu yer almaktadır. Bu sonuca göre, duyguların kullanımı alt boyutunda erkeklerin puan ortalamaları, kadınların puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçların aksine, araştırmacı erkek sporcuların kadın sporculara göre duyguların kullanımı noktasında daha avantajlı olduğunu aktarmıştır. Yine benzer şekilde Orhan ve Karagözoğlu (2021) duygusal zeka ve zihinsel dayanıklılık düzeylerini sporcular ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında incelemişlerdir. Bu araştırma kapsamında duygusal zeka düzeyi ile

cinsiyet değişkeninin arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını test etmek amacı ile t-test kullanmışlar ve elde ettikleri sonuçlara dayanarak duyguların kullanımı alt boyutunda erkeklerin lehine olacak şekilde anlamlı farklılığın olduğunu aktarmışlardır.

Kadın ve erkeklerde duygusal zeka düzeyi konusunda anlamlı fark bulunmasının bir nedeninin de toplumsal cinsiyet rollerinden de kaynaklanıyor olabileceği düşünölmektedir. Çağımızda çocuklar toplumlar tarafından belirlenmiş cinsiyet rollerinin içine doğmakta ve çocukların belirlenmiş olan cinsiyet rollerine uygun davranmaları beklenmektedir. Bu cinsiyet rolleri içerisinde kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha uysal, kabullenici, duygularını ifade eden, uyumlu, ilişkilere önem veren bir biçimde davranmaları istenmektedir. Erkek çocukları ise daha güçlü, baskın, bağımsız ve duygularını kontrol eden baskılayan bireyler olarak yetiştirilmekte ve her durumda bu kalıp yargılara göre davranmaları beklenmektedir (Bahtiyar Saygan ve Pekel Uludağlı 2021). Bu nedenle kadınların duygularını kullanmaları; erkeklerin ise duygulara göre davranmamaları ön yargısı ile bu farklılığın ortaya çıkmış olabileceği düşünölmektedir. Duygusal zeka düzeyi ve cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkilerin toplumsal cinsiyet rollerini de dikkate alarak incelenmesi, duygusal zeka ve cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkilerin daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir. Ayrıca araştırmaların farklı zamanlarda farklı örneklemlemlerle gerçekleştirilmiş olması ortaya çıkan farklı sonuçların bir nedeni olabilir.

Yapılan çalışmada temel problemin araştırılmasının yanı sıra karar verme stilleri ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki de incelenmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre karar verme stilleri alt boyutlar ile cinsiyet değişkeni arasında herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememiştir (Tablo 3.9).

Yapılan literatür çalışmasında yukarıdaki bulgularla örtüşen birçok araştırmaya rastlanmıştır. Vural (2013), düşünme ve karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi spor yöneticileri ile çalışmış ve spor yöneticilerinin karar vermede öz saygı, dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı sonucuna varmıştır. Vural (2013)'ın araştırmasının önemli bir yönü de bu çalışma ile benzer örneklem grubu üzerinde çalışmış ve yine bu araştırma ile paralel sonuçlar elde etmiş olmasıdır. Taşdelen (2010) öğretmen adaylarından oluşan bir

örnekleme ile çalışarak karar verme stillerini bazı değişkenlere göre incelemiş ve bu çalışmayı destekler nitelikte olmak üzere karar verme stillerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı derecede farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Johnson ve Powell (1994) gerçekleştirdikleri çalışmalarında karar verme, risk alma ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmacılar çalışmaları sonucunda yöneticiler için karar verme konusunda cinsiyet açısından herhangi bir farklılık olmadığını aktarmışlardır. Iqbal, Akhtar ve Saleem (2020) devlet üniversitelerinde görevli yöneticilerin karar verme stilleri üzerine yapıları çalışmalarında karar verme stilleri ve cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığını incelemişlerdir. Araştırmacıların elde ettiği bulgulara göre bu çalışma ile aynı doğrultuda karar verme stillerinin cinsiyete bağlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Demir ve arkadaşları (2018) mental iyi oluş ve karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi bireysel ve takım sporlarında aktif spor yapan sporcularla çalışarak farklı değişkenler açısından ele almışlardır. Araştırmacılar karar verme stillerinin cinsiyete göre değişip değişmediğini incelemişler ve elde ettikleri sonuçlara göre katılımcıların karar verme stilleri cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Uzonwanne (2016) kAr amacı gütmeyen sektördeki yöneticilerin karar verme stilleri ve liderlik tarzlarının bazı değişkenler ile arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçladıkları çalışmada, kAr amacı gütmeyen örgüt liderleri arasında kullanılan karar verme stillerinde cinsiyet değişkenine dayalı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmayacağını ortaya koymuştur. Şen, Özgen Narcı ve Kalmuk (2019) kamu kurumu yöneticileri ile yaptıkları çalışmada sağlık kurumlarında görevli yöneticilerin karar verme stillerini incelemişlerdir. Araştırmacılar çalışmaları kapsamında karar verme stillerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiş ve cinsiyet değişkeni ile karar verme stilleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Spicer ve Sadler-Smith (2005) gerçekleştirdikleri çalışmalarında Birleşik Krallık örneğinde iki farklı örneklem ile çalışarak genel karar verme stili (GDMS) anketinin psikometrik özelliklerini ve yapı geçerliliğini incelemişlerdir. Aynı zamanda karar verme stillerinin cinsiyet değişkeni ile anlamlı derecede farklılaşıp farklılaşmadığını test etmişlerdir. Araştırmacıların bulgularına göre karar verme stilleri cinsiyet değişkenine göre değişmemektedir. Adsız (2016) yapmış olduğu tez çalışmada duygusal zeka düzeyinin karar verme stillerine etkisini incelemek için yöneticilerle çalışmıştır. Araştırmacı çalışması kapsamında

karar verme stilleri ile cinsiyet değişkeninin ilişkisini de incelemiş ve elde ettiği bulgulara göre karar verme stillerinin herhangi bir alt boyutunda cinsiyet değişkeni açısından farka rastlamamıştır. Karahüseyinoğlu ve Düşükcan (2015) Elazığ'da görevli yöneticilerle gerçekleştirdikleri çalışmalarında öz saygının karar verme stillerine olan etkisini araştırmışlardır. Araştırmacılar çalışmaları kapsamında cinsiyet değişkeninin karar verme stilleri ile olan ilişkisini de incelemişler ve elde ettikleri bulgulara göre karar verme stillerinin kadın ya da erkek olmaya göre farklılaşmadığı sonucunu ortaya koymuşlardır. Tekin ve Ehtiyar (2010) beş yıldızlı otellerde görevli yöneticilerle yaptıkları araştırmada karar verme stilleri ile cinsiyet değişkeninin anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemişlerdir. Araştırmacıların yaptıkları çalışmanın sonucuna göre karar verme stilleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Filiz (2019) ise tez çalışması kapsamında spor tesislerinde görevli yöneticilerin karar verme stillerini incelemiştir. Araştırmacı aynı zamanda karar verme stillerinin cinsiyet değişkeni ile ilişkisini de ele almıştır. Çalışmanın sonunda elde edilen bulgulara göre karar verme stilleri cinsiyet değişkenine bağlı olarak değişmemektedir. Yurttaş (2018) yüksek lisans tez çalışmasında karar verme stilleri ile ruhsal zeka ilişkisini yöneticiler üzerinde incelemiştir. Araştırmacı çalışması kapsamında karar verme stillerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırmacı yaptığı analizler sonucunda bu çalışma ile benzer olarak karar verme stillerinin herhangi bir alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadığı bulgusunu elde etmiştir. Beşik (2023) yüksek lisans tez çalışmasında bireysel sporlar ve takım sporlarında görevli antrenörlerin karar verme stillerini çeşitli değişkenlere incelemiştir. Araştırmacı karar verme stillerinin kadın ya da erkek olmaya göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiş ve çalışmamızla aynı doğrultuda hiçbir alt boyutta istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edememiştir. Buna göre kadın ve erkek antrenörler arasında karar verme stilleri bakımından bir farklılaşma bulunmadığını aktarmıştır.

Yine literatürde elde edilen sonuçlarla paralellik göstermeyen araştırmalara da rastlanmıştır. Temur (2012) öğretmenlerle yaptığı tez çalışmasında yöneticilerin karar verme stillerinin nasıl algılandığının öğretmenlerin örgütsel bağlılığına etkisini incelemiştir. Araştırmacı yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre karar verme stillerinin değişip değişmediğini incelemiş ve kaçınan karar verme alt boyutunda erkeklerin lehine anlamlı farklılık olduğunu

tespit etmiştir. Araştırmacının elde ettiği sonuca göre erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarına kıyasla karar vermekten kaçındıkları ve sorumluluğu başkasına bırakma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Izgar ve Altınok (2013) okul yöneticilerinin karar verme stillerini inceledikleri çalışmalarında benzer şekilde karar verme stillerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemişlerdir. Araştırmacılar bağımsız karar verme stilinde kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha yüksek ortalamalara sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. Bu sonuca göre kadın okul yöneticileri erkek okul yöneticilerine göre daha fazla bağımsız karar vermektedir. Gerçekleştirilen başka bir çalışmada ise kamu sağlık kurumlarında görevli taşra yöneticilerinin karar verme stillerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada elde edilen verilere göre kadın yöneticilerin erkek yöneticilere göre daha bağımsız, erkek yöneticilerin ise kadın yöneticilere göre daha bağımlı ve sezgisel karar verdiklerine işaret etmektedir (Küçükkendirci vd. 2016). Salo ve Allwood (2011) polis müfettişlerinin karar verme stilleri, yargısal kendinden şüphe duyma derecesi ve çalışma koşulları ile refah, stres, tükenmişlik eğilimi ve uyku kalitesi arasındaki ilişkiyi açıklamak amacı ile bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Bu araştırma kapsamında cinsiyet ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi ele almışlar ve karar verme stillerinin cinsiyet değişkeni ile anlamlı derecede farklılaştığı bulgusunu elde etmişlerdir. Buna göre erkek katılımcılar rasyonel karar verme stilini ve kadın katılımcılar ise bağımlı karar verme stilini daha fazla kullanmaktadır.

Literatürden elde edilen bilgiler karar verme stillerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına dair farklı görüşler olduğunu ortaya koymuştur. Bu noktada daha fazla bilimsel çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Yapılan çalışmada temel problemin incelenmesine ek olarak zihinsel dayanıklılık düzeyi ile eğitim düzeyi değişkeni arasındaki ilişki de incelenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda eğitim düzeyi değişkeni ile zihinsel dayanıklılık alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilememiştir (Tablo 3.10).

Ulaşılan söz konusu bulgulara dayanarak Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerinde idari pozisyonlarda görevli yöneticilerin zihinsel dayanıklılık düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine bağlı olarak farklılaşmadığı söylenebilir.

Özbay Yıldırım (2019) gerçekleştirmiş olduğu yüksek lisans tez çalışmasında kadın ve erkek güreş sporcularının zihinsel dayanıklılık, öz yeterlik

ve sportif kendine güven düzeylerini incelemiş ve söz konusu değişkenlerin demografik değişkenlerle olan ilişkisini de ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmacı zihinsel dayanıklılık düzeyi ile eğitim seviyesi arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmiş ve zihinsel dayanıklılığın bu çalışma ile paralel olarak eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır yani araştırmacının elde ettiği bulgular bu çalışmayı destekler niteliktedir. Karharman (2019) doktora tezi kapsamında Türkiye Dağ Koşusu Şampiyonasında yarışan elit dağ koşusu sporcuları ile zihinsel dayanıklılık ve pozitif algı düzeylerinin başarı motivasyonunu ne şekilde etkilediğini incelemiştir. Araştırmacı çalışması kapsamında zihinsel dayanıklılık düzeyi ile eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelemiş ve yarışmaya katılan elit dağ koşusu sporcularının zihinsel dayanıklılık ile eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Eminoglu (2020) yüksek lisans tez çalışmasında zihinsel dayanıklılık düzeyi ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi milli güreşçilerden oluşan bir örnekleme araştırmıştır. Araştırmacı aynı zamanda zihinsel dayanıklılığın bazı demografik değişkenler ile ilişkisi olup olmadığını da test etmiştir. Yapılan analizler sonucunda katılımcıların zihinsel dayanıklılık düzeyinin eğitim durumu değişkenine bağlı olarak anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucu elde edilmiştir. Eser ve Nacar (2022) zihinsel dayanıklılık düzeyi ile başarı motivasyonu arasındaki ilişkiyi ampute futbol süper liginde oynayan sporculardan oluşan bir örnekleme çalışmışlardır. Araştırmacılar bu çalışma ile paralel olacak şekilde zihinsel dayanıklılık düzeyi ile eğitim seviyesi değişkeni arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacı ile yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre zihinsel dayanıklılık düzeyinin güven ve devamlılık alt boyutlarında eğitim düzeyine bağlı olarak anlamlı derecede farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Kontrol alt boyutunda ise ilkökul ve ortaokul mezunlarının lehine olacak şekilde üniversite mezunu olan katılımcılarla anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Yani ilkökul ve ortaokul mezunları üniversite mezunlarına göre ani gelişen durumlarda baskı altında daha fazla kontrollü olduklarını ifade etmişlerdir.

Peke (2020) gerçekleştirmiş olduğu tez çalışmasında oryantiring sporcuları ile çalışmış ve katılımcıların spora bağlılık ve zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Temel problemin yanı sıra araştırmacı birçok demografik değişken ile zihinsel dayanıklılık düzeyi arasındaki ilişkiyi de belirlemeye çalışmıştır. Bu değişkenlerden biri de katılımcıların eğitim

seviyesidir. Araştırmacı çalışmasında yüksek lisans derecesine sahip olan katılımcıların zihinsel dayanıklılık alt boyutlarından güven ve devamlılık düzeylerinin lisans mezunu olan katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Başer (2019) voleybol sporcuları ile gerçekleştirdiği tez çalışmasında zihinsel dayanıklılık düzeyinin sportif kendine güven ile ilişkisini açıklamayı amaçlamıştır. Bununla beraber çeşitli değişkenlerle zihinsel dayanıklılık düzeyi arasındaki ilişkiyi de belirlemeye çalışmıştır. Bu kapsamında eğitim düzeyi ile zihinsel dayanıklılık düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiş ve zihinsel dayanıklılık toplam puanında üniversite öğrencilerinin ortaokul ve lise öğrencilerine kıyasla zihinsel dayanıklılık düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı sonucunu elde etmiştir. Bu sonuçlar çalışmamızla örtüşmemekle beraber söz konusu çalışmalar gönüllü olarak spora katılan sporcular ve belirli bir ücret karşılığında bir görevi icra eden iş görenler olmak üzere birbirinden oldukça farklı örneklemlemlerle yürütülmüştür.

Bu farklılığın oluşmasında bireylerin aldıkları eğitim içeriğinin zihinsel dayanıklılık düzeylerini artırıcı niteliğe sahip olup olmamasının etkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu farklı sonuçların diğer bir nedeni ise araştırmaların farklı özellikteki örneklemlemlerle yürütülmesi olabilir. Yapılan literatür çalışmasında çalışmamızla benzer örneklem ile yapılan ve eğitim düzeyi ile zihinsel dayanıklılık düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen yeteri kadar çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırma kapsamında duygusal zeka ile eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda incelendiğinde görev yapılan pozisyon ile duygusal zeka arasında ($F[2;219]=0,66;p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilememiştir (Tablo 3.11).

Jamali, Sidani ve Abu-Zaki (2006) 225 Lübnanlı çalışandan oluşan bir örneklemde duygusal zeka alt boyutları ile ilişki olabilecek demografik değişkenleri araştırmışlardır. Araştırmacılar lise, üniversite ve yüksek lisans derecesine sahip olmanın duygusal zeka düzeyi ile anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemiş ve duygusal zeka alt boyutlarından herhangi biri ile eğitim seviyesinin anlamlı bir ilişkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Güllüce ve İşcan (2010) duygusal zeka ve mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Bu araştırma kapsamında duygusal zeka ile eğitim düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmeye çalışmışlardır.

Araştırmacıların elde ettiği sonuçlara göre duygusal zeka düzeyi yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Aslan ve Yağcı Özen (2021) sağlık çalışanları ile yürüttükleri çalışmalarında duygusal zeka düzeyi ile merhamet yorgunluğu düzeylerini birtakım değişkenler açısından incelemişlerdir. Araştırmacıların çalışma kapsamında incelediği değişkenlerden biri de eğitim seviyesidir. Yapılan analizler sonucunda araştırmacılar duygusal zeka düzeyinin eğitim değişkenine bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı yani sağlık çalışanlarının duygusal zeka düzeyinin eğitim seviyelerine bağlı olarak artıp azalmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Köroğlu ve Türkmen (2017) turist rehberlerinin duygusal zeka düzeylerini belirlenmek maksadıyla yürüttükleri çalışmada aynı zamanda bazı demografik özellikler ile duygusal zeka düzeyi arasındaki ilişkiyi de tespit etmeyi amaçlamışlardır. Araştırmacıların duygusal zeka ile eğitim seviyesi değişkeni arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla yapılan analizler sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre turist rehberlerinin duygusal zeka düzeyleri eğitim seviyesine göre değişmemektedir. Altundal Biyan, Aybaraz ve Koç (2018) medikal sağlık çalışanları ile gerçekleştirdikleri çalışmada duygusal zeka ve kültürel duyarlılığı medikal turizm açısından incelemişlerdir. Araştırmacılar bu çalışma kapsamında eğitim düzeyi ile duygusal zeka arasındaki ilişkiyi de incelemişlerdir. Yapılan analizler sonucunda araştırmacılar duygusal zekanın katılımcıların eğitim seviyelerinden bağımsız olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ünlü ve arkadaşları (2014) tasarım mühendisliği departmanında görevli yönetici ve çalışanlarla yürüttükleri çalışmada duygusal zekanın örgütsel çatışmaları çözüm yöntemleri ile olan ilişkisini incelerken bazı demografik değişkenlerle ilişkisinin olup olmadığını da araştırmışlardır. Bu kapsamda eğitim düzeyi değişkeninin duygusal zeka ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığını sonucunu elde etmişlerdir. Bu sonuca göre katılımcıların eğitim seviyelerine göre duygusal zeka düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Her ne kadar farklı örneklem grupları ile çalışılmış olsa da yukarıda bahsi geçen araştırmacıların elde ettikleri bulgular çalışmamızda ulaşılan sonuçları destekler niteliktedir.

Erbektaş ve arkadaşları (2017) sporcular ile yaptıkları çalışmada duygusal zeka ile bazı demografik değişkenlerin ilişkisini incelemişlerdir. Araştırmacılar çalışmaları kapsamında duygusal zeka ile eğitim seviyesi değişkeni arasındaki ilişkiyi incelemişler ve duyguların kullanımı alt boyutu ile eğitim seviyesi arasında

istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulgusunu elde etmişlerdir. Araştırmacılar üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin lise öğrencilerine daha yüksek olduğunu aktarmışlardır. Araştırmacıların ortaya koydukları sonuç bu çalışmanın bulguları ile örtüşmemektedir. Bu farklılığın çalışılan örneklem gruplarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Doğan (2016) ise bireysel yatırımcılarla çalışarak duygusal zeka düzeyinin yatırımcıların tercihleri ile olan ilişkisini incelemiştir. Bu çalışma kapsamında duygusal zeka ile eğitim düzeyi değişkeni arasındaki ilişki ortaya koyulmaya çalışılmış ve yapılan analizler sonucunda değişkenler arasında anlamlı farklılıkların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacılar en yüksek duygusal zeka düzeyine lisans mezunu yatırımcıların sahip olduğunu aktarmışlardır.

Duygusal zeka geliştirilebilir bir zeka türüdür. Bu noktadan hareketle eğitim düzeyi ile doğru orantılı olarak artması beklenebilir. Ancak her eğitim içeriği duygusal zekayı yükseltebilecek özellik ve donanımda olmayabilir. Özellikle ezberci, sadece var olanı kabul ettirmeye yönelik, bireysel farklılıkları ve kişisel gelişimi desteklemeyen eğitim içeriklerinin duygusal zekaya katkı sağlayamayacağı düşünülmektedir.

Yapılan çalışmada ana problem cümlesinin araştırılmasının yanı sıra karar verme stilleri ile eğitim seviyesi değişkeninin ilişkisi ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda eğitim düzeyi ile karar verme stilleri alt boyutları arasında (Tablo 3.12).

Literatür incelendiğinde bu çalışmanın bulguları ile benzerlik gösteren bulgulara sahip birçok araştırma bulunmaktadır. Beşik (2023) yüksek lisans tez çalışmasında bireysel sporlar ve takım sporlarında görevli antrenörlerin karar verme stillerini çeşitli değişkenlere incelemiştir. Araştırmacı karar verme stillerinin eğitim seviyesi değişkeni ile olan ilişkisini ortaya koymayı amaçlamıştır ve çalışmamızla benzer şekilde hiçbir alt boyutta istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edememiştir. Buna göre eğitim seviyesi değişkeni ile karar verme stilleri arasında bir farklılaşma bulunmadığını aktarmıştır. Atılgan ve Tükel (2019) hakemlerden oluşan bir örneklemde karar verme stillerini incelemişlerdir. Araştırmacılar karar verme stilleri ile eğitim düzeyi değişkeninin anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemişler ve kaçınan, erteleyici ve panik alt boyutlarında karar verme stillerinin eğitim düzeyine bağlı olarak farklılaşmadığını ancak dikkatli

karar verme alt boyutunda anlamlı farklılıklar bulunduğunu aktarmışlardır. Araştırmacıların elde ettikleri sonuca göre lisansüstü eğitim seviyesine sahip hakemler lisans mezunu hakemlere göre dikkatli karar verme stilini daha fazla kullanmaktadır. Gacar (2011) doktora tezinde beden eğitimi ve spor alanında görevli öğretim elemanlarının karar verme stilleri ve atılkanlık düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmacının karar verme stillerini incelediği değişkenlerden biri de eğitim düzeyidir. Buna göre araştırmacının elde ettiği bulgular karar vermede özsaygı ile dikkatli, kaçınan, erteleyici, panik karar verme stili alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmadığına işaret etmektedir. Bu bulgu araştırmamızla paralel olarak öğretim elemanlarının karar verme stillerinin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığını göstermektedir. İlmez (2010) hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde Hava Kuvvetleri Komutanlığında görevli yöneticilerle çalışarak liderlik ve karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmacı temel problemin yanı sıra bazı değişkenlerle karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi de incelemiştir. Bu değişkenlerden biri olan eğitim seviyesi değişkeni ile karar verme stilleri arasındaki ilişki incelendiğinde, bu araştırma ile paralel olarak katılımcıların bağımlı karar verme, ani karar verme, rasyonel karar verme stilleri eğitim düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma göstermezken; araştırmacının elde ettiği bulgulara göre sezgisel karar verme ve kaçınmacı karar verme stiline eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bu sonuçlara göre lise mezunu askeri personeller üniversite mezunu olanlara kıyasla daha fazla sezgisel karar verme stilini kullanmaktadır. Bir diğer bulgu ise lisans mezunu askeri personelin ön lisans mezunu olanlara göre daha fazla kaçınmacı karar verme stilini kullandığını göstermektedir. Ölçüm (2015) yüksek lisans tez çalışmasında öğretmenlerin iş doyumu düzeylerinin okul yöneticilerinin karar verme stillerinden ne şekilde etkilendiğini incelemiştir. Araştırmacı bu çalışma kapsamında eğitim düzeyi ve karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi de ele almıştır. Çalışmamızla paralel olarak araştırmacının elde ettiği verilere göre araştırmaya katılan okul yöneticilerinin sezgisel, bağımlı, kaçınmacı, anlık ve rasyonel karar verme stilleri eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Yapılan literatür çalışmasında bu çalışma ile paralellik göstermeyen araştırmalar da karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmalardan biri üst düzey yöneticilerin demografik özelliklerinin karar verme stilleri üzerindeki etkisini ortaya koymak ve

katılımcıların yaptıkları seçimleri ve karar verme stillerine dair bir genel bakış ve tartışma sağlamayı amacı ile Bulog (2016) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı çalışmasında, karar vericilerin eğitim düzeylerinin rasyonel karar verme yaklaşımı ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye, sezgisel karar verme yaklaşımı ile ise negatif yönde anlamlı ilişkili olduğu sonucunu ortaya koymuştur.

Söz konusu farklılıkların nelerden kaynaklandığını anlayabilmek için daha fazla bilimsel çalışmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Yapılan çalışma kapsamında zihinsel dayanıklılık düzeyi ile çalışma süresi değişkeninin istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda çalışma süresi ile zihinsel dayanıklılık alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilememiştir (Tablo 3.13).

Burnett, Sheard ve Clair-Thompson (2020) Birleşik Krallık'taki bir polis teşkilatı üzerinde merhamet yorgunluğu, merhamet memnuniyeti, algılanan stresin yaygınlığı ve bunların kişilik, zihinsel dayanıklılık ve kişisel bakım faaliyetleri ile ilişkilerini incelemek amacı ile bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Yapılan çalışmada zihinsel dayanıklılığın araştırmanın diğer değişkenleri ile ilişkisi incelenmiş olup; görev süresi değişkeni ile anlamlı bir ilişkisinin bulunması sonucu elde edilmiştir. Elde edilen bu sonuç çalışmamızın bulguları ile paralellik göstermektedir. Eminoğlu (2020) milli güreşçilerden oluşan bir örnekleme zihinsel dayanıklılık düzeyi ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmacı zihinsel dayanıklılığın bazı demografik değişkenler ile ilişkisi olup olmadığını da test etmiş ve yapılan analizler sonucunda katılımcıların zihinsel dayanıklılık düzeyinin spor yapma sürelerine göre bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucu elde edilmiştir. Dede (2019) yüksek lisans tezinde zihinsel dayanıklılığı elit güreşçilerden oluşan bir örnekleme incelemiştir. Bu çalışma içerisinde yaş değişkeni ile zihinsel dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki aramıştır. Araştırmacının elde ettiği sonuçlara göre zihinsel dayanıklılık düzeyi spor yaşı değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Kayhan ve arkadaşları (2018) sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeyleri üzerinde çalışmıştır. Araştırmacılar spor yapma süresi ile zihinsel dayanıklılık düzeyi arasında anlamlı farklılık olup olmadığını incelemiş ve değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Karharman (2019) Türkiye Dağ Koşusu Şampiyonasında yarışan elit dağ koşusu sporcuları ile yürüttüğü

çalışmasında zihinsel dayanıklılık değişkenini incelemiştir. Bu araştırma kapsamında zihinsel dayanıklılık düzeyi ile spor yapma süresi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelenmiş ve yarışmaya katılan elit dağ koşusu sporcularının zihinsel dayanıklılık ile spor yapma süreleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusunu elde etmiştir. Akılveren (2017) zihinsel dayanıklılık ve motivasyonel konuşma değişkenlerinin ilişkisini sporcularda incelediği tez çalışmasında zihinsel dayanıklılık düzeylerinin deneyim değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırmacının yapmış olduğu analiz sonuçları zihinsel dayanıklılığın kontrol ve güven alt boyutlarında deneyim değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı ancak devamlılık alt boyutunda anlamlı farklılık bulunduğunu göstermiştir. Bu sonuca göre deneyimi fazla olan sporcular diğerlerine göre daha fazla hedefleri doğrultusunda konsantre şekilde mücadeleye devam etme eğilimindedirler. Bacak (2022) tez çalışmasında eskrim sporcuları ile zihinsel dayanıklılık düzeyinin de değişken olduğu bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışma kapsamında sporcuların eskrim deneyim süreleri ile zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını incelemiştir. Araştırmacının elde ettiği sonuçlara göre deneyim düzeyi yüksek olan sporcular mücadele gerektiren zor durumlarda yeteneklerine güvenme ve rakiplerinden iyi olduklarına daha fazla inanma eğiliminde olmalarına rağmen; daha az deneyime sahip eskrim sporcularının daha deneyimli olanlara göre baskı altında ve beklenmedik durumlarda daha fazla soğukkanlılığını koruma, kontrollü ve rahat olma eğilimindedir. Zihinsel dayanıklılığın devamlılık alt boyutu ile deneyim değişkeni arasında ise araştırmacı anlamlı bir farklılığın bulunmadığını aktarmıştır. Elde edilen bu sonuçlar araştırmamızın sonuçlarını kısmen desteklemektedir. Ancak literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde görev süresi ile zihinsel dayanıklılık arasındaki ilişkiyi sınanan yeterli çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak sporcularla yapılan araştırmalarda spor yapma süresi değişkeni araştırılmıştır. Benzer şekilde çalışanlarla yapılacak araştırmalarda zihinsel dayanıklılık açısından görev süresi değişkeninin çalışılması alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Marchant ve arkadaşları (2008) çeşitli üst, alt ve orta yönetici pozisyonlarındaki çalışanların farklı düzeylerde zihinsel dayanıklılık gösterip göstermediğini araştırmak ve yaşın zihinsel dayanıklılık üzerindeki olası etkilerini ortaya koymak amacı ile bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmacılar bu araştırma kapsamında zihinsel dayanıklılık ve çalışma süresi değişkeninin ilişkisini

incelemişlerdir. Yapılan analizler zihinsel dayanıklılık düzeylerinin daha kıdemli pozisyonlarda daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. Bu sonuç çalışmamızdan elde edilen sonuçlarla farklılık göstermektedir. Ortaya çıkan farklılığın araştırmaların farklı toplumsal ve örgütsel kültürlerde gerçekleştirilmiş olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Her örgüt ve örgüt çalışanın içerisinde bulunduğu toplumun kültüründen muhakkak etkileneceği düşünülmektedir. Toplumsal kültür insan davranışlarını etkilerken; insan da içerisinde bulunduğu örgütü etkilemektedir. Böylece toplumsal kültür örgütlerin şekillenmesinde oldukça büyük önem taşımaktadır (Nişancı 2012). Örgüt kültüründe ise zihinsel dayanıklılığa gösterilen özenin bu değişkenin çalışma süresi ile artıp artmayacağını belirleyeceği düşünülmektedir.

Araştırmamızın ana probleminin yanı sıra duygusal zeka düzeyinin çalışma süresi ile arasında anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda çalışma süresi ile duygusal zeka arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilememiştir (Tablo 3.14).

Babaoğlu (2010) okul yöneticilerinin oluşturduğu örneklem üzerinde duygusal zeka düzeyini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmacının incelediği değişkenlerden biri de görev süresidir. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre, bu çalışma ile paralel olarak, duygusal zeka düzeyi mesleki kıdemlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Sonuç olarak okul yöneticilerinin duygusal zeka düzeylerinin görev süresine bağlı olarak farklılaşmadığı aktarılmıştır. Altay (2011) tez çalışmasında duygusal zeka düzeyi ile karar verme stillerini yöneticilerden oluşan bir örneklemde incelemiştir. Araştırmacı bu çalışma kapsamında duygusal zeka düzeyi ile çalışma süresi değişkeninin arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını sorgulamıştır. Yapılan analizler sonucunda bu çalışma ile aynı doğrultuda duygusal zeka düzeyi ile çalışma süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucunu elde edilmiştir. Akıncı (2016) yüksek lisans tez çalışması kapsamında ilköğretim düzeyinde görev yapan kadın yöneticilerin duygusal zeka düzeylerini incelemiştir. Araştırmacı çalışması içerisinde duygusal zeka düzeyinin çalışma süresi değişkeni ile olan ilişkisini de ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu kapsamda elde edilen sonuçlar bu çalışmayı kısmen destekler niteliktedir. Yapılan analizler toplam duygusal zeka düzeyinde ve duyguların değerlendirilmesi ve iyimserlik alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmadığını; ancak duyguların kullanımı alt

boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğunu göstermiştir. Bu farklılığa göre çalışma süresi daha kısa olan kadın yöneticiler daha kıdemli olanlara nazaran duygularını daha fazla kullanmaktadır. Laçinel (2019) yüksek lisans tez çalışmasında yöneticilerden oluşan bir örnekleme duygusal zeka düzeyini incelemiştir. Yine bu araştırma içerisinde duygusal zeka düzeyi ile çalışma süresi değişkeninin arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmacının yapmış olduğu analiz sonuçlarına göre katılımcıların toplam duygusal zeka düzeyi ile çalışma süresi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. Elde edilen sonuç bu çalışma ile paralellik göstermektedir. Şen ve arkadaşları (2013) başhekim ve başhemşirelerle çalışarak duygusal zeka düzeyi üzerinde araştırma yapmışlardır. Araştırmacılar görev süresi değişkeni ve duygusal zeka düzeyi arasında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre duygusal zeka düzeyi ile çalışma süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Deniz (2012) çalışmasında sağlık sektöründe görevli yöneticilerin duygusal zeka düzeyleri ve liderlik uygulamalarını incelemiştir. Bu çalışma kapsamında duygusal zeka düzeyinin çalışma süresi ile olan ilişkisi de ele alınmıştır. Araştırmacının elde ettiği sonuçlara göre duygusal zeka düzeyi çalışma süresine göre duygulardan yararlanma alt boyutu dışında anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Bu sonuca göre katılımcıların görev süreleri arttıkça daha fazla duygulardan yararlanma eğiliminde olmaktadır. Bu sonuç araştırmamızı kısmen desteklemektedir. Birol ve arkadaşları (2009) öğretmenlerin duygusal zeka düzeylerini inceledikleri çalışmalarında katılımcıların duygusal zeka düzeyini bazı değişkenler açısından incelemişlerdir. Buradan hareketle çalışma süresi ile duygusal zeka düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmacılar duygusal zeka düzeyi ile çalışma süresi arasında anlamlı bir farklılık tespit edememiştir.

Tercan (2022) hakemlerle gerçekleştirdiği çalışmasında duygusal zeka düzeyi ile karar verme stillerinin ilişkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Aynı zamanda duygusal zeka ve karar verme stillerinin bazı değişkenlerle olan ilişkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu kapsamda çalışma süresinin duygusal zekayı farklılaştırıp farklılaştırmadığını sinamıştır. Araştırmacının arasında çalışma süresi ve duygusal zeka düzeyi arasında anlamlı fark etmiştir. Yani hakemlerin duygusal zeka düzeyleri çalışma sürelerine bağlı olarak değişmektedir. Bu sonuca göre daha kıdemli olan hakemlerin duygusal zeka düzeyleri daha az kıdemli olan hakemlere

göre daha yüksektir. Wolfe ve Kim (2013) otel yöneticilerinin duygusal zeka düzeyleri, iş doyumları ve çalışma süreleri üzerinde bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmacıların elde ettiği bulgulara göre katılımcıların çalışma süreleri arttıkça duygusal zeka düzeyleri de artmaktadır. Bu sonuç çalışmamızla örtüşmemektedir.

Duygusal zeka, bireyin kendi duygularının farkında olmasını, anlamasını ve kontrol etmesini, diğerlerinin duygularını tanımasını ve anlamasını ve bu bilgiyi kendi başarılarını ve diğerlerinin başarılarını artırmak için kullanmasını sağlayan becerilerin uyumlu bir birlikteliğini içermektedir (McPheat, 2010). Goleman (2013: 64) duygusal zekanın öneminin yeteri kadar anlaşılabilmesi için onun geliştirilebilir olma özelliğinin sıklıkla vurgulanması gerektiğini, ortaya konulan birçok bulgu kendi duygularının farkında olan ve onları yönetebilen, karşısındaki insanların duygularını fark edip onlarla baş edebilen duygusal zeka düzeyi yüksek bireylerin sosyal, romantik ve yakın ilişkilerinde olduğu kadar; çalışma hayatlarında, örgüt içi ilişkilerinde veya politik ilişkilerde de başarıyı belirleyici olan sözsüz iletişimi olabildiğince iyi kullanıp hedeflerine ulaşacaklarını belirtmiştir.

Bireylerin icra ettikleri görevlerde çalışma sürelerinin artması öz farkındalık kazanma, kendilerini daha iyi yönetme, diğerleri ile çalışma noktasında daha iyi olma, daha iyi iletişim kurma ve çatışmaları daha iyi yönetme şansı verebilmektedir; çünkü edinilen deneyim pek çok problem, engel, fırsat ve şansla karşılaşmak için uygun zemini sağlamaktadır. Bu noktadan hareketle duygusal zekanın çalışma süresine bağlı olarak artması için içinde bulunulan örgütün bu gelişim imkanını çalışanlarına sunması gerekmektedir (Thapa, Akashe ve Bhattarai, 2023). Bu noktada klasik yönetim anlayışlarının hAkim olduğu örgütlerden ziyade personel güçlendirmenin hAkim olduğu ya da yaratıcılığın, açık iletişimin, bilgi aktarımının, değişimin, öğrenen organizasyon olmanın, örgütsel ustalığın hayati önem taşıdığı çağdaş yönetim yaklaşımlarını (Bakan, 2018: 5-103-293-443-613) benimseyen örgüt yapılarında çalışanların çalışma sürelerinin artması ile duygusal zeka düzeylerinin artmasını beklemenin daha olası olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada incelenen değişkenlerden biri de çalışma süresidir. Bu kapsamda karar verme stilleri ile çalışma süresinin arasındaki ilişki incelenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda çalışma süresi değişkeni ile karar verme stilleri alt boyutlarından özsayı alt boyutu arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3.15). Elde edilen sonuçlara göre 11 yıl ve üstü süredir görev yapanların, 0-5 yıl aralığında görev yapanlara göre karar vermede özgüvenlerinin

daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine karar verme stilleri alt boyutlarından erteleyici karar verme stili ile görev süresi değişkeni arasında anlamlı farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda 0-5 yıl aralığında görev yapanların 11 yıl ve üstü süredir görev yapanlara göre erteleyici karar verme stilini daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir. Benzer şekilde karar verme stilleri alt boyutlarından panik karar verme stili ile görev süresi arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu sonuca göre ise 0-5 yıl aralığında görev yapanların 11 yıl ve üstü süredir görev yapanlara göre panik karar verme stilini daha fazla kullanmaktadırlar. Dikkatli karar verme ve kaçınan karar verme stilleri alt boyutları arasında ise görev süresi ile istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir (Tablo 3.14). Bu sonuçlara göre 11 yıl ve daha uzun süredir görev yapan spor yöneticileri, 0-5 yıl aralığında görev yapanlara göre karar vermede daha özgüvenli olmakla beraber; daha az erteleyici ve panik karar verme stilini kullanmaktadır. Yöneticilerin görev sürelerine göre dikkatli ve kaçınan karar verme stillerini kullanmalarının benzer olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Temur (2012) öğretmenlerle yaptığı tez çalışmasında yöneticilerin karar verme stillerinin nasıl algılandığının öğretmenlerin örgütsel bağlılığına etkisini incelemiştir. Araştırmacı yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının çalışma süresine göre karar verme stillerinin değişip değişmediğini incelemiş ve dikkatli karar verme alt boyutlarında anlamlı fark olduğu sonucunu elde etmiştir. Bu sonuçlara göre 1-5 yıllık öğretmenlerin dikkatli karar verme stilini 11-15 yıllık öğretmenlere göre daha fazla kullanma eğilimindedirler. Atılgan ve Tükel (2019) hakemlerin karar verme stillerini araştırdıkları çalışmalarında karar verme stillerinin kıdem değişkeni ile olan ilişkisini incelemişlerdir. Yaptıkları analizler sonucunda elde edilen sonuçlar görev süresi bakımından hakemlerin dikkatli, erteleyici ve panik karar verme stillerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı; ancak kaçınan karar verme stillinin görev süresi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı ortaya konulmuştur. Elde edilen bu farka göre 5 yıl ve daha az süredir görev yapan hakemlerin, 6 yıl ve daha fazla süredir görev yapanlara göre daha fazla kaçınan karar verme stilini kullandıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Tükel (2021) antrenörlerden oluşan bir örnekleme karar vermede özsaygı ve karar verme stillerini incelemiştir. Araştırmacı bu çalışma içerisinde karar verme stilleri ve kıdem değişkeninin ilişkisini de ortaya koymaya çalışmıştır. Elde edilen sonuçlara göre dikkatli, erteleyici ve panik karar verme stilleri ile kıdem değişkeni arasında

anlamli farklılık tespit edilemezken, karar vermede öz-saygı düzeyleri ve kaçınan karar verme stilleri arasında anlamli farklılık bulunmuştur. Bu sonuca göre 5 yıl ve daha az kıdeme sahip katılımcıların karar verirken, 6-15 yıl arası kıdeme sahip olanlardan özsaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu; 16 yıl ve üstü kıdeme sahip katılımcıların kaçınan karar verme stilini 6-15 yıl arası kıdeme sahip olan katılımcılara göre daha az kullandığı görülmektedir. Vural (2013) bu çalışma ile benzer bir şekilde spor yöneticileri ile çalışarak karar verme stillerini incelemiştir. Araştırmacı karar verme stilleri ile görev süresi değişkeni arasında ilişki aramış ancak; dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stillerinin kıdem değişkenine göre istatistiki olarak anlamli düzeyde farklılaşmadığını, ancak karar vermede özsaygı ile kıdem değişkeni arasında istatistiki olarak anlamli farklılık bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuca göre çalışma süresi daha uzun olan yöneticilerin karar vermede özsaygı düzeylerinin de daha yüksektir. Küçükçendirci ve arkadaşları (2016) yöneticilik deneyimi ile karar verme stilleri arasında anlamli bir fark olup olmadığını belirlemeye çalışmıştır. Yapılan analizler sonucunda bağımlı karar verme ve anlık karar verme alt boyutlarında anlamli fark olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre bağımlı karar verme ölçeğinde farkın 0-5 ve 6-10 yıl arası yönetim deneyimine sahip yöneticilerin, daha az kıdeme sahip yöneticilere göre bağımlı karar verme stilini daha az kullandıkları ortaya koyulmuştur. Ayrıca anlık karar verme ölçeğinde ise 16 yıl ve daha fazla süredir çalışan yöneticilerin, daha kısa süredir çalışanlara göre daha az anlık karar verme stilini kullandıkları sonucu edilmiştir. Tercan (2022) yüksek lisans tez çalışmasında hakemlerin karar verme stilleri ile duygusal zeka düzeylerini araştırmıştır. Araştırmacı bu çalışmasında karar verme stillerinin kıdem değişkeni ile olan ilişkisini de sınamıştır. Elde ettiği sonuçlara göre karar verme stilleri alt boyutlarından bağımlı ve kaçınan karar verme stili ile kıdem değişkeni arasında anlamli farklılık saptanırken; bağımlı, sezgisel ve anlık karar verme stili alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamli farklılık tespit edilememiştir. Ulaşılan bulgular dikkate alınarak kıdemi yüksek olan hakemlerin bağımlı karar verme stilini daha az kullandıkları ve 1-3 yıl aralığında kıdemli hakemlerin 7-9 yıl kıdemli olanlara göre kaçınan karar verme stilini daha fazla kullandıkları aktarılmıştır.

Altay (2011) yöneticilerin duygusal zeka düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi incelediği tez çalışmasında karar verme stilleri ile çalışma süresi arasında istatistiksel olarak anlamli bir farklılık olmadığı sonucunu elde etmiştir.

Yıldız (2012) okul yöneticileri ile bir çalışma yürütmüş ve çalışma içerisinde karar verme stillerinin çalışma süresi ile ilişkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırmacının yaptığı analizler sonucunda karar verme stillerinin çalışma süresine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bulog (2016) üst düzey yöneticilerin karar verme stillerini bazı demografik değişkenlerle açıklamaya çalışmıştır. Araştırmacı bu çalışma içerisinde karar verme stillerinin çalışma süresi ile olan ilişkisini incelemiş ve değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Alver, Ata ve Çakıcı (2006) okul yöneticileri ile çalışan bir başka araştırmacıdır. Araştırmacılar çalışmalarında bazı değişkenlerle karar verme stratejileri arasındaki farkı incelemişler ve çalışma süresi değişkenini de bu incelemeye dahil etmişlerdir. Araştırmacıların yapmış oldukları analizler sonucunda karar verme stratejilerinin çalışma süresi ile anlamlı bir farklılık göstermediği sonucu ortaya çıkmıştır.

Literatürde yer alan bu sonuçlar karar verme stilleri ve görev süresi değişkeninin ilişkisi açısından bir görüş birliğinin bulunmadığını ortaya koymaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde genel olarak farklı alanlarda görevli yöneticiler dikkat çekmektedir. Bu noktada katılımcıların içerisinde yer aldıkları örgüt yapısının karar verme stratejilerinin zamanla farklılaşmasına katkı sağlayabilecek bir yapıda olup olmaması da bu farklılıkların nedenlerinden biri olabilir. Göreve yeni başlayan yöneticiler kendilerinden daha kıdemli yöneticilerin verdikleri kararları daha yerinde ve doğru algılamaları ve bu nedenle onlara göre karar vermede özsaygı düzeylerinin daha düşük olması şaşırtıcı olmayacaktır. Benzer şekilde kıdemce daha düşük yöneticilerin kendilerinden daha kıdemli yöneticilere göre karar verirken karar vermeyi ertelemesi, karar verme işini başkasına bırakması yani erteleyici karar verme stilini kullanma eğiliminde olması ya da karar vermesi gereken durumlarda panikleyerek aceleci davranması ve baskı altında hissederek hızlı çözümlere ulaşmaya çalışması yani panik karar verme stilini kullanma eğiliminde olması akla yatkın gelmektedir. Bu konuda daha fazla bilimsel araştırmanın yapılması ve örgüt yapılarındaki olası değişikliklerin de göz önünde bulundurulması söz konusu farklılıklara ışık tutabilir.

Bu çalışmada temelde incelenmek istenilen problemin yanı sıra katılımcıların yaşları ile zihinsel dayanıklılıkları arasında herhangi bir ilişki olup olmadığı da araştırılmıştır.

Yapılan analizler incelendiğinde yaş değişkeni ve zihinsel dayanıklılık alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı anlaşılmaktadır (Tablo 3.16).

Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde bu bulgu ile örtüşen birçok çalışmaya rastlanmıştır. Güvendi ve arkadaşları (2018) profesyonel güreşçilerden oluşan bir örnekleme zihinsel dayanıklılık ve cesaret düzeylerinin ilişkisini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmacılar bu çalışma içerisinde yaş değişkeni ile zihinsel dayanıklılık düzeyi arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını incelemişlerdir. Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlara göre zihinsel dayanıklılık düzeyi ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık olmadığı bulgusunu elde etmişlerdir. Bu bulgu katılımcıların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin yaş değişkenine bağlı olarak farklılaşmadığını göstermektedir. Gürer ve Kılınç (2019) doğa sporları ile uğraşan sporcularla gerçekleştirdikleri araştırmalarında zihinsel dayanıklılık düzeyi ile temel psikolojik ihtiyaçlarının ilişkisini ortaya çıkarmayı amaçlanmıştır. Araştırmacılar bu çalışma kapsamında yaş değişkeninin zihinsel dayanıklılığı ne şekilde etkilediğine de cevap aramışlardır. Elde edilen bulgular zihinsel dayanıklılık ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılığın olmadığını, zihinsel dayanıklılığın yaşa bağlı olarak değişmediğini ortaya koymuştur. Karharman (2019) Türkiye Dağ Koşusu Şampiyonasında yarışan elit dağ koşusu sporcuları ile yürüttüğü çalışmada zihinsel dayanıklılık ve pozitif algı düzeylerinin başarı motivasyonunu ne şekilde etkilediğini incelemiştir. Bu araştırma kapsamında zihinsel dayanıklılık düzeyi ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelenmiş ve yarışmaya katılan elit dağ koşusu sporcularının zihinsel dayanıklılık ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucu ortaya koyulmuştur. Tekkurşun Emir ve Türkeli (2019) spor bilimleri fakültesi öğrencileri yürüttükleri araştırmada egzersiz bağımlılığı ve zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi bazı değişkenler açısından açıklamayı amaçlamışlardır. Araştırmacılar katılımcıların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucunu elde etmişlerdir. Sarı, Sağ ve Demir (2020) taekwondo sporcularından oluşan bir örnekleme zihinsel dayanıklılık düzeyini etkileyen değişkenleri araştırmıştır. Bu kapsamda araştırmacılar zihinsel dayanıklılık düzeyinin yaş değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiş ve yapılan analiz sonuçlarına göre zihinsel dayanıklılık düzeyinin yaş değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucu

elde edilmiştir. Kayhan, Hacıcaferoğlu ve Aydoğan (2018) bireysel ve takım sporları ile ilgilenen sporcularla yaptıkları çalışmada zihinsel dayanıklılık düzeyini incelemişlerdir. Araştırmacıların gerçekleştirdikleri analizler sonucunda zihinsel dayanıklılık ve yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Aktarılan bu çalışmalardan da anlaşılabacağı üzere elde edilen bulgular araştırmamızla paralellik göstermekte ve ulaşılan sonucu destekler niteliktedir.

Çalışmanın bulguları ile örtüşen araştırmalar kadar paralellik göstermeyen araştırmalarda literatürde bulunmaktadır. Peke (2020) spora bağlılık ve zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalıştığı araştırmasında sporcuların yaşları ile zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını sınamıştır. Araştırmacının elde ettiği sonuçlara göre katılımcıların belirlenen hedefler doğrultusunda konsantre olarak mücadeleye devam etmeleri (devamlılık) ve soğuk kanlılıklarını koruyarak rahat bir şekilde baskı altında oldukları ya da beklenmedik durumlarda mücadeleye devam etmelerinin (kontrol) yaş bağlı olarak farklılaşmamakta; ancak 22 yaş üzeri olan sporcuların mücadele gerektiren zor durumlarda kendi yeteneklerine inanmaları ve rakiplerinden daha başarılı olduklarını düşünmeleri (güven) yaşı daha küçük olanlara göre yaşa bağlı olarak anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Yine Kalkavan, Özdilek ve Çakır (2020) dağ bisikletçileri ile gerçekleştirdikleri çalışmada katılımcıların zihinsel dayanıklılık düzeylerini belirlemeyi amaçlamışlar ve yaş değişkeni ile zihinsel dayanıklılık düzeyi arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmışlardır. Araştırmacılar bu çalışmada yaş değişkeninin zihinsel dayanıklılığı anlamlı şekilde farklılaştırdığını ve 26-31 yaş aralığında olan katılımcıların 14-19 yaş aralığındaki katılımcılara göre daha fazla kendi yeteneklerine inandıkları ve rakiplerinden daha iyi olduklarını düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Akılveren (2017) tarafından yapılan araştırma sonucunda, sporcuların kontrol ve devamlılık düzeylerinin yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermediği ancak yaşı daha büyük olan sporcuların güven düzeylerinin yaşı daha genç olan sporculara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmacılar çalışmalarını bu çalışmadan farklı olarak sporcularla yürütmüştür. Eser ve Nacar (2022) ampute futbol süper liginde oynayan sporcularla çalışarak zihinsel dayanıklılık düzeyi ile başarı motivasyonu arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmacılar zihinsel dayanıklılık düzeyi ile yaş değişkeni arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacı ile

yapılan analizler sonucunda zihinsel dayanıklılığın güven alt boyutunda yaşı daha fazla olan katılımcıların daha genç katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha avantajlı oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuca göre katılımcıların yaşları ilerledikçe yeteneklerine olan güvenleri ve kendilerini rakiplerine göre daha iyi olarak algılamaları düzeyleri artmaktadır.

Elde edilen sonuçların araştırmamızla paralellik göstermemesinin nedeni söz konusu çalışmaların araştırmamızla farklı nitelikte örneklemelerle yürütülmüş olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Örneklemelerde yer alan katılımcılar doğası gereği farklı alanlarda yer almaktadır. Bu farklılıkların nedeninin daha iyi anlaşılabilmesi için daha fazla bilimsel çalışmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Demografik değişkenler ile zihinsel dayanıklılık arasındaki ilişki sporcularla çalışılan birçok araştırmada incelenmiştir. Ancak yönetim alanında zihinsel dayanıklılık konusunun yeteri kadar ele alınmadığı dikkat çekmektedir. Bu noktada zihinsel dayanıklılık henüz tam olarak yönetim alanına girememiş gibi görünmektedir.

Gerçekleştirilen çalışma kapsamında duygusal zeka düzeyinin yaş değişkeni ile olan ilişkisi incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda yaş değişkeni ve duygusal zeka arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı anlaşılmaktadır (Tablo 3.18).

Özdiñ ve Bilir (2016) üst düzey spor örgüt yöneticilerinin duygusal zeka düzeylerini incelemek üzere bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırmacılar bu çalışmalarında üst düzey spor örgüt yöneticilerini 50 yaş üstü ve 50 yaş altı olmak üzere iki gruba ayırmışlar ve bu iki grubun duygusal zeka düzeyi ile anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemişlerdir. Araştırmacıların yapmış olduğu analizler sonucunda duygusal zeka düzeyinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı yani yaşın duygusal zeka düzeyi üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Kim (2020) çalışmasında yöneticilerin duygusal zeka düzeyleri ve bilişsel yeteneklerinin firma performansı üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu bağlamda, Vietnam'daki 623 tekstil ve hazır giyim firmasının yöneticileri üzerinde bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmanın sonucunda duygusal zeka düzeyi ve yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Babaoğlu (2010) okul yöneticilerinin oluşturduğu örneklem üzerinde duygusal zeka düzeyini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmacının incelediği değişkenlerden biri de yaştır.

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre, bu çalışma ile paralel olarak, duygusal zeka düzeyi yaşa göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Sonuç olarak okul yöneticilerinin duygusal zeka düzeylerinin yaşlarına bağlı olarak farklılaşmadığı aktarılmıştır. Sarıkabak, Eyuboğlu ve Ayrancı (2018) sporcularla yaptıkları çalışmada duygusal zeka düzeyinin akademik erteleme davranışı ile olan ilişkisini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmacılar bu çalışma içerisinde duygusal zeka düzeyi ile yaş değişkeni arasındaki ilişkiyi tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmacıların elde ettikleri bulgulara göre duygusal zeka düzeyi yaş değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Langhorn (2004) yöneticilerin duygusal zeka düzeylerinin anahtar performans çıktıları ile ilişkisini ortaya koymak amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışma içerisinde yöneticilerin duygusal zeka düzeylerinin yaşlarına göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını da incelemiştir. Araştırmacının elde ettiği bulgulara göre duygusal zeka düzeyi yaşa göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Hemmati, Mills ve Kroner (2004) yasalara karşı gelmiş ve suçlu bulunmuş bireylerden oluşan bir örnekleme duygusal zekayı incelemişlerdir. Araştırmacılar çalışmaları kapsamında duygusal zeka ile yaş değişkeninin ilişkisini de araştırmış ve yaptıkları analizler sonucunda duygusal zeka ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Köroğlu ve Türkmen (2017) turist rehberleri ile gerçekleştirdikleri çalışmada duygusal zeka düzeyini incelemişlerdir. Araştırmacılar duygusal zeka düzeyinin katılımcıların demografik özellikleri ile ilişkisini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu kapsamda yapılan analizler sonucunda katılımcıların yaşlarına göre duygusal zeka düzeyleri ile arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Ünlü ve arkadaşları (2014) tasarım mühendisliği departmanında görevli yönetici ve çalışanlarla yürüttükleri çalışmada duygusal zekanın örgütsel çatışmaları çözüm yöntemleri ile olan ilişkisini incelerken bazı demografik değişkenlerle ilişkisinin olup olmadığını da araştırmışlardır. Bu kapsamda yaş değişkeninin duygusal zeka ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığını sonucunu elde etmişlerdir. Araştırmacılar elde ettikleri sonuçlara dayanarak yöneticilerin duygusal zeka düzeylerinin yaşa bağlı olarak farklılaşmadığını aktarmışlardır. Akın (2004) duygusal zeka düzeyinin üst kademe yöneticiler ile astları arasındaki çatışmalar üzerindeki etkisini araştırdığı tez çalışmasında duygusal zeka düzeyinin bazı değişkenlerle olan ilişkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu kapsamda duygusal zeka düzeyinin yaş değişkeni ile olan ilişkisi belirlemeyi amaçlamıştır.

Araştırmacının elde ettiği sonuçlara bu çalışmamın sonuçları ile paralellik göstermiş ve duygusal zeka düzeyinin yaş değişkeni ile anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Laçinel (2019) yapmış olduğu tez çalışmasında yöneticilerle çalışarak otantik liderlik ve duygusal zeka düzeyi arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu amacın yanı sıra araştırmacı duygusal zeka ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemiştir. Araştırmacının elde ettiği sonuçlara göre yöneticilerde duygusal zeka düzeyi yaşa bağlı olarak farklılaşmamaktadır. Şen ve arkadaşları (2013) devlet hastanelerinde görevli başhekim ve başhemşirelerin duygusal zeka düzeylerini etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçladığı çalışmalarında yaş değişkeni ile duygusal zeka düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmeye çalışmışlardır. Araştırmacıların elde ettiği bulgular başhekim ve Başhemşirelerin duygusal zeka düzeylerinin yaşa bağlı olarak değişmediğini göstermiştir. Sy, Tram ve O'Hara (2006) aynı restoran firmasının dokuz farklı lokasyonundan 187 yemek servisi çalışanı ile çalışanların duygusal zeka düzeyi, yöneticilerinin duygusal zeka düzeyi, çalışanların iş tatmini ve performansı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmacılar çalışmaları kapsamında duygusal zeka düzeyi ile yaş değişkeninin ilişkisini incelemiştir. Yapılan analizler duygusal zeka düzeyinin yaşa bağlı olarak değişmediğini göstermiştir.

Yukarıda bahsi geçen araştırmaların ortaya koymuş olduğu sonuçlar çalışmamızda elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir.

Gavín-Chocano ve arkadaşları (2023) yaptıkları çalışmada duygusal zeka, psikolojik sağlık ve yaşam doyumu boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmacılar yaşla ilgili olarak, daha yaşlı katılımcılarda anlamlı farklılıklar tespit etmişlerdir. Araştırmacılara göre yaşla beraber duygusal zeka düzeyi de artmaktadır. Güllüce ve İşcan (2010) duygusal zeka ve mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Bu araştırma kapsamında duygusal zeka ile yaş değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmeye çalışmışlardır. Araştırmacıların elde ettiği verilere göre, artan yaşla birlikte genel olarak duygusal zeka düzeyi de yükselmektedir. Aslan ve Yağcı Özen (2021) sağlık çalışanları ile yürüttükleri çalışmalarında duygusal zeka düzeyi ile merhamet yorgunluğu düzeylerini birtakım değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmacıların çalışma kapsamında incelediği değişkenlerden biri de yaştır. Yapılan analizler

sonucunda araştırmacılar 42 yaş ve üzerindeki katılımcıların duygusal zeka açısından 24-29 yaş aralığındaki katılımcılara göre duygusal zeka düzeylerinin daha yüksek olduğunu aktarmışlardır.

İlerleyen yaş ile bireylerin duygusal zeka düzeylerinin de artması aslında beklendi bir durumdur. Ortaya çıkan bu farklı sonuçlar duygusal zeka düzeyi ile yaş değişkeni arasındaki ilişkinin daha fazla bilimsel çalışma ile desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Bu farklılığın ortaya çıkabilmesinin bir öncülünün de bireyin farkındalık düzeyinin yüksek olmasının olabileceği düşünülmektedir. Farkındalık düzeyi düşük bireyler yaş almalarına rağmen hatalarından ders çıkarma, karşılaştıkları yeni durumlar açısından kendilerini güncelleme konularında yetersiz kalabilir ve daha da önemlisi bireylerin içerisinde bulunduğu örgüt ortamı bu olumsuz durumları destekleyen ya da olumsuz olarak değerlendirmeyen nitelikte olabilir.

Gerçekleştirilen çalışmada zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka değişkenlerinin karar verme stillerine olan etkisinin incelenmesinin yanı sıra karar verme stilleri ile yaş değişkeni arasında herhangi bir anlamlı ilişki olup olmadığı da araştırılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda incelendiğinde yaş değişkeni ile karar verme stilleri alt boyutları özsaygı alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumlu yönde, kaçınan karar verme stili alt boyutu ile istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde, erteleyici karar verme stili alt boyutu ile istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde ve son olarak panik karar verme stili alt boyutu ile istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde bir ilişki bulunduğu anlaşılmaktadır (Tablo 3.17).

Elde edilen bu sonuçlara göre spor yöneticileri yaş aldıkça karar vermede özsaygı düzeyleri yükselirken; kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stilini daha eğilimleri azalmaktadır.

Bulog (2016) üst düzey yöneticilerin demografik özelliklerinin karar verme stillerine olan etkisini ortaya koymak amacı ile bir çalışma yapmıştır. Bu kapsamda karar verme stilleri ile yaş değişkeninin ilişkisini incelemiş ve yaş değişkeninin rasyonel karar verme ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki içerisinde olduğunu; ayrıca sezgisel karar verme stilinin yaş değişkeni ile negatif yönde anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmacının elde ettiği bulgulara göre tarım yöneticileri yaşları arttıkça daha fazla rasyonel karar verme tarzını

kullanmaktadır. Ayrıca daha küçük yaştaki yöneticiler yaşça daha büyük olanlara göre fazla sezgisel karar verme tarzını kullanmaktadırlar. İlmez (2010) Hava Kuvvetleri Komutanlığında görevli yöneticilerle çalışarak liderlik ve karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçladığı çalışmada temel problemin yanı sıra bazı değişkenlerle karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi de incelemiştir. Bu kapsamda yaş değişkeni ile karar verme stilleri arasındaki ilişki incelenmiş, bu araştırmanın bulgularını kısmen destekleyecek şekilde karar verme stilleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı ilişkiler olduğu sonucu elde edilmiştir. Araştırmacının elde ettiği sonuçlara göre katılımcıların sezgisel karar verme, bağımlı karar verme, rasyonel karar verme stilleri yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma göstermezken; araştırmacının elde ettiği bulgulara göre ani karar verme ve kaçınmacı karar verme stiline eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bu sonuçlara göre katılımcılar yaş aldıkça sezgisel, bağımlı ve rasyonel karar verme stillerini kullanımları ile ilgili herhangi bir etki söz konusu değilken; 20-25 yaş aralığındaki katılımcıların 26-30 yaş aralığındaki katılımcılara göre daha fazla kaçınmacı karar verme stilini kullandıkları ve 20-25 yaş aralığındaki katılımcıların 30-35 yaş aralığındaki katılımcılara göre daha fazla ani karar verme stilini kullanma eğiliminde oldukları anlaşılmıştır. Şen, Narcı ve Kalmuk (2019) sağlık sektöründe yönetici olarak görev yapan katılımcılarla yaptığı araştırmada karar verme stillerini incelemiştir. Araştırmacılar 25-35 yaş aralığında olan yöneticilerin 36 yaş ve üzerinde olan yöneticilere göre bağımlı karar verme stilini daha fazla kullandıkları sonucunu elde etmiştir. Gacar (2011) doktora tezinde beden eğitimi ve spor alanında görevli öğretim elemanlarının karar verme stilleri ve atılganlık düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmacının elde ettiği sonuçlar arasında öğretim elemanlarının karar verme stilleri ve yaş değişkenine göre karar vermede özsaygı ile dikkatli, kaçınan ve erteleyici karar verme alt boyutlarında anlamlı fark bulunmazken; panik karar verme alt boyutunda anlamlı bir farklılaşmanın bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Yapılan analizler bu farklılaşmanın 27-31 yaş aralığındaki öğretim elemanlarının 37-41, 42-46, 47-51 yaşlar arasındaki öğretim elemanlarına göre daha fazla panik karar verme stilini kullandıkları sonucunu ortaya koymuştur. Ölçüm (2015) yüksek lisans tez çalışmasında öğretmenlerin iş doyumu düzeylerinin okul yöneticilerinin karar verme stillerinden ne şekilde etkilendiğini incelemiştir. Araştırmacı bu çalışma kapsamında yaş değişkeni ve karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi de ele almıştır.

Araştırmacı çalışması sonucunda katılımcıların rasyonel karar verme stilini kullanmalarına ilişkin görüşleri ile yaşları arasında anlamlı fark tespit etmiştir. Bu sonuca göre 20-30 yaş aralığındaki katılımcılar; 41-50 yaş ve 51 yaş üstündeki katılımcılara göre yöneticilerin daha az rasyonel karar verme stilini kullandıklarını düşünüyor. Yapılan analizler sezgisel ve kaçınmacı karar verme stili ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığını gösterirken; bağımlı karar verme stili ile yaş değişkeni arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu sonuca göre 51 yaş üstü katılımcılar; 20-30 yaş aralığı ile 31-40 yaş aralığındaki katılımcılara göre yöneticilerin daha fazla bağımlı karar verme stilini kullandıklarını düşünüyor. Son olarak katılımcıların, okul yöneticilerinin anlık karar verme stilini kullanmalarına ilişkin görüşleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu sonuca göre 20-30 yaş aralığındaki katılımcılar, yöneticilerinin 31-40 yaş, 41-50 yaş ve 51 yaş üstündeki katılımcılara göre daha az anlık karar verme stilini kullandıklarını düşünmektedirler. Şen (2017) yüksek lisans tez çalışması kapsamında temel çalışma konusunun yanı sıra karar verme stilleri ve yaş değişkeni arasındaki ilişkiyi de incelemiştir. Araştırmacının yapmış olduğu analizler sonucunda bağımlı karar verme stilinde 25-35 yaş ve 36 yaş ve üstü yöneticiler arasında istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu farka göre 25-35 yaş aralığındaki katılımcılar 36 yaş ve üstündeki katılımcılara göre daha bağımlı karar vermektedir. Küçükkendirci ve diğerleri (2016) kamu sağlık kurumlarında görevli yöneticilerle çalışarak karar verme stillerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmacılar bu çalışmada karar verme stillerinin yaş değişkenine göre arasında anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye çalışmışlardır. Yapılan analizlere göre bağımlı karar verme stili alt boyutunda yaş değişkenine göre anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuca göre 25-35 ve 36-45 yaş aralığındaki yöneticiler kendilerinden yaşça daha büyük yöneticilere göre daha fazla bağımlı karar verme stilini kullanmaktadır. Barbar ve arkadaşları (2023) okul yöneticileri ile karar verme stilleri üzerine bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışma kapsamında karar verme stillerinin yaş değişkeni ile olan ilişkisini incelemişler ve bazı alt boyutlar ile anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuca göre 40 yaş ve üstü okul yöneticilerinin karar vermede özsaygı düzeyleri 40 yaşın altında bulunan okul yöneticilerine göre daha fazladır. Ayrıca 31-40 yaş aralığındaki katılımcılar yaşça daha büyük olanlara göre daha fazla kaçınan karar verme stilini kullanma eğilimindedirler.

Yapılan literatür taramasında çalışmamızla aynı doğrultuda olmayan araştırma sonuçlarına da rastlanmıştır. Tekin ve Ehtiyar (2010) yöneticilerin karar verme stilleri üzerine bir çalışma yürütmüş ve bu çalışma kapsamında karar verme stillerinin yaş değişkeni ile olan ilişkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmacının yaptığı analizler sonucunda katılımcıların karar verme stillerinin yaş değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı yani yöneticilerin karar verme stillerinin yaşlarına göre değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Remenova ve Jankelova (2019) tarım işletmesi yöneticilerinin karar verme tarzını incelemiştir. Araştırmacılar bu çalışma içerisinde karar verme stillerinin yaş değişkeni ile olan ilişkisini ortaya koymaya çalışmışlardır. Elde edilen sonuçlar karar verme stillerinin yaş ile istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği yönündedir. Beşik (2023) yüksek lisans tez çalışmasında bireysel sporlar ve takım sporlarında görevli antrenörlerin karar verme stillerini çeşitli değişkenlere incelemiştir. Araştırmacı gerçekleştirmiş olduğu analizler sonucunda karar verme stillerinin katılımcıların kıdem gruplarına göre karar stilleri ölçeği hiçbir alt boyutlarda anlamlı fark bulunmadığı yani bireysel sporlar ve takım sporlarında görevli antrenörlerin karar verme stillerinin yaşa bağlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Altay (2011) gerçekleştirmiş olduğu tez çalışmasında yöneticilerin duygusal zeka düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bu çalışma kapsamında karar verme stillerinin yaşa bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna cevap aramıştır. Araştırmacının yaptığı analizler sonucunda elde ettiği bulgular yöneticilerin karar verme stillerinin farklı yaş gruplarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını göstermektedir.

Yapılan bu çalışma ile paralellik göstermeyen sonuçların çalışmanın örneklem yaş aralığındaki çeşitlilik ve farklılığından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca benzer örneklerle yapıldığı halde paralellik göstermeyen sonuçlar bu konuda daha fazla bilimsel çalışma yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerinin karar verme stillerine olan etkisini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada duygusal zeka ve zihinsel dayanıklılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda duygusal zeka ile zihinsel dayanıklılığın güven devamlılık alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve orta düzeyde olumlu

yönde bir ilişki tespit edilmiştir (Tablo 3.19). Bu sonuçlara göre duygusal zeka düzeyi yükseldikçe katılımcıların beklenmedik durumlarda yeteneklerine inanma ve rakiplerinden iyi olduklarını düşünme düzeyleri ile belirlenen hedefler doğrultusunda sorumluluk alma, mücadele etme ve odaklanma düzeyleri de yükselecektir.

Zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka arasındaki bu ilişkiyi literatürde destekleyen çalışmalar mevcuttur. Orhan (2018) yüksek lisans tez çalışmasında duygusal zeka ile zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmacı zihinsel dayanıklılık alt boyutlarından devamlılık ile duyguların kullanımı, iyimserlik/ ruh halinin düzenlenmesi ve duyguların değerlendirilmesi alt boyutlarının tamamında; ayrıca zihinsel dayanıklılığın güven alt boyutu ile iyimserlik/ ruh halinin düzenlenmesi ve duyguların değerlendirilmesi alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular araştırma sonuçlarımızla tamamen örtüşmektedir. Orhan ve Karagözoğlu (2021) sporcularla çalışarak duygusal zeka ve zihinsel dayanıklılık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelemişlerdir. Araştırmacıların elde ettiği sonuçlara göre duygusal zeka ve zihinsel dayanıklılık arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Özdemir ve Biçer (2022) profesyonel futbol liglerinde görev alan teknik direktör ve antrenörlerle yürüttükleri çalışmada zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmadan elde edilen veriler duygusal zeka düzeyinin artmasının zihinsel dayanıklılık düzeyini artırdığını göstermiş ve araştırmacılar duygusal zeka düzeyinin sporda zihinsel dayanıklılık düzeyini arttırdığını vurgulamışlardır. Nazri ve Salamuddin (2019) bireysel sporcular ve takım sporcuları ile çalışarak zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmacılar yaptıkları analizler sonucunda bireysel sporcularda zihinsel dayanıklılık ile duygusal zeka düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Nazaritab ve arkadaşları (2018) gerçekleştirdikleri çalışmada duygusal zeka ile zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi elit ve amatör Taekwondo sporcularında incelemişlerdir. Araştırmacılar yürüttükleri çalışma sonucunda duygusal zeka ile zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuş ve duygusal zekanın, zihinsel dayanıklılıkta belirleyici bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Bahadır ve Adiloğulları (2020) spor yapan üniversite öğrencileri ile çalışarak zihinsel

dayanıklılık ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Söz konusu çalışmadan elde edilen bulgulara göre araştırmacılar, katılımcıların zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğunu ve zihinsel dayanıklılık düzeyi arttıkça duygusal zeka düzeyinin de yükseldiğinin altını çizmişlerdir. Cowden (2016) zihinsel dayanıklılık, duygusal zeka ve başa çıkma değişkenlerinin etkililiğini araştırdığı çalışmasında erkek ergen sporcular üzerinde araştırma yapmıştır. Araştırmacı yaptığı analizler sonucunda zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeyleri arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu bulgusunu ortaya koymuştur. Yarayan ve arkadaşları (2023) engelli sporcularla çalışarak duygusal zeka alt boyutlarının zihinsel dayanıklılık düzeylerinin belirlenmesindeki belirleyici rolünü ortaya koymak amacı ile bir çalışma yapmışlardır. Araştırmacılar yaptıkları analizler sonucunda katılımcıların duygusal zeka düzeylerinin, zihinsel dayanıklılık düzeylerinin önemli belirleyicisi olduğunu ve üç aşamada tamamlanan analizin varyansın %56'sını açıkladığını aktarmışlardır.

Yukarıda aktarılan çalışmalardan da anlaşılabileceği üzere zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişki hakkında bir görüş birliği bulunmaktadır.

Literatürden de anlaşılabileceği üzere zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka arasında oldukça açık bağlantılar bulunmaktadır (Strycharczyk, Clough ve Perry, 2021: 127). Duygusal zeka zihinsel dayanıklılığın önemli bir yordayıcısı olarak aktarılmış (Cowden 2016) ve duygusal zeka eğitiminin, zihinsel dayanıklılığı geliştirme noktasında yararlı ve etkili olduğu vurgulanmıştır (Zarei, Zandi ve Mohebi, 2018). Middleton (2007) ise duygusal zekanın, zihinsel dayanıklılıkla ilgili olduğunu ve bu nedenle dikkate alınmasının öneminin altını çizmiştir. Sonuç olarak zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeyleri arasında dikkate değer ilişkiler bulunduğu açık bir gerçektir.

Karar verme stilleri için duygusal zeka ve zihinsel dayanıklılık düzeylerinin anlamını ortaya koymaya çalıştığımız bu çalışmada aynı zamanda duygusal zeka düzeyi ile karar verme stillerinin kendi içinde de ilişkisi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda duygusal zeka ve karar verme stilleri özsaygı alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumlu yönde, dikkatli karar verme stili alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük

düzeyde olumlu yönde, kaçınan karar verme stili alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde, erteleyici karar verme stili alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde ve son olarak panik karar verme stili alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde bir ilişki tespit edilmiştir (Tablo 3.20). Elde edilen sonuçlara göre spor yöneticilerinin duygusal zeka düzeyleri yükseldikçe karar vermede özsaygı düzeyleri ve dikkatli karar verme stilini kullanım düzeyleri artarken; panik, erteleyici ve kaçınan karar verme stillerini kullanım düzeyleri azalmaktadır.

Deniz ve Avşaroğlu (2014) gerçekleştirdikleri çalışmalarında üniversite öğrencilerinin, duygusal zeka düzeyleri ile karar verme stilleri ve karar vermede öz-saygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmacıların elde ettikleri bulgulara göre dikkatli karar verme stili ve karar vermede öz-saygı ile duygusal zeka düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Ayrıca panik, erteleyici ve kaçınan karar verme stilleri ile duygusal zeka düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü ilişkileri bulunduğu da araştırmacıların elde ettikleri sonuçlar arasındadır. Son olarak duygusal zeka düzeyinin tüm karar verme stilleri ve karar vermede özsaygıyı yordadığı ortaya koyulmuştur. Yılmaz ve Altınok (2010) duygusal zeka düzeyi ile karar vermede özsaygı ve karar verme stillerini arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla öğretmen adayları ile bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacıların elde ettikleri bulgulara göre duygusal zeka düzeyleri daha yüksek olan katılımcıların dikkatli karar verme stilini kullanma eğiliminde oldukları ve karar verme sürecinde öz saygılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber katılımcıların duygusal zeka düzeyleri arttıkça erteleyici, kaçınan ve panik karar verme stillerini kullandıkları da tespit edilmiştir. Araştırmacıların ortaya koymuş olduğu bu sonuçlar elde ettiğimiz bulguları doğrudan desteklemektedir. Sarıkaya ve Atilla (2018) 238 gönüllü hekimlerden oluşan bir örneklemle çalışarak; katılımcıların karar verme ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Yapılan çalışmadan elde edilen bulgular duygusal zeka alt boyutları olan kendi duygularını değerlendirme, duyguların kullanılması, duyguları düzenleme ve başkalarının duygularının değerlendirilmesi alt boyutları ile rasyonel karar verme stili arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermiştir. Ayrıca sezgisel karar verme stili ile

başkalarının duygularının değerlendirilmesi alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ve duyguların kullanılması alt boyutu ile kaçınan karar verme stili arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu da araştırma sonucunda elde edilen bilgiler arasındadır. Elde edilen bu sonuçlar her ne kadar farklı örneklem grubunda farklı ölçüm araçları kullanılmış olsa da araştırmamızla paralellik göstermektedir. Mudu, Dabo ve Idris (2023) duygusal zekanın yatırımcıların kararları ve bilişsel uyumsuzluk arasındaki ilişkide düzenleyici bir etkisini incelemek için bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, duygusal zeka düzeyi yüksek yatırımcıların karar verme süreçlerinde olumsuz sonuçların üstesinden gelebileceklerini vurgulamaktadır. Köksal ve İşmen Gazioğlu (2007) gerçekleştirdikleri araştırmada ergenlik dönemindeki öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri ve karar verme süreçleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmacılar çalışmaları sonucunda kız öğrencilerin duygusal zeka düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu ve duygusal zeka düzeyi yüksek olan katılımcıların mantıklı karar stilini kullanma eğiliminde olduklarını ortaya koymuşlardır. Bu bulgular da araştırmamızla paralellik göstermektedir. Avsec (2012) karar verme stilleri ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek için bir çalışma yürütmüştür. Araştırmacının elde ettiği sonuçlara göre karar verme stilleri ile duygusal zeka düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ayrıca araştırmacı duygusal zeka düzeyinin karar verme stilleri varyansının %1 ile 13'ünü açıkladığını aktarmıştır. Yine elde edilen sonuçlara göre daha yüksek duygusal zeka düzeyi sezgisel ve mantıklı karar verme stilini ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki içerisindeyken; bağımlı ve kaçınan karar verme stillerini kullanımıyla negatif yönde anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçları, duygusal zekanın pozitif etkisini desteklemektedir. Rehman, Khalid ve Khan (2012) gerçekleştirdikleri çalışmada çalışanların karar verme tarzlarının örgütsel performans üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmacılar aynı zamanda duygusal zeka düzeyinin karar verme stilleri ve örgütsel performans arasındaki ilişki üzerindeki düzenleyici rolünü de ortaya koymayı hedeflemişlerdir. Elde edilen veriler, duygusal zeka düzeyinin karar verme stilleri ve örgütsel performans arasındaki ilişkiyi düzenlediğini ortaya koymuştur. Moghadam, Tehrani ve Amin (2017) İran petrol endüstrisindeki yöneticilerin duygusal zeka düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi açıklığa kavuşturmayı amaçlamışlardır. Yapılan analiz

sonuçlarında, duygusal zeka düzeyi ile rasyonel ve kaçınmacı karar verme stilleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilirken; yöneticilerin duygusal zeka düzeyleri ile sezgisel karar verme stilleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koyulmuştur. Bu çalışma, duygusal zeka ile yöneticilerin bağımlı ve kendiliğinden karar verme tarzlarının her biri arasında anlamlı bir ilişki bulmamıştır. El Othman ve arkadaşları (2020) kişilik özellikleri, duygusal zeka ve karar verme stilleri üzerine bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre duygusal zeka düzeyi kişilik özellikleri ve karar verme stilleri arasında aracı bir faktör olarak tanımlanmıştır. Sarıkaya ve Atilla (2018) hekimlerin duygusal zeka düzeyleri ile karar verme stillerini incelemişlerdir. Araştırmacıların yaptığı analizler sonucunda duygusal zekanın tüm alt boyutları ile rasyonel karar verme stili arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Aynı zamanda duygusal zeka alt boyutlarından başkalarının duygularının değerlendirilmesi alt boyutu ile sezgisel karar verme stili alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı, kaçınan karar verme stili alt boyutu ve duyguların kullanılması alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Goleman (2000) duygusal zeka modelinde bireyin duygularının farkında olması alt boyutunu, hissedilen duyguları tanıyabilme, izleyebilme ve elde edilen bu bilgileri karar verme süreçlerinde kullanabilme yeteneği olarak tanımlamıştır. Mayer, Caruso ve Salovey (1999) dört bileşenli duygusal zeka modellerinde duyguları kullanma bileşenini; problem çözme ve karar vermede düşünme sürecini kolaylaştırmak için duyguların bilişsel sisteme girip ona rehberlik etmesi ve düşünmeyi geliştirme kapasitesi olarak tanımlamıştır. Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere karar vermenin duygusal zeka modellerinin tanımlarının içerisinde yer alacak kadar kavramlar iç içe girmiştir. Yukarıda bahsi geçen araştırma sonuçlarının da desteklediği gibi karar verme stilleri ile duygusal zeka düzeyi arasında görmezden gelinemeyecek bir ilişki mevcuttur. Bu ilişki literatürde de neredeyse tamamen kabul görmüştür.

Bu çalışmada merak edilen konulardan biri de zihinsel dayanıklılık düzeyinin karar verme stilleri ile olan ilişkisiydi.

Yapılan analizlere göre zihinsel dayanıklılık güven alt boyutu ve karar verme stilleri özsaygı alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde olumlu yönde, dikkatli karar verme stili alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumlu yönde, kaçınan karar verme stili alt boyutu

arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde, panik karar verme stili alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Zihinsel dayanıklılığın kontrol alt boyutu ve karar verme stilleri özsaygı alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumlu yönde, kaçınan karar verme stili alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde, erteleyici karar verme stili alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde, panik karar verme stili alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde olumsuz yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Zihinsel dayanıklılığın devamlılık alt boyutu ve karar verme stilleri özsaygı alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde olumlu yönde, dikkatli karar verme stili alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumlu yönde, kaçınan karar verme stili alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde, erteleyici karar verme stili alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde olumsuz yönde, panik karar verme stili alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde olumsuz yönde bir ilişki tespit edilmiştir (Tablo 3.21). Bu sonuçlara göre spor yöneticilerinin belirlenen hedefler doğrultusunda sorumluluk üstlenme ve konsantre şekilde mücadeleye devam etme düzeyleri arttıkça karar vermede özsaygı düzeyleri ve dikkatli karar verme stilini kullanma düzeyleri de artarken; kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stillerini kullanma düzeyleri azalmaktadır. Yine baskı altında ve beklenmedik durumlar karşısında sakin, kontrollü ve rahat olma düzeyleri arttıkça karar vermede özsaygı düzeyleri de artmakta; kaçınan ve erteleyici karar verme stillerini kullanma eğilimleri azalmaktadır. Son olarak mücadele gerektiren zor durumlarla karşılaşıldığında kendi yeteneklerine inanma ve rakiplerine kıyasla daha iyi olduklarını düşünme düzeyleri arttıkça karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme stilini kullanma düzeyleri de artmaktadır.

Gürer, Karababa ve Canlı (2019) doğa sporları ile ilgilenen bireylerin zihinsel dayanıklılık düzeylerinin karar verme stillerine olan etkisini incelemiştir. Araştırmacılar çalışmaları sonucunda zihinsel dayanıklılık ile karar verme stilleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit etmiştir. Güvendi, Can ve Türksoy Işım (2020)'ın triatlon sporcularından oluşan bir örnekleme zihinsel dayanıklılık ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmacıların yapmış olduğu analizler sonucunda triatlon sporcularının belirli hedeflere ulaşmak için odaklanıp sorumluluk üstlenerek mücadeleye devam etme düzeyleri arttıkça

kaçınan karar verme stillerini kullanma düzeyleri de artmaktadır. Ayrıca araştırmacıların elde ettiği sonuçlar sporcuların beklenmedik durumlar karşısında ve baskı altında yeteneklerine güvenme ve rakiplerinden daha iyi olduklarını düşünme düzeyleri arttıkça dikkatli karar verme stilini kullanma oranları da artmakta; panik, erteleyici ve kaçınan karar verme stillerini kullanma oranları azalmaktadır. Bu sonuçlar araştırmamızla paralellik göstermektedir.

Yukarıda aktarılan çalışmaların sonuçları elde ettiğimiz bulguları desteklemektedir. Ancak bu araştırmalar yöneticilerle yapılmamış; farklı nitelikte örneklemeler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca yapılan literatür incelemesinde zihinsel dayanıklılık düzeyi ve karar verme stilleri üzerine oldukça kısıtlı çalışma yapıldığı anlaşılmıştır. İçerisinde yöneticilerin de bulunduğu farklı örneklemeler üzerinde daha fazla bilimsel araştırma yapılması değişkenler arasındaki ilişkiye ışık tutacaktır.

Bireylerin zorlu durumlarla karşı karşıya kalındığında kendi yeteneklerine ve rakiplerinden daha iyi olduklarına inanmalarının, karar verirken özsaygı düzeylerini artırması ve karar vermeden önce itina ile gerekli bilgiyi arayarak, alternatifleri dikkatlice değerlendirdikten sonra seçim yapma davranışını desteklerken; karar alma görevini başkalarına bırakarak karar almanın sorumluluğunu devretme ile karar alınması gereken durumlarda kendini zaman baskısı altında hissederek aceleci davranışlar sergileyip çabuk çözümlere ulaşma eğilimlerinin azalmasına katkı sağlaması akla yatkın gelmektedir. Yine baskı altında ve beklenmedik durumlarda soğukkanlılığını koruyarak, kontrollü ve rahat olmak; karar verirken bireylerin özsaygı düzeyini artırarak, kararları diğerlerine bırakıp sorumluluğu bir başkasına devredip karar vermekten kurtulmaya çalışma eğiliminin azalmasını sağlayabilir. Son olarak bireylerin hedefleri doğrultusunda gerekli sorumluluğu alarak konsantre şekilde mücadeleye devam etmeleri, karar vermede özsaygı düzeylerinin artıracak, gerekli araştırmaları yaptıktan sonra dikkatli bir şekilde karar vermesine katkı sağlarken; kaçınan, panik ve erteleyici kararlar alma eğilimlerini azaltacaktır demek bu araştırma sonuçlarına ve literatürde yer alan kısıtlı çalışmalara göre yanlış olmayacaktır.

Bu çalışmanın temel amacı zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerinin karar verme stillerine olan etkisinin incelenmesidir. Bu amaçla zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeyleri ile bu değişkenlerin etkileşiminin karar verme stilleri üzerine etkisini ortaya koyabilmek için hiyerarşik regresyon

analizi yapılmıştır. Yapılan analizde zihinsel dayanıklılık değişkeni denkleme ilk girilmiş ve karar verme değişkenindeki varyansın % 6,2'sini açıklamıştır. Duygusal zeka değişkeni ikinci adımda girilmiş ve karar verme varyansın %4,4'sini açıklamıştır. Son adımda, zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka değişkenlerinin etkileşimi denkleme girilmiştir. Bu faktör, karar verme üzerindeki etkinin ek olarak %9,8 varyansını açıklamıştır. Sonuç olarak, zihinsel dayanıklılık, duygusal zeka değişkenleri ve bunların etkileşimi, karar verme değişkenindeki varyansın toplamda %20,4'nü açıklamaktadır (Tablo 3.22).

Elde edilen sonuçlar hem ayrı ayrı zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka değişkenlerinin karar verme stilleri için oldukça önemli olduğunu; hem de bu iki değişken ve etkileşim etkilerinin karar verme stillerini yadsınamayacak düzeyde açıkladığını göstermiştir.

Yapılan literatür çalışmasında yerli ve yabancı kaynaklarda zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerinin karar verme stillerine olan etkisinin konu edinildiği başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak üst başlıklarda da tartışıldığı üzere zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeyleri birbirini önemli düzeyde etkileyen ve birbiri üzerinde belirleyici olan iki değişkendir (Boroujeni vd., 2012; Rostami ve Mohammadi, 2015; Cowden, 2016; Orhan, 2018; Nazaritab vd., 2018; Ajilchi vd., 2019; Nazri ve Salamuddin, 2019; Adiloğulları, 2020; Orhan ve Karagözoğlu, 2021; Süleymanoğulları ve Bayraktar, 2022; Özdemir ve Biçer, 2022; Yarayan vd., 2023). Örneğin Williams (2013); 12 profesyonel iş insanı ile çalıştığı doktora araştırma tezinde, iş dünyası için zihinsel dayanıklılığın bir tanımını geliştirmeyi ve zihinsel dayanıklılık düzeyi yüksek ideal iş insanının niteliklerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmacının elde ettiği bulgular, iş dünyasında zihinsel dayanıklılığının var olduğunu göstermiş ve iş profesyonellerinin işin stresi ve baskısıyla başa çıkmasını sağlayan değer, inanç, motivasyon ve duygusal zeka gibi faktörlerden oluşan bir başa çıkma mekanizmasını kullandığını ortaya koymuştur. Bu çalışmada elde edilen bulgular da bu iki değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur (Tablo 3.18). Bununla beraber duygusal zeka ve karar verme stilleri arasında da literatürde hem fikir olunan pozitif ilişkiler mevcuttur (Köksal ve İşmen Gazioğlu, 2007; Yılmaz ve Altınok, 2010; Aysec, 2012; Rehman, Khalid ve Khan, 2012; Deniz ve Avşaroğlu, 2014; Moghadam, Tehrani ve Amin, 2017; Sarıkaya ve Atilla, 2018; El Othman vd., 2020; Mudu, Dabo ve Idris, 2023). Yang ve Mossholder (2004) duygusal

zekayı bireylerin karar verme sürecini etkileyen önemli değişkenlerden biri olarak tanımlarken; duygusal zekanın bireylerin bilişsel özelliklerini ve bu özelliklerin yaşamlarına yansımalarını etkileyen bir özellik olduğunu vurgulamışlardır. Gerçekleştirdiğimiz bu çalışmadan da elde edilen analiz sonuçları literatürde yer alan bulgularla paralel olarak söz konusu ilişkinin varlığını tespit etmiş (Tablo 3.20) ve duygusal zeka değişkeninin karar verme stillerinin %4,4'ünü açıkladığını ortaya koymuştur (Tablo 3.22). Avsec (2012)'in duygusal zeka düzeyinin karar verme stilleri varyansının %1 ile 13'ünü açıkladığını aktaran çalışması bu ilişkinin bir başka göstergesidir. Görüldüğü üzere duygusal zeka ve zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı kayda değer ilişkiler mevcut olduğu kadar duygusal zeka düzeyi ile karar verme stilleri arasında da oldukça değerli ilişkiler bulunmaktadır. Bu noktadan hareketle zihinsel dayanıklılık düzeyi ile karar verme stilleri arasında anlamlı ilişkiler bulunması şaşırtıcı değildir. Daha önce de tartışıldığı üzere karar verme stilleri ile zihinsel dayanıklılık düzeyi üzerinde yoğunlaşmış yeteri kadar çalışma bulunmamaktadır. Ancak var olan çalışmalar bu ilişkinin varlığını ortaya koymuştur (Gürer, Karababa ve Canlı, 2019; Güvendi, Can ve Türksoy Işım, 2020). Yine bu çalışmadan elde edilen bulgular (Tablo 3.21) zihinsel dayanıklılık düzeyi ile karar verme stilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunduğunu göstermiş ve zihinsel dayanıklılığın karar verme stillerini %6,2 oranında açıkladığını (Tablo 3.22) göstermiştir. Bu çalışmanın orijinal bulgusu ise, zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka değişkenlerinin etkileşim etkisinin karar verme stillerinin %9,8'ini açıkladığını ortaya koymuş olmasıdır. Böylece zihinsel dayanıklılık, duygusal zeka ve bu değişkenlerin etkileşim etkilerinin karar verme stillerinin toplamda %20,4'ünü açıkladığı bulgusu elde edilmiştir. Değişkenlerin teker teker karar verme stilleri ile olan ilişkileri ve birbirleri ile olan ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda ortaya çıkan bu sonuç şaşırtıcı değildir. Bu konuda literatürde kıyaslanacak bir başka çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmamızın karar verme stillerinin zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka değişkenleri ile olan ilişkisinin incelenmesi ve ortaya koyulması noktasında öncül olacağı ve daha fazla çalışma yapılmasının önünü açacağı düşünülmektedir.

4.2 Öneriler

Karar verme yönetimin temel işlevlerindendir. Örgütlerdeki işleyişi ve verimliliği artırmak için uygun karar verme stillerinin kullanılması gerekmektedir.

Bu noktadan hareketle gerçekleştirilen çalışma sonucunda etkili karar verebilmede fayda sağlayacağı düşünülen uygulamaya ve teoriye yönelik öneriler sunulmuştur.

4.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Bu çalışmanın sonuçları arasında yer alan erkek yöneticilerin kadın yöneticilere göre zihinsel olarak daha avantajlı oldukları verisinden hareketle kadın yöneticilerin zihinsel dayanıklılık düzeylerini artıracak eğitim ve programların örgüt politikalarına dahil edilmesinin örgütlerin işleyişine ve karar verme mekanizmalarına olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.
2. Hem zihinsel dayanıklılık hem de duygusal zeka geliştirilebilir özelliklerdir. Buradan hareketle zorunlu temel eğitimden başlayarak, lisansüstü eğitime ve örgüt içi eğitim programlarına kadar zihinsel dayanıklılığı ve duygusal zekayı destekleyip geliştirecek eğitim programlarının hayata geçirilmesi hem bireylere hem de bu bireylerle çalışacak olan örgüt yapılarına ciddi olumlu katkılar sağlayacaktır.
3. Erkek yöneticilerin duygusal zeka konusunda kadınlara kıyasla dezavantajlı olduğu bulgusundan yola çıkarak; erkek yöneticiler için duygusal zeka düzeylerini artıracak eğitim ve kişisel gelişim alanı sunulması benzer şekilde örgütlerin etkili karar verebilme süreçlerine katkı sağlayabilir.
4. Örgütlerin çalışanlarına duygusal zeka düzeylerini artıracak çalışma atmosferi sağlaması ve bu anlamda örgüt üyelerine kişisel gelişim imkanı sunması, örgütte çalışma süresinin artması ile, daha etkili karar mekanizmalarına sahip olunmasına katkı sağlayacaktır.
5. Duygusal zeka düzeyi yöneticilerin etkili kararlar alabilmesi için oldukça önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle hem personel istihdamında duygusal zeka düzeyini bir kriter olarak ele almak hem de mevcut personelin duygusal zeka düzeyini artıracak atmosferi sağlamak karar vericilerin daha etkili kararlar almasına katkı sağlayacaktır.
6. Benzer şekilde zihinsel dayanıklılık ve karar verme stilleri arasındaki ilişki yöneticilerin verecekleri kararları etkilemektedir. Yine zihinsel dayanıklılığı yönetici istihdamında bir kriter olarak görmek ve mevcut

karar vericiler için zihinsel dayanıklılığı geliştirebilecek politikalar yürütmek etkili kararlar verilmesine katkı sağlayacaktır.

7. Spor yöneticilerinin geliştirilebilir özellikler olan zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerini artırmak için spor psikologları ile çalışmalar yapılması Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde idari görevlerde yer alan personelin karar verme mekanizmalarına kayda değer katkılar sağlayabilir.

4.2.2 Teoriye Yönelik Öneriler

1. Karar verme stilleri ve cinsiyet değişkenleri konusunda literatürde farklı görüşler yer almaktadır. Bu nedenle bu değişkenler üzerinde daha fazla bilimsel çalışma yapılması değişkenlerin arasındaki ilişkiyi netleştirecektir.
2. Kadın ve erkek çalışanların zihinsel dayanıklılık düzeyleri ile ilgili daha fazla bilimsel araştırma yapılarak literatürde yer alan farklı sonuçların aydınlatılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
3. Yöneticilerden oluşan örneklemelerde karar verme stillerinin ve eğitim düzeyi değişkeninin daha fazla bilimsel çalışmaya konu edilmesinin alan yazınındaki belirsizliği giderebileceği düşünülmektedir.
4. Yine zihinsel dayanıklılık ve çalışma süresi değişkenleri arasındaki ilişkilerin daha fazla bilimsel çalışma ile netleştirilmesi hem alana hem de örgütlerin işleyişine katkı sağlayacaktır.
5. Bu araştırmanın ana amacı zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerinin karar verme stillerine olan etkisinin ortaya çıkarılmasıydı. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlar zihinsel dayanıklılık, duygusal zeka ve bu değişkenlerin etkileşim etkisinin karar verme stillerini oldukça önemli oranda açıklıyor olduğunu göstermektedir. Bu bulgudan yola çıkarak söz konusu değişkenlerin karar verme stillerine olan etkisinin daha derinlemesine araştırılması, bu başlıklarda daha fazla bilimsel çalışma yapılması ve elde edilen sonuçların yönetici pozisyonunda görevli çalışanlar için hayata geçirilmesi örgütlerin işlevselliğini ve verimliliğini artıracak, amaçlarına ulaşmaları için kolaylık sağlayacak etmenler olarak görülmektedir.

SONUÇ

Spor yöneticisi; spor örgütlerinin belirledikleri amaçlara ulaşmalarını sağlamak için yönetimin fonksiyonlarını yerine getiren, spor ortamını oluşturan sporcu, eğitici, tesis, araç gereç ve müsabaka unsurlarının spor örgütünün amaçlarına uygun olarak bir araya getirilmesinden sorumlu olan kişidir (Sunay, 1998). Spor örgütlerinde yönetim fonksiyonlarının yerine getirilebilmesi ve amaçlarına başarılı bir şekilde ulaşabilmesi spor yöneticisinin özellikleri büyük rol oynamaktadır. Tıpkı diğer örgütler gibi spor örgütleri için de söz konusu yönetim fonksiyonlarının yerine getirilebilmesi ve örgütün amaçlarına ulaşabilmesi için her adımda yöneticilerin vermesi gereken kararlar vardır ve bu kararların verilme süreçleri örgütler için hayati önem taşımaktadır. Karar verme birçok seçenek ya da ihtimaller arasından birini farkında olarak tercih etmek anlamını taşımakta ve karmaşık bir süreç içerisinde gerçekleşmektedir. Kişinin karar vermeye yaklaşımı bu sürecin nasıl ilerleyeceğini belirlemektedir (Güvendi, Can ve Türksoy Işım, 2020). Bu anlamda bireyin bir karar verme durumu ile karşı karşıya kaldığında öğrenilmiş ve alışkanlık haline gelmiş tepki setine karar verme stili adı verilir (Scott ve Bruce, 1995). Karar verme sürecinde tercihler elde edilmek istenilen başarıyı etkilemektedir (Güvendi, Can ve Türksoy Işım, 2020). Karar verme stilleri yönetim alanında en önemli faktörlerden biri ve yönetimin gerçekleşebilmesi için temel yapı taşlarındandır.

Literatürde yer alan bilgiler karar verme stilleri ve zihinsel dayanıklılık arasında anlamlı, kompleks bir ilişki bulunduğunun altını çizmektedir (Crust, Swann ve Allen-Collinson, 2016; Güvendi, Can ve Türksoy Işım, 2020; Raabe, Lauer ve Bejar, 2021). Zihinsel dayanıklılık, kişinin tutarlı bir şekilde hedeflerine ulaşmak için zorlu olaylara yaklaşma, tepki verme ve değerlendirme şeklini etkileyen değerler, tutumlar, duygular ve bilişler toplamıdır (Gucciardi vd., 2009). Zihinsel dayanıklılığa sahip kişilerin iş dünyasında esnek ve kendinden emin, yüksek rütbeli konumlarda azimli, rekabetçi ve hırslı, ancak saldırgan veya otoriter olmayan kişiler oldukları aktarılmıştır. Ayrıca zihinsel olarak sağlam kişilerin emin adımlar attığı ve rekabetten hoşlandıkları; bununla beraber başarı ve zihinsel dayanıklılığın sektör, milliyet, cinsiyet, ırk vb. değişkenlerden bağımsız olarak ele ilerlediği vurgulanmıştır (Ruparel, 2020). Örgütlerde zihinsel dayanıklılık;

kişilerarası ve içsel beceriler, sezgi, anlam oluşturma ve duygusal zekanın etkisiyle teknik beceriler, zeka katsayısı ve mantıksal becerileri içermektedir. Örgüt yapılarında zihinsel dayanıklılığı geliştirmek, çalışanların zorluklarla baş etmesini, hastalık ve stresin azalmasını sağlarken; daha yüksek üretkenlik ve daha fazla sorumluluk üstlenme, gelişme ve iş birliği yapma yeteneklerini artırmaktadır (Ruparel, 2020).

Karar verme stilleri ile ilgili olduğu aktarılan önemli değişkenlerden biri de duygusal zekadır (Köksal ve İşmen Gazioğlu, 2007; Yılmaz ve Altınok, 2010; Aysec, 2012; Rehman, Khalid ve Khan, 2012; Deniz ve Avşaroğlu, 2014; Moghadam, Tehrani ve Amin, 2017; Sarıkaya ve Atilla, 2018; Sarıkaya ve Atilla, 2018; El Othman vd., 2020; Mudu, Dabo ve Idris, 2023). Duygusal zeka bireyin kendisinin ve diğerlerinin duygularını gözlemleyebilme, birbirinden ayırabilme ve elde ettiği bilgilerle düşünce ve davranışlarını uygun bir şekilde kullanabilmesini içeren sosyal bir zeka türü olduğu gibi; duygular da geliştirilebilir yeteneklerdir (Mayer ve Salovey, 1993). Titrek (2007: 64) duygusal zekayı, bireyin kendisinin ve diğerlerinin duygularını, düşüncelerini ve hislerini anlama, empati kurabilme ve olayları diğer tarafın bakış açısından değerlendirebilme, kaygı ve korkuların üstesinden gelerek duyguları yönetebilme ve böylece hedefe ulaşabilmek için duygulardan en üst verimi alma yeterliliği ve becerisi olarak tanımlamıştır. Duygusal zekanın sosyal ve geliştirilmesi mümkün bir zeka türü olmasından dolayı; yöneticilerin ve çalışanların duygusal zeka düzeyleri yönetim açısından dikkate alınması gereken bir konudur.

Yapılan çalışmalar zihinsel dayanıklılık ile duygusal zeka arasındaki bağlantıları ortaya koymuştur (Orhan, 2018; Nazaritab vd., 2018; Nazri ve Salamuddin, 2019; Bahadır ve Adiloğulları 2020; Orhan ve Karagözoğlu, 2021; Özdemir ve Biçer, 2022; Yarayan vd., 2023). Strycharczyk, Clough ve Perry (2021: 127) zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka arasında oldukça açık bağlantılar olduğunu bildirmişlerdir. Benzer şekilde Cowden (2016) yapmış olduğu çalışmada duygusal zekanın zihinsel dayanıklılığın önemli bir yordayıcısı olduğunu aktarmıştır. Zarei, Zandi ve Mohebi (2018) isimli araştırmacılar duygusal zeka eğitiminin, zihinsel dayanıklılığı geliştirme noktasında yararlı ve etkili olduğu sonucunu ortaya koymuşlardır. Middleton (2007), duygusal zekanın, zihinsel dayanıklılıkla ilgili olduğunu ve bu nedenle dikkate alınmasının önemini vurgulamıştır.

Anlaşıldığı üzere zihinsel dayanıklılık, duygusal zeka ve karar verme stilleri bireyler için olduğu kadar örgütler ve doğal olarak yönetim süreçleri açısından da oldukça önemlidir. Bu çalışma ile son yıllarda sportif başarı konusunda oldukça önemli olduğu ortaya konulan zihinsel dayanıklılık ile hayatın her alanında olduğu gibi yöneticilik özelinde de hayati öneme sahip olan duygusal zeka değişkenlerinin; spor yöneticilerinin karar verme stillerine olan etkisi incelenmiştir. Yapılan çalışmadan elde edilen bilgilere göre; zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka değişkenlerinin karar verme stilleri üzerinde önemli düzeyde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca dayanarak teorik olarak değişkenler arasındaki ilişkinin daha derinlemesine araştırılıp ortaya koyulmasının alana katkı sağlayacağı gibi; elde edilen bilgilerin uygulama alanına adapte edilerek gerek spor psikologları ile çalışarak gerekse örgüt yapılarına değişkenlerle ilgili eğitim ve programları dahil edilerek; spor yöneticilerinin zihinsel dayanıklılık ve duygusal zeka düzeylerinin artırılması sağlanabilir. Böylece spor yöneticilerin karar verme stillerine de kayda değer katılar sağlanacağı gibi örgütlerin de etkili karar mekanizmaları ile amaçlarına daha kolay ulaşmaları sağlanabilir.

KAYNAKLAR

(Bu tez çalışmasında APA6 atıf sistemi kullanılmıştır.)

- Adair, J. (2017). *Karar verme ve problem çözme*. (Çev. G. Korkmaz), Pegem Akademi
- Adsız, E. (2016). *Yöneticilerin duygusal zeka düzeylerinin karar verme stillerine etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ajilchi, B., Amini, H. R., Ardakani, Z. P., Zadeh, M. M. ve Kisely, S. (2019). Applying mindfulness training to enhance the mental toughness and emotional intelligence of amateur basketball players. *Australasian Psychiatry*, 3(27), 1-6. doi: 10.1177/1039856219828119
- Akılveren, P. (2017). *Sporcuların motivasyonel kendinle konuşma ve zihinsel dayanıklılık düzeyinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akın, M. (2004). *Duygusal zekanın üst kademe yöneticiler ile astları arasındaki çatışmalar üzerindeki etkileri (Kayseri'deki büyük ölçekli işletmelerde bir uygulama)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akıncı, H. (2016). *İlköğretim kurumlarında çalışan kadın yöneticilerin duygusal zeka düzeyleri ile otantik liderlik özellikleri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akman, A. (2019). *Yetişkin sporcuların imgeleme, içsel konuşma ve stresle başa çıkma biçimlerinin zihinsel dayanıklılık ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Akpınar, Ö., Temel, V., Birol, S. Ş., Akpınar, S., ve Nas, K. (2015). Üniversitede okuyan hokey sporcularının karar verme stillerinin belirlenmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9, 92-99.
- Aksu, A. ve Arslan, C. (2020). Farklı klasmandaki futbol hakemlerin karar verme stillerinin incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(1), 56-70.
- Altay, Ü. (2011). *Yöneticilerin duygusal zeka düzeylerinin karar verme stillerine etkisi ve bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altıntaş, A. (2015). *Sporcuların zihinsel dayanıklılıklarının belirlenmesinde optimal performans duygu durumu, güdülenme düzeyi ve hedef yöneliminin rolü*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Altundal Biyan, N., Aybaraz, E. ve Koç, E. (2018). Medikal turizmde duygusal zeka ve kültürel duyarlılık. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Özel Sayı 1*, 52-70.
- Alver, B., Ada Ş. ve Çakıcı, D. (2006). Okul yöneticilerinin karar verme stratejilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 55-70.
- Ambusaidi, A. K. ve Al-Maqbali, F. Y. (2022). Exploring pedagogical decision making from the lens of science teachers in response to different pedagogical issues. *Social Sciences & Humanities Open*, 5(1). <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2021.100236>
- Arıg, S. ve Alıcı, B. (2023, Ocak). Salgın sonrası öğretmen-öğrenci-veli ilişkisinde duygusal zekaya yönelik hizmet içi eğitim uygulaması. *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(1), 492-502.
- Arroba, T.Y. (1978). Decision-making style as a function of occupational group, decision content and perceived importance. *Journal of Occupational Psychology*, 51, 219-229.
- Arslan, Ş. (2013). *Duygusal zeka; dönüşümcü ve etkileşimci liderlik*. Eğitim Yayınevi.

- Asghar, U. ve Pervaiz, K. (2019). Mediating impact of emotional intelligence competencies on the relationship of conflict management styles and service quality of higher education: A pakistan based study. *Review of Economics and Development Studies*, 5(4), 623-636.
- Aslan, Ş. ve Yağcı Özen M. (2021). Sağlık çalışanlarında duygusal zeka ve merhamet yorgunluğunun sosyo-demografik açıdan farklılıkları. *EKEV Akademi Dergisi*, 85, 435-452.
- Atalay, K. (2018). *Muay-Thai antrenörlerinin liderlik anlayışları ve karar verme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın: Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Atılğan, D. ve Tükel, Y. (2019). Hakemlerin karar verme stillerinin incelenmesi. *Sport Sciences*, 14(2), 22 – 32.
- Avsec, A. (2012). Do emotionally intelligent individuals use more adaptive decision-making styles? *Studia Psychologica*, 54(3), 209-220.
- Avşaroğlu, S. ve Üre, Ö. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 85-100.
- Aydın Tükel Türk, Ş. ve Şahin Perçin, N. (2008). Turizm sektöründe kadın çalışanların karşılaştıkları kariyer engelleri ve cam tavan sendromu: cam tavanı kırmaya yönelik stratejiler. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2)
- Babaoğlu, E. (2010). Okul Yöneticilerinde Duygusal Zeka. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 119-136.
- Babar, A., Kılınç, S., Kılınç, A., Kılınç, Ş., Akgül, M. ve Aksoy, Ö. (2023). Okul yöneticilerinin karar vermede özsaygı ve karar verme stillerinin belirlenmesi. *BNEJSS Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 1-7.
- Bacak, İ. (2022). *Eskrim sporu yapan lise ve üniversite öğrencilerinin karakter yapıları ile zihinsel dayanıklılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Badcock, P. B., Friston, K. J., Ramstead, M. J. D., Ploeger, A. ve Hohwy, J. (2019). The hierarchically mechanistic mind: An evolutionary systems theory of the human brain, cognition, and behavior. *Cognitive, Affective and Behavioral Neuroscience*, 19, 1319–1351. doi:10.3758/s13415-019-00721-3
- Bafan, M. ve Sadat, S. (2023). Determining the direct relationship between emotional intelligence and occupational self-concept (case study: employees of Tehran Municipality). *Journal of Psychology New Ideas*, 15(19), 1-35.
- Bahadır, G. ve Adiloğulları, İ. (2020). Spor Yapan Üniversite Öğrencilerinde Zihinsel Dayanıklılık ile Duygusal Zeka Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal Sport, Exercise and Training Sciences*, 6(4), 117–128.
- Bakan, İ. (Ed.) (2018). *Çağdaş yönetim yaklaşımları ilkeler, kavramlar ve yaklaşımlar*. Beta Yayınları.
- Bar-On, R. (1997). *Eq-i baron emotional quotient inventory: a measure of emotional intelligence: technical manual*. Toronto: MHS.
- Bar-On, R. (1997). IL. Development of the BarOn EQ-i: A measure of emotional and social intelligence. *Paper presented at the 105th annual convention of the American Psychological Association*. Chicago.
- Bar-On, R. (2000). *BarOn emotional quotient inventory. youth version technical manual*. Toronto; North Tonawanda, NY: Multi-Health Systems Inc.

- Başer, B. (2019). *Voleybolcularda zihinsel dayanıklılık ve sportif kendine güven*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Başer, B. (2019). *Voleybolcularda zihinsel dayanıklılık ve sportif kendine güven* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Bavolar, J. ve Bacikova-Sleskova, M. (2020). Psychological protective factors mediate the relationship between decision-making styles and mental health. *Current Psychology*, 39(4), 1277-1286.
- Beck, N. M. (2012). *Mental Toughness: An Analysis of Sex, Race, and Mood*. (Yüksek Lisans Tezi). University of North Texas.
- Beşik, T. (2023). *Takım ve bireysel spor antrenörlerinin karar verme stillerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Beyth-Marom, R. Fischhoff, B., Jacobs-Quadrel, M. ve Furby, L. (1991). Teaching Decision Making to Adolescents: A Critical Review. Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale, New Jersey, (19-60).
- Birol, C., Atamtürk, H., Silman, F. ve Şensoy, Ş. (2009). Analysis of the emotional intelligence level of teachers. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2606–2614.
- Boroujeni, S. T., Beigom, S., Mirheydari, G., Kaviri, Z. ve Shahhosseini, S. (2012). The survey of relationship and comparison: Emotional intelligence, competitive anxiety and mental toughness female super league basketball players. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 1440-1444.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınevi.
- Bulog, I. (2016). The influence of top management demographic characteristics on decision making approaches. *Ekonomski vjesnik/Econviews- Review of Contemporary Business, Entrepreneurship and Economic Issues*, 29(2), 393-403.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İnan Deniz Erguvan Sarioğlu (Çev.). Kaknüs Yayınları.
- Burnett, M. E., Sheard, I. ve St Clair-Thompson, H. (2020). The prevalence of compassion fatigue, compassion satisfaction and perceived stress, and their relationships with mental toughness, individual differences and number of self-care actions in a UK police force. *Police Practice and Research*, 21(3), 1-18.
- Burnett, P.C., Mann, L. ve Beswick, G. (1989). Validation of the flinders decision making questionnaire on course decision making by students. *Australian Psychologist*, 24(2), 285-292.
- Can, H. (1991). *Organizasyon ve Yönetim*. Adım Yayıncılık.
- Carducci, B. J., Nave, C. S., Di Fabio, A., Mio, J. S., Riggio, R. E., Saklofske, D. H. ve Stough, C. (2020). *The wiley encyclopedia of personality and individual differences*. Set Yayınevi, John Wiley & Sons Incorporated.
- Cherniss, C. ve Goleman, D. (2001). *The emotionally intelligent workplace: how to select for, measure, and improve emotional intelligence in individuals, groups, and organizations*. JOSSEY-BOSS A wiley company
- Clough P.J., Earle K. ve Sewell D. (2002). Mental toughness: The concept and its measurement. (in 1. cockerill ed.). *Solutions in Sport Psychology*.
- Commendador, K. (2011). The relationship between maternal parenting style, female adolescent decision making, and contraceptive use. *Journal of the American Academy of Nurse Practitioners*, 23(10), 561-572. doi: 10.1111/j.1745-7599.2011.00635.x

- Coulter, T., Mallett, C. J. ve Gucciardi, D. F. (2010). Understanding mental toughness in Australian soccer: Perceptions of players, parents, and coaches. *Journal of Sports Sciences*, 7(28), 699-716. doi: 10.1080/02640411003734085
- Cowden, R. G. (2016). Mental toughness, emotional intelligence, and coping effectiveness: an analysis of construct interrelatedness among high-performing adolescent male athletes. *Sage Journals*, 3(123), 737-753.
- Crowe-Fraley, B. G. (1999). *Emotional intelligence and student retention*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Azusa Pacific University, Faculty of the Graduate Department of Psychology, ABD.
- Crust, L. ve Keegan, R. (2010). Mental toughness and attitudes to risk-taking. *Personality and Individual Differences* 3(49), 164-168. doi: 10.1016/j.paid.2010.03.026
- Crust, L., Swann, C. ve Allen-Collinson, J. (2016). The thin line: a phenomenological study of mental toughness and decision-making in elite high-altitude mountaineers. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 38 (6), 598-611.
- Crust, L., Swann, C. (2011) Comparing two measures of mental toughness. *Personality and Individual Differences*, 2(50), 217-221. doi: 10.1016/j.paid.2010.09.032
- Crust, L., Swann, C. ve Allen Collinson, J. (2018). Mentally tough behaviour in extreme environments: perceptions of elite high-altitude mountaineers. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 3(11), 334-347. doi: 10.1080/2159676X.2018.1494622
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve davranışı psikolojinin temel kavramları*. Remzi Kitapevi.
- Çakar, U. ve Arbak, Y. (2004). Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu-zeka ilişkisi ve duygusal zeka. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 23-48.
- Çolaklıoğlu, O. (2012). Ergenlerde karar verme ölçeği'nin ortaöğretim öğrencileri için geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 387-403.
- Çoruh, Y., ve Vural, M. (2019). Study on high school teachers' self-esteem in decision making and decision making styles. *Asian Journal of Education and Training*, 6(2), 362-368.
- Dawda, D. ve Hart, S. D. (2000). Assessing emotional intelligence: Reliability and validity of the Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-i) in university students. *Personality and Individual Differences*, 28(4), 797-812.
- Dawson, R. (1995). *Güvenli karar alma rehberi-kararlarımızda en doğruyu bulma yolları*. (Çev. E. Kütevin ve Z. Kütevin). İnkılap Kitabevi.
- Deniz, M. (2012). Duygusal zeka boyutları ile liderlik uygulamaları arasındaki ilişki: sağlık sektörü yöneticileri üzerine bir araştırma. *E-Journal of New World Sciences Academy, NWSA-Social Sciences*, 7(2), 45-66.
- Deniz, M. E. (2006). The relationships among coping with stress, life satisfaction, decision-making styles and decision self-esteem: an investigation with turkish university students. *Social Behavior And Personality*, 34(9), 1161-1170.
- Deniz, M. E. (2011). An investigation of decision-making styles and the five-factor personality traits with respect to attachment styles. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 11(1), 105-113.
- Deniz, M. ve Avşaroğlu, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin duygusal zeka yeteneklerinin karar vermede özsaygı ve karar verme stillerini açıklama düzeyinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 121-138.

- Dewhurst, S. A., Anderson, R. J., Cotter, G., Crust, L. ve Clough, P. J. (2012). Identifying the cognitive basis of mental toughness: Evidence from the directed forgetting paradigm. *Personality and Individual Differences* 5(53), 587–590. doi:10.1016/j.paid.2012.04.036
- Dilmaç, B. ve Bozgeyikli, H. (2009). Öğretmen adaylarının öznel iyi olma ve karar verme stillerinin incelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 171-187.
- Doğan, M. (2016). Duygusal zeka ile yatırım tercihleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Türkiye örneği. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 7(14).
- Egesoy, H. (2020). *Elit ve elit olmayan futbol oyuncularının karar verme performanslarının karar verme hızı ve verilen kararın doğruluğu açısından karşılaştırılması*. Gazi Kitapevi.
- El Othman, R., El Othman, R., Hallit, R., Obeid, S. ve Hallit, S. (2020). Personality traits, emotional intelligence and decision-making styles in Lebanese universities medical students. *BMC Psychology*, 8. doi: 10.1186/s40359-020-00406-4
- Eminoğlu, D. (2020). *TOHM güreşçilerinin problem çözme becerilerinin zihinsel dayanıklılıkları ile ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Gelişim Üniversitesi.
- Eraslan, M. (2016, Eylül). Gençlerde duygusal zeka ve empatik eğilim düzeylerinin yaş, cinsiyet ve spor yapma değişkenlerine göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(4), 1839-1852.
- Erbektaş, E., Üzümlü H., Özen, G., Arslan, T., Ertan G. ve Elveren, A. (2017). Amatör ve profesyonel sporcuların duygusal zekalarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *BAİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(4), 263-274.
- Erdoğan, N. ve Kocaekşi, S. (2015). Elit sporcuların sahip olması gereken psikolojik özellikler. *Türkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences* 7(2), 57-64. doi: 10.5336/sportsci.2014-42993
- Erdoğan, Y. (2008). Duygusal zeka'nın bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(23), 62-76.
- Eren, E. (2001). *Yönetim ve organizasyon*. Remzi Kitapevi.
- Eroğlu, O., Ünveren, A., Ayna, Ç. ve Müftüoğlu, N. E. (2020). Spor bilimleri fakültesindeki öğrencilerin sporda zihinsel dayanıklılık ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 100-110 doi:10.32706/tusbid.829164
- Eryılmaz, A. ve Uzun, A. E. (2023, Haziran). Pozitif öğretmen özelliklerinin duygusal zeka, yaşama anlam yükleme ve öz-anlayış açılarından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19, 1-14. doi: 10.20860/ijoses.1189762
- Eser, H. ve Nacar, E. (2022). *Türkiye ampute futbol süper ligi'nde oynayan sporcuların zihinsel dayanıklılık ve başarı motivasyonu*. İKSAD Yayınevi.
- Fianko, S. K. ve Afrifa Jnr., S. (2020, December). Does the interpersonal dimension of Goleman's emotional intelligence model predict effective leadership? *African Journal of Business and Economic Research*, 15(4), 221 – 245.
- Filiz, M. K. (2019). *Spor tesislerinde çalışan yöneticilerin karar verme stillerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Gacar, A. (2011). *Türkiye'deki beden eğitimi ve spor öğretim elemanlarının karar verme ve atılabilirlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Elâzığ: Fırat Üniversitesi.
- Gavín-Chocano, Ó., Martín-Talavera, L., Sanz-Junoy, G. ve Molero, D. (2023). Emotional intelligence and resilience: predictors of life satisfaction among mountain trainers. *Preprints* doi:10.20944/preprints202302.0012.v1

- Gavín-Chocano, Ó., Martín-Talavera, L., Sanz-Junoy, G. ve Molero, D. (2023). Emotional intelligence and resilience: Predictors of life satisfaction among mountain trainers. *Preprints*, 1-15. doi: 10.20944/preprints202302.0012.v1.
- Genisa, M. U., Subali, B. ve Djukri, Habibi, H. (2021). Decision-making style profiles of pre-service biology teachers in socio-scientific issues. *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE)*, 10(3), 760-767. DOI: 10.1159
- Gerber, M., Kalak, N., Lemola, S., Clough, P. J., Pühse, U., Elliot, C. ve Brand, S. (2012). Adolescents' exercise and physical activity are associated with mental toughness. *Mental health and physical activity*, 5(1), 35-42.
- Gillioz, C., Félix, Nicolet-dit- M., Wilhelm, O. ve Fiori, M. (2023). Emotional intelligence and emotion information processing: Proof of concept of a test measuring accuracy in discriminating emotions. *Frontiers in Psychology*, 14. doi: 10.3389/fpsyg.2023.1085971 1-12.
- Goleman, D. (2013). *Duygusal Zeka, EQ Neden IQ'dan Daha Önemlidir?* Varlık Yayınları.
- Gould, D., Hodge, K., P., Peterson, K. ve Petlichkoff, L. (1987). Psychological foundations of coaching: Similarities and differences among intercollegiate wrestling coaches. *The Sport Psychologist*, 10(4), 293-308. doi: 10.1123/tsp.1.4.293
- Göçet, E. (2006). *Üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile stresle başa çıkma tutumları arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Gross, J. J. ve Jazaieri, H. (2014). Emotion, emotion regulation, and psychopathology: an affective science perspective. *Clinical Psychological Science*, 4(2), 387-401.
- Gucciardi, D. F. ve Gordon, S. (2011). A strengths-based approach to coaching mental toughness. *Journal of Sport Psychology in Action*, 2(3), 143-155. doi: 10.1080/21520704.2011.598222
- Gucciardi, D. F., Gordon, S., ve Dimmock, J. A. (2009). Advancing mental toughness research and theory using personal construct psychology. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 1(2), 54-72. doi: 10.1080/17509840802705938.
- Gucciardi, D. F., Gordon, S. ve Dimmock, J. A. (2009). Evaluation of a mental toughness training program for youth-aged australian footballers: I. A quantitative analysis. *Journal of Applied Sport Psychology*, 3(21), 307-323. doi: 10.1080/10413200903026066.
- Gucciardi, D. F., Hanton, S., Gordon, S., Mallett, C. J. ve Temby, P. (2015). The concept of mental toughness: tests of dimensionality, nomological network and traitness. *Journal of Personality*, 1(83). doi: 10.1111/jopy.12079
- Gucciardi, D. F. ve Gordon, S. (2011). *Mental Toughness in Sport Developments in theory and research*. London and Newyork: Routledge.
- Gucciardi, D. F., Gordon, S. ve Dimmock, J. A. (2008). Towards an understanding of mental toughness in australian football. *Journal of Applied Sport Psychology*, 3(20), 261-281. doi: 10.1080/10413200801998556
- Gucciardi, D. F., Hanton, S., Gordon, S., Mallett, C. J. ve Temby, P. (2015). The concept of mental toughness: Tests of dimensionality, nomological network, and traitness. *Journal of Personality*, 1(83), 26-44.
- Gunnarsson, B. M. ve Stomberg, M. W. (2009). Factors influencing decision making among ambulance nurses in emergency care situations. *International Emergency Nursing* 17(2), 83-89.
- Güllüce, A. Ç. ve İşcan, Ö. F. (2010). Mesleki tükenmişlik ve duygusal zeka arasındaki ilişki. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 7-29.

- Gülşen, D.B.A., Yıldız, A.B., Yılmaz, B. ve Şahan, H. (2019). Spor bilimleri fakültesindeki öğrencilerin kendinle konuşma ve zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(4), 459-470.
- Gürel, E. ve Tat, M. (2010). Çoklu zeka kuramı: Tekli zeka anlayışından çoklu zeka yaklaşımına. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11), 336-356.
- Gürer, B., Karababa, E. M. ve Canlı, E. (2019). The effect of mental toughness of individuals doing outdoor sports on their decision-making skills. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 21(1), 144-154. doi: 10.15314/tsed.543888
- Gürer, B. ve Kılınç, Z. (2019). Doğa sporları yapanların temel psikolojik ihtiyaçlarının zihinsel dayanıklılığa etkisi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 222-233. doi:10.33459/cbubesbd.576242
- Güven, Ş. ve Yazıcı, A. (2020). Türkiye’de zihinsel dayanıklılık konusunda yapılmış araştırmaların analizi ve incelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 82-93.
- Güvendi, B., Can, H. C. ve Türksoy Işım, A. (2020). Triatlon sporcularının zihinsel dayanıklılıklarının karar verme stilleri ile ilişkisinin incelenmesi. *International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*, 6(1), 146-160.
- Güvendi, B., Güçlü, M. ve Türksoy Işım, A. (2018). Korumalı futbol (Amerikan futbol) sporcularının kişilik özellikleri ve psikolojik performans stratejileri ile karar verme stilleri arasındaki ilişki. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 8(2), 159-175.
- Güvendi, B., Türksoy, A., Güçlü, M. ve Konter, E. (2018). Profesyonel güreşçilerin cesaret düzeyleri ve zihinsel dayanıklılıklarının incelenmesi. *International Journal of Sports Exercise and Training Sciences*, 2(4), 70-78.
- Güvendi, B., Türksoy, A., Güçlü, M. ve Konter, E. (2018). Profesyonel güreşçilerin cesaret düzeyleri ve zihinsel dayanıklılıklarının incelenmesi. *International Journal of Sports Exercise & Training Sciences*, 4(2), 70-78.
- Harmancı, F. (2019). *Sporda zihinsel dayanıklılık bisiklet sporcuları üzerinde bir çalışma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Harren, V. A. (1979). A model of career decision making for college students. *Journal of Vocational Behavior*, 14, 119-133.
- Harrison, F. (December, 1987). *The Managerial Decision-making Process*. Publisher: Houghton Mifflin.
- Hemmati, T., Mills, J. F. ve Kroner, D. G. (2004). The validity of the Bar-On emotional intelligence quotient in an offender population. *Personality and Individual Differences*, 37(4), 695-706. doi:10.1016/j.paid.2003.10.003
- Henderson, J.C. ve Nutt, P.C. (1980). The Influence of Decision Style on Decision Making Behavior. *Management Science* 26(4), 371-386. <https://doi.org/10.1287/mnsc.26.4.371>
- Iqbal, H. S., Akhtar, M. S. ve Saleem, M. (2020). A study of decision making styles of academic managers in public sector Universities of the Punjab. *Bulletin of Education and Research*, 42(2), 181-196.
- Izgar, G. ve Altınok, V. (2013). Okul yöneticilerinin karar verme stratejileri. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 41-55.
- İlmez, M. (2010). *Bir kamu kurumundaki görevli yöneticilerin ve çalışanların liderlik stilleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ufuk Üniversitesi.
- İnanç, B. ve Yerlikaya, E. (2012). *Kişilik Kuramları*. Pegem Akademi.

- İnci, G., (2021). Galton'dan günümüze zeka ve zeka kuramları. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 1053-1068.
- İşmen, A.E. (2001). Duygusal zeka ve problem çözme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 13(13), 111-124.
- Jamali, D., Sidani, Y. ve Abu-Zaki, D. (2008). Emotional intelligence and management development implications Insights from the Lebanese context. *Journal of Management Development*, 27 (3), 348-360. doi: 10.1108/02621710810858641
- Johns, G. (1983). *Organizational behavior understanding life at work*. London: Scott, Foresman and Company.
- Johnson, J.E.V. ve Powell, P.L. (1994). Decision Making, Risk and Gender: Are Managers Different? *British Journal Management*, 5(2), 123-138.
- Johnson, R. H. (1978). Individual styles of decision making: A theoretical model for counseling. *Personnel and Guidance Journal*, 530-536.
- Jones, G., Hanton, S. ve Connaughton, D. (2007). Framework of mental toughness in the world's best performers. *The Sport Psychologist*. 21, 243-264.
- Jones, G., Hanton, S. ve Connaughton, D. (2002). What is this thing called mental toughness? An investigation of elite sport performers. *Journal of Applied Sport Psychology*, 3(14), 205-218. doi: 10.1080/10413200290103509
- Juan, M. V. T. ve Lopez, A. (2015). Mental Toughness of Scholar Athletes. *Researchers World, Journal of Arts, Science & Commerce*, 6(3), 22-31.
- Kalkavan, A., Özdilek, Ç. ve Çakır, G. (2020). Dağ bisikletçilerinin zihinsel dayanıklılık düzeylerinin araştırılması. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 22(2)
- Kalkavan, A., Özdilek, Ç. ve Çakır G. (2020, Haziran). Dağ bisikletçilerinin zihinsel dayanıklılık düzeylerinin araştırılması. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 22(2), 1-13.
- Karahüseyinoğlu, F. ve Düşükcan, M. (2015). Yöneticilerin öz saygı seviyeleri ve karar verme stillerinin yönetim üzerine etkileri; Elâzığ örneği. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 85-105.
- Karakaya, G. (1998). *Yönetici eğitiminde karar verme becerilerinin geliştirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karharman, A. (2019). *Elit dağ koşusu sporcularında pozitif algı ve zihinsel dayanıklılık düzeylerinin başarı motivasyonu üzerine etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kayhan, R. F., Hacıcaferoğlu, S., Aydoğan, H. ve Erdemir, İ. (2018). Takım ve bireysel sporlar ile ilgilenen sporcuların zihinsel dayanıklılık durumlarının incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 55-64.
- Kılıç, Y. ve Yıldırım, E. (2020). Investigation of mental toughness levels of individuals who actively do sports: a sample of the city of elazig. *Journal of Education and Learning*, 9(2), 160-165.
- Kıral, E. (2015). Yönetimde karar ve etik karar verme sorunsalı. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 73-89.
- Kim, H. T. (2020). Linking managers' emotional intelligence, cognitive ability and firm performance: Insights from Vietnamese firms. *Cogent Business & Management* 7(1) doi:10.1080/23311975.2020.1829272

- Kobasa, S. C. (1979). Stressful life events, personality and health: An inquiry into hardiness. *Journal of Personality Social Psychology*, 1(37).
- Kobasa, S. C., Maddi, S. R. ve Puccett, M. C. (1982). Personality and exercise as buffers in the stress-illness relationship. *Journal of Behavioral Medicine*, 4(5).
- Koç, İ., Ergin, R., Gencer, E. ve Marangoz, İ. (2022). Zihinsel dayanıklılık ile parkur performansı üzerine ilişkisel bir araştırma. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(4), 858-870. doi: 10.38021asbid.1171186
- Koçak Kurt, Ş. (2021). Duyguların tarihsel serüveni ve tarihte duygular. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(40), 2821-2852. doi:10.26466/opus.876932.
- Koçel, T. (2020). *İşletme yöneticileri*. (Genişletilmiş 18. Baskı). Beta Yayınları.
- Koçoğlu, E. (2010). *İşletmelerde yöneticilerin karar verme süreci ve bu süreçte bilişim sistemlerinin kullanımı: Ankara ili örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Atılım Üniversitesi.
- Koçyiğit, B. (2022). Zihinsel dayanıklılık ile öz yeterlik arasındaki ilişki. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(4), 871-881. doi: 10.38021asbid.1166423
- Korkmaz, H. (2016). Yönetimde kadın ve cam tavan sendromu. *Alternatif Politika, Toplumsal Cinsiyet Özel Sayısı II*.
- Köksal, A. A. ve İşmen Gazioğlu, E. (2007). Ergenlerde duygusal zeka ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 133-146.
- Köroğlu, Ö. ve Türkmen, M. T. (2017). Turist rehberlerinin duygusal zeka düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 107-122.
- Kulaksızoğlu, A. (2005). *Ergen Psikolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Kurt, Ü. (2003). *Karar verme sürecinde yöneticilerin kişilik yapılarının etkileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuzgun, Y. (2006). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı*. Nobel Yayın.
- Küçükkendirci, H., Şakır, A., Arkan, A. ve Güler, Y. R. (2016). Kamu sağlık kurumları taşra yöneticilerinin karar verme stillerinin belirlenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi* 19(2), 201-218.
- Küçükkendirci, H., Şakır, A., Arkan, A. ve Güler, Y. R. (2016). Kamu sağlık kurumları taşra yöneticilerinin karar verme stillerinin belirlenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 19(2), 201-218.
- Laçinel, A. (2019). *Yöneticilerde duygusal zeka ile otantik liderlik arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Biruni Üniversitesi.
- Langhorn, S. (2004). How emotional intelligence can improve management performance. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 16(4), 220-230. doi: 10.1108/09596110410537379
- Langhorn, S. (2004). How emotional intelligence can improve management performance. *International Journal of Contemporary Hospitality Management* 16(4), 220-230.
- Liew, G. C., Kuan, G., Chin, N. S., H. ve Hairul Anuar (2019). Mental toughness in sport systematic review and future. *German Journal of Exercise and Sport Research*, doi: 10.1007/s12662-019-00603-3

- Lin, Y., Mutz, J., Clough, P. J. ve Papageorgiou, K. A. (2017). Mental Toughness and Individual Differences in Learning, Educational and Work Performance, Psychological Well-being, and Personality: A Systematic Review. *Frontiers in Psychology*, 8, 1-15. doi: 10.3389/fpsyg.2017.01345
- Loehr, J. ve Schwartz, T. (2001, January). The making of a corporate athlete. *Harvard Business Review*, 120-128.
- Madrigal, L., Hamill, S. & Gill, D.L. (2013). Mind over matter: The development of the Mental Toughness Scale (MTS). *The Sport Psychologist*, 27(1), 62-77.
- Mandell, B. ve Pherwani, S. (2003). Relationship between emotional intelligence and transformational leadership style: A gender comparison. *Journal of Business and Psychology*, 17, 387-404.
- Mann, L., Burnett, P., Radford, M. ve Ford, S. (1997). The melbourne decision making questionnaire: An instrument for measuring patterns for coping with decisional conflict. *Journal of Behavioral Decision Making*, 10, 1-19.
- Mann, L., Radford, M., Burnett, P., Ford, S., Bond, M., Leung, K., Nakamura, H., Vaughan, G. ve Yang, K. (1998). Cross-cultural Differences in Self-reported Decision-making Style and Confidence. *International Journal of Psychology*, 33(5), 325-335.
- Marchant, D. C., Polman, R. C.J., Clough, P. J., Jackson, J. G., Levy, A. R. ve Nicholls, A. R. (2009). Mental toughness: managerial and age differences. *Journal of Managerial Psychology*, 5(24), 428 – 437. doi: 10.1108/02683940910959753
- Marín-Marín, J. A., López-Belmonte, J., Lampropoulos, G. ve Guerrero, A. J. M. (2023). Influence of the application of a reading plan on motivation, emotional intelligence, fluency and reading comprehension in Spanish primary school students. *Texto Livre Linguagem e Tecnologia*, 16, 1-16. doi: 10.1590/1983- 3652.2023.41548
- Mariska, T., Prahawati, W. ve Damarwulan, L. M. (2022). Strengthening Emotional Intelligence And Nurse Performance At RSUD Dr. Djatidjaja Ponorogo. *Management Science Research Journal*, 1(3), 73-81.
- Masum, R. (2014). A mixed method analysis of mental toughness in elite and sub-elite male and female tennis players in Pakistan. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 1(6), 110-122.
- Mayer, J. D. (2004). What is emotional intelligence? *University of New Hampshire/Scholars Repository/Personality Lab*. https://scholars.unh.edu/personality_lab/8
- Mayer, J. D., Caruso, D. R. ve Salovey, P. (1999, December). Emotional intelligence meets traditional standards for an intelligence. *Elsevier* 27(4), 267-298.
- Mayer, J.D. ve Salovey, P. (1993). The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*, 4(17), 433-442.
- McPheat, S. (2010). *MTD Training Emotional Intelligence*. MTD Training & bookboon.com
- Menteş, G. ve Saygın, Ö. (2019). E-spor ve geleneksel spor ile uğraşan sporcuların zihinsel dayanıklılık ve bilişsel esneklik durumlarının incelenmesi. *Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*, 5(4), 238–250. doi: 10.18826/useeabd.639062
- Mızrahi, R. ve Aracı, H. (2010). Kadın yöneticiler ve cam tavan sendromu üzerine bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 149-156.
- Middleton, S. C. (2007). *Mental toughness: Conceptualisation and measurement*. BA Psych (Hons.), BA Sports Science, University of Canberra.

- Moç, T. ve Gülbetekin, E. (2023). Sağlık bölümlerindeki öğrencilerin COVİD 19 fobisinin sağlık algılarına etkisinde duygusal zekanın rolü. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, 164-185. doi: 10.54600/igdirsosbilder.1192967
- Moghadam, A. H., Tehrani, M. ve Amin, F. (2011). Study of the relationship between emotional intelligence (ei) and management decision making styles. *World Applied Sciences Journal* 12(7), 1017-1025.
- Mudu, M. F., Dabo, Z. ve Idris, M. B. (2023, March). Emotional Intelligence as a moderating effect on the relationship between cognitive dissonance and investors' decisions. *Creative Business Research Journal*, 3(1), 9-21.
- Nas, S. (2010). Karar verme stillerine bilimsel yaklaşımlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 2(2), 43-65.
- Naveh, A. S. ve Poorrezaghali, M. (2022). Investigating the relationship between five-factor personality model and emotional intelligence with religious orientation in male and female teachers of bam city, İran. *Journal of Positive School Psychology*, 6(12), 2093-2106.
- Naz, F. L., Afzal, A. ve Sial, Z. A. (2023). Emotional Intelligence And Leadership Skills Among University Students In Pakistan. *Journal of Positive School Psychology*, 7(2), 18-27.
- Nazaritab, N., Zarei, S., Zandi, H. G. ve Mohebi, M. (2018). The relationship between emotional intelligence and mental toughness in elite and amateurs Taekwondo athletes. *Journal of Psychological Science*, 16(64), 567-580.
- Nazri, N. ve Salamuddin, N. (2019, September). Ketahanan mental dan kecerdasan emosi dalam kalangan atlet berpasukan dan individu. *Jurnal Sains Sukan dan Pendidikan Jasmani*, 8(2), 10-23.
- Newland, A., Newton, M., Finch, L., Harbke, C. R. ve Podlog, L. (2013). Moderating variables in the relationship between mental toughness and performance in basketball. *Journal of sport and health science*, 2(3), 184-192.
- Nicholls, A. R., Polman, R. C., Levy, A. R. ve Backhouse, S. H. (2009). Mental toughness in sport: Achievement level, gender, age, experience, and sport type differences. *Personality and individual differences*, 47(1), 73-75.
- Nişancı, Z. N. (2012). Toplumsal kültür- örgüt kültürü ilişkisi ve yönetim üzerine yansımaları. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1279-1293.
- Onaran, O. (1975). *Örgütlerde karar verme*. AÜSBF Yayınları.
- Onay, M. ve Uğur, B. (2011). Sağlıktaki memnuniyetin sessiz sihri: "Duygusal zeka." *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 1309-8039.
- Orhan, S. (2018). *Bireysel sporcular ve takım sporcularında duygusal zeka ve zihinsel dayanıklılık ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Orhan, S. ve Karagözoğlu, C. (2021). Evaluation of the relationship between emotional intelligence and mental toughness in athletes in terms of various variables. *International Journal of Physical Education Sport and Technologies*, 2(2), 11-26.
- Öğüt, A. (2006). Türkiye'de kadın girişimciliğin ve yöneticiliğin önündeki güçlükler: Cam tavan sendromu. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(1), 56-78.
- Ölçüm, D. (2015). *Okul yöneticilerinin karar verme stillerinin öğretmenlerin iş doyumuna etkisi (Sakarya ili örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Öneren, M. ve Çiftçi, G. E. (2013). Yöneticilerin öz yeterlilik ve karar verme tarzlarına ilişkin özel bankalarda bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(3), 305-321.

- Özbay Yıldırım, I. (2019.) *Güreşçilerde zihinsel dayanıklılık, öz yeterlik ve sportif kendine güven düzeylerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Özdemir, S. ve Biçer, T. (2022). Profesyonel Futbol Liglerinde Görev Alan Teknik Direktör ve Antrenörlerin Duygusal Zekaları ve Zihinsel Dayanıklılıkları Arasındaki İlişki. *Uluslararası Spor Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*, 8(1), 1–11.
- Özdiñç, Ö. ve Bilir, P. (2016). Üst düzey spor örgüt yöneticilerinin duygusal zeka özelliklerini belirlemeye yönelik bir çalışma. *Hacettepe Journal of Sport Sciences* 27(1), 27–39.
- Özgen, H., Koç, M. ve Bir, Y. (2022). Evli kadınların duygusal zeka düzeylerinin evlilik uyumları üzerindeki etkisi. *Disiplinler arası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(13), 376-383.
- Özgüven, İ.E. (1998). *Psikolojik Testler*. Pdrem Yayınları.
- Peke, K. (2020). *Oryantiring katılımcılarının spora bağlılıkları ve zihinsel dayanıklılıklarının incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Perry, J. L., Strycharczyk, D., Dagnall, N., Denovan, A., Papageorgiou, K. A. ve Clough, P. J. (2021). Dimensionality of the mental toughness questionnaire (MTQ48). *Personality and Social Psychology*. doi: 10.3389/fpsyg.2021.654836
- Phillips, S. D., Pazienza, N. J. ve Ferrin, H. H. (1984). Decision-making styles and problem-solving appraisal. *Journal of Counseling Psychology*, 31(4), 497–502. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.31.4.497>
- Poulus, D., Coulter, T. J., Trotter, M. G. ve Polman, R. (2020, April). Stress and coping in esports and the influence of mental toughness. *Frontiers in Psychology*, 11, 1-11. doi: 10.3389/fpsyg.2020.00628
- Qamar, Z. A. ve Rashid, K. (2020). Exploration of decision–making styles exercised by heads of secondary schools in Punjab and the effects of gender on decision–making. *Bulletin of Education and Research*, 42(2), 149–162.
- Raabe, j., Lauer, E. E. ve Bejar, M. P. (2021). Mental toughness in youth sport coaches: A phenomenological exploration, *Journal of Applied Sport Psychology*, doi: 10.1080/10413200.2021.1922538
- Rahim, M. A., Psenicka, C., Polychroniou, P., Zhao, J.-H., Yu, C.-S., Chan, K. A., Kwok Wai Yee, S., Alves M. G., Chang-Won, L., Ralunan, Md. S., Ferdausy, S. ve van Wyk, R. (2002). A model of emotional intelligence and conflict management strategies: a study in seven countries. *International Journal of Organizational Analysis*, 10 (4), 302-326.
- Rehman, R. R., Khalid, A. ve Khan, M. (2012). Impact of employee decision making styles on organizational performance: In the moderating role of emotional intelligence. *World Applied Sciences Journal* 17(10), 1308-1315.
- Remenova, K. ve Jankelova, N. (2019). Decision-making style of agribusiness managers. *Agricultural Economics – Czech*, 65(7), 322–330.
- Rostami, R. ve Mohammadi, N. (2015, October) A comparative study on emotional intelligence and mental toughness for visually impaired male and female athletes. *International Journal of Kinesiology and Sports Science*, 3(4), 74-78. doi:10.7575/aiac.ijkss.v.3n.4p.74
- Ruparel, N. (2020). Mental toughness: Promising new paradigms for the workplace. *Cogent Psychology*. doi: 10.1080/23311908.2020.1722354
- Ruparel, N., Choubisa, R. ve Seth, H. (2022). Imagining positive workplaces: extrapolating relationships between job crafting, mental toughness and authentic happiness in millennial employees. *Management Research Review* 5(45), 599-618. doi: 10.1108/MRR-01-2021-0083

- Safi-Keykaleh, M., Khorasani-Zavareh, D. ve Bohm, K. (2020). Factors Affecting Emergency Medical Technicians' On-Scene Decision-Making in Emergency Situations: A Qualitative Study. *Front Emerg Med.*, 4(4), 88. DOI: 10.22114/ajem.v0i0.341
- Sakallı, A. (2019). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının üst bilişsel farkındalıkları ve karar verme stillerinin karar verme becerilerine göre incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sinop: Sinop Üniversitesi.
- Salo, I. ve Allwood, C.M. (2011). Decision-making styles, stress and gender among investigators. *Policing: An International Journal*, 34(1), 97-119. doi:10.1108/ 13639511111106632
- Salovey, P. ve Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3) 185-211.
- Sarı, İ., Sağ, S. ve Demir, A.P. (2020). Sporda zihinsel dayanıklılık: Taekwondo sporcularında bir inceleme. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 22(4).
- Sarıkabak, M., Eyuboğlu, E. ve Ayrancı, M. (2018). Bocce (Petank) sporcularının duygusal zeka düzeylerinin, akademik erteleme davranışları üzerine etkisinin incelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 4(1), 163-177.
- Sarıkaya, M. B. ve Atilla, G. (2018). Hekimlerde duygusal zekanın karar verme stilleri üzerine etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(4), 1351-1369.
- Schutte, N.S., Malouff J.M., Hall L.E., Haggerty D.J., Cooper J.T., Golden C.J. ve Dornheim L. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality And Individual Differences*, 25, 167-177.
- Scott, S. G. ve Bruce, R. A. (1995). Decision-Making style: The development and assessment of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*, 55(5), 818-831.
- Sengkey, F., Osin, R. F. ve Anggayana, I W. (2022). Emotional intelligence and social networking effects on student academic achievement. *Jurnal Manajemen Pelayanan Hotel Akademi Komunitas Manajemen Perhotelan Indonesia*, 6(2), 532-538.
- Serter, K. ve Biçer, T. (2019). Yerel yönetimler ve gençlik hizmetleri spor müdürlüğü'nde görev yapan spor yöneticilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile mutlulukları arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Avrasya Spor Bilimleri Araştırmaları*, 4(2). doi: 10.35333/ERISS.2019.91
- Sharma, S. ve Tiwari, V. (2023). Emotional intelligence and career success: Does resilience matter? *Global Business and Organizational Excellence*, 1-16. doi:10.1002/joe.22196
- Smolska, M. (2021). Application of the mental toughness questionnaire in business practice: case study based on post-pandemic experiences. *Procedia Computer Science*, 192, 4513-4521.
- Soylu, Y., Sağkal, A. S. ve Özdemir, Y. (2019). Ergenler için zihinsel dayanıklılık ölçeği: Türkçe uzun ve kısa formun psikometrik özellikleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 322-334. doi: 10.12984/egeefd.549515
- Spicer, D. P. ve Sadler-Smith, E. (2005). An examination of the general decision making style questionnaire in two UK samples. *Journal of Managerial Psychology*, 20(2), 137-149.
- Stock, R., Lynam, S. ve Cachia, M. (2018). Academic success: The role of mental toughness in predicting and creating success. *Higher Education Pedagogies*, 1(3), 429-433. doi: 10.1080/23752696.2018.1507623
- Stoller, J. K. (2020). Emotional intelligence leadership essentials for chest medicine professionals. *Education and Clinical Practice CHEST Reviews*, 5(159), 1942-1948.
- Strycharczyk, D., Cloug, P. ve Perry, J. (2021). *Developing Mental Toughness: Strategies to improve performance, resilience and wellbeing in individuals and organizations*. London: Kogan Page Limited.

- Sunay, H. (1998). Spor yöneticilerinin nitelikleri ve eğitimi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 59 – 68.
- Sungur, C. ve Bulu, V. (2022). Sağlık çalışanlarının duygusal zeka düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 5(4), 236-245.
- Sü Eröz, S. (2013). Örgütlerde duygusal zeka. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(29), 213-241.
- Süleymanoğulları, M. ve Bayraktutar, G. (2022). Zihinsel dayanıklılık konulu lisansüstü tezlerin içerik analizi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1), 1-12. doi: 10.33459/cbubesbd.1041331
- Sy , T., Tram, S. ve O'Hara, L. A. (2006). Relation of employee and manager emotional intelligence to job satisfaction and performance. *Journal of Vocational Behavior* 68(3), 461–473. doi:10.1016/j.jvb.2005.10.003
- Şen, N. (2017). *Kamu sağlık sektöründe yönetici karar verme stillerinin ve ilişkili olduğu faktörlerin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Şen, N., Özgen Narcı, H. ve Kalmuk, G. (2019). İl düzeyinde görev yapan kamu sağlık yöneticilerinin karar verme stilleri ve ilişkili faktörlerin araştırılması. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 22(1), 73-96.
- Şen, S., Arslan-Özkan H., Avşar, E. ve Afacan Karaman, S. (2022). Hemşirelik öğrencilerinde duygusal zeka, eleştirel düşünme ve klinik karar verme düzeylerinin incelenmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 18, 877-891.
- Tabachnick, B.G. ve Fidell L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Pearson.
- Tariga, C. N. C., Perizade, B. ve Yusuf, M. (2023, February). The effect of emotional-intelligence and organizational commitment of employees on effectiveness of health care. *Gema Ekonomi (Jurnal Fakultas Ekonomi)*, 12, 423-431.
- Taşdelen, A. (2001). Öğretmen adaylarının bazı psiko sosyal değişkenlere göre karar verme stilleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10), 40-52.
- Tatar, A., Tok, S. ve Saltukoğlu, G. (2011). Gözden geçirilmiş schutte duygusal zeka ölçeğinin türkçe'ye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni-Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 21(4), 325-338. doi: 10.5455/bcp.20110624015920
- Tatlıoğlu, K. (Mart, 2014). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 150-170.
- TDK. (2023). *Duygu*. Erişim Tarihi 18.01.2023, <https://sozluk.gov.tr/>
- Tekin, Ö. A. ve V. Ehtiyar, R. (2010). Yönetimde Karar Verme: Batı Antalya Bölgesindeki Beş Yıldızlı Otellerde Çalışan Farklı Departman Yöneticilerinin Karar Verme Stilleri Üzerine Bir Araştırma. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 20(5), 3394-3414.
- Tekkurşun Demir, G., Namlı, S., Hazar, Z., Türkeli, A. ve Cicioğlu, H. İ. (2018). Bireysel ve takım sporcularının karar verme stilleri ve mental iyi oluş düzeyleri. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 13(1), 176-191.
- Tekkurşun-Demir, G. ve Türkeli, A. (2019). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin egzersiz bağımlılığı ve zihinsel dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 10-24.

- Temur, Ö. F. (2012). *Öğretmen algılarına göre yöneticilerin karar verme stillerinin öğretmenlerin örgütsel bağlılığına etkisi (Rize ili örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tercan, S. (2022). *Hakemlerin duygusal zeka düzeylerinin karar verme stillerine etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Thapa, P., Akashe, S. ve Bhattarai, H. (2023). Impact of demographic factors on emotional intelligence in selected organizations in the Kathmandu Valley. *International Journal of Management and Administration IJMA*, 7(13), 55-68. doi: 10.29064/ijma.1197541
- Thelwell, R., Weston, N. ve Greenlees, I. (2005). Defining and understanding mental toughness in soccer. *Journal of Applied Sport Psychology*, 17, 326–332.
- Thunholm, P. (2004). *Decision-making style: habit, style or both? Personality and individual differences*, 36(4), 931-944.
- Tiryaki Şen, H., Taşkın Yılmaz, F., Özcan, D. ve Bahçecik, N. (2013). Kamu hastanelerinde görev yapan bashekim ve bashemsirelerin duygusal zeka düzeyleri ile etik muhakeme yetenekleri ve etkileyen faktörler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 10(3), 18-26.
- Titrek, O. (2007). *IQ'dan EQ'ya geçiş*. PegemA Yayıncılık.
- Toygar, Ş. A. (2011). *Ankara il merkezinde sağlık bakanlığına bağlı hastanelerde görev yapan hastane yöneticilerinin problem çözme ve karar verme becerilerinin değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tsoi, Sunday (2020). *Master Key to Emotional Intelligence: Building happy Relationships*. New Zealand: Wholistic Care National Library of New Zealand.
- Tükel, Y. (2020). Antrenörlerin karar vermede öz-saygı ve karar verme stilleri. *Sportive*, 4(1), 43-56.
- Ulaş, A. H., Epçaçan, C. ve Koçak, B. (2015). Öğretmen adaylarının karar vermede özsaygı düzeyi ve karar verme stillerinin incelenmesi. *Turkish Studies International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10/3 1031-1052. DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7831> ISSN: 1308-2140
- Ural, A. (2001). Yöneticilerde duygusal zekanın üç boyutu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 209-219.
- Uzonwanne, F.C. (2016). Influence of age and gender on decision-making models and leadership styles of non-profit executives in Texas, USA. *International Journal of Organizational Analysis*, 24(2), 186-203. <https://doi.org/10.1108/IJOA-05-2013-0667>
- Ün, E. (2010). *Satranç eğitiminin, problem çözme yaklaşımları, karar verme ve düşünme stillerine etkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Ünlü, S., Özcihan, T., Özbaş, Z. ve Bakıner, A. (2014). Örgütsel çatışma çözüm yöntemleriyle duygusal zeka arasındaki ilişki: Bir tasarım mühendisliği örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 251-263.
- Ünver, D. (2021). *Profesyonel futbolcularda aerobik dayanıklılık ve zihinsel dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ünver, D. ve Karacabey, K. (2021). Futbolda fizyolojik ve zihinsel dayanıklılık: Profesyonel futbolcular üzerine bir uygulama. *International Journal of Turkish Sport and Exercise Psychology*, 1, 74-87.

- Vural, M. (2013). *Spor Genel Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatında görev yapan spor yöneticilerinin düşünme ve karar verme stillerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ward, F., St Clair-Thompson, H. ve Postlethwaite, A. (2018). Mental toughness and perceived stress in police and fire officers. *Policing: An International Journal of Police Strategies and Management*, 41(6) doi: 10.1108/PIJPSM-01-2017-0013
- Weinberg, R. (2010). *Mental Toughness for Sport, Business and Life*. Bloomington: AuthorHouse.
- Weinberg, R., Butt, J. ve Culp, B. (2011). Coaches' views of mental toughness and how it is built. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 2(9), 156-172. doi: 10.1080/1612197X.2011.567106
- Weinberg, R., Freysinger, V., Vealey, R. ve Block, C. (2020). What does it mean to be “mentally tough” as a NCAA division I collegiate coach? *Journal of Applied Sport Psychology*, 2(34), 342-362. doi: 10.1080/10413200.2020.1791277
- Williams, L. (2013). An investigation of business mental toughness using personal construct psychology. (Doktora Tezi). Manchester Business School/Business Administration in the Faculty of Humanities.
- Winarti, R. (2023). Analysis of Emotional Intelligence on Nurse Performance. *Jurnal Eduhealth*, 14(1), 137-142.
- Wolfe, K. L. ve Kim, H. J. (2013). Emotional intelligence, job satisfaction, and job tenure among hotel managers. *Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism*, 12(2), 175-191. doi: 10.1080/15332845.2013.752710
- Wolff, J. M. ve Crockett, L. J. (2011). The role of deliberative decision making, parenting, and friends in adolescent risk behaviors. *Journal of youth and adolescence*, 40(12), 1607-1622.
- Yalın Uçar, M. ve Aktaş, N. Z. (Ağustos, 2020). Lise öğrencilerinin motivasyon kaynakları ve karar verme stratejileri. *Sakarya University Journal of Education*, 10(2), 372-397. doi: 10.19126/suje.561418
- Yarayan, Y. E., İlhan, E.L., Esentürk, O. K., Arı, Ç. ve Gülşen, D. B. A. (2023). Does emotional intelligence affect mental toughness in physically disabled athletes? *Journal of Sport Sciences Research*, 8(2), 231-242.
- Yaşar, O. M. ve Turgut, M. (2020). Mental toughness of elite judo athletes. *Acta Medica Mediterranea*, 36(2), 995-998.
- Yazıcı, A. (2016). *Profesyonel basketbol oyuncularında zihinsel dayanıklılık ve duygusal zekanın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yazıcı, A. (2019, Ocak). Duygusal zeka ve duygusal zeka modelleri. *ResearchGate*, 1-17. doi: 10.14527/9786058008908.01
- Yerli, S. (2009). *İlk ve Orta Öğretim Okullarındaki Yöneticilerde Duygusal Zeka ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki, İstanbul Anadolu Yakası Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Maltepe Üniversitesi.
- Yetim, A. A. (1996). Spor yönetiminde liderlik. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(3), 85-94.
- Yıldız, K. (Aralık, 2012). İlköğretim okulu yöneticilerinin karar verme stilleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(24), 104-133.
- Yıldız, S. (2014). Türkiye’de cam tavan sendromunun varlığı üzerine bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 72-90.

- Yılmaz, E. ve Altınok, V. (2010). Öğretmen adaylarının duygusal zeka düzeylerinin karar vermede özsayı ve karar verme stillerini yordama gücü. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 685-705.
- Yurttaş, E. (2018). *Ruhsal zekâ ile karar verme ilişkisi: Yöneticiler üzerine bir uygulama*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Çankaya Üniversitesi.
- Zarei, S., Zandi, H. G. ve Mohebi, M. (2018). The effectiveness of emotional intelligence training on mental toughness in elite taekwondo athletes. *Journal of Development Motor Learning*, 9(4), 547-562.
- Zayed, K., Al-Adawi, S. ve Al-Kalbani, Q. (2023). Dominant types of multiple intelligences in oman: Sport practitioners vs non-practitioners. *Athens Journal of Sports*, 10(1), 9-18. doi:10.30958/ajspo.X-Y-Z 1

EKLER

EK 1: Anket Formları

Sayın Katılımcı,

‘Spor Yöneticilerinin Zihinsel Dayanıklılık ve Duygusal Zeka Düzeylerinin Karar Verme Stillerine Etkisinin İncelenmesi’ konulu bu araştırma Prof. Dr. Hasan Birol YALÇIN danışmanlığında Uzm. Psikolog Esra YILMAZ tarafından doktora tez çalışmasına veri sağlamak amacı ile yapılmaktadır. Anket sorularını kendi duygu ve düşüncelerinize göre eksiksiz doldurmanız araştırmanın güvenilirliği ve sonuçların sağlıklı olması açısından büyük önem taşımaktadır. Ankete isminizi yazmanıza gerek yoktur. Elde edilen bilgiler kişisel olarak değerlendirilmeyecek olup, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacaktır.

Araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Uzm. Psk. Esra YILMAZ

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

CİNSİYETİNİZ : KADIN () ERKEK ()

YAŞINIZ :

GÖREV SÜRENİZ :

GÖREV YAPTIĞINIZ POZİSYON :

EĞİTİM DURUMUNUZ :

EĞER LİSANS EĞİTİMİ ALDIYSANIZ MEZUN OLDUĞUNUZ BÖLÜM:

ZİHİNSEL DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ

Sayın Katılımcı;

Yaptığımız iş hakkındaki genel hislerinizi göz önünde bulundurarak, aşağıdaki durumlarda size uygun olan yerleri işaretleyiniz.

	Tamamen Yanlış	Yanlış	Doğru	Tamamen Doğru
1. Soğukkanlılığımı bir an kaybetsem bile tekrar kazanabilirim				
2. Kötü performans göstermekten endişelenirim				
3. Yapmak zorunda olduğum görevleri tamamlamakta kararlıyım				
4. Görevde yetersiz kalma duygusundan çok etkilenirim				
5. Yeteneğim konusunda sarsılmaz bir güvene sahibimdir				
6. Baskı altında iken iyi performans göstermek için yapmam gerekene sahibim				
7. Olaylar istediğim gibi gitmezse hayal kırıklığına uğrar ve sinirlenirim				
8. Zor durumlarda vazgeçerim				
9. Beklemediğim veya kontrol edemediğim olaylar karşısında kaygılanırım				
10. Dikkatim kolaylıkla dağılır ve konsantrasyonumu kaybederim				
11. Beni diğer yöneticilerden ayıran niteliklere sahibim				
12. Kendime zor ve mücadeleci hedefler belirlemek konusunda sorumluluk alırım				
13. Potansiyel tehditleri olumlu fırsatlar olarak yorumlarım				
14. Baskı altında, güven ve sorumlulukla kararlar alabilirim				

Asıl Form Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği

Sayın Katılımcı;

Aşağıda çeşitli durumlara ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Lütfen ifadeyi okuduktan sonra size uyma derecesini sağ taraftaki kutucuklardan birini işaretleyerek belirtiniz.

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Kişisel sorunlarımı başkaları ile ne zaman paylaşacağımı bilirim.					
2.	Bir sorunla karşılaştığım zaman benzer durumları hatırlar ve üstesinden gelebilirim.					
3.	Yapmaya çalıştığım birçok işte başarılı olacağımı hissederim.					
4.	Diğer insanlar bana kolaylıkla güvenirler.					
5.	Diğer insanların beden dili, yüz ifadesi gibi sözel olmayan mesajlarını anlamakta zorlanırım.					
6.	Yaşamımdaki bazı önemli olaylar neyin önemli neyin önemsiz olduğunu yeniden değerlendirmeme yol açtı.					
7.	Ruh halim değiştiğinde yeni olasılıkları görürüm.					
8.	Duygularım yaşamımı değerli kılan şeylerdendir.					
9.	Hissettiğim duyguların farkında olurum.					
10.	Genellikle iyi şeyler olmasını beklerim.					

11.	Duygularımı başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanırım.					
12.	Güzel duygular hissettiğimde bunu nasıl sonlandıracağımı bilirim.					
13.	Başkalarının hoşlanabileceği etkinlikler düzenleyebilirim.					
14.	Beni mutlu edecek uğraşlar bulmaya çalışırım.					
15.	Başkalarına gönderdiğim beden dili, yüz ifadesi gibi sözsüz mesajların farkındayım.					
16.	Kendimi başkaları üzerinde iyi etki bırakacak şekilde gösteririm.					
17.	Ruh halim iyiye sorunların üstesinden gelmek benim için daha kolaydır.					
18.	İnsanların yüz ifadelerine bakarak onların hissettiği duyguyu anlayabilirim.					
19.	Duygularımın niçin değiştiğini bilirim.					
20.	Ruh halim iyi olunca, daha kolay yeni fikirler üretebilirim.					
21.	Duygularım üzerinde kontrolüm vardır.					
22.	Hissettiğim duyguların farkındayım.					
23.	Üstlendiğim görevlerden iyi sonuçlar alacağımı hayal ederek kendimi güdülerim.					
24.	İyi bir şeyler yaptıklarında insanlara iltifat ederim.					
25.	Diğer insanların gönderdiği sözel olmayan mesajların farkına varırım.					
26.	Bir kişi bana hayatındaki önemli bir olaydan bahsettiğinde ben de aynısını yaşamış gibi olurum.					
27.	Duygularımda ne zaman bir değişiklik olsa aklıma yeni fikirler gelir.					

28.	Bir zorlukla karşılaştığım zaman umutsuzluğa kapılıyorum çünkü başarısız olacağıma inanırım.					
29.	Diğer insanların kendilerini nasıl hissettiklerini sadece onlara bakarak anlayabilirim.					
30.	İnsanlar üzgünken onlara yardım ederek daha iyi hissetmelerini sağlarım.					
31.	İyimser olmak sorunlar ile baş etmeye devam edebilmem için bana yardımcı oluyor.					
32.	Kişinin ses tonundan kişinin kendini nasıl hissettiğini söyleyebilirim.					
33.	İnsanların kendilerini neden iyi ya da kötü hissettiklerini anlamak benim için zordur.					

MELBOURNE KARAR VERME ÖLÇEĞİ I-II

BÖLÜM 1

Sayın Katılımcı;

Lütfen karar verme konusunda kendinizi ne derece rahat hissettiğinizi sizin için en uygun olan yanıtı işaretleyerek belirtiniz. Yardımlarınız ve katılımınız için teşekkür ederim.

		Doğru	Bazen Doğru	Doğru Değil
1	Karar verme yeteneğime güvenirim.			
2	Karar verirken kendimi birçok kişiden aşağı görürüm.			
3	Kendimi karar vermede başarılı biri olarak düşünürüm.			
4	Kendimi o kadar cesaretsiz hissederim ki, karar verme uğraşından vazgeçerim.			
5	Verdiğim kararlar iyi sonuçlanır.			
6	Diğer insanların, benim kararımdan ziyade, kendi kararlarının doğru olduğu konusunda beni ikna etmeleri kolaydır.			

BÖLÜM II

Sayın Katılımcı;

Kişiler karar verirken izledikleri yol konusunda farklılık gösterirler. Lütfen aşağıdaki her bir soruya, sizin sitilinize en iyi uyan yanıtı işaretleyerek nasıl karar verdiğinizi gösteriniz. Yardımınız ve katılımınız için teşekkür ederim.

Karar verirken;

		Doğru	Bazen doğru	Doğru Değil
1	Karar verirken kendimi, sanki büyük bir zaman baskısı altındaymışım gibi hissedirim.			
2	Bütün alternatifleri göz önünde tutmayı severim.			
3	Kararları diğer kişilere bırakmayı tercih ederim.			
4	Bütün alternatiflerin dezavantajlarını ortaya çıkarmaya çalışırım.			
5	Son kararı vermeden önce, önemsiz konular üzerinde çok zaman harcarım.			
6	Kararı en iyi şekilde nasıl uygulayabileceğimi enine boyuna düşünürüm.			
7	Bir kararı verdikten sonra bile kararı uygulamayı geciktiririm.			
8	Karar verirken, karar hakkında pek çok bilgi toplamaktan hoşlanırım.			
9	Karar vermekten kaçınırım.			
10	Karar vermek zorunda olduğum zaman, karar üzerinde düşünmeye başlamadan önce uzun süre beklerim.			
11	Karar verme konusunda sorumluluk üstlenmeyi sevmem.			
12	Karar vermeden önce amaçlarımı netleştirmeye çalışırım.			
13	Önemsiz, küçük olayların yolunda gitmeyebileceği olasılığı, benim aniden tercihlerimden dönüş yapmama neden olur.			
14	Bir karar benim tarafımdan veya başka biri tarafından verilecekse, ben karar vermeyi diğer kişiye bırakırım.			

15	Ne zaman zor bir kararla karşı karşıya gelsem, iyi bir çözüm yolu bulma konusunda kendimi kötümser hissederim.			
16	Seçim yapmadan önce çok fazla dikkatli davranırım.			
17	Zorunda kalmadıkça karar vermem.			
18	Son ana kadar karar vermeyi geciktiririm.			
19	Çok daha bilgili kişilerin benim yerime karar vermelerini tercih ederim.			
20	Karar verdikten sonra, kararın doğru olduğuna kendimi inandırmak için çok zaman harcarım.			
21	Karar vermeyi ertelerim.			
22	Acilen karar vermem gereken bir durumda doğru düşünemem.			